

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Τ
4

82

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

Μέ το Φερεκόσιο

ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΟΥΣΙΑ

Ε ΣΚΤΨΑ αυτές τις μέρες σε μια σειρά διδλίων, έναν από στευτο άριθμό διδλίων, που με περίμεναν από καιρό, σωριασμένα πάνω στο τραπέζι μου. Οι υποχρεώσεις είναι πολλές, οι απαιτήσεις πολλές, δεν ξέρει κανείς, τι να προτοκάμει. Τα βιβλία και μάλιστα τα βιβλία των νέων είναι από τα πράγματα που πρέπει να βλέπει κανείς με πολλή αγάπη. Ποιήματα, διηγήματα, περιεχόμενο ποιήσης, ένας κόσμος ολόκληρος που αγωνίζεται να ελπί την κοινότητα του. Συμβαίνει πολλές φορές η ψυχή να γίνεται λόγια μέσα στον άνθρωπο και τα λόγια να τον βαρύνουν. Να θέλουν να ελπωθούν. Είναι οι σπάνιες, ελπιωμένες περιπτώσεις εκείνων που η ψυχή τους γίνεται λόγια, γράφεται και μένει για να ψυχαγωγεί, να παρηγορεί, να εξυγιανθεί, να ξεσταίνει και τους άλλους. Τα βιβλία όμως που έχουν τα λόγια να τους βαρύνουν, τα διαβάσει, ή τα μεσολάβασα, ή τους ξέρει μερικώς, τα παρακολούθησα όσο τα ίδια αυτά, μοι επέτρεψαν. Κατά κανόνα δεν μου έδωσαν τίποτα.

Ήταν λόγια που δεν ήταν καμωμένα από ψυχή, από βασανισμένη σκέψη, από αναμφισβήτητη εμπειρία. Λόγια, λόγια χωρίς ουσία ζωής, χωρίς αντίκρισμα σαν τα καθημερινά «έπεα πτερόεντα» που τα λένε οι άνθρωποι χωρίς να υπάσχει λόγους να τα πουν, απομνημονεύοντας και φλυαρώντας για το τίποτα. Σκέφτηκα λοιπόν τα βιβλία και τα παντός είδους χαρτιά που τυπώνονται μέσα σε μια μέρα, μέσα σε ένα μήνα, μέσα σε ένα χρόνο, σε ένα έτος, σε ένα αιώνα. Τόνοι χαρτί που θα σχηματίσαν βουνά, βιβλιοθήκες που θα ήταν ικανές να μας φράξουν τον δρόμο, που γεννιούνται καταδικασμένες να καταρρεύσουν, να καταβροχθιστούν από τον παμπόλο χρόνο, να αλεθθούν και να επανέλθουν στο τίποτα. Πάντοτε ο ίδιος της εποχής οι άνθρωποι εργαζόμενοι λόγια χωρίς ουσία, αλλά στον αιώνα μας το παράκαναν. Το μεταδόσαν αυτό γράμμα, έχει φυσικά την αιτία του. Ο αιώνας μας μπορεί να χαρακτηριστεί από ελλειψη ουσίας.

Αν υπήρχε ένας γαιοκαθαριστής - κατά το δοκαριστή - με μια τεράστια σκούπα, και σάρωνε κάθε βράδυ τα μάτια λόγια που επλώθηκαν στον πλανήτη μας - αν βέβαια τα λόγια αυτά έπαιρναν υλική υπόσταση, δεν θάβρισκε που να ρίξει τα απορρίμματα. Πολλοί γρήγορα θα γινόταν οι δεινόσαυροι και τα ψάρια θα αν-

τιμετώπιζαν κρίση ζωτικού χώρου.

Κάνετε μια μέρα έναν απολογισμό πάνω στα λόγια που σας έπαιξαν κι αν έχετε το κουράγιο της αυτοκριτικής - και στα λόγια που και σεις είπατε και θα δείτε πως απ' αυτά δεν ήταν ανάγκη να ειπωθεί ούτε το ένα εκατοστό. Φιλοφρονήσεις, υποκρισίες, επίδειξη φλυαρία, ματαιότητα. Οι άνθρωποι που συναλλάσσετε μαζί τους θα σας πουν και δέκα λόγια παραπάνω, ανάλογα με το βαθμό του συμφέροντος που έχουν. Τα περισσότερα λόγια λέγονται περί ανέμων και υδάτων. Πολλά λόγια, λίγη ουσία. Πάρτε έναν τομέα της ζωής. Την Παιδεία π.χ. Ποσα πράγματα δεν λέγονται και δεν γράφονται για την Παιδεία. Δημόσιοι λειτουργοί παντός είδους, καθηγητές, ειδικοί, αντιμετωπίζουν το θέμα, απλώς και μόνο για να υπάσχει θέμα και να βρίσκονται σε δουλειά. Τα θέματα και τα παντός είδους κοινωνικά, επιστημονικά, πνευματικά προβλήματα είναι για να τα συζητάμε. Στην ουσία μηδέν.

Όλοι γνωρίζουμε πως η Παιδεία συζητείται, εγγύλλει, προτάσσεται, απόψεις επί απόψεων. Όσο η Παιδεία δεν υπάρχει. Ποτέ η έκταση του παιχνιδιού της κοκορυθίας δεν είχε πάρει τόσο έκταση. Οι άνθρωποι επιλαμβάνονται παντός θέματος για να φλυαρήσουν. Η πραγματική εργασία κοντεύει να καταστήσει ταυτόσημο με τη φλυαρία. Λόγια, λόγια, λόγια. Λόγια που δεν λέγονται μόνο, αλλά και γράφονται. Γράφονται και απαιτούν από τον αναγνώστη να τα διαβάσει και να επιφέρει κρίση. Αυτοί που μιλούν πολύ και χωρίς λόγο, πάνε να ξεγελάσουν τους άλλους, που τα άκουγαν. Αυτοί που γράφουν πάνε να ξεγελάσουν το χρόνο. Κι όλα αυτά δείχνουν πως οι άνθρωποι χάνουν την επαφή τους με την αληθινή ζωή, κρατούν τους τύπους της συναλλαγής και της απασχόλησης και απορρίπτουν την ουσία. Είναι ένας λόγος αυτός που τα προβλήματα του κόσμου γίνονται πάλι αγωνιώδη σε μια εποχή που τα μέσα, οι επιτεύξεις του πνεύματος επιτρέπουν τη λύση τους. Κι αυτό γίνεται στο τελευταίο χωρίο, αυτό γίνεται στις κεντρικές πόλεις με τις οργανωμένες αρμοδιότητες, αυτό γίνεται και στον Ο.Η.Ε. ακόμα που οι μεγάλοι εγκέ-

φαλοι αντιμετωπίζονται πρόσωπο με πρόσωπο. Λόγια που λέγονται και λόγια που τυπώνονται. Αεριοσυναλλαγή της επιφάνειας. Τα προβλήματα μένουν ανέπαφα, ή ζωή στην ουσία της πάσχει.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Κάποιος συναντά στο δρόμο ένα φίλο του γιατρό. Ένω κουβεντιάζουν, παρηγορεί στο χέρι του γιατρού ένα ωραίο και πανάκριβο δαχτυλίδι και εκφράζει τον θαυμασμό του.

— Περίφημο το δαχτυλίδι σου!
— Μου το χάρισε ένας πελάτης μου, λέει ο γιατρός.
— Μπα; Όποτε είχε κάνει διαθήκη;

Αυτοί Σκωτσέζοι συναντώνται τυχαία στο Λονδίνο.

Πώς έδω; ρωτά ο ένας τον άλλο.
— Κάνω το γαμήλιο ταξίδι.
— Συγχαρητήρια. Κι η γυναίκα σου;
— Την άφησα στη Γλασκώδη. Αδίκη έχει επισκεφθεί και άλλοτε το Λονδίνο.

Η κυρία επιστρέφει στο σπίτι εξαιρετικά θυμωμένη και λέει στον άντρα της.
— Θα τον απολύσω τον σωφρό μας! Σήμερα παρ' όλο που να με σκοτώσει δυο φορές!

— Καλά, μην κάνεις έτσι, της απαντά ψύχραιμα ο σύζυγος. Δώσε του ακόμα μια ευκαιρία!..

Ένας έμπορος παραπονείται σε ένα φίλο του ότι οι δουλειές του δεν πάνε διόλου καλά.

Για να καταλάβεις πόσο άσχημα οι δουλειές μου, του είπε, άρκει να σου πω ότι η δήλωση που έκανα έφρετος στην Οικονομική Έφορία, ήταν απόλυτα σωστή!

Στρατιωτικά γυμνάσια: Ο διμοιρίτης καλεί έναν δεκανέα:

— Άκουσε, δεκανέα. Θα πάρεις τέσσερις άνδρες, θα πιάς εκεί κάτω στον σιδηροδρομικό σταθμό και θα προσπαθήσεις να μην μπορέσει να χρησιμοποιήσει κανένα τραίνο ο εχθρός. Κατάλαβες; Έπειτα από δυο ώρες παρουσιάζεται ο δεκανέας στον διμοιρίτη του, λάμποντας από ικανοποίηση:

— Έν τάξει, κύριε ανθυπολοχαγέ. Η διαταγή σας εξετελέσθη. Ο εχθρός είναι αδύνατος να χρησιμοποιήσει κανένα τραίνο...

— Και τι ακριβώς έκανες;
Ο δεκανέας, έσυρε το σακιδιό του και το κούνησε με νόημα.

— Πολύ εύκολο, κύριε ανθυπολοχαγέ. Όλα τά... εισιτήρια είναι εδώ μέσα!

Η Μαργαρώ, μια αγαθή χωριατοπούλα, έρχεται απ' το χωριό της και προσλαμβάνεται ως υπηρέτρια σε κάποιο σπίτι.

— Άκουσε, κορίτσι μου, της λέει η κυρία της. Θα σου δίνω 500 τον μήνα, θα σε ταΐζω και θα σε ντύνω. Είσαι σύμφωνη;

— Μάλιστα, κυρία.

Την επομένη, γίνεται δέκα ή ώρα και η Μαργαρώ βρίσκεται ακόμα στο κρεβάτι της. Έκνευρσμένη η κυρία μπαίνει στο δωμάτιό της και βάζει τις φωνές:

— Τι κατάσταση είναι αυτή; Γιατί δεν σηκώθηκες ακόμα;

— Μά, κυρία, κάνει η Μαργαρώ, δεν είπατε ότι θα με ντύσετε;

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 82

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Έκδότης — Διευθυντής
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής Συντάξεως
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Έπιμελητής Ύλης
ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

Γραφεία — Τυπογραφεία
Πατησίων 63β τηλ. 813.180

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 4

ΑΘΗΝΑΙ

18-25 Δεκεμβρίου 1960

ΜΕ πολλή συγκίνηση, αλλά και ευγνωμοσύνη δημοσιεύουμε, από τη στήλη αυτή, το γράμμα ενός από τους πιο άφωτισμένους φίλους του «ΚΟΣΜΟΥ», του κ. Αντώνη Καλογήρου, από το Βέλλο Κορινθίας, με ημερομηνία 12/12/60:

«Αγαπητοί φίλοι,
5 — 15 — 20 και πέρα για 30. Θα διερωτηθείτε, ασφαλώς, τι σημαίνει αυτός ο γρίφος στην αρχή του γράμματός μου. Σας λέγω άμέσως, ότι δεν πρόκειται για γρίφο, αλλά για την αύξηση της κυκλοφορίας του «Κόσμου», από την ημέρα της έκκλησής σας στο υποπράκτορείο έφημερίδων Βέλλου. Μέχρι την ημέρα εκείνη ή κυκλοφορία του «Κόσμου» ήταν 5 τεύχη, αλλά με την έξορμηση που έκανα εγώ στην αρχή και με τη βοήθεια δυο - τριών ακόμη φίλων του περιοδικού, ανεβάσαμε σε δυο εβδομάδες τα τεύχη σε 15 και τώρα που σας γράφω, 12 Δεκεμβρίου, τα φθάσαμε 20 και πάμε για 30. Αυτός ήταν ο γρίφος της επικεφαλίδος του γράμματός μου. Άρκετά δύσκολο για μένα, γιατί γίναμε πραγματικοί πνευματικοί «ιεραπόστολοι» μέσα στη ζούγκλα του κίτρινου περιοδικού τύπου, για να γλυτώσουμε 20 μέχρι τώρα ανθρώπους από το σκοταδισμό και την άμορφωσιά. Τώρα πήραμε και το ρεκόρ κυκλοφορίας ο' όλο το Νομό Κορινθίας. Γιατί, ανάλογα με τον πληθυσμό στο Βέλλο, κωμόπολη 3 χιλ. κατ., κυκλοφορούν διπλάσια και τριπλάσια τεύχη από την Κόρινθο, το Κιάτο, το Λουτράκι κτλ. Έκαστος από τους φίλους που περιελάμβανε και το Βέλλο της Κορινθίας, δικού «Κόσμου» και καλούμε ο' όλο το Νομό Κορινθίας να...

ΠΑΡΧΕΙ, τέλος, το θέμα της ιδρύσεως «Φίλων του Κόσμου», που έδιξε παλαιότερα αναγνώστης της Θεσσαλονίκης. Η εξαίρετη αυτή ιδέα βλέπουμε κι' ελάς να μπαίνει σε εφαρμογή στο Βέλλο Κορινθίας. Χειροκροτώντας τη θαυμασία αυτή πρωτοβουλία συνιστούμε να ιδρυθούν παντού ανάλογοι Σύλλογοι, με κατεύθυνση τη σύσταση Πανελληνίας Όμοσπονδίας Φίλων του ΚΟΣΜΟΥ, με διοικητικά όργανα από το αναγνωστικό μας κοινό και με γενικότερες επιδιώξεις, όπως π.χ. η οργάνωση διδλιοθηκών, ή ίδρυση Λαϊκού Πανεπιστημίου στην Ελλάδα κτλ. Μέγιστοι σκοποί θα μπορούσαν να επιτευχθούν με τον μικρό, αλλά γενναίο ναμ και όμιλο φίλων του περιοδικού «Κόσμος» και καλούμε ο' όλο το Νομό Κορινθίας να...

Β.ΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Φρ. Τ. Σ. 186

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45573

εὐγενική έμπίλλα, όλους τους φίλους του περιοδικού ο' όλη την Ελλάδα για τη μεγαλύτερη κυκλοφορία — άνάλογα με τον πληθυσμό πάντοτε.

Σας χαιρετώ φιλικά
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Υ.Γ.: Έδω όλοι περιμένουμε την έκδοση της «Σύγχρονης Έγκυκλοπαιδείας» με τ' αὐτοτελή διδλία. Ο' αγοράζω δυο τεύχη, ώστε το ένα θα το δάξω σε κλήρωση, για να κεντρίσουμε πιο πολύ το ενδιαφέρον των αγοραστών του «ΚΟΣΜΟΥ».

ο ίδιος

★

Η ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ αυτή συμπαραστάση των αγαπητών φίλων μιάς κορινθιακής κομπολόως είναι χαρακτηριστική των ισχυρών δεσμών του περιοδικού με το αναγνωστικό του κοινό. Πρό παντός, υπογραμμίζει τη γενικότερη πολιτιστική συνδρομή που μπορούμε να προσφέρουμε όλοι ανεξαιρέτως, αν θελήσουμε να καταβάλουμε συστηματική προσπάθεια για να επεκτείνουμε την κυκλοφορία του «ΚΟΣΜΟΥ» — ενός οργάνου όχι μονάχα έγκυκλοπαιδικής μορφώσεως και καθοδηγήσεως, αλλά Έλευθερίας, Αλήθειας και Άρετης. Ο εξαπλοσιασμός της κυκλοφορίας μας στο Βέλλο είναι το πιο σημαντικό γεγονός από τον καιρό της έκδόσεως του περιοδικού στον κυκλοφοριακό τομέα, αλλά και στην πολιτιστική του επέκταση και έπιβολή. Και αποδεικνύει πόσα πολλά μπορούμε να πραγματοποιήθουν στον τόπο μας, όταν οι καλλιεργημένοι, οι αληθινά φωτισμένοι άνθρωποι αποφασίσουν να εγκαταλείψουν τη ραστώνη και θελήσουν να πολεμήσουν τη σύγχυση και τον σκοταδισμό.

★

ΥΠΑΡΧΕΙ, τέλος, το θέμα της ιδρύσεως «Φίλων του Κόσμου», που έδιξε παλαιότερα αναγνώστης της Θεσσαλονίκης. Η εξαίρετη αυτή ιδέα βλέπουμε κι' ελάς να μπαίνει σε εφαρμογή στο Βέλλο Κορινθίας. Χειροκροτώντας τη θαυμασία αυτή πρωτοβουλία συνιστούμε να ιδρυθούν παντού ανάλογοι Σύλλογοι, με κατεύθυνση τη σύσταση Πανελληνίας Όμοσπονδίας Φίλων του ΚΟΣΜΟΥ, με διοικητικά όργανα από το αναγνωστικό μας κοινό και με γενικότερες επιδιώξεις, όπως π.χ. η οργάνωση διδλιοθηκών, ή ίδρυση Λαϊκού Πανεπιστημίου στην Ελλάδα κτλ. Μέγιστοι σκοποί θα μπορούσαν να επιτευχθούν με τον μικρό, αλλά γενναίο ναμ και όμιλο φίλων του περιοδικού «Κόσμος» και καλούμε ο' όλο το Νομό Κορινθίας να...

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΦΥΛΕΣ

Το πρώτο έργο της σειράς «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ», που θα εκδίδει κάθε μήνα το περιοδικό «ΚΟΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ», θα κυκλοφορήσει, ταυτόχρονα, ο' ολόκληρη την Ελλάδα και το Έξωτερικό στις 28-29 Δεκεμβρίου.

132 ΣΕΛΙΔΕΣ, 11 ΧΑΡΤΕΣ

Καλοτυπωμένα, χρήσιμα και φθηνά διδλία για όλους

στο ΣΗΜΕΡΙΝΟ ζεύχος

Έπικαιρότητες

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ: Τα λόγια και η ουσία Σελ. 2
ΕΙΔΙΚΟΥ: Τα θύματα του ψυχρού πολέμου » 4
Ν. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Χριστούγεννα 1960 » 22
Α. ΞΕΝΟΥ: Βιτρίνες και δώρα » 39
Α. ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ: Ο κύρ Ά-λέξανδρος » 43

Έπιστήμη και Τεχνική

ΑΙΜΕ ΜΙΣΕΛ: Ο κατακλυσμός » 11
★ Ηλεκτρονικά τηλέφωνα » 16
★ Τρώτε από λίγο και συχνά » 20
ΚΛ. ΕΝΤΕΛΜΑΝ: Κονσερβαρισμένη ζωή » 24

Ίστορία και Τέχνη

Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ: Η παιδική ζωή του Ίησού στα απόκρυφα Ευαγγέλια » 7
ΑΝΡΥ ΤΡΟΥΑΓΙΑ: Η φυλή του Τολστόη » 14
ΦΙΛΟΤΕΧΙΝΟΥ: Η μουσική του Μπράμς » 35
Ρ. ΜΑΥ: Οι λαοί που έζησαν στη Σαχάρα » 37

Διάφορα άρθρα

ΓΚΡ. ΚΟΛ: Ο έρωτας και η Βίβλος » 3
Μ. ΠΕΡΑΜΟΝΤ: Ο τετράποδος Άττίλας » 30

Μυθιστόρημα και Διήγημα

ΛΑΙΔΗΣ ΓΚΡΕΓΚΟΥΡΥ: Το φεγγάρι προβάλλει (μονόπρακτο) » 17
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ: Τα Χριστούγεννα του Τεμπέλη (διήγημα) » 28
ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Μουλάν Ρούζ » 33

Ο ψυχρός πόλεμος έχει αλλάξει μορφή και πεδίο. Έχει μετατοπισθεί στις υπανάπτυκτες περιοχές, όπου διεξάγεται τώρα σκληρότατος ο ανταγωνισμός ανάμεσα στους δυο αντίπαλους κόσμους, την Ανατολή και τη Δύση. Και δεν είναι πια ψυχρός, έχει γίνει θερμός. Τα θύματά του είναι πολυάριθμα κάθε μέρα. Γιατί αυτά που η καθημερινή ειδησεογραφία τα παρουσιάζει σαν επαναστάσεις, σαν ανταρσίες, σαν πραξικοπήματα, σαν ταραχές σε διάφορες χώρες, δεν είναι έκδηλώσεις έσωτερικών διαφορών: είναι συνέπειες ξένων υποκινήσεων, είναι αποτελέσματα εξωτερικής επίρροης — είναι η νέα μορφή του ψυχρού πολέμου.

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Επαναστάσεις, εμφύλιοι πόλεμοι, ταραχές και συγκρούσεις στις υπανάπτυκτες περιοχές.

Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

ΤΟ αίμα χύνεται άφθονο στην Άλγερία, στο Κογκό, στο Λάος, στην Ίνδονησία, στην Κούβα. Στις χώρες αυτές μαινόνται επαναστάσεις, εμφύλιος πόλεμος, ένδημικές ταραχές. Δεν περνά μέρα χωρίς δεκάδες νεκρούς. Στην Άλγερία οι μάχες μεταξύ του γαλλικού στρατού και του Άλγερινού Εθνικού Απελευθερωτικού Στρατού συνεχίζονται εξή δόκιμα χρόνια και είναι πολύνεκρες, παράλληλα δε κάθε τόσο αιματοκυλίνονται οι μεγάλες πόλεις της Άλγερίας — το Άλγερ, το Οράν, η Κωνσταντίνη, η Μπόν, η Ορλεανβίλλ και άλλες — από άγριες ταραχές. Στο Κογκό, όπου επικρατεί άπειρη άναρχία, διάφορες φυλές πολεμούν μεταξύ τους και σφάζονται, ενώ ο στρατός, χωρισμένος σε φάτριες — του Καζαβούμπου, του Λουμούνπα, του Μομπούτου, του Ίλεό, του Τσομπέ και άλλων — πολέμει την εξουσία — έχει έμπλακει σε πραγματικό εμφύλιο πόλεμο. Στο Λάος ο εμφύλιος πόλεμος έχει φτάσει στο κορύφωμά του και αντίπαλες στρατιωτικές μερίδες προσπαθεί ή κάθε μία να εξοντώσει τις άλλες και να κυριαρχήσει. Στην Ίνδονησία συνεχίζεται μία στρατιωτική ανταρσία που έχει αρχίσει πριν από τέσσερα χρόνια και οι μάχες μεταξύ των στασιαστών και του τακτικού στρατού είναι σχεδόν καθημερινές στη Σουμάτρα, στη Βόρνεο, στην Κελέθ, ακόμα και στην Ίάβα. Στην Κούβα δεν περνά μέρα χωρίς να εκραγούν βόμβες ή να γίνει κάποια συμπλοκή με άντεπαναστατικά στοιχεία. Και ο καθημερινός απολογισμός της πολεμικής αυτής δραστηριότητας είναι μερικές εκατοντάδες νεκροί, αρκετά καμένα χωριά, δεκάδες εκτελέσεις, λεηλασίες και δολοφονίες, συλλήψεις και διωγμοί αντιπάλων, μεσαιωνικά βασανιστήρια, τρομοκρατία του άμαχου πληθυσμού.

ΤΥΠΙΚΑ, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, δεν επικρατεί σε κανένα σημείο της Γης έμπόλεμη κατάσταση. Ο κόσμος βρίσκεται σε ειρήνη. Και όμως το αίμα χύνεται άφθονο σε διάφορες περιοχές της Γης. Ζούμε σε ιδιότυπη εποχή που οι λέξεις και οι όροι έχουν χάσει το νόημά τους. Δυο όροι έχουν χάσει το νόημά τους. Δυο χώρες — η Γαλλία κι η Άλγερία — βρίσκονται από το 1954 σε θανάσιμη σύρραξη, ένας στρατός από 500.000 Γάλλους μάχεται εναντίον 30.000 Άλγερινων, και όμως, έπίσημα δεν χρησιμοποιείται η λέξη πόλεμος. Το ίδιο γίνεται στο Κογκό, όπου οι Βέλγοι αγωνίζονται να ξανακατακτήσουν την πρώην Σιάμ αγωνίζεται να επιβάλει τη στρατιωτική φαντασία που υποστηρίζει και στην Κούβα, όπου οι Άμερικανοί οργανώνουν συνωμοσίες κατά του Κάστρο και στην Ίνδονησία, όπου οι Ολλανδοί — οι πρώην κύριοι — υποστηρίζουν τους στασιαστές. Παντού, δηλαδή, ή έσωτερική αναταραχή υποκινείται — ή υπόκειται σε έκμετάλλευση — από κάποια ξένη χώρα. Ακόμα και στην Άλγερία, όπου είναι ιερός ο απελευθερωτικός αγώνας του πληθυσμού, σημειώνονται τον τελευταίο καιρό απόπειρες ξένης έπεμβάσεως.

Η πραγματικότητα είναι ότι ο ψυχρός πόλεμος έχει μετατοπισθεί τους τελευταίους μήνες στις υπανάπτυκτες περιοχές — όπου, μάλιστα, έχει έξιλιχθεί σε θερμό. Οι δυο αντίπαλοι συνασπισμοί — η Ανατολή και η Δύση — επαναλαμβάνουν το πείραμα της Κορέας. Ξέρουν ότι είναι αδύνατο να πολεμήσουν μεταξύ τους, γιατί μία τέτοια σύγκρουση θα απέληγε μοιραία σε πυρηνικό πόλεμο, δηλαδή στην ολοκληρωτική άλληλοεξόντωσή τους. Και βάζουν άλλους να πολεμήσουν για τα συμφέροντά τους — όπως είχαν κάνει το 1950 στην Κορέα.

Πραγματικά, αν άνασχοπήσει κανένας τη σημερινή κατάσταση, θα ιδεί ότι οι εκατοντάδες νεκροί των καθημερινών ένόπλων συγκρούσεων στις υπανάπτυκτες περιοχές είναι θύματα του ανταγωνισμού των Μεγάλων. Δεν υπάρχει επανάσταση, εμφύλιος πόλεμος, ανταρσία και αίματηρή αναταραχή που να μην είναι συνέπεια της νέας μορφής του ψυχρού πολέμου. Όπουδήποτε γίνεται μία έννοπλη σύγκρουση, οι αντίπαλοι είναι έπλισμένοι με δυτικά και με ανατολικά όπλα. Αντί να μάχονται και να σκοτώνονται Άμερικανοί και Ρώσοι, μάχονται και σκοτώνονται — άνίδια θύματα — Λαοτιανοί, Ίνδοκινέζοι, Κογκολέζοι, Κουβανοί. Αυτοί δεν λογαριάζονται: είναι έγχρωμοι ή υπανάπτυκτοι. Η ζωή τους δεν έχει αξία.

Τα όργανα των ξένων

Η ΔΥΣΗ κι η Ανατολή αγωνίζονται να καταλάβουν και να κρατήσουν επικαίρες θέσεις στην Άσία, στην Αφρική, στη Λατινική Αμερική για να στερήσουν και ν' απλώσουν όσο μπορούν περισσότερο την πολιτική, οικονομική και στρατηγική έπιρροή τους στις υπανάπτυκτες περιοχές, όπου έχουν μετατοπίσει τον ανταγωνισμό τους. Σε όλες τις χώρες που ήταν ως χθές αποικίες και μόλις τώρα — τα τελευταία χρόνια — απέκτησαν την ανεξαρτησία τους, υπάρχουν άνθρωποι και φάτριες που πάντων ανάμεσα στους στρατιωτικούς και τους πολιτικούς, που είναι σχετικά εύκολο να εξαγοραστούν ή να έπηρεασθούν από τη Δύση ή από την Ανατολή. Υπάρχουν συνάμα κι εκείνοι που ακολουθούν ιδεολογικά ή από συμφέρον τον ένα ή τον άλλο από τους δυο αντίπαλους κόσμους. Αυτοί, λοιπόν, γίνονται τα όργανα του ψυχρού πολέμου που έτσι μεταφέρεται στις χώρες τους.

Παράδειγμα το Κογκό. Από την πρώτη μέρα της ανεξαρτησίας του, το νεογέννητο αυτό αφρικανικό κράτος γνώρισε το δράμα του ψυχρού πολέμου. Η Δύση κι η Ανατολή έκαναν άγώνα δρόμου να το κατακτήσουν. Και δρῆκαν τους ανθρώπους τους. Οι Ρώσοι κολάκευσαν και προσεταιρίστηκαν τον Λουμούνπα, που έβλεπε στη σοβιετική φιλία το ισχυρότερο μέσο για ν' αντισταθεί στην έπάνοδο των Βέλγων. Οι

Ο εμφύλιος πόλεμος στο Κογκό, που γίνεται για λογαριασμό των ξένων. Στρατιώτες του Μομπούτου έπεμβαίνουν για να διαλύσουν συγκέντρωση των όπαδών του Λουμούνπα στην Λεοπολντβίλλ.

τελευταίοι — και μαζί τους όλη η Δύση, που φοβόταν τη σοβιετική διείσδυση — είχαν τους ανθρώπους τους: τον Τσομπέ, τον Καζαβούμπου, τον Μομπούτου. Και τους έβαλαν ν' αντιδράσουν. Το αποτέλεσμα ήταν ο εμφύλιος πόλεμος, ή άναρχία, ή ούσιαστική διάλυση του Κογκό σαν κράτους. Η Κατάγκα κηρύχθηκε ανεξάρτητη από τον Τσομπέ και στην πραγματικότητα είναι πάλι βελγική αποικία. Η Ανατολική Έπαρχία κήρυξε κι αυτή την ανεξαρτησία της και μένει πιστή στο Λουμούνπα — έστω κι αν αυτός είναι αιχμάλωτος του Μομπούτου. Ο τελευταίος είναι ο κύριος στην πρωτεύουσα Λεοπολντβίλλ, αλλά δεν κυβερνά το Κογκό. Και στα παρασκήνια συνεχίζεται μεταξύ Ανατολής και Δύσεως άγρια πάλη για την εξουσία — δηλαδή για την πολιτική, οικονομική και στρατηγική έπιρροή. Και οι Κογκολέζοι σκοτώνονται — όχι για τον τόπο τους, αλλά για τους ξένους, άδωα και άνίδια θύματα της νέας μορφής του ψυχρού πολέμου.

Θύματα του ανταγωνισμού

ΤΟ ίδιο γίνεται στο Λάος, όπου οι πολιτικοί κι ο στρατός έχουν χωρισθεί σε τρεις μερίδες και έχουν παρασύρει τη χώρα σε αίματηρή εμφύλιο πόλεμο. Η μία μερίδα — η φιλοδυτική — υποστηρίζεται και υποκινείται από τους Άμερικανούς και το Σιάμ. Η άλλη, ή φιλοσοβιετική, υποστηρίζε-

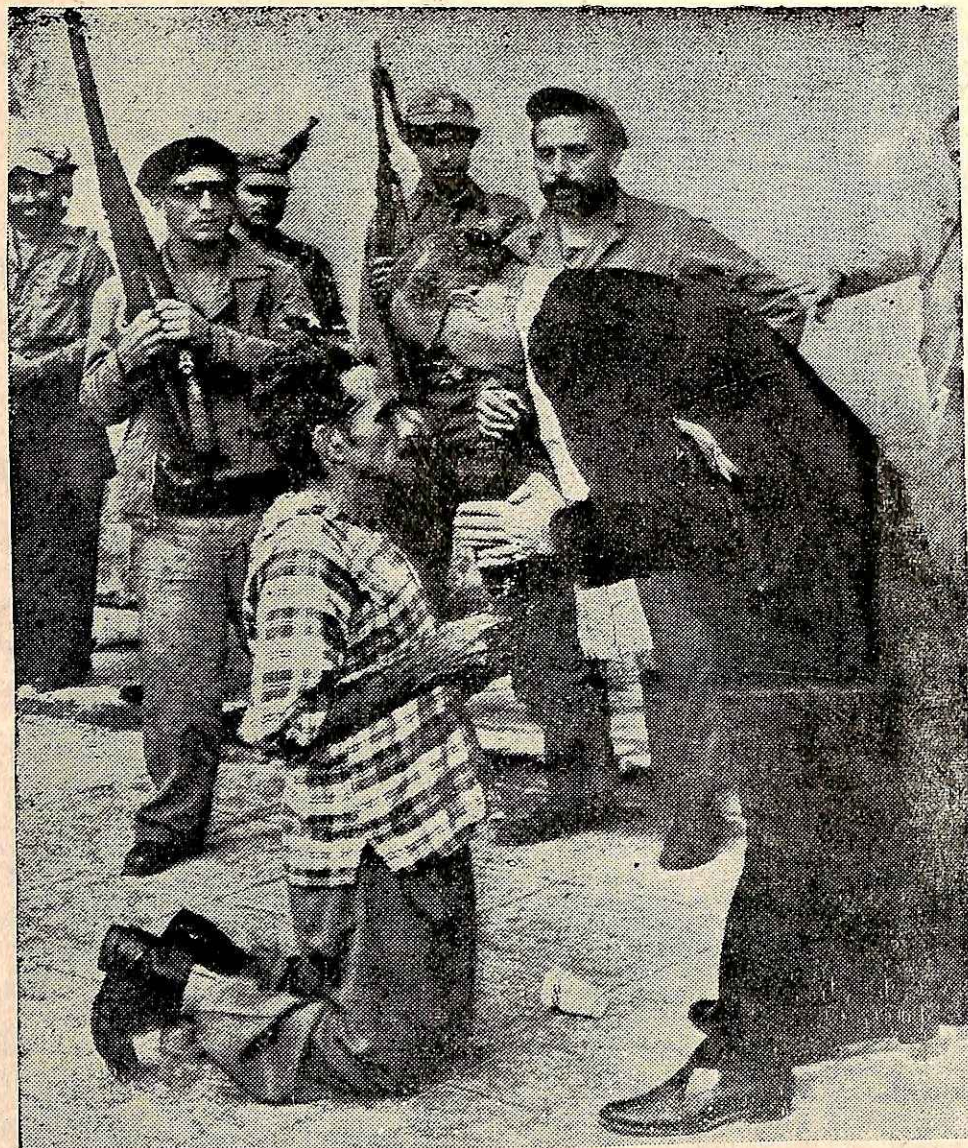
ται από τη Μόσχα. Και ή τρίτη, ή ούδετερόφιλη, αυτή που ενδιαφέρεται περισσότερο για το Λάος, παρά για τα δυτικά ή τα ανατολικά συμφέροντα, πιέζεται από τις άλλες δυο και τελικά αναγκάσθηκε να εγκαταλείψει τον άγώνα, που τον συνεχίζουν τώρα, έπλισμένοι από τους προστάτες τους, οι φιλοδυτικοί του στρατηγού Φούμι και οι φιλοσοβιετικοί του λοχαγού Κογκ Λή. Και οι Λαοτιανοί σκοτώνονται χωρίς να προσφέρουν καμμία υπηρεσία στην πατρίδα τους. Είναι κι αυτοί θύματα του ψυχρού πολέμου.

Ανάλογη κατάσταση επικρατεί και στην Ίνδονησία, όπου οι φιλοδυτικοί στασιαστές αξιωματικοί έξοπλίζονται από τους Άμερικανούς, ενώ ο «ούδετερόφιλος» πρόεδρος Σουκάρνο ενισχύεται από τη Μόσχα. Πληρώνει κι η Ίνδονησία τον φόρο αίματος στον ψυχρό πόλεμο. Πλούσια, πολυάνθρωπη, έκτεταμένη καθώς είναι και σε ζωτικά στρατηγική περιοχή, έχει γίνει ένα από τα κύρια πεδία ανταγωνισμού των Μεγάλων.

Μήπως η Ίαπωνία δεν κινδυνεύει να πάθει το ίδιο; Την άνοιξη και το καλοκαίρι αίματοκυλίσθηκε γιατί οι Άμερικανοί προσπαθούσαν να στερήσουν τον έλεγχο τους κι οι Ρώσοι αγωνίζονταν να τον εξουδετερώσουν. Η άμερικανική απαντική συνθήκη συμμαχίας ήταν το έπικεντρο των αίματηρών γεγονότων — και οι Γιαπωνέζοι παραιτήθηκαν στη δίνη του ψυχρού πολέμου. Πλήρωσαν κι αυτοί με αίμα τον ξένο ανταγωνισμό.

Στο άλλο ήμισφαίριο, η Κούβα έχει μπλέξει κι αυτή στον ψυχρό πόλεμο. Για ν' αντιμετωπίσει την άμερικανική πίεση, δέχθηκε τη σοβιετική βοήθεια. Κι έπαυσε άυσιαστικά να είναι ανεξάρτητη. Έχει γίνει ένα πεδίο ανταγωνισμού και ή μοίρα της — όπως ή μοίρα του Κογκό, του Λάος, της Ίνδονησίας, της Ίαπωνίας — είναι να καταντήσει στο τέλος άμερικανική ή σοβιετική σφαίρα έπιρροής. Και οι Κουβανοί που νομίζουν ότι σκοτώνονται για την επανάσταση και την πατρίδα τους — ή για την άντεπανάσταση και την πατρίδα τους — δεν υποψιάζονται ότι είναι θύματα του διεθνούς, ανταγωνισμού, του ψυχρού πολέμου.

Κι ό,τι γίνεται στην Κούβα, αρχίζει να γίνεται σ' όλοκληρη τη Λατινική Αμερική: στη Βενεζουέλα, στη Νικαράγουα, στη Γουατεμάλα, στη Βραζιλία, στην Αργεντινή, στη Βολιβία, στην Κολομβία. Το Δυτικό Ημισφαίριο ήταν ως χθές άμερικανική περιοχή. Τώρα έχει έπλωθεί κι εκεί ο ψυχρός πόλεμος. Οι άριστοί που επαναστατούν και σκοτώνονται στη Βενεζουέλα, οι όπαδοί του Κάστρο που έτοιμάζονταν ν' αποκρουσουν έξωτερική εισβολή, οι μισθοφόροι του Τρουχίλιο και του Σομόζα, οι στρατιωτικές κλίκες στην Αργεντινή και τη Βραζιλία, δεν είναι πια καθαρά τοπικές αντιδράσεις: είναι συνέπειες του διεθνούς ανταγωνισμού, που έχει φτάσει και στο Δυτικό Ημισφαίριο κι έχει κάθε μέρα τα θύματά του. Μετά τους

Από τον εμφύλιο πόλεμο στην Κούβα: ένας άντεπαναστάτης, που καταδικάστηκε σε θάνατο, γονατίζει μπροστά λίγες στιγμές πριν από τον καθολικό ιερέα που τον εύλογεί, πρὸ τὴν ἐκτέλεσή του.

Ἀσιάτες καὶ τοὺς Ἀφρικανούς, καὶ οἱ Λατινοαμερικανοὶ τὰς σκοτώνονται γιὰ λογαριασμό τῆς Οὐάσιγκτον καὶ τῆς Μόσχας.

Οἱ νέες σφαῖρες ἐπιρροῆς

ΨΥΧΡΟΣ πόλεμος περιωριζόταν ὡς προχθές ἀκόμα στὴν Εὐρώπη καὶ ἔφτανε τὸ πολὺ ὡς τὴ Μέση Ἀνατολή, ὅπου τὰ πετρέλαια καὶ οἱ ἐπικαίρες στρατηγικὲς θέσεις προκαλοῦσαν τὸν ἀνταγωνισμό τῶν Μεγάλων. Ἡ Εὐρώπη εἶναι τώρα ἥσυχη καὶ χαίρεται τὴν εἰρήνη. Περνᾷ περίοδο μοναδικῆς εὐημερίας. Οἱ Γερμανοὶ ἐνδιαφέρονται σήμερα περισσότερο γιὰ τὶς ἀνέσεις καὶ τὴν οἰκονομικὴ τους πρόοδο, παρὰ γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς χώρας τους καὶ γιὰ τὸ Βερολίνο. Οἱ Ἰταλοὶ, οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Σκανδιναβοὶ, ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν φοβοῦνται πιά τὸν πόλεμο καὶ ἔχουν ἀφοσιωθεῖ στὰ ἔργα τῆς εἰρήνης.

Ἡ Μέση Ἀνατολή, ἔπειτα ἀπὸ περίοδο τραγικῆς ἀναταραχῆς, ἔχει ἀποκτήσει κάποια σταθερότητα καὶ ἰσορροπία μετὰ τὴν οὐδετερότητά της. Ἔτσι οἱ δύο Γίγαντες ἀναζητοῦν ἄλλου, στὶς ὑ-

πανάπτυκτες χώρες, τὶς νέες σφαῖρες ἐπιρροῆς καὶ μετατοπίζουν ἐκεῖ τὸν ἀνταγωνισμό τους. Ἐχουν καὶ οἱ δύο ὁπαδοὺς — ἢ πράκτορες — καὶ ἄφθονα μέσα. Καὶ δὲν ἔχουν — γιὰτὶ κάνουν πολιτικὴ — ἠθικοὺς δισταγμούς. Ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ ἄφθονα θύματα. Τί σημασία ἔχουν μερικὲς χιλιάδες μαύροι νεκροί, ἂν ἡ θυσία τους θὰ συντελέσει νὰ στερεωθεῖ ἡ ἀμερικανικὴ ἢ ἡ σοβιετικὴ ἐπιρροὴ στὸ Κογκρέ;

Υπάρχουν πάντοτε οἱ ἰδεολόγοι — ἀριστοεῖς ἢ κεντρώοι ἢ δεξιό — ποὺ εἶναι ἔτοιμοι ν' ἀγωνισθοῦν μετὰ συγκινητικὴ ἀφέλεια καὶ ὑπάρχουν πάντοτε οἱ ἐπιτήδειοι — οἱ πράκτορες, οἱ ἰδιοτελεῖς, οἱ φιλόδοξοι — ποὺ ξέρουν νὰ ἐκμεταλλεῖσιν τὴν ἀφέλεια τους.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ ψυχρὸς πόλεμος ποὺ ἐπὶ τόσα χρόνια ἦταν εὐρωπαϊκὸ φαινόμενο, ἔχει ἐξαφανισθεῖ τώρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη καὶ ἔχει ἀπλωθεῖ στὶς ἄλλες ἡπείρους. Ἐχει παρασύρῃδη στὴ δίνη του τὶς περισσότερες ὑπανάπτυκτες χώρες, ὅπου εἶναι τεράστια τὰ συμφέροντα τῶν δύο Γιγάντων. Γιατὶ ὁποιος ἀπὸ τοὺς δύο κυριαρχήσει τελικὰ στὶς ἀπέραντες ὑπανάπτυκτες περιο-

χές — ὅπου ζοῦν τὰ δύο τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς — θὰ νικήσει στὸ σκληρὸ ἀνταγωνισμό γιὰ τὴν πολιτικὴ, οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπικράτηση.

Ἡ ξένη ἀνάμιξη

Δ ΚΟΜΑ καὶ στὶς χώρες ὅπου τὸ αἷμα χύνεται γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἐλευθερία — ὅπως στὴν Ἀλγερία — ἡ ξένη ἀνάμιξη ἀρχίζει νὰ γίνεται αἰσθητὴ, μετ' ἀποτέλεσμα νὰ ἐπεκτείνεται κι' ἐκεῖ ὁ διεθνὴς ἀνταγωνισμός. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ οἱ Ἀλγερινοὶ ἀντάρτες ζήτησαν — καὶ πέτυχαν — τὴν ἀνατολικὴ βοήθεια, ἡ ἀλγερινὴ ἀνεξαρτησία εἶναι ἐπόμενο ν' ἀνησυχεῖ ὅχι πιά τὴ Γαλλία μόνο, ἀλλ' ὁλόκληρη τὴ Δύση. Καὶ ἡ τραγικὴ αὕτη χώρα, ὅπου ἕνας ἀκήρυκτος πόλεμος ἔχει προκαλέσει, ἀπὸ τὸ 1954 ὡς σήμερα, τὸ θάνατο ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνθρώπων, ἀφάνταστες καταστροφές καὶ οἰκονομικὴ κατάρρευση, ἀπειλεῖται νὰ μετατραπεῖ σὲ πεδίο τοῦ ψυχροῦ πολέμου — καὶ μαζί της ὁλόκληρη ἡ ἀραβικὴ Βόρειος Ἀφρική.

Καμμιά χώρα, ὅπου ὁ διεθνὴς ἀνταγωνισμός νομίζει ὅτι μπορεῖ νὰ βρεῖ πρόσφορο ἔδαφος, δὲν ἔχει πιά τὴ δυνατότητα νὰ ἀποκλείσει τὴν ξένη ἀνάμιξη καὶ νὰ μείνει ἔξω ἀπὸ τὸν ψυχρὸ πόλεμο: γιὰτὶ θὰ βρεθοῦν πάντοτε οἱ πράκτορες ποὺ θὰ τὴν παρασύρουν στὴν περιπέτεια. Ὁ ὀρυκτὸς πλούτος, ὅπως στὸ Κογκρέ, ἡ στρατηγικὴ θέση, ὅπως τοῦ Λάος καὶ τῆς Κούβας, ἡ δημογραφικὴ καὶ γεωγραφικὴ σημασία της, ὅπως τῆς Ἰνδονησίας, εἶναι οἱ παράγοντες ποὺ προκαλοῦν τὴν ξένη ἀνάμιξη. Ἐλάχιστες χώρες, τραγικὰ φτωχὲς ἢ ἀπόμερες, μποροῦν νὰ ἐλπίζουν ὅτι θὰ μείνουν ἥσυχες — ἀφοῦ δὲν ἐνδιαφέρουν τοὺς Μεγάλους. Ὅλες οἱ ἄλλες εἶναι καταδικασμένες νὰ ἐμπλακοῦν στὸν ψυχρὸ πόλεμο — ἄλλες περισσότερο, ἄλλες λιγώτερο, ἀνάλογα μετὰ τὴν ἀντίδραση ποὺ θὰ προβάλλουν. Ἀν ἔχουν τὴν εὐτυχία νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ ἕνα Νεκρὸ, θὰ ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ ἐξισορροποῦν τὶς ξένες ἐπιδράσεις καὶ νὰ ἀφελοῦνται ἀπὸ τὶς προσφορὲς καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, χωρὶς νὰ ὑποκύπτουν σὲ καμμιά ἐπιρροή. Ἡ Ἰνδία, ὅμως, εἶναι μιὰ ἐξαιρεση καὶ γι' αὐτὸ τὸ κύρος της εἶναι τόσο μεγάλον σήμερα. Στὶς περισσότερες χώρες κυβερνοῦν ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν τὴ δύναμη ν' ἀντιδράσουν ἢ ποὺ ἐξαγοράζονται. Γιατὶ ὁ ὑπανάπτυκτος κόσμος εἶναι καὶ πολιτικὰ ὑπανάπτυκτος κι' οἱ ἡγέτες του δὲν ἔχουν πολιτικὴ πείρα ἢ ἠθικοὺς δισταγμούς — ὅπως φάνηκε στὸ Κογκρέ, στὸ Λάος, στὴ Νότιο Κορέα, στὸ Σιὰμ καὶ Ὀλὸυ. Αὐτὸ τὸ ξέρουν οἱ δύο Γίγαντες καὶ τὸ ἐκμεταλλεύονται. Τὸ Κογκρέ δὲν εἶναι Ἐλβετία, ἡ Ἰνδονησία δὲν εἶναι Σουηδία. Ἡ διείσδυση εἶναι ὅχι μόνο δυνατὴ, ἀλλὰ καὶ εὐκολή: ἀρκοῦν λίγα χρήματα, ἕνα ἐπιδεικτικὸ ἐνδιαφέρον, μιὰ προσποιητὴ φιλία, μιὰ θεαματικὴ βοήθεια, κάποια ἐντεχνη προπαγάνδα καὶ ἡ ἐξαγορὰ μερικῶν ἡγετῶν. Αὐτὸ γίνεται τώρα. Καὶ βλέπουμε τὶς συνέπειες: τὸ αἷμα χύνεται ἄφθονον στὶς ὑπανάπτυκτες χώρες, γιὰτὶ ὁ ἀφελὴς καὶ ἀνίδεος λαὸς τους γίνονται πτόνια στὰ χέρια τῶν Μεγάλων. Εἶναι τὰ πιὸ δυστυχισμένα θύματα τοῦ ψυχροῦ πολέμου.

Εἰδικός

«Οἱ Τέσσερις Εὐαγγελισταί», ἔργο τοῦ Ζορντάνεζ, στὸ Μουσεῖο τοῦ Λούδρου.

Ἡ παιδικὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ στὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια

Τοῦ κ. ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

Ἡ ΠΑΙΔΙΚΗ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σκεπάζεται ἀπὸ μιὰ σκιά μυστηρίου. Εἶναι ἀξιοπρόσεκτο τὸ γεγονός ὅτι οἱ δύο ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστὰς, ὁ Μάρκος καὶ ὁ Ἰωάννης, δὲν ἀναφέρουν οὔτε λέξη γιὰ τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, οὔτε γιὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικία. Οἱ ἄλλοι δύο Εὐαγγελιστὲς Ματθαῖος καὶ Λουκάς, στὴν περιλήψή των, μᾶς μιλοῦν γιὰ τὴν γέννησή του μετὰ τὶς γνώστες σ' ὅλους μας λεπτομέρειες.

Ὁ Ἰεὺαγγελιστὴς Λουκάς τελειώνει μετὰ τὴ φράση: «Τὸ παιδί μεγαλώνει, γεμᾶτο ρώμη καὶ φρόνηση καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἦταν σ' αὐτό» πράγμα πολὺ λίγο ἐξάστερο καὶ φανερό γιὰ νὰ ἱκανοποιεῖ τὴν περιέργεια τῶν ἀπείρων πιστῶν, ἰδίως ἐκείνων τῶν ταπεινῶν, ποὺ ἡ φαντασία των τείνει νὰ τὸν καταστήσει ζωντανὸ γενικὰ στὴ ζωὴ του.

Ε ΚΕΙΝΟ ποὺ δὲν περιείχετο στὶς φτωχὲς πληροφορίες τῶν εὐαγγελιστῶν, ποὺ ἀσχολοῦντο μονάχα γιὰ τὸ οὐσιώδες καὶ τὸ αἰώνιο, προστέθηκε εὐτυχῶς ἀργότερα αὐτομάτως στὴν ὁμαδικὴ ψυχολογία.

Γιὰ τὴν εἰκόνα ἄλλως τε τοῦ Χριστοῦ τὸ ἐνδιαφέρον ἦταν κατ' ἀνάγκη περισσότερο ἀπὸ κάθε ἥρωα. Γι' αὐτὴν λοιπόν, τὴν αἰτία δημιουργήθηκαν τὰ «Ἀποκρυφὰ Εὐαγγέλια» καὶ ἡ ἀνάγκη περισσότερο ἀπὸ κάθε ἥρωα. Γι' αὐτὴν λοιπόν, τὴν αἰτία δημιουργήθηκαν τὰ «Ἀποκρυφὰ Εὐαγγέλια» καὶ ἡ ἀνάγκη περισσότερο ἀπὸ κάθε ἥρωα. Γι' αὐτὴν λοιπόν, τὴν αἰτία δημιουργήθηκαν τὰ «Ἀποκρυφὰ Εὐαγγέλια» καὶ ἡ ἀνάγκη περισσότερο ἀπὸ κάθε ἥρωα.

Σ ΤΗΝ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα ἡ λέξη «ἀπόκρυφο» ἐσημαίνει «μυστικόν» καὶ τὴ μεταχειρίζονταν γιὰ νὰ σημαίνουν βιβλία ποὺ περιείχαν θεωρίες ἐσωτερικῆς, δηλαδὴ ἐκείνων ποὺ δὲν ἀνακοινώνονταν παρὰ στοὺς μεμνημένους. Ἀλλὰ γρήγορα, στὴ χριστιανικὴ φιλολογία, ἀπὸ μετάφραση σημασίας, κατάντησε νὰ θεωρηθοῦν ἀπόκρυφα τὰ βιβλία τὰ μὴ κανονικά, ἀλλ' αἰρετικά, ἐπομένως ψεύτικα.

Καὶ τὰ «Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια» εἶναι ἀρχαία. Τὸ «Πρωτοεὐαγγέλιον» τοῦ Ἰακώβου, ποὺ διαβαζόταν σὰν γνή-

ΟΤΑΝ Ἡ ΛΑΪΚΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΠΛΑΘΕΙ ΙΕΡΟΥΣ ΜΥΘΟΥΣ...

σιο εὐαγγέλιον στὴ Χριστιανικὴ ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς, ἀνέρχεται στὸ 2ο ἢ 3ο αἰῶνα μετὰ Χριστόν. Καί, μολονότι δὲν ἀναγνωρίστηκε ὡς ἐπίσημον κείμενον, ἀνταπεκρίνετο τόσο καλὰ στὴν ἀγνὴ περιέργεια τῶν πιστῶν Χριστιανῶν, ὥστε γιὰ μερικὲς παραπομπὲς μῆτε ὅχι μόνο στὴν πίστη ἀλλὰ καὶ στὴν τάξη τῆς Ἐκκλησίας.

Δ ΙΗΓΕΙΤΑΙ, λοιπόν, τὸ «Πρωτοεὐαγγέλιον» τοῦ Ἰακώβου ὅτι τὴν ὥρα ποὺ ὁ Ἰησοῦς ἦρθε στὸν κόσμον στὴ Βηθλεὲμ, ὅλα τὰ πράγματα δοκίμασαν μιὰ στιγμὴ κρατήσεως. Ὁ Ψευδοεὐαγγελιστὴς, μετὰ μιὰ πρωτότυπη ἐπινόηση, πραγματικῶς ποιητικὴ, φαντάζεται ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἰωσήφ, ποὺ βγήκε ἀπὸ τὴ σπηλιὰ ἀναζητώντας μιὰ Ἑβραία μαμμή, διηγεῖται αὐτὴ τὴ μαγικὴ σκηνή: «Κι' ἐγὼ ὁ Ἰωσήφ περπατοῦσα καὶ δὲν περπατοῦ-

σα πιά. Καὶ κύτταζα τὸ γύρο τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶδα τὴν ἀτμόσφαιρα ξαφνιασμένη, καὶ τὰ πουλιὰ στὸν οὐρανὸ ἀκίνητα καὶ εἶδα στὴ γῆ τοποθετημένη μιὰ σουπιέρα καὶ ἐργάτες ξαπλωμένους μετὰ χέρια στὴ σουπιέρα. Κι' ἐκεῖνοι ποὺ μασοῦσαν, δὲν μασοῦσαν πιά. Καὶ ἰδοὺ πρόβατα ποὺ περπατοῦσαν, δὲν περπατοῦσαν πιά, ἀλλ' ἔμεναν ἀκίνητα καὶ ὁ βοσκὸς, ποὺ σήκωνε τὸ ραβδί γιὰ νὰ τὰ διώξει, ἔμεινε ἀκίνητος. Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ὅλα τὰ πράγματα ξαναπήραν τὶς κινήσεις των».

Ἡ αἴσθηση τῆς ἀκινήσεως τῆς φύσεως, τῆς στιγμιαίας γοητείας ποὺ πάθηναν σ' ὅλα τὰ πράγματα, χαρακτηριστικὴ μετὰ μιὰ τέχνη ἀπλή, ἀλλὰ μετὰ σχεδὸν θαυμαστὴ ἐνάργεια. Ἡ τέχνη αὕτη, εἶναι τόσο μεγάλη, τόσο πιὸ στοιχειώδης καὶ ἀφελὴς, ὅσοι μ' ὅλη τὴ δύναμη τὰ τέσσερα κανονικὰ Εὐαγγέλια, ἰδίως δὲ λαμποκοπεῖ στὰ ἀπόκρυφα βιβλία. Στὰ τελευταῖα αὐτὰ ὑπερισχέει ὁ ἔρωτας τοῦ ὄνειρου, ἡ τάση σὲ μυστήριον, σὲ μαγικόν, σὲ αἴσθημα τῆς ὀπτασίας, ἐκλυσιζόμεν ἄλλ' ἀπατηλόν.

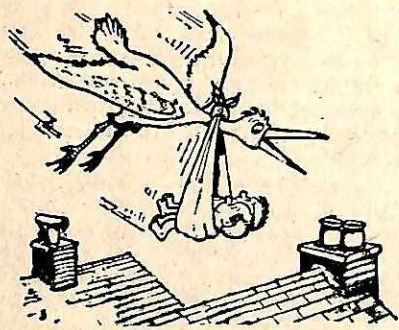
Σ' αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα ἐμφανίζεται ἀπὸ τὰ «Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια» ὅλη ἡ παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ ἡλικία τοῦ Χριστοῦ. Παιδὶ στὰ σπάργματα ἀκόμη, ὁ Ἰησοῦς κἀνει θαύματα. Κατὰ τὴ φυγὴν του στὴν Αἴγυπτον, μετὰ τὴν ἔρημον, οἱ δράκοντες θγαίνουν ἀπὸ μιὰ σπηλιὰ γιὰ νὰ τὸν λατρεύσουν. Ἔτσι τὰ λιοντάρια, οἱ λεοπαρδαλεῖς καὶ οἱ λύκοι συνοδεύουν τὴ φτωχὴ οἰκογένεια τῶν φυγάδων, ζώντας ἥσυχά ἀνάμεσα στὰ πρόβατα καὶ στὰ κριάρια.

Σ' ἕνα νεῦμα τοῦ Χριστοῦ, τὰ κλαδιά τῶν φοινίκων γέρνουν γιὰ νὰ προσφέρουν τοὺς καρπούς των στὴ μητέρα ποὺ πεινᾷ, καὶ ἡ πέτρα ἀνοίγεται καὶ ἀναβλύζει νερὸ καθάριον γιὰ νὰ σβύσει τὴ δίψα τοῦ γέροντος Ἰωσήφ.

Κ Ι' ΟΤΑΝ μεγάλωσε στὰ χρόνια, παιδί πιά ὁ Ἰησοῦς ἀστεϊεύεται μετὰ τὰ ἄλλα παιδιὰ καὶ παίζει σὲ τρόπο, ὥστε νὰ δείχνει τὴν καλωσύνην καὶ τὴ δύναμήν του. Μιὰ μέρα, διηγεῖται τὸ ἀπόκρυφον Εὐαγγέλιον τοῦ Ψευδοματθαίου, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἔπαιζε μετὰ ἄλλα παιδιὰ πάνω σὲ μιὰ τάραντα, ἕνα ἀπὸ τὴν παρῆα του ἔδωσε μιὰ σπρωξιά σ' ἕνα ἄλλο, ὥστε ἔπεσε καὶ πέθανε. Γιὰ τὸ ἀτύχημα αὐτὸ ἐνοχοποιήθηκε ὁ Ἰησοῦς, καὶ οἱ γονεῖς τοῦ πεθαμένου παιδιοῦ ἤθελαν νὰ ἐκδικηθοῦν γιὰ τὴν ἀπώλειά του εἰς βάρος τῆς Θεοτόκου Μαρίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ.

«Τότε, διηγεῖται τὸ ἀπόκρυφον Εὐαγγέλιον τοῦ Ψευδοματθαίου, ὁ Ἰησοῦς κατέβηκε ἀπὸ τὴν τάραντα καὶ κάλεσε μετ' ὄνομα τοῦ τοῦ παιδιοῦ, ποὺ ἦταν πεσμένο κατὰ γῆς λέγοντάς του: «Ζήνων!» Κι' ἐκεῖνο ἀποκρίθηκε: «Κύριε!» Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπε: Σ' ἔριξα ἐγὼ στὴν τάραντα; Πες το τώρα μπροστὰ σ' ὅλους, πῆς τὴν ἀλήθειαν!» Κι' ἐκεῖνος τοῦ ἀποκρίθηκε: «Δὲν μ' ἔριξες κάτω ἐσύ, κύριε!» Ἐπειτα, μπροστὰ στὶς παρακλήσεις τῆς Παναγίας, τὸ θεῖο παιδί, μετὰ τὴ δύναμήν του, κατάρθωσε ν' ἀναστήσει τὸν πεθαμένον σύντροφόν του».

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑΣ

— Παιδιά, προσγειωνόμεθα. Λοιπόν, νά δέσετε σφιχτά τις ζώνες σας.

‘Από τη μιά μεριά υπάρχουν οι σεμνότυφοι... ‘Από την άλλη, εκείνοι που διεκδικούν την απόλυτη ελευθερία της έρωτικής έκφρασης... Και στο ενδιάμεσο, υπάρχουν εκείνοι που παραπαίνουν αβέβαιοι και αναποφάσιμοι μεταξύ των άκρων... Σε μιά εποχή γενικής συγχύσεως των ηθικών αξιών, ποιά είναι η «έπίσημη» χριστιανική άποψη; Δίνουμε πιδό κάτω ένα κεφάλαιο από το συναρπαστικό βιβλίο του Ουίλλιαμ Γκράχαμ Κόουλ που κυκλοφόρησε πρόσφατα στην ‘Αγγλία...

‘Ο έρωτας και η Βίβλος

‘Η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη για τις σχέσεις των δύο φύλων

ΤΟ ζήτημα των έρωτικών σχέσεων πριν από το γάμο, είναι ένα από τα φλέγοντα προβλήματα που αντιμετωπίζει η νέα γενεά. Η εποχή μας είναι συγκεχυμένη και οι σύγχρονες ηθικές αντιλήψεις δεν προσφέρουν σαφείς απαντήσεις σ’ αυτό το πρόβλημα. Γενικά και σταθερά κριτήρια δεν υπάρχουν στην εποχή μας. ‘Από τη μιά μεριά, βρίσκουμε τους σεμνότυφους που αρνούνται κάθε αξία στον έρωτα και διακηρύσσουν ότι ό,τι κάθε έρωτική έκδηλωση έξω από τα πλαίσια του γάμου είναι ηθικώς επιλήψιμη. ‘Από την άλλη μεριά, υπάρχουν εκείνοι που διεκδικούν την απόλυτη ελευθερία της έρωτικής παρορμήσεως. Και στο ενδιάμεσο βρίσκουμε εκείνους που παραπαίνουν αβέβαιοι και αναποφάσιμοι ανάμεσα σ’ αυτά τα δυο άκρα.

Σε μιά τέτοια εποχή γενικής συγχύσεως των ηθικών αξιών, ποιά είναι η «έπίσημη» άποψη μιάς δυτικής χριστιανικής κοινωνίας; Την απάντηση, φυσικά, θα πρέπει να την αναζητήσουμε στα «έπίσημα» χριστιανικά κείμενα, τη Βίβλο.

‘Αλλ’ άρχίζοντας από την Παλαιά Διαθήκη, διαπιστώνουμε απογοητευμένοι ότι σε κάθε τι που αφορά τα ζητήματα που μάς απασχολούν, το ιερό κείμενο παραμένει απελπιστικά σιωπηλό. Δεν πρόκειται να βρούμε εκεί μέσα τίποτα σχετικό με την αξία και τη φύση των προγαμιαίων έρωτικών σχέσεων. Οι ‘Εβραίοι της βιβλικής εποχής είχαν διαφορετική από μάς νοοτροπία και δεν αντιμετώπιζαν τέτοια προβλήματα, όπως έμεις.

‘Ο έρωτας δεν ήταν γι’ αυτούς ένα παιχνίδι που μπορούσε να παιχθεί κατά την επιθυμία και τη διάθεση του καθενός. Ήταν κάτι το πολύ σοβαρό, μιά δραστηριότητα ευχάριστη αλλά κι επικίνδυνη και φορτωμένη με τρομακτικές ευθύνες. Τα κορίτσια που μεγάλωναν μέσα στα πλαίσια της φυλής, του χωριού και της οικογένειας προστατεύονταν αυστηρά, σύμφωνα με τους άκαμπτους ιερούς νόμους. ‘Ο νόμος προστατεύει το κορίτσι από τις ίδιες

του τις παρορμήσεις, όσο κι’ από τις επιθέσεις των ανδρών:

«‘Εάν δέ γένηται παῖς παρθένης μεμνηστευμένη άνδρι και εύρων αὐτήν άνθρωπος ἐν πόλει κοιμηθεῖ μετ’ αὐτῆς, ἐξάξετε ἀμφοτέρους ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν και λιθοβολήσονται ἐν λίθοις και ἀποθानοῦνται. Τὴν νεάνιν, ὅτι οὐκ ἐδόξεν ἐν τῇ πόλει, και τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐταπεινώσε τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον...»

»‘Εάν δέ ἐν πεδίῳ εὗρη ἄνθρωπος τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην και διασάμενος κοιμηθεῖ μετ’ αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον τὸν κοιμώμενον μετ’ αὐτῆς μόνον και τὴ νεάνιδι οὐ ποιήσετε οὐδέν. Οὐκ ἔστι τῇ νεάνιδι ἁμάρτημα θανάτου... ὅτι ἐν τῷ ἄγρῳ εὗρεν αὐτήν, ἐδόξεν ἡ νεάνις ἡ μεμνηστευμένη και ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν αὐτῇ...» (Δευτερονόμιο 22, 23 — 27).

‘Ετσι, το κορίτσι είχε υποχρέωση να προστατεύσει την τιμή του, γιατί κινδύνευε να καταδικασθεί σε θάνατο μαζί με τὸν διαστή, ἂν ὁ διασμός συνέβαινε στην πόλη (τὸ κορίτσι ἔπρεπε να φωνάξει σε βοήθεια. ‘Εφ’ ὅσον δεν ἐφώναζε, ὑποτίθεται πὼς ἔπαθε αὐτὸ πὸν ἤθελε να πάθει κι’ ἔπρεπε να τιμωρηθεί). ‘Αλλά κι’ ἂν ὁ διασμός συνέβαινε στους ἀγρούς, ἡ κοπέλλα εἶχε κάθε λόγο να καταγγείλει τὸ διασθί της. ‘Αλλοιῶς θα μπορούσε να θεωρηθεί συνένοχος του και θα ἔπρεπε ν’ ἀντιμετωπίσει μιά φοβερή δοκιμασία τὴν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου:

«‘Εάν δέ τις λάθῃ γυναῖκα και συνοικήσῃ αὐτῇ... και λέγει... οὐκ εὗρηκα αὐτῆς παρθένια... ἐξάξουσιν τὴν νεάνιν ἐπὶ τὰς θύρας οἴκου πατρὸς αὐτῆς και λιθοβολήσουσιν αὐτήν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐν λίθοις και ἀποθανεῖται...» (Δευτερονόμιο 22, 13 — 21).

ΟΛΑ αυτά φαίνονται σήμερα σε μάς φοβερά πρωτόγονα και βάρβαρα. Τὸ να καταδικάζεται σε θάνατο διὰ λιθοβολισμοῦ ἓνα κορίτσι πὸν ἔχασε τὴν ἀγνότητά του, μάς φαίνεται ἀπάνθρωπο και παράλογο. ‘Αλλά για να καταλάβουμε αὐτοὺς τοὺς κανόνες θα πρέπει να τοὺς ἐξετάσουμε ὑπὸ τὸ ἱστορικὸ πρίσμα τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς.

Πρώτα ἀπ’ ὅλα, οἱ ‘Εβραῖοι ἦταν ἓνας λαὸς ἀρχικὰ νομαδικὸς, ἀργότερα γεωργικὸς και κτηνοτροφικὸς στὴν οικονομική του ὀργάνωση. ‘Αλλά τόσο στὶς νομαδικές, ὅσο και στὶς γεωργοκτηνοτροφικές κοινωνίες ὅλα τὰ παιδιά, και τῶν δύο φύλων, ἀποτελοῦν ὑπολογισίμες ἐργατικὲς δυνάμεις. ‘Η κόρη, συνεπῶς, ἦταν ἓνα οικονομικὸ πλεονέκτημα για τὸν πατέρα. Ήταν ἓνα μέρος τῆς περιουσίας του και, σὰν ἀτομική ἰδιοκτησία, ἔπρεπε να γίνῃ σεβαστή.

‘Εκτὸς αὐτοῦ, ἡ ἐξασφάλιση ἀπογόνων ἦταν ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες φροντίδες τοῦ ‘Εβραίου τῆς βιβλικῆς εποχῆς. ‘Η μόνη ἐλπίδα ἐπιβιώσεως τῆς φυλῆς ἦταν ἡ ἀναπαραγωγή. Γι’ αὐτὸ και ἡ μεγαλύτερη ντροπὴ για μιά γυναῖκα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μοιχεία, ἦταν ἡ στειρό-

— Μπαμπά, και οἱ γερανοὶ ποῦθε ἔρχονται;

τητα. ‘Η στειρότητα ἦταν λόγος διαζυγίου.

Μιά θυγατέρα, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, δεν ἦταν μονάχα ἓνα οικονομικὸ πλεονέκτημα για τὸν πατέρα της ὡς ἐργάτρια στους ἀγρούς ἢ στὸ σπίτι. Εἶχε ἀξία και ὡς μέλλουσα σύζυγος και μητέρα, για τὴν ὁποία κάποιος νεαρὸς πὸν ἤθελε να τὴν παντρευθεῖ, θα πληρώνει μιά καλὴ τιμὴ στὸν πατέρα. ‘Αν ἔχανε τὴν ἀγνότητά της, ἔχανε και τὴν ἀξία της. Οἱ νόμοι προστατεύαν τὴν ἀγνότητα τοῦ κοριτοῦ με σκληρότητα πὸν μάς φαίνεται σήμερα ἀπαράδεκτη.

‘Αν ἡ κοπέλλα δεν ἦταν «μεμνηστευμένη», δηλαδή ἂν ὁ γαμπρὸς δεν εἶχε πληρώσει μιά προκαταβολὴ για τὴν ἀπόκτηση, τότε ἡ ἀποπλάνησή της ἦταν λιγώτερο σοβαρή: ‘Η συνέπεια δεν ἦταν μιά καταδίκη σε θάνατο, ἀλλ’ ὁ γάμος:

«‘Εάν δέ τις εὗρη τὴν παῖδα τὴν παρθένην, ἣτις οὐ μεμνηστευται, και διασάμενος κοιμηθεῖ μετ’ αὐτῆς, δώσει ὁ ἄνθρωπος τῷ πατρί τῆς νεάνιδος πενήντα ἀργύρια ἀργυρίου και αὐτοῦ ἔσται γυνή, ἂνθ’ ὃν ἔταπεινώσεν αὐτήν. Οὐ δύνησεται ἐξαποστεῖλαι τὸν ἅπαντα χρόνον...» (Δευτερονόμιο 22, 28—29).

‘Ο διαστής δεν μπορούσε να διαζευχθεῖ τὴ γυναῖκα πὸν ἐβίασε. ‘Αλλά σε μιά ἐποχὴ πὸν τὰ διαζύγια ἦταν τόσο εὐκόλα, ὁ ἰσθίος καταναγκαστικὸς γάμος ἦταν ἀρκετὰ σοβαρὴ τιμωρία.

‘Ο νόμος δεν προβλέπει καμμιὰ τιμωρία για τὴ γυναῖκα πὸν κοιμήθηκε με τὸν ἄνδρα της πριν ἀπὸ τὸ γάμο, ἀρκεῖ να μὴν εἶχε ἀνακαλυφθεῖ. ‘Αλλ’ αὐτὸ ἦταν ἡ μόνη περίπτωση κατὰ τὴν ὁποία ἓνα κορίτσι μπορούσε να συνάψει ἐρωτικές σχέσεις, χωρὶς να κινδυνεύει να καταδικασθεῖ σε θάνατο. ‘Επίσης ὁ νόμος δεν ἀναφέρει τίποτα για τὶς σχέσεις μεταξύ μεμνηστευμένων ζευγαριῶν. ‘Υποτίθεται πὼς ἡ ἀγνότητα δεν ἦταν υποχρεωτική σ’ αὐτὴ τὴν περίπτωση, ἐφ’ ὅσον ἡ μνηστεία ἰσοδυναμοῦσε με τὸ γάμο.

Βλέπουμε λοιπὸν πὼς ἡ Παλαιά Διαθήκη εἶναι ἀρκετὰ σαφὴς για τὶς προγαμιαίες σχέσεις — μόνο με τὸν μέλλοντα σύζυγό της μπορούσε μιά κοπέλλα να ἔχει ἐρωτικὲς δοσοληψίες, χωρὶς να κινδυνεύει ἡ ζωὴ της.

‘Ο γάμος ἔνα ἀπλό συμβόλαιο

ΕΒΡΑΙΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΣ γάμος ἦταν πολὺ ἀπλός, χωρὶς θρησκευτικὴ ἢ ἄλλη ἐπίσημη τελετὴ — τὸ πολὺ — πολὺ ἓνα γλέντι μεταξύ τῶν συγγενῶν. Ήταν ἀπλῶς ἓνα συμβόλαιο πὸν ὑπογράφονταν συνήθως ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ γαμπροῦ και τῆς νύφης. Μετὰ τὴν πληρωμὴ τοῦ «μοχαρ» (τοῦ τιμήματος τῆς νύφης) πὸν ἦταν συνήθως πενήντα «σεκέλ» (σίκοι, ἡ ἀσημένια δίδραχμα) ὁ γαμπρὸς ἔπαιρνε τὴ γυναῖκα στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του.

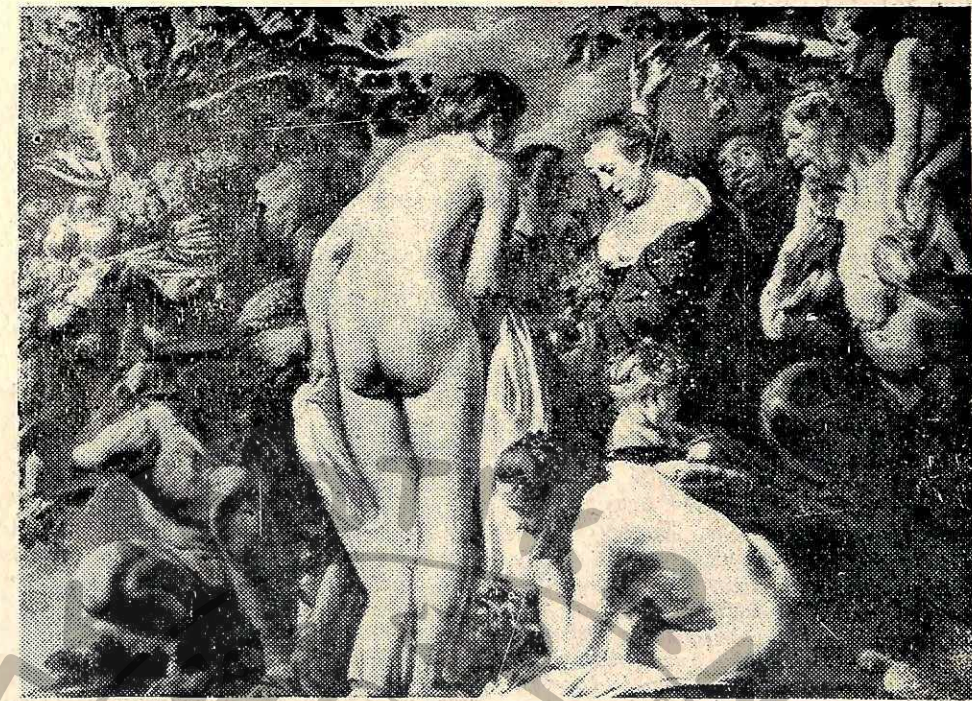
‘Η τιμὴ τῆς παντρεμένης γυναίκας προστατευόταν, ἐξ ἴσου αὐστηρά, με τὴν τιμὴ τῆς μνηστευμένης. Τιμωρία τῆς μοιχείας ἦταν ὁ λιθοβολισμός. ‘Ετσι, βλέπουμε πὼς για ἓναν ἄνδρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ παντρεμένη γυναῖκα ἦταν

ἀπηγορευμένη, ἡ ἀρραβωνιασμένη ἐπίσης. ‘Οσο για τὴν ἐλευθερία, αὐτὴ δεν μπορούσε να τὴν πλησιάσει παρὰ μόνο με κίνδυνο να τὴ φορτωθεῖ ἰσοβίως. Δεν ἔμεναν παρὰ οἱ πόρνες. ‘Ο ἄνδρας ἦταν ἐλεύθερος να πλησιάζει τὶς κοινὲς γυναῖκες, ἐφ’ ὅσον δεν ὑπῆρχε ἐπίσημη ἀπαγόρευση...

Παρ’ ὅλα αὐτὰ, μπορούμε να παρατηρήσουμε ὅτι τὰ κίνητρα τῆς αὐστηρῆς αὐτῆς νομοθεσίας εἶναι μάλλον οικονομικά, παρὰ πουριτανικά. ‘Απὸ τὸ πνεῦμα και τὸ γράμμα τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου δεν μάς ἐπιτρύπεται να συμπεράνουμε ὅτι ὁ έρωτας, αὐτὸς καθ’ ἑαυτὸν, θεωρεῖται ὡς κάτι τὸ ἠθικὸς ἐπιλήψιμο και βδελυρό. ‘Ο νόμος, ἐπιβάλλοντας τὴν ἀγνότητα, προσπαθεῖ ἀπλῶς να προστατεύσει τὰ

νείας και τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος, πὸν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὶς δικὲς μάς ἀτομικιστικὲς ἀντιλήψεις.

Για τοὺς σύγχρονους ἄνθρώπους πὸν ζοῦν σε μιά δυτικὴ κοινωνία, μόνο τὸ ἄτομο ἔχει σημασία. Τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα, οἱ «ἀτομικὲς ἐλευθερίες» δεν πρέπει να καταπατῶνται παρὰ μόνο σε ὀρισμένες περιπτώσεις «ἐπείγουσας ἀνάγκης», πὸν καθορίζονται σαφῶς ἀπὸ τὸ συνταγματικὸ δίκαιο κάθε χώρας. ‘Αντίθετα, για τοὺς ‘Εβραίους τῆς βιβλικῆς ἐποχῆς ἡ οἰκογένεια εἶχε μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὸ ἄτομο, ἡ οἰκογένεια ἦταν ἡ μόνη και ἀδιάρρητη κοινωνικὴ μονάδα. ‘Η οἰκογένεια ἔπρεπε με κάθε τρόπο να προστατευθεῖ, ἔστω και εἰς βάρος τοῦ ἀτόμου. ‘Η σύγχρονη

‘Η ‘Αλληγορία τῆς Γονιμότητος», ἔργο τοῦ Ζορντάνς, στὸ Μουσείο τῶν Βρυξελλῶν.

συμφέροντα τοῦ πατέρα, τοῦ συζύγου ἢ τοῦ μνηστήρος. ‘Ο ἄνδρας πὸν γινώσκων ἔνοχος βιασμοῦ ἢ ἀποπλάνησεως, καταπατοῦσε τὰ δικαιώματα ἓνος ἄλλου ἄνδρος. Αὐτὸ μονάχα εἶχε σημασία. Για τὸ ἴδιο τὸ κορίτσι, κανεῖς δεν ἐνδιαφερόταν. ‘Ο νόμος ἀπαιτοῦσε ἀπλῶς τὸ σεβασμὸ τῆς ξένης ἰδιοκτησίας — τὸ χαράφι, τὸ κοπάδι, τὴ γυναῖκα τοῦ πλησίον. ‘Απὸ κεῖ και πέρα, ὁ καθένας μπορούσε να κάνει ὅ,τι θέλει — ὁ έρωτας δεν ἦταν ἁμαρτία παρὰ μόνο ἐφ’ ὅσον παραβίαζε τὰ δικαιώματα τοῦ γείτονα.

‘Ατομο και ὁμάδα

ΑΛΛΑ σήμερα, στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα, πὼς αντιμετωπίζουμε αὐτοὺς τοὺς κανόνες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης; Μποροῦν να μάς βοηθήσουν να πάρουμε μιά θέση ἀπέναντι στὸ βασανιστικὸ πρόβλημα τῆς σεξουαλικότητος; Για ν’ ἀπαντήσουμε σ’ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα εἶναι ἀπαραίτητο να ἐξετάσουμε προσεκτικότερα τὴν ἐβραϊκὴ ἀντίληψη τῆς οἰκογέ-

νεολαία ἔχει ξεχάσει αὐτὸ τὸ μάθημα, ὅτι κανένας ἄνθρωπος δεν μπορεί να ζήσει μόνος, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Αὐτοὶ πὸν διαμαρτύρονται κατὰ τὴν ἠθικὴν περιορισμῶν πὸν ἐπιβάλλονται στὴν ἐρωτικὴ παρὸρμηση, ξεχνᾶνε συνήθως ὅτι τὰ παραστρατήματα τῶν νέων πληρώνονται συνήθως ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Τὸ δίδαγμα, συνεπῶς, πὸν μπορούμε να βγάλουμε ἀπ’ αὐτοὺς τοὺς «ἀπληροαιμένους» κανόνες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης ἀπέναντι τῆς οἰκογένειας και τῆς κοινωνίας.

Οἱ ἀντιλήψεις τῆς Καινῆς Διαθήκης

Σ κυττάζουμε λίγο και τὴν Καινὴ Διαθήκη: ‘Εδὼ τὰ πράγματα γίνονται κάπως πιδ σαφῆ. Κατ’ ἀρχήν, θα συναντήσουμε μιά σαφέστατη καταδίκη τῆς «πορνείας». ‘Αλλ’ ἡ λέξη αὐτὴ, τὴν ἐποχὴ πὸν γράφτηκε ἡ Καινὴ Διαθήκη, δεν ἐσήμαινε μονάχα αὐτὸ πὸν σημαίνει σήμερα: τὸν πληρωμένο έρωτα.

Είχε μια πολύ ευρύτερη έννοια, που περιελάμβανε κάθε έρωτική σχέση έξω από το γάμο.

Στην εποχή της Καινής Διαθήκης ή πολυγαμία και οι παλλακίδες είχαν αρχίσει να εξαφανίζονται από την εβραϊκή κοινωνία μέσα στην οποία γεννήθηκε και μεγάλωσε ο Ίησους και οι μαθητές του. 'Η μονογαμία είχε γίνει σχεδόν ο κανόνας. Το διαζύγιο επιτρεπόταν όπως άλλοτε, αλλά οι ραββίνοι και οι άλλοι θρησκευτικοί ηγέτες κατέβαλλαν μια προσπάθεια να περιορίσουν αυστηρά τις έρωτικές σχέσεις μόνο μέσα στα πλαίσια του γάμου. 'Η πορνεία (στη στενή της έννοια) καταδικαζόταν ήθικα, όπως και κάθε μορφή έρωτικής έκφρασης έξω από το γάμο. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως οι κοινές γυναίκες ήταν άγνωστες στην Παλαιστήνη. 'Αντίθετα, μπορούμε να συμπεράνουμε από τις ιστορικές μαρτυρίες του Ευαγγελίου πως υπήρχαν άφθονες εταίρες στην περιοχή αυτή, μ' όλο που η παρυσία τους γινόταν ανεκτή με δυσφορία.

Ο Παύλος και οι Έθνικοί

Ο ΕΥΣΕΒΗΣ Έβραίος σκανδαλίζονταν από τ' άσελγη έρωτικά έθιμα των «Έθνικών», δηλαδή των ειδωλολατρών του έλληνορωμαϊκού κόσμου. 'Ο ευσέβης Έβραίος ήταν περήφανος για την αγνότητα των δικών του θρησκευτικών εθίμων και την αυστηρότητα των ήθικών του άρχων. 'Ετσι, όταν ο Παύλος ξεκίνησε για να ευαγγελίσει τους «Έθνικούς», ή συντηρητική εβραϊκή κοινότητα που είχε αποδεχθεί πρώτη τον χριστιανισμό, έθεσε ως όρο της είσοδής των ειδωλολατρών την άποχή από κάθε «πορνεία», δηλαδή από κάθε έρωτική δραστηριότητα έξω από το γάμο.

Σ' αυτό το σημείο ο Παύλος, παρά την ευρύτερη μόρφωσή του, ήταν απόλυτα σύμφωνος με τους Έβραίους συντηρητικούς. 'Αλλά και ακριβώς σ' αυτό το σημείο συνάντησε τις περισσότερες δυσκολίες στον προσπλητισμό των Έθνικών. Συντηρημένοι σε μια βολική και ελεύθερη έρωτική ήθικη, οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι δυσκολεύονταν να υποταχθούν στις απαιτήσεις της νέας θρησκείας. 'Η αγνότητα και ή εγκράτεια, ως ήθικη προσταγή, δεν είχαν κανένα νόημα γι' αυτούς.

'Αλλ' ο απόστολος υπήρξε άκαμπτος: καμιά έρωτική σχέση έξω από το γάμο δεν γινόταν ανεκτή. Για τον Παύλο, ακόμα και ο γάμος δεν ήταν παρά ένα φάρμακο κατά της ανηθικότητας, κατά των κινδύνων του πειρασμού. 'Ο ίδιος ήταν άγαμος και θα προτιμούσε να βλέπει και τους άλλους άγαμους. 'Αν δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς, παντρευόταν, έλεγε στους νέους. 'Αλλά «τούτο λέγω κατὰ συγγνώμην, ου κατ' έπιταγήν. Θέλω γάρ πάντας ανθρώπους είναι ως και έμαυτόν...».

Και πιο κάτω:

«Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις... καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μείνωσιν ὡς καὶ γώ. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμήσαντων. Κρείσσον γὰρ ἐστὶ γαμήσαι ἢ πορνεύειν...». (Α'. Κορινθ. 7, 8).

Δριμύτατος είναι ο Παύλος στην καταδίκη της πορνείας. 'Εγραφε προς τους Κορινθίους, που ή πόλη τους ήταν γνωστή σ' όλο το μεσογειακό κόσμο για τη λατρεία της 'Αφροδίτης με τις εκατοντάδες τών ιεροδούλων της:

«Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; Ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο. Ἡ οὐκ οἴδατε ὅτι οὐ κολλώμενος τῇ πόρνη ἓν σῶμα ἐστίν; Ἔσονται γὰρ οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν... Φεύγετε τὴν πορνείαν...». (Α'. Κορινθ. 6, 15).

'Ισως ο Παύλος προχωρεί μακρύτερα απ' ό,τι πρέπει σ' αυτό το σημείο, χρησιμοποιώντας την έκφραση «σάρξ μία» για την ένωση με την πόρνη, μια έκφραση που χρησιμοποιείται στην Παλαιά Διαθήκη μόνο για το γάμο. 'Αλλά μ' αυτή την υπερβολή δείχνει πως έχει συνείδηση του ψυχολογικού βάθους της έρωτικής ένωσης. 'Ο έρωτας είναι ή στενότερη δυνατή σχέση ενός ανθρώπου μ' έναν άλλον άνθρωπο. Αυτό που θέλει να πει ο Παύλος είναι πως ο έρωτας δεν είναι απλώς ή έκτέλεση μιας φυσιολογικής πράξης. Είναι ένα συναίσθημα που φτάνει ως τὰ βάθη της ανθρωπίνης υπάρξεως και σφραγίζει ανεξίτηλα την ψυχή μας. 'Ακόμα και με μια πόρνη, ή έρωτική ένωση αφήνει τὰ σημάδια της στη μνήμη — και είναι κάτι τὸ ἀνεπανόρθωτο.

'Αλλά και σ' αυτούς που δικαιολογούν τις σεξουαλικές σχέσεις ως έκφραση της «αγάπης» που θα επισφραγισθεί αργότερα με το γάμο, ο Παύλος έχει κάτι να πει:

«Εἰ δὲ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρέν αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ἡ ὑπεράρκμος, δὲ θέλει ποιεῖται. Οὐχ ἁμαρτάνει. Γαμείτωσαν...». (Α'. Κορινθ. 7, 36).

'Αν δεν μπορεί να συγκρατήσει τὰ πάθη του, ως παντρευθεί... 'Αλλ' ένας σύγχρονος νέος θα μπορούσε να παρατηρήσει με πικρία: Είναι πολύ εύκολο για τον Παύλο να λέει στους νέους «ας παντρευθούν». Γιατί ο Παύλος δεν ήξερε τί σημαίνει να είσαι νέος του είκοστου αιώνα: Πρέπει πρώτα να σπουδάσεις, να υπηρετήσεις τη στρατιωτική σου θητεία, να βρεις δουλειά, κι έπειτα να σκεφθείς για γάμο. Και μέχρι τότε τί γίνεται, ιδίως αν είσαι «υπεράρκμος», αν δυσκολεύεσαι να συγκρατηθείς;

Σ' αυτό το ερώτημα, πρέπει ν' απαντήσει ο καθένας κατὰ τὴ συνείδησή του...

W. GRAHAM COLE

Τὰ κορτιζονοειδή φάρμακα βλάπτουν τὸ πεπτικὸ σύστημα

Η ΚΟΡΤΙΖΟΝΗ, ένα από τὰ πιά «εὐεπώλητα» φάρμακα, πού ὀνα- κάλυψε ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη, ἀρ- χίζει νὰ ἐπισκιάζεται ἀπὸ ὀρισμένες δυ- ἀρεστες κλινικὲς παρατηρήσεις. Οἱ τρεῖς ἀρτινεογέννητες θυγατέρες τοῦ νεογνοῦ αὐτοῦ φαρμάκου, πού εἶναι πολὺ πιά δρα- στικὲς ἀπὸ τὴ μητέρα τους καὶ πολὺ πιά ἀνεκτὲς στὸν ὀργανισμό, δηλαδὴ ἡ ὕδροκορτιζόνη, ἡ δέλτα — κορτιζόνη κι' ἡ δέλτα — ὕδροκορτιζόνη, δὲν ξε- φεύγουν καθόλου ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπισκία- ση. Μὲ τὰ παρασκευάσματα αὐτὰ ἐπιτυ- γάζονται, βέβαια, πολλὰ καὶ θαυμασι- κὰ ἀποτελέσματα σὲ ὀρισμένους σοβαροὺς ἢ δυσκολομεταχειρίστες παθήσεις, ὅπως οἱ ὀξεῖς ρευματισμοί, ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ἐπινεφριδίων ἀδένων, (ἡ νόσος τοῦ Ἄν- τισον, ἰδιαίτερα), τὸ ἀλλεργικὸ ἄσθμα, ἡ λευκαμία, καθὼς καὶ μὴ δολόκληρη σει- Ͼ ἀπὸ παθήσεις τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ τὰ παρατεταμένα σπὴ θεραπεία μὲ κορτιζονοειδὴ φάρμακα, δὲν λείπουν. Ὅταν οἱ δόσεις εἶναι ἐντονες καὶ μακροχρόνιες προκαλοῦνται οἰδήματα, ὕψωση τῆς ἀρτηριακῆς πίεσεως, ἀκμή, παροδικὸς ζαχαροδιαβήτης, μολυσματικὲς ἐπιπλοκές, πού ἀπαιτοῦν παρὰλληλὴ ἀγω- γὴ μὲ ἀντιβιοτικά, φλεβίτις, ἀκόμα καὶ ψυ- χικὲς διαταραχὲς.

Τὰ διάφορα αὐτὰ δυσάρεστα ἐνδεχόμε- να, πού κερδοκοῦν σπὴ θεραπεία μὲ κορτιζονοειδὴ, ἀνησυχοῦν τὴν ἐπιστήμη. Ἔτσι, λαμβάνονται τῶρα σοβαρὰ ὕπ' ὀ- ψὴ οἱ ἀντενδείξεις καὶ παίρνονται ὅλες οἱ προφυλάξεις, ὥστε νὰ ἀποκλειεῖται ἡ νὰ περιοριζέται ὁ κίνδυνος.

Τῶρα τελευταῖα, διάφορες ἐπιστημονι- κὲς ἀνακινώσεις, βασισμένες σπὴν κλινι- κὴ παρατήρηση, προσθέτουν καὶ μὴ νέα περίπτωσι ἀντικτύπων τῆς θεραπείας μὲ κορτιζονοειδὴ, μὲ στόχο τὸ πεπτικὸ σύ-στημα.

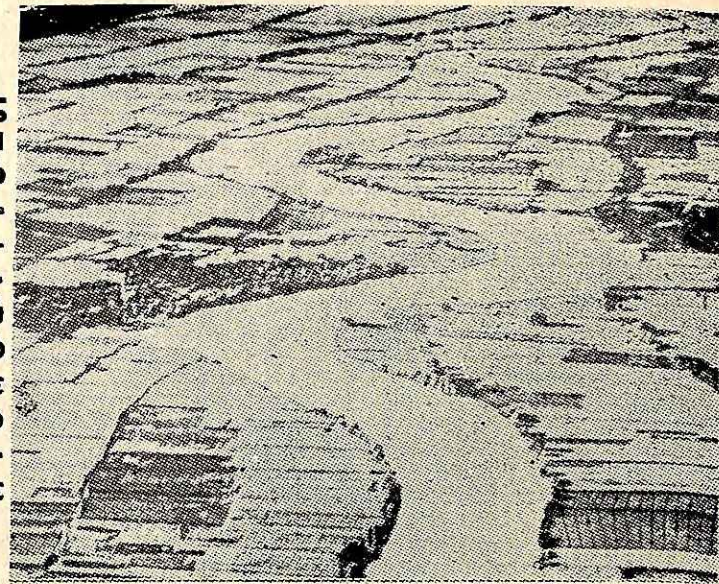
Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ ἀντίκτυποι; Καὶ γιὰτὶ συμβαίνουν;

Τὰ «ἀτυχήματα» αὐτὰ, ἀπὸ κλινικὴ ὀ- πση, ἀνήκουν σὲ πολλὲς διαφορετικὲς τό- πους καὶ σὲ βαθμοὺς σοβαρότητας τοι- κίλους. Τὸ πού κοινὸ εἶναι ἓνα εἶδος βαρυστομαχίας, πού ἐμφανίζεται εὐθὺς μετὰ τὴ λήψη τοῦ φαρμάκου. Συχνὲς εἶναι ἐπίσης οἱ καούρες κι' οἱ γαστρικὲς κράμπες, πού οἱ ἄρρωστοι δοκιμάζουν με- τὰ τὸ φαγητό. Λιγώτερο συχνή, ὀχι ὀ- μως σπάνια εἶναι ἡ περίπτωσι τῶν πό- νων πού θυμίζουν ἔλκος. Οἱ εἰδικοὶ ἀνα- φωτοῦνται μήπως πρόκειται πρᾶγματι γιὰ ἔκπληξη ἐνὸς παλίου ἔλκους, γιὰτὶ ἔχουν λόγους νὰ ὑποπτεύονται ὅτι τὰ κορτιζονοειδὴ τείνουν νὰ προκαλέσουν ἐ- πανάεσιν.

Πολλὸ πιά σοβαρὰ εἶναι τὰ ἐνδεχόμε- να αἰμορραγικοῦ τύπου, πού παρατη- ϱοῦνται σχεδὸν σπὴς μισὲς περιπτώσεις, κατὰ τὴς ὁποῖες ἡ κορτιζονοθεραπεία ἀν- τανακλᾷ σπὴ πεπτικὸ σύστημα.

'Η αἰτία ὅλων αὐτῶν τῶν ἀπειλητικῶν ἐνδεχομένων βροσκοπεῖται ἀσφαλῶς σπὴ βα- σικὴ σύνθεσι τῶν φαρμάκων ἐνῶ οἱ δό- σεις κι' ἡ διάρκεια τῆς θεραπείας δὲν φαίνεται νὰ παίζουν πρωτεύοντα ὀόλο. 'Η ἐπιστήμη ἐξ ἄλλου, ὑποπτεύεται ὅτι βροσκοπεῖται σπὴ μέση κι' ὁ παράγων τῆς ἀτομικῆς ἰδιοσυγκρασίας.

"Ας προσέξουν αὐτοὶ πού διευθύνουν τὴς τύχες τοῦ κόσμου! Καὶ τὸ κοινὸ πρέπει νὰ συνειδητοποιήσῃ αὐτὸ τὸ ἐφιαλτικὸ πρόβλημα! Ἐνας τρομερὸς κίνδυνος ἀ- πειλεῖ τὴν ἀνθρωπότητα: Ἄν δὲν ἀρχί- σουμε νὰ χρησιμοποιοῦμε πηγὲς ἐνερ- γείας διαφορετικὲς ἀπὸ τὴν καύσι τοῦ κάρβουνου καὶ τοῦ πετρελαίου καί, πρὸ πάντων, ἂν δὲν ἀρχίσουμε νὰ δείχνουμε κάποιο σεβασμὸ πρὸς τὸ φυτικὸ κόσμο πού ἐξασφαλίζει τὴν ἰσορροπία τοῦ κλί- ματος—τότε δὰ πρέπει νὰ περιμένουμε ἓνα νέο κατακλυσμὸ!

Ο ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΣ

Ο ΤΡΟΜΕΡΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΕΙ ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ ΜΑΣ

ΤΟΥ ΑΙΜΕ ΜΙΣΕΛ

Ναί, ὁ καιρὸς ἔχει ἀπορρυθμισθεῖ. Οἱ ἐποχὲς παρουσιάζουν ἀπροσδό- κητες ἐκπλήξεις. Ταξιδεύετε γιὰ τὴς διακοπὲς σὲ μὴ περιοχὴ τοῦ Νότου, τὴν «πατρίδα» τοῦ ἥλιου, καὶ τουρτουρίζετε ὅλο τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τὴ βροχή. Καὶ μαθαίνετε πὼς ἓνας φίλος σας πού ταξίδεψε σπὴ «χώρα τῆς ὀμίχλης καὶ τῶν αἰώνιων πάγων» ἐπέστρεψε κατὰμαυρος ἀπὸ τὴν ἡλιοθεραπεία. Ὅσο γιὰ τοὺς εὐρωπαϊκοὺς χειμῶνες, ἄλλοτε εἶναι πο- λικοὶ καὶ παγώνουν τὰ ποτάμια, ἄλλοτε ὕδροι καὶ ἀσυνήθιστα ζεστοί, πρᾶ- γμα πού δυστυχῶς ἐννοεῖ τὴς ἐπιδημίες τῆς γρίπης.

Πού ὀφείλονται αὐτὲς οἱ καιρικὲς ἰδιοτροπίες; Πρέπει νὰ ρίξουμε ἄδικο στοὺς ἐπιστήμονες καὶ τὰς θερμοπυρηνικὰς τους πειράματα; Ἡ μή- πως ὁ ἥλιος μας ἔχει ξεμωραθεῖ καὶ δὲν ἔχει πιά τί τοῦ γίνεται; Πού θὰ καταλήξουν αὐτὲς οἱ ἀνωμαλίες; Ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια ἔχουμε ἀρχίσει ν' ἀπορούμε καὶ ν' ἀνησυχούμε γιὰ τὸν καιρὸ. Καὶ ἡ ἀπάντησι σ' αὐτὲς τὴς ἀπορίες, ἐξαιρετικὰ πολὺπλοκὴ καὶ καθόλου ἐνθαρρυντικὴ, ἔχει ἀρχίσει νὰ βασανίζει τοὺς ἐρευνητές.

ΑΡΧΙΚΑ, δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε πὼς ὁ θεὸς Αἴολος, ὁ προστάτης τῆς μετεωρολογίας, εἶναι μεγάλος χωροταξίης. Σπὴν πραγματικότητα, δὲν ὑπάρχει «ὀμαλὴ» ἐποχὴ. Ἄν π.χ. κα- ταστρώσουμε ἓνα πῖνακα καὶ βροῦμε τὴ μέση θερμοκρασία τοῦ μηνὸς Ἰα- νουαρίου σπὸ Παρίσι, θὰ διαπιστώσου- με ὅτι κανένας Ἰανουάριος δὲν εἶχε ποτὲ τὴ μέση θερμοκρασία: οἱ μῆνες εἶναι πότε ψυχρότεροι καὶ πότε θερ- μότεροι ἀπὸ τὸν μέσο ὀρο. Καὶ δὲν πρέπει νὰ νομίσουμε πὼς ἡ παρέκκλισι αὐτὴ ἀπὸ τὸν μέσο ὀρο ἦταν μικρό- τερη σπὸ παρελθόν ἀπ' ὅτι εἶναι σή- μερα. Ἀντίθετα, μαθαίνουμε ἀπὸ τὰ χρονικὰ τῆς μετεωρολογίας πὼς ὑπῆρ- ξαν χειμῶνες πού κανένας ἀπὸ μᾶς, οὔτε οἱ γεροντότεροι, δὲν εἶχαν τὴν ἀτυχία νὰ γνωρίσουν. Καὶ νὰ μερικὰ παραδείγματα:

Τὸν Ἰανουάριό τοῦ 1709 ὁ Σηκουά- νας πάγωσε ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια ὡς τὸν

πυθμένα τῆς κοίτης του. Ἀκόμα καὶ τὸ οἰνόπνευμα πάγωσε σπὰς μπουκάλια. Τὸ 1728 ἔπεσε τόσο χιόνι σπὸ Πα- ρίσι, ὥστε γιὰ πρώτη φορὰ χρησιμο- ποιήθηκαν ἔλκηθρα! Τὸ 1740 ὁ Ση- κουάνας πάγωσε ὡς τὴς ἐκβολὲς του. Τὸ 1788 σημειώθηκε θερμοκρασία 31 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδὲν σπὸ Παρίσι.

'Αλλὰ καὶ σπὴν ὑπόλοιπὴ Εὐρώπῃ καὶ τὴ Μεσόγειο ἔχουν σημειωθεῖ ἐξ ἴσου παράδοξες ἰδιοτροπίες τοῦ καιροῦ. Τὸ χειμῶνα τοῦ 1794 — 1795, σπὴς ὀλ- λανδικὲς ἀκτὲς δόθηκε ἡ πιά παράδοξι «αὐτομαχία» τῆς ἱστορίας: τὸ ἱππικὸ τοῦ στρατηγοῦ Πισεγκρὺ κατέλαβε ἐξ ἐφόδου τὸν ὀλλανδικὸ στόλο πού εἶχε παγιδεθεῖ σπὴν παγωμένη θάλασσα! Ἄλλ' ὑπάρχει κι' ἓνα προηγούμενο ἐξ ἴσου ἐκπληκτικὸ: Τὸ 1658 ὁ βασιλιάς τῆς Σουηδίας Γουσταῦος Ἀδόλφος δι- ἔσχισε τὴν παγωμένη Βαλτικὴ καὶ εἰσέ- βαλε σπὴ Γερμανία μὲ ὅλο τὸ στρατὸ του βαδίζοντας πάνω στοὺς πάγους...

'Ακόμα καὶ ἡ Μεσόγειος ἔχει γνωρίσει ἀσυνήθιστες θερμοκρασίες. Τὸ 1493 τὸ λιμάνι τῆς Γένοβας ἀποκλείσθηκε ἀπ' τοὺς πάγους. Τὸ ἴδιο συνέβη τὸ 1594 σπὴ Μασσαλία. Τὸ 1863 πάγωσε ἡ Ἀ- δριατικὴ σ' ὅλο τῆς τὸ πλάτος. Ἡ λιμνοθάλασσα τῆς Βενετίας πάγωσε τὸ 1234. Καὶ τὸ 1011 οἱ ἄνθρωποι περ- νοῦσαν περὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ σπὴν Ἀσία πάνω σπὸν παγωμένο Βόσπορο. Τὸν ἴδιο χρόνο λέγεται ὅτι πάγωσε ὁ Νεῖλος...

Θὰ μπορούσαμε νὰ συνεχίσουμε αὐτὴ τὴν ἀπαρίθμησι τῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ καιροῦ. Ἀλλὰ τί ἀποδεικνύουν τὰ πα- ραδείγματα; Πρῶτα ἀπ' ὅλα, ὅτι ἔ- χουμε ἀδύνατη μνήμη. Ὅταν γκρινιά- ζουμε γιὰ τὴς ἀνωμαλίες τῶν ἐποχῶν, συνήθως ξεχνᾶμε ὅτι καὶ οἱ πρόγονοί μας γνώρισαν χειρότερες ἀνωμαλίες.

Καὶ ὅμως, τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα πού συγκεντρώθηκαν ἐδῶ κι' ἐξήντα χρόνια, δείχνουν ὅτι τὰ παρὰπὸνὰ μας γιὰ τὸν καιρὸ δὲν εἶναι τελείως ἀβά- σιμα. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὑπῆρξαν ἀνώ- μαλες ἐποχὲς σπὸ παρελθόν, ἀλλ' εἶναι ἐξ ἴσου ἀλήθεια ὅτι ὁ καιρὸς ἀλλάζει. Ἐδῶ κι' ἐκατὸ χρόνια οἱ μέσες θερμο- κρασίες τῶν διαφόρων περιοχῶν τοῦ πλανῆτη μας ἔχουν μεταβληθεῖ. Ὁρι- σμένα φυσικὰ φαινόμενα ἐνισχύουν αὐ- τὴ τὴν ἀποψη.

Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα οἱ παγετῶνες: Στὰ τελευταῖα ἐκατὸ χρόνια, λέει ὁ κ. Ἄντρε Καγιέ, καθηγητὴς τῆς γεωλο- γίας σπὴ Σορδὸνη, τὸ κλίμα ἔχει γίνει θερμότερο σπὴ Βόρειο Εὐρώπῃ. Οἱ πα- γετῶνες ἔχουν ὑποχωρήσει καὶ ὑποχω- ροῦν ἀκόμα, συχνὰ κατὰ τρὸσο θαυμα- τικὸ, μέχρι σημείου ν' ἀπειλοῦνται μὲ ἀχρηστευσι οἱ ὕδροηλεκτρικὲς ἐγκατα- στάσεις πού βασίζονται σ' αὐτὸ τὸ ἀπόθεμα τοῦ παγωμένου νεροῦ. Ἡ θέρ- μανσι αὐτὴ τοῦ κλίματος, ἀπὸ τὴς ἀρ- χὲς τοῦ αἵωνα μας, ἔχει φτάσει καὶ ξεπεράσει τὸν ἓνα βαθμὸ ἐκατοντία- βάθμου κατὰ μέσον ὀρο.

ΕΡΟΥΜΕ πώς ο πλανήτης 'Αφρο-
δίτη πού, απ' ώρισμένες απόψεις,
παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με
τη Γη, βρίσκεται πολύ πιο κοντά στον
'Ηλιο. Θα μπορούσαμε λοιπόν να συμ-
περάνουμε πώς η θερμοκρασία της 'Α-
φροδίτης είναι αρκετά υψηλότερη από
τη θερμοκρασία του πλανήτη μας. 'Αλλ'
έχουμε λόγους ν' αμφιβάλουμε γι' αυ-
τό. Οί αστρονομικές έρευνες είναι μάλ-
λον αδέσβαιες. 'Ωρισμένοι αστρονόμοι,
ιδιαίτερα οί Ρώσοι, πιστεύουν πώς η
γειτονία του 'Ηλιου προκαλεί κατάψυ-
ξη και όχι υπερθέρμανση στην 'Αφροδί-
τη! Μερικοί Ρώσοι παρατηρητές δε-
βαιώνουν ότι κάτω από τὰ σύννεφα που
καλύπτουν την 'Αφροδίτη διακρίνονται
πολικές σκούφιες πολύ πιο έκταπμέ-
νες από τούς δυο πόλους της Γης. 'Η
'Αφροδίτη λοιπόν είναι ψυχρότερη από
τη Γη ακριβώς έπειδή βρίσκεται πιο
κοντά στον 'Ηλιο; Τό ζήτημα παραμέ-
νει άνοικτό. 'Αλλά τό παρόδειγμα της
'Αφροδίτης θα μās έπιτρέψει να κατα-
λάβουμε αυτά που συμβαίνουν ίσως
στον πλανήτη μας.

'Αν ή μέση θερμοκρασία της Γης
υψώθηκε κατά ένα βαθμό στά τελευ-
ταία πενήντα χρόνια, τό πρώτο άπο-
τέλεσμα αυτής της θερμάνσεως θα εί-
ναι ή αύξηση της εξατμίσσεως του νε-
ρού. Περισσότεροι ύδρατμοί σηματούν
περισσότερα σύννεφα. Περισσότερα σύν-
νεφα σημαίνουν περισσότερες βροχές,
περισσότερο χιόνι στίς πολικές περιο-
χές και φ α ι ν ο μ ε ν ι κ ά, δρο-
σερότερο κλίμα. 'Υπογραμμίζουμε πώς
ή μείωση αυτή της θερμοκρασίας είναι
φαινομενική, γιατί δεν έπιδρά παρά
μόνο στη θερμοκρασία της ήμέρας.

'Αντίθετα, κατά τη νύχτα, ο συνε-
φισμένος, βροχερός καιρός προκαλεί
περισσότερη ζέση. Συνεπώς, έστω κι'
αν οί μέρες είναι δροσερότερες, ή μ έ-
ς ή θερμοκρασία του 24ώρου δεν άπο-
κλείεται να έχει ύψωθεί. Καί οί άνθρω-
ποι, γενικά, δεν ενδιαφέρονται παρά
μόνο γιά τη θερμοκρασία της ήμέρας.
'Η νυχτερινή θερμοκρασία ενδιαφέρει
μόνο εκείνους που εργάζονται τη νύ-
χτα και φυσικά, τούς μετεωρολόγους.

Βλέπουμε λοιπόν ότι τὰ δυσάρεστα,
συννεφιασμένα (και φαινομενικά δροσε-
ρά) καλοαίρια, όπως αυτό που πε-
ράσαμε φέτος, όφείλονται όχι στη μείω-
ση, αλλά στην ύψωση της μέσης θερ-
μοκρασίας. Δέ μένει παρά να θρούμε
την αίτία αυτής της θερμάνσεως του
πλανήτη μας. Αυτή την αίτία οί έπι-
στήμονες αρχίζουν τώρα να την κατα-
λαβαίνουν: Αίτία του φαινομένου είναι
ό ίδιος ο άνθρωπος — και ο άνθρω-
πος θα πληρώσει τις συνέπειες του φαι-
νομένου που έχει ο ίδιος προκαλέσει.

Ζούμε σ'ένα θερμκήσιο

ΟΙ έζορουμε ότι κάνει περισσότε-
ρο κρύο στά βουνά και ότι άρ-
κεί ν' άνεβούμε στίς ψηλότερες κορ-
φές των 'Αλπεων γιά να συναντήσουμε
ένα κλίμα πολικό. 'Αλλά γιάτί να συμ-
βαίνει κάτι τέτοιο; Ουμάμαι την έκπλη-
ξή μου, όταν, σέ ήλικία δεκατεσσάρων
ετών, ανέβηκα γιά πρώτη φορά στην
κορφή του βουνού κοντά στο όποιο γεν-
νήθηκα. 'Ηταν 'Ιούλιος. 'Ως τὰ 2.000
μέτρα τὰ λειβάδια ήταν στολισμένα με
άγριοιολούδια. Κατόπιν άρχιζαν οί ξε-
ρόβροχοι. Καί πάνω από τὰ 2.500
μέτρα ή βάρεια βουνοπλαγιά ήταν σκε-

πασμένη με χιόνι. Δυσκολευόμουν να
πιστέω στην πραγματικότητα αυτής
της δολέυκης παγωμένης έκτάσεως πά-
νω στην όποία ο καλοκαιριάτικος 'Η-
λιος δέ φαινόταν να έχει καμμιά επί-
δραση. «Και όμως... σκεπτόμουν με τό
παιδικό μυαλό μου, όσο άνεβαίνουμε στο
βουνό, τόσο πιο πολύ πλησιάζουμε στον
'Ηλιο... 'Αλλά τότε, γιάτί τὰ λουλούδια
να βρίσκονται εκεί κάτω και τὰ χιόνια
έδώ πάνω; Τό αντίθετο θα ήταν πιο λο-
γικό»...

Την άπάντηση σ' αυτή την άφελστα-
τη άπορία οί έπιστήμονες την έμαθαν
έδώ και λιγώτερο από ένα χρόνο. Γιά
την ακρίβεια, την έμαθαν από τότε
πού, χάρη στίς πρώτες φασματοσκοπι-
κές αναλύσεις, ανακαλύφθηκαν οί παρά-
ξενες ιδιότητες των υπέρυθρων ακτινο-
βολιών.

Έζορουμε ότι τό κρυστάλλινο πρίσμα
άποσυνθέτει τό ήλιακό φώς σ' έφτά
χρώματα, τὰ χρώματα του ούράνιου τό-
ξου. 'Αλλ' αυτά είναι μονάχα τὰ όρα-
τά χρώματα. 'Ένα μέρος του ήλιακού
φωτός είναι άόρατο στο άνθρωπο μά-
τι: Στά βροχέα μήκη κύματος έχουμε
τις υπεριώδεις άόρατες ακτινοβολίες.
Στά μεγάλα μήκη έχουμε τις υπέρυθρες
ακτινοβολίες.

'Η θερμοκρασία που άποθηκεύεται στά
σώματα που θερμαίνονται απ' τον 'Η-
λιο, άναδίδεται άργότερα υπό μορφήν
υπέρυθρων ακτινοβολιών. 'Ετσι, όλόκλη-
ρη ή έπιφάνεια της Γης θερμαίνεται
από τον 'Ηλιο, άποθηκεύει τη θερμό-
τητα και την ξαναδίνει στην ατμόσφαι-
ρα με υπέρυθρες ακτίνες άόρατες στο
άνθρωπο μάτι. Αυτό τό φαινόμενο έ-
ξηγει γιάτί κάνει λιγώτερο κρύο τη
νύχτα όταν ο ούρανός είναι συννεφια-
σμένος: Οί υπέρυθρες ακτίνες παγι-
δεύονται ανάμεσα στο έδαφος και τὰ
σύννεφα και θερμαίνουν την ατμόσφαι-
ρα. 'Ακριβώς τό ίδιο συμβαίνει όταν
σκεπαζόμαστε με μιὰ κουβέρτα: ή κου-
βέρτα μās ζεσταίνει έπειδή δεν έπιτρέ-
πει στη θερμότητα του σώματος να
διαφύγει.

'Αλλ' αυτές οί υπέρυθρες ακτίνες
συγκρατούνται επίσης κατά μέγα μέρος
από τό ανθρακικό άέριο της ατμόσφαι-
ρας. 'Εδώ, μερικοί αριθμοί θα μās δια-
φωτίσουν:

'Η ατμόσφαιρα της Γης ζυγίζει συ-
νολικά 5,7 τετράκις εκατομμύρια τόν-
νους, τό μεγαλύτερο μέρος τών όποι-
ων άποτελείται από άζωτο και όξυγό-
νο. 'Αλλά περιέχει επίσης και 0,04%
ανθρακικού άερίου, μιὰ ποσότητα που
φαίνεται μικρή, άλλ' αν τη μεταφρά-
σουμε σέ άπόλυτους αριθμούς δίνει
2.280 δισεκατομμύρια τόννους.

Όλο αυτό τό ανθρακικό άέριο που
αίωρείται στην ατμόσφαιρα, άνάμικτο με
τ' άλλα χημικά στοιχεία που την άπο-
τελούν, είναι όπως τὰ γυάλινα τοιχώ-
ματα ενός θερμοκήπιου: 'Επιτρέπει
στις φωτεινές ακτίνες του 'Ηλιου να
φτάσουν ως τό έδαφος, αλλά συγκρα-
τεί τις υπέρυθρες ακτίνες που άντανα-
κλώνται από τη θερμασμένη Γη. Με άλ-
λα λόγια, τό ανθρακικό άέριο της ατμό-
σφαιρας παίζει ρόλο βαλβίδος: αφή-
νει τη θερμότητα να φτάσει ως τη Γη,
άλλά δεν την αφήνει να βγει και να
διασκορπισθεί στο Διάστημα. Χάρη σ'
αυτό τό άέριο ή έπιφάνεια του πλανήτη
μας διατηρεί τη θερμοκρασία στην ό-
ποία είμαστε συνηθισμένοι, αυτό μās
προφυλάσσει από τό νυχτερινό ψύχος

και την άπώλεια της θερμότητας που
παρατηρείται στην κορυφή των βουνών.
Καταλαβαίνουμε τώρα γιάτί οί βουνο-
κορφές είναι πάντα παγωμένες: 'Υπάρ-
χει λιγώτερο ανθρακικό άέριο στα με-
γάλα ύψη. 'Η ατμόσφαιρα είναι άραιό-
τερη στην κορυφή των 'Αλπεων παρά
στις χαμηλές πεδιάδες. Οί όρειβάτες
ξέρουν ότι στα μεγάλα ύψη ή σκιερή
πλαγιά του βουνού είναι παγωμένη, ενώ
στην ήλιόλουστη πλαγιά ή ζέση είναι
άφόρητη. 'Ο άέρας είναι ψυχρός έπειδή
οί υπέρυθρες ακτίνες περνάνε μέσα του
χωρίς να τον θερμαίνουν, όπως θα πέρ-
ναν μέσα από ένα τζάκι. Τη νύχτα,
ή θερμότητα του εδάφους διασκορπίζε-
ται στο Διάστημα γιάτί, στα μεγάλα
ύψη, ή ποσότητα του ανθρακικού άερίου
δεν είναι αρκετή γιά να συγκρατήσει
τις υπέρυθρες ακτίνες.

Αυτός είναι, λοιπόν, ο μηχανισμός
της θερμάνσεως του πλανήτη μας από
τις ακτίνες του 'Ηλιου... 'Εχουμε τώρα
στά χέρια μας όλα τὰ ουσιώδη στοι-
χεία που θα μās έπιτρέψουν ν' άπαντή-
σουμε στην άρχική έρώτηση αυτού του
άρθρου: Πού όφείλονται οί άνωμαλίες
του καιρού; Τὰ στοιχεία είναι άρκετά
γιά να θρούμε την αίτία και τον υπεύ-
θυνο γιά την έπικίνδυνη αυτή κατά-
σταση που θα έπιδεινωθεί ακόμα περισ-
σότερο, αν δεν προσέξουμε τον κώδωνα
του κινδύνου που κρούεται από τη σύγ-
χρονη έπιστήμη.

Όταν ή θάλασσα γίνεται...γκαζόζα

Σ ΗΜΕΙΩΣΑΜΕ πιο πάνω πώς ή
ατμόσφαιρα περιέχει 2.280 δισε-
κατομμύρια τόννους ανθρακικού ά-
ερίου. Είδαμε πώς ή σταθερότητα αυτού
του ποσοστού εξασφαλίζει τη σχετική
σταθερότητα της θερμοκρασίας του πλαν-
ήτη μας. 'Εδώ θα έκθέσουμε τό δράμα
της σύγχρονης ανθρωπότητας:

Κάθε χρόνο, ή ανθρωπινή βιομηχανία
ρίχνει στην ατμόσφαιρα πάνω από έξη
δισεκατομμύρια τόννους ανθρακικού άε-
ρίου. 'Η τεράστια αυτή ποσότητα προ-
έρχεται από την καύση του άνθρακος
και του πετρελαίου που χρησιμοποιούμε
στά εργοστάσια και στα μεταφορικά
μέσα.

Αυτό σημαίνει, ότι με τό σημερινό
βιομηχανικό ρυθμό, τό ποσοστό του άν-
θρακικού άερίου που περιέχεται στον
άέρα που αναπνέουμε, θα διπλασιασθεί
σε 300 περίπου χρόνια.

Είναι αλήθεια πώς οί τεχνικοί διαθέ-
τουν ώρισμένα έπιχειρήματα που υπο-
τίθεται ότι πρέπει να μās καθησυχά-
σουν. Κατ' άρχή, παρατηρούν ότι τὰ
φυτά μπορούν ν' άπορροφήσουν ένα μέ-
ρος αυτού του πλεονάζοντος ανθρακικού
άερίου. Τό σύνολο των φυτών της Γης
υπολογίζεται ότι άπορροφά κάθε χρόνο
τουλάχιστον 60 (κατ' άλλους 200) έ-
κατομμύρια τόννους ανθρακικού άερίου.
Συνεπώς, κατά τούς υπολογισμούς των
τεχνικών, γιά να εξουδετερώσουμε τό
βιομηχανικό πλεόνασμα του ανθρακικού
άερίου, άρκεί ν' αύξάνουμε κάθε χρόνο
κατά 3% (κατ' άλλους 10%) τη συνο-
λική ποσότητα των πράσινων φυτών που
ζούν στον πλανήτη μας. 'Αλλά δυστυ-
χώς, στην πραγματικότητα, συμβαίνει
ακριβώς τό αντίθετο.

Από χρόνο σέ χρόνο οί πράσινες έ-
κτάσεις συμπίπτουν, ύποχωρούν
μπροστά στην άκάθικτη προέλαση των

άστικών κέντρων. 'Ο γήινος φυτικός κό-
σμος όλο και περιορίζεται και ο περιο-
ρισμός αυτός έπιδεινώνει την έπικίν-
δυνη κατάσταση που δημιουργήθηκε από
τό βιομηχανικό πλεόνασμα του άνθρα-
κικού άερίου. Με τό σημερινό ρυθμό,
και αν ή έξαφάνιση των δασών δεν αντι-
σταθμισθεί με την άξιοποίηση των έρη-
μων, τό ανθρακικό άέριο της ατμόσφαι-
ρας θα διπλασιασθεί όχι σε 300 χρόνια,
άλλά τό πολύ σε εκατό.

'Ένα άλλο έπιχείρημα που διατυπώ-
νουν ώρισμένοι έπιστήμονες, υποτίθεται
ότι πρέπει να μās καθησυχάσει: Είναι
αλήθεια πώς υπάρχουν 2.280 δισεκα-
τομμύρια τόννοι ανθρακικού άερίου
στην ατμόσφαιρα και είναι αλήθεια πώς
ή βιομηχανία μας αποβάλλει κάθε χρόνο
άλλα έξη δισεκατομμύρια τόννων. 'Αλλά
τό νερό μπορεί ν' άπορροφήσει πολύ
μεγαλύτερες ποσότητες ανθρακικού άε-
ρίου. 'Αν οί ώκεανοί ήταν κορεσμένοι
σε ανθρακικό άέριο, θα περιείχαν πέντε
τετράκις εκατομμύρια τόννους. 'Αλλά
δεν είναι κορεσμένοι. Συνεπώς μπορούν
ν' άπορροφήσουν 45 φορές περισσότερο
ανθρακικό άέριο απ' όσο περιέχουν σή-
μερα (όποτε ή θάλασσα θα γινόταν...
γκαζόζα! όπως παρατηρεί ο 'Ισάκ 'Α-
σίμωφ). Λοιπόν, δεν υπάρχει κανένας
φύθος: οί ώκεανοί εξασφαλίζουν την ί-
σορροπία. Τό νερό θα μās σώσει από
τη δηλητηρίαση...

Δυστυχώς, αυτό τό έπιχείρημα, βάσι-
μο θεωρητικά, δεν έπιβεβαιώνεται από
τά γεγονότα. Πρώτο και άναντίρητο
γεγονός: 'Η μέση θερμοκρασία αύξάνε-
ται, ο καιρός έχει άπορρυθμισθεί. Καί
σύμφωνα με τούς υπολογισμούς του 'Α-
μερικανού καθηγητή Πλάς, ή αύξηση της
μέσης θερμοκρασίας άντιστοιχεί ακρι-
βώς στο βιομηχανικό πλεόνασμα του
ανθρακικού άερίου. Τό νερό, συνεπώς,
δεν άπορροφήσε τό πλεόνασμα, όπως
ήλπιζαν οί αίσιόδοξοι.

Δεύτερο γεγονός, έξ ίσου άναμφισβή-
τητο, που ένισχύει κι' έρμηνεύει τό
πρώτο: Οί ώκεανοί δεν έρχονται σ' έ-
πικίνδυνη με την ατμόσφαιρα παρά μόνο
στην έπιφάνειά τους. 'Αν τό ανθρακικό
άέριο άπορροφάται από τό νερό, αυτό
δεν μπορεί να συμβεί παρά μόνο στην
έπιφάνεια. Οί όγκοι του νερού των ώ-
κεανών κινούνται με μεγάλη θραδύτητα,
τό νερό του βυθού άργεί πολύ ν' αντι-
καταστήσει τό νερό της έπιφάνειας.

Τό πρόβλημα λοιπόν παραμένει άκέ-
ραιο. 'Η φύση δεν πρόκειται να μās
βοηθήσει γιά να τό λύσουμε. Κρατάμε
τη μοίρα στα χέρια μας...

Ό κατακλυσμός έπικείται!

Δ ΕΝ όφελει να μειώνουμε τη σημα-
σία αυτού του προβλήματος. 'Αν-
τίθετα, είναι καθήκον μας να έκθέ-
σουμε τις καταστρεπτικώτερες δυνατές
συνέπειές του, να τό αντιμετώπισουμε
υπό τη δυσμενέστερη άποψη, γιά να
πεισθούμε πώς είναι πρόβλημα ζωτικής
σημασίας.

'Ας υποθέσουμε λοιπόν πώς ή πε-
ριεκτικότητα της ατμόσφαιρας σε άν-
θρακικό άέριο θα εξακολουθήσει ν' αυ-
ξάνεται με τον ίδιο ρυθμό κατά τις
προσεχείς δεκαετίες. Τί πρόκειται να
συμβεί τότε;

Είναι πολύ άπλό: Στην περίπτωση
αυτή θα πρέπει να περιμένουμε ένα νέο
κατακλυσμό. Μια ύψωση κατά πέντε
βαθμούς της μέσης θερμοκρασίας θα

προκαλούσε την τήξη ενός μέρους των
τεράστιων ποσοτήτων πάγου που είναι
άποθηκευμένες στους πόλους. 'Η βροχή
θα γινόταν φαινόμενο καθημερινό στον
πλανήτη μας. Τό κλίμα θ' άναστατανό-
ταν, κάθε καλλιέργεια θα γινόταν άδύ-
νατη. 'Η έπιφάνεια της θάλασσας θ' άνέ-
βαινε κατά δέκα περίπου μέτρα. Τὰ λι-
μάνια θα καταποντίζονταν, οί χαμηλές
εύφορες πεδιάδες θα πλημμύριζαν. Χι-
λιάδες άνθρωποι θα ήταν ύποχρεωμένοι
να μετοικήσουν σε μεγαλύτερα ύψόμε-
τρα, ή πείνα θα βασίλευε από τη μιάν
άκρη της Γης ως την άλλη...

Αυτοί λοιπόν είναι οί κίνδυνοι που
μās άπειλούν αν δεν άρχίσουμε να χρη-
σιμοποιούμε πηγές άνεργείας διαφορε-
τικές από την καύση του άνθρακος και

του πετρελαίου και, πρό πάντων, αν δεν
άρχίσουμε να λήνουμε κάποιο σεβασμό
προς τον φυσικό κόσμο που εξασφαλίζει
την ίσορροπία του κλίματος.

'Ας προσέξουν αυτοί που διευθύνουν
τις τύχες του κόσμου! Καί τό κοινό
πρέπει να συνειδητοποιήσει αυτό τό έ-
φιαλτικό πρόβλημα. 'Όταν οί άνθρωποι
παραπονιούνται γιά τις άνωμαλίες έπο-
χές, γιά τον άλλοπρόσασλο καιρό, καλό
είναι να θυμούνται πώς όλοι, περισσό-
τερο ή λιγώτερο, είναι υπεύθυνοι γι'
αυτή την κατάσταση: Οί άνθρωποι κα-
ταστρέφουν τό πράσινο, τη μοναδική έγ-
γύηση γιά τό μέλλον του πλανήτη
μας...

AIIME MICHEL

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ

Πριν από πενήντα χρόνια πέθαινε ο Λέων Τολστόν. Λίγες μέρες πριν από το θάνατό του, η τελευταία περιπέτεια της ζωής του είχε συνταράξει τον κόσμο, όσο δεν θα τον αναστάτωνε ίσως ένα μεγάλο διεθνές γεγονός. Ο Τολστόν, γέρος και διάσημος, φορτωμένος δόξα και τιμές, εγκατέλειπε την άνετη ζωή της Γιάσανάια Πολιάνα κι' έφευγε κρυφά, χωρίς να ειδοποιήσει κανένα. Η φυγή του, όμως, πήρε δραματικό χαρακτήρα και, σε λίγες μέρες, ο Τολστόν πέθαινε, περιποισιτισμένος από τους δικούς του, από μαθητές, από περιέργους, από δημοσιογράφους που τον είχαν ανακαλύψει, στο φτωχικό δωμάτιο που του είχε παραχωρήσει ο σιδηροδρομικός σταθμάρχης του Άστάποβο. Γιατί ο μεγάλος απόστολος της «μη βίας», ο μεγαλόφυης συγγραφέας τσώνων αθάνατων άριστουργημάτων, είχε ζητήσει τη φυγή; Ποιό μυστικό έπαιρνε μαζί του; Στα ερωτήματα αυτά άπαντά ο διάσημος Γάλλος συγγραφέας — ρωσικής καταγωγής — Άνρϋ Τρουα-γιά, της Γαλλικής Ακαδημίας.

Η ΦΥΓΗ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΗ

ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΦΥΓΗΣ

ΤΟΥ HENRY TROYAT
της Γαλλικής Ακαδημίας

ΣΤΙΣ 22 Φεβρουαρίου 1901 ένας κεραυνός τραντάζει τη Ρωσία: ο Λέων Τολστόν, ο πατριάρχης με την άσπρη γενειάδα, ο φίλος των φτωχών, των άμόρφωτων και των διωσμένων, ο υπερασπιστής της ειρήνης και της έλευθερίας, είχε άφορισθεί από την Έκκλησία, έπειδή είχε προσβάλλει την Έκκλησία στο μυθιστόρημά του «Η Ανάσταση». Η άδικη αυτή τιμωρία είχε ως συνέπεια να λάβει ο Τολστόν χιλιάδες συγχρητήρια γράμματα, πολυάριθμες αλληλόδοτες και να δεχθεί έκδηλώς συμπαθείας απ' όλα τα σημεία του κόσμου. Σε ηλικία 73 χρόνων γίνονταν ο άδιαφιλονεικτός εκπρόσωπος των αντίληψεων της ρωσικής διανοούμενης νεολαίας. Ο αριθμός των θαυμαστών του αυξανόταν κάθε μέρα. Καρδάνια από περιέργους, από όπαδους των ιδεών του, από φανατικούς αναγνώστες των έργων του, πήγαιναν για προσκύνημα στη Γιάσανάια Πολιάνα, όπου ζούσε ο απόστολος της «μη βίας». Χίλιοι δυο άγνωστοι έμπαιναν στη ζωή του, ζητούσαν μια βοήθεια, μια φωτογραφία, ένα ένδυμο, έναν ένθαρυντικό λόγο. Λίγα χρόνια αργότερα, ένας όπερατέρ του κινηματογράφου πήγε και καθήλωσε τα χαρακτηριστικά του σε μια ταϊνία, για την αϊωνιότητα. Το ίδιο βράδυ, κουρασμένος από τα τραγούδια, τους λόγους και τη φασαρία των καλεσμένων ο Τολστόν έκμυστηρενόταν στην κόρη του: «Είναι βαρεία η ψυχή μου! Τι παράξενη που είναι η ζωή μου!».

Τα πρώτα εύτυχισμένα χρόνια

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ είναι δύσκολο να φαντασθούμε ζωή πιδ εύτυχισμένη φαινομενικά και πιδ βασανισμένη κατά βάθος από τη ζωή του ρωμαλέου, πλούσιου και πολυτιμημένου αυτού άνδρα. Ο Τολστόν, που γεννήθηκε στις 28

Αυγούστου 1828 στη Γιάσανάια Πολιάνα, ανήκε σε οικόγένεια εύγενών γαιοκτημόνων. Έπειτα από μέτριες σπουδές στο Λύκειο της Μόσχας, κατατάχθηκε στο στρατό και πήρε μέρος στις έκστρατείες του Καυκάσου και στην άμυνα της Σεβαστοπόλεως. Από τότε χρονολογούνται τα πρώτα έργα του: «Παιδική, νεανική, έφηβική ηλικία» και «Τα διηγήματα της Σεβαστοπόλεως». Η έπιτυχία που είχαν αυτά τα έργα του ήταν τόσο μεγάλη, ώστε ο Τολστόν παραιτήθηκε από το στρατό για ν' άφιρωθεί στα Γράμματα. Έγκαταστάθηκε στο πατρογονικό κτήμα της Γιάσανάια Πολιάνα και μοίραζε τον καιρό του άνάμεσα στη λογοτεχνία και την έκπαίδευση των αγράμματων χωρικών. Το 1862 νυμφεύθηκε τη Σοφία Αντρέιεβνα Μπέρς, που οι γονείς της ήταν γείτονές του στη Γιάσανάια Πολιάνα. Η πρώτη περίοδος αυτού του γάμου είχε φωτισθεί από μιάν εξαιρετική εύτυχία: «Έζησα ως τα 34 χρόνια μου χωρίς να ξέρω ότι μπορεί κανένας ν' αγαπά τόσο πολύ και να είναι τόσο εύτυχισμένος», βεβαίωνε ο Τολστόν. Δημοσίευε τους «Κολάκους» και έτοιμαζε τον «Πόλεμο και Ειρήνη». Γύρω του, η οικόγένειά του μεγάλωνε: τέσσερα παιδιά σε έπτά χρόνια. Θά γεννηθούν, θα πεθάνουν κι' άλλα κατόπιν: «Ζούσαμε άμετακίνητοι στην έξοχή — έγραφε η Σοφία — μη θέλοντας να ξέρουμε τίποτε για τον κόσμο και χωρίς σχεδόν έπισκέψεις ξένων. Γιατί, στην πραγματικότητα, τα πρόσωπα του «Πόλεμου και Ειρήνης» ήσαν άρκετα για να γεμίσουν τη ζωή μας». Ο Τολστόν, για να σχεδιάσει με όσο το δυνατό περισσότερη αλήθεια τα πρόσωπα αυτά, έπαιρνε ένα χαρακτηριστικό από τη γυναίκα του, ένα άλλο από τη γυναίκα του Τάνια: «Πήρα την Τάνια, λέει, την άνακάτεψα με τη Σόνια (τη Σοφία) και βγήκε η Νατά-

Η Σοφία Τολστόν, η γυναίκα του μεγάλου συγγραφέα — αυτή που του είχε έμπνεύσει την περίφημη ήρωίδα του άριστουργήματός του «Πόλεμος και Ειρήνη», τη Νατάσα.

σα». Όταν ήταν ικανοποιημένος από την ήμερά του, έλεγε το βράδυ γελώντας δυνατά: «Άφησα πάλι ένα κομμάτι της ζωής μου στο μελανοδοχείο». Η Σοφία καθαρόγραφε τα πρόχειρα χειρόγραφα του άνδρός της. Υπολογίζεται ότι άντέγραψε έπτά φορές τον «Πόλεμο και Ειρήνη» από την άρχη ως το τέλος.

Ένας κανόνας: όχι ψέματα

ΤΟ μυθιστόρημα αυτό, που χρειάστηκε πέντε χρόνια για να άρμάσει, έγινε στην άρχη δεκτό ψυχρά από την κριτική, γνώρισε όμως πολύ γρήγορα έπιτυχία που δεν την περίμενε ούτε ο ίδιος ο Τολστόν. Όσο, την έποχή εκείνη της δόξας και της ευημερίας ο Τολστόν δοκίμασε, με τρομακτική ένταση, τις προσβολές ενός άγχους που δεν θα τον έγκατέλειπε πια ως την τελευταία του πνοή: «Άγαπούσα, με αγαπούσαν — γράφει — είχα καλὰ παιδιά, ένα μεγάλο κτήμα, τη φήμη, την υγεία, τη σεματική και την ήθικη ρώμη, ήμουν ικανός να θερίζω σαν χωρικός, εργαζόμουν δέκα ώρες συνέχεια χωρίς κόυραση. Ξαφνικά, η ζωή μου σταμάτησε... Δεν είχα πια έπιθυμίες. Έγώ, ο υγιής κι' εύτυχισμένος άνδρας, ένοιωθα ότι δεν μπορούσα πια να ζήσω». Ο Τολστόν είχε διακρίνει το μηδέν πίσω από τα πράγματα. Το Σύμπαν, γύρω του, άποχρωματιζόταν. Ο αίσθησιςμός του, η προσήλωσή του στις άπολαύσεις της ζωής του προκαλούσαν ξαφνικά φρίκη. Κάθε σημείωση του μυθικού ήμερολογίου του άρχιζε με τα δύο αυτά γράμματα: α., ζ. (δεν ζω!). Συλλογίζονταν να είναι άπλως, να πλησιάζει το λαό, ν' άνακαλύψει το Θεό μέσ' από τις έπίσημες έρμηνείες των διαφόρων Έκκλησιών. Κάτω από την παρόρμηση της τριπλής αυτής σκέψης — κινδύνου των σαρκικών παρεκτροπών, άγαθών της λαϊκής άπλότητος και μεταφυσικής διδασκαλίας του θανάτου — γράφει το μυθιστόρημά του «Άννα Καρένινα».

Ο ίδιος ο Τολστόν έλεγε ότι η πρώτη

άρετη του συγγραφέα είναι: «να μη λείει ψέματα». Έτσι είναι φυσικό να σκεφθούμε ότι δεν ήταν ένας δημιουργός μεθυσμένος από την παντοδυναμία του, που φύσηξε τη ζωή στα πρόσωπά του, άλλ' ένας διαυγής και λεπτολόγος παρατηρητής της φύσεως που διηγήθηκε άπλως ό,τι έβλεπε, ό,τι αίσθανόταν μπροστά στα όντα και στα πράγματα. Τη μεγαλειώδη αυτή άπλότητα ο Τολστόν την πετύχαινε με σκληρή εργασία, που την μαρτυρούν τα διωρθωμένα χειρόγραφα του. Συσσώρευε τις γραφικές φράσεις και τις ταξίθετο σε μωσαϊκό με φροντίδα τεχνίτη. Μια περιττή φράση, μια πολύ χτυπητή εικόνα ήταν άρκετη να τον τρομοκρατήσει, σε σημεία που, άφου έστελνε τις διορθώσεις του στο τυπογραφείο, στη Μόσχα, τηλεγραφούσε να σταματήσει ή έκτύπωση και να περιμένουν νέες διορθώσεις.

Ο πεζός λόγος του, άπογυμνωμένος από κάθε αισθητική άξίωση, είναι πάνω από κάθε μόδα. Δεν έχει ηλικία, δεν γερνά, δεν μετακινείται. Έξ άλλου, δεν είναι, κυριολεκτικά, έμπνευσμένος. Ο Τολστόν δεν έχει τίποτε από έναν ποιητή, από έναν όραματιστή. Τα πρόσωπά του δεν ριγούν από μυστικόπαθο πυρετό, όπως του Ντοστογιέφσκι. Οι άφηγήσεις του, αντίθετα με τις άφηγήσεις του Ντοστογιέφσκι, δεν διασχίζονται από άστραποδόλες προφητείες. Όταν διαβάζουμε Ντοστογιέφσκι, νομίζουμε πως άκούμε τον συγγραφέα να λαχνανιάζει, έρωσιο ενός άδηφάγου πάθους. Όταν διαβάζουμε Τολστόν, νομίζουμε πως άκούμε την κανονική άναπνοή ενός πεζοπόρου που προχωρεί, χωρίς να βιάζεται, στη λεωφόρο. Η γραφή του Ντοστογιέφσκι είναι μιὰ τεθλασμένη γραμμή, του Τολστόν, ίσια. Μαζί του δεν κλονίζεται κανένας, δεν άμφιβάλλει, δεν έξαντλείται, προχωρεί, από σταθμό σε σταθμό, σε ίσιο έδαφος, κάτω από τη διαφάνεια του μεσημεριότικου ήλιου και φωτός.

Η ψυχική άγωνία του

ΑΦΟΥ τελείωσε την «Άννα Καρένινα», ο Τολστόν ξανακύλησε στις άμφιβολίες και στις συνθήσεις του. Ήταν άνικανος να αίσθανθεί ο ίδιος τη θριαμβευτική ήρεμία που είχε προσφέρει στον ήρωά του Λεβίν. Οι έπαινοι που τον εκάλυψε η έκδοση του μυθιστορήματος του άντ να τον ικανοποιήσουν, τον έξωργισαν προμερά: «Η Τέχνη, είναι το ψέμα — έλεγε — και δεν μπορεί πια ν' αγαπά ένα όραφο ψέμα». Άφου έλκύσθηκε στην άρχη από τη διδασκαλία της Έκκλησίας, άνεγνώρισε κατόπιν ότι τα δόγματα δεν συμφωνούσαν με τη σκέψη του Εύαγγελίου. Μ' όλη τη δύναμη της ψυχής του, λοιπόν, δοκίμασε να δημιουργήσει για τον έαυτό του μιὰ ποσοπική θρησκεία. Τον Νοέμβριο του 1879 η γυναίκα του έγραφε: «Ο Λέων εργάζεται πάντοτε, όπως λείει, αλλά ίονον! όμως, δεν γράφει παρά όποιος-δήποτε θρησκευτικές συζητήσεις... Ένα ποάγμα μόνο εύχομαι: να τελειώνει μ' αυτές το γρηγορότερο και να του περάσει η μονία αυτή σαν άροώστει». Η άροώστεια, όμως, άντ να περνά, ν-ιστότευε από χρόνο σε χρόνο. Όταν κατάλαβε ότι, για να πλησιάσει τον Θεό ο άνθρωπος πρέπει ν' άπληλανε από κάθε γήινη έπιθυμία, ο Τολστόν

Ο Λέων Τολστόν νέος. Είναι πλούσιος, κομψός, ώραιος, εύτυχής. Δεν γνωρίζει άκόμα την άγωνία που, στο τέλος της ζωής του, θα τον κάνει να ζητήσει τη φυγή — και το θάνατο.

ύπεφερε από τον πλούτο του, από την ευημερία του και, κατά κάποιο τρόπο, από τη μόρφωσή του. «Η βάση του κακού — έλεγε είναι η ιδιοκτησία. Η ιδιοκτησία δεν είναι παρά ένα μέσο για να άπολαμβάνουμε την εργασία των άλλων». Και έγραφε: «Όταν άκούω τη φασαρία που γίνεται στην τραπεζαρία, όταν βλέπω τους ύπηρετες αυτούς που τρέχουν στην κουζίνα και στο όφφίς για να μάς φέρουν το φαγητό μας, αισθάνομαι τρομερά δυστυχισμένος και βασανισμένος». Έγινε χορτοφάγος, ντύθηκε σαν χωρικός, έκανε χειρωνακτικές εργασίες και σκέφθηκε σοβαρά να αφήσει όλη την περιουσία του στους φτωχούς.

Το συζυγικό δράμα

ΑΝΤΙΚΡΥ στον άνδρα αυτόν, που ίσχυριζόταν ότι άδιαφορούσε για τις υλικές άξίες, η γυναίκα του υπερασπιζόταν σκληρά την πατρογονική κληρονομία, τη ζωή των παιδιών της: «Έπρεπε — θα γράφει στα «Άπομνη-

μονεύματά» της — όπως το έπιθυμούσε ο άνδρας μου, έπρεπε να παραδώσω — και σε παόν; — όλόκληρη της περιουσία μας και να κατανήσω, με τα ένένα παιδιά μου, σε άπόλυτη άνείχεια;». Τον κατηγορούσε ότι, κόβοντας ξύλα, μπαλάνωντας ύποδήματα και σκάβοντας το χώμα, σπαταλούσε καιρό που θα μπορούσε να τον είχε άφιερώσει στο γράψιμο αθάνατων έργων. Χαμένος κόπος. Άνάμεσα στο άνδρόγυνο οι συζυγικές σκηνές ήταν τώρα συχνές, πάντοτε πιό βίαιες, πιό όδυνηρές. Ο καθένας από τους συζύγους σημείωνε στο «Ημερολόγιό» του τα παράπονα που είχε για τον άλλο. Κι' αυτές άκόμα οι συμφιλιώσεις τους ήταν άνυσυχητικές. Ο Τολστόν θα ήθελε ν' άποσπάσει από τη σάρκα του τον άμετανόητο αυτό αίσθησιςμό που τον έφερε άκόμα στη γυναίκα του. Γράφοντας τη «Σονάτα του Κρόύτσερ» ήθελε να παρακινήσει όσο μπορούσε περισσότερους ανθρώπους να ζουν άγνα στον έγγαμο έπαιό τους. Όπως πάντοτε, όμως, σκεπτόταν έτσι

καί ενεργούσε διαφορετικά. Ένώ αὐτὸς κήρυττε τὴ συζυγική ἀποχή στοὺς ὁπαδούς του, ἡ Σοφία γεννοῦσε τὸ δέκατο τρίτο παιδί της. Ἦταν τότε 44 χρόνων καὶ ὁ Τολστόη 60, ἀλλὰ κάθε μέρα ξυπνοῦσε μὲ μεγαλύτερη ἀηδία γιὰ τὸν ἑαυτοῦ του καὶ γιὰ ἐκείνη πού τὸν ἐμπόδιζε νὰ φτάσει στὴν τελειότητα.

Μιά τρομακτική, ἐξάλλη ἰδέα τὸν βασάνιζε: ἔπρεπε νὰ φύγει ἀπὸ τὸ πολὺ ἀνετο αὐτὸ σπίτι, ἀπὸ τὴ γυναίκα αὐτὴ πού τὸν κρατοῦσε μὲ τοὺς δεσμούς τῆς συνήθειας καὶ τῆς ἡδονῆς, ἀπὸ τὴν οἰκογένεια αὐτὴ ὅπου κάθε παιδικὸ πρόσωπο τοῦ θύμιζε τὴν ἀμαρτία μιᾶς νύχτας καὶ νὰ κάνει, μακριὰ ἀπὸ τὴ Γλασκῶτα, Πολιάννα, μιὰ ζωὴ σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία του γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τῶν ἐγκοσμίων. Ὡστόσο, πρὶν φύγει, ἤθελε νὰ κανονίσει ὅσο ἦταν δυνατό καλύτερα τὰ ὕλικά συμφέροντα τῶν οἰκείων του. Τὸ 1891 τὰ ἐπιπλά ἐκτιμήθηκαν καὶ μοιράστηκαν στὴ μητέρα καὶ στὰ παιδιά. Ὅσο γιὰ τὰ λογοτεχνικά ἔργα, ὁ Τολστόη, διςτάζοντας νὰ ἀπογυμνώσει ὁλόκληρη τὴν οἰκογένεια πού αὐτὸς συντηροῦσε, δέχθηκε ἕνα συμβιβασμό. Τὰ συγγραφικὰ δικαιώματα γιὰ τὰ βιβλία πού εἶχαν ἐκδοθεῖ πρὶν ἀπὸ τὸ 1881 θὰ μεταβιβάζονταν στὴ γυναίκα του. Τὰ ἄλλα ἔργα του θὰ ἦταν δυνατό νὰ ἐκδοθοῦν χωρὶς νὰ πληρωθοῦν συγγραφικὰ δικαιώματα.

Ἀδιάκοπη ἀγωνία

ὩΣΤΟΣΟ, μετὰ τὴ μοίρασι τῆς κινητῆς καὶ τῆς ἀκίνητης περιουσίας, πρόβλεπαν νέες δυσκολίες. Ἐμεναι πολλὰ χειρόγραφα, πρὸ πάντων τὸ «Μυστικὸ Ἡμερολόγιον», πού δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκδοθεῖ παρὰ μετὰ τὸ θάνατό του. Ποίος θὰ φρόντιζε; Μιὰ λυσσώδης πάλη ἔγινε γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸ κείμενο ἀνάμεσα στὴν κόμησσα Σοφία Τολστόη καὶ στὸν Τσερκώφ, φίλο καὶ μαθητὴ τοῦ συγγραφέα. Οἱ «μκανούβρες» γιὰ τὴν ἀπόκτηση τοῦ χειρογράφου πολλαπλασιάζονταν. Βρισιές, ἱκσιές, λυγμοί, ἀπειλὲς ἀυτοκτονίας. Ὁ γέρος Τολστόη, κατακόκκινος, μὲ ἀγριεμένη τὴν ἀσπρὴ γενειάδα του, κατηγοροῦσε τὴ γυναίκα του, πού ἦταν ὅλη ρυτίδες καὶ λαχάνιαζε, ὅτι ἔφαχνε τὴ νύχτα τὰ συρτάρια του. Οὐβλιάζει: «Ἡ παρουσία σου δηλητηριάζει τὸν ἀέρα!». Τὰ παιδιά, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία τους, ἐπαιρναν τὸ μέρος τοῦ πατέρα ἢ τῆς μητέρας. Ἀνάμεσα στὶς φιλονεικίες, ὁ Τολστόη ἔγραφε ἀκόμα. Δημοσίευσε ἀλληλοδιαδόχως τὰ ἔργα: «Ὁ θάνατος τοῦ Ἰβάν Ἰλλιτς», «Ἡ Σουάτα τοῦ Κρόντζερ», «Ἀφέντης καὶ δοῦλος» καί, τέλος, «Ἀνάσταση», πού εἶχε ὡς συνέπεια τὸν ἀφορισμό του ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο. Ἡ φήμη κι' ἡ δόξα του πού μεγάλωναν ἀδιάκοπα, τοῦ προσενοῦσαν φόβο. «Εἶναι καιρὸς νὰ τελειώσω μ' ὅλα αὐτά!», ἔλεγε.

Στις 28 Ὀκτωβρίου 1910 ὁ Τολστόη σπρώχθηκε, μέσα στὴ νύχτα, νύκθηκε, ἔκανε τὶς ἀποσκευές του, ξύπνησε τὸ γιατρό του καὶ διέταξε τὸν ἀμαξά του νὰ φέριε ἕνα ἀμάξι γιὰ νὰ τοὺς πάει στὸ σταθμό. Εἶχε πάρει τὴν ἀπόφασή του: «Ἡ ψυχὴ μου λαχταρά μ' ὅλη τὴ δύναμή της τὴν ἀνάπαυση καὶ τὴ μοναξιά, γιὰ νὰ ζήσω ἀρμονικά μὲ τὴ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 40

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Ἕνας «ἐξυπνος» ἠλεκτρονικὸς ἐγκέφαλος πού διορθώνει μόνος του τὶς βλάβες τοῦ τηλεφωνικοῦ κυκλώματος — καὶ ἄλλες ἐπαναστατικές καινοτομίες στ' ἀμερικανικὰ τηλέφωνα.

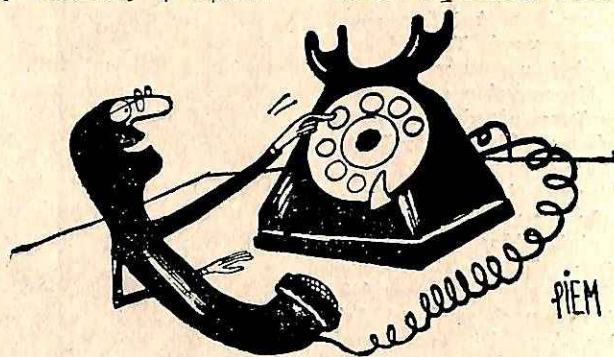
ΠΑΛΙ σύντομα τὸ πασίγνωστο κουνδούνισμα τοῦ τηλεφώνου θ' ἀντικατασταθεῖ, γιὰ τοὺς Ἀμερικανούς, ἀπὸ τέσσερις σοβαροὺς ἤχους παρόμοιους μὲ τὸ «μπιπ — μπιπ» πού ἐκπέμπουν οἱ τεχνιτοὶ δορυφόροι. Εἶναι μιὰ μοιραία ἐξέλιξη στὴν προσπάθεια ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ τηλεφώνου τῆς ἐποχῆς τοῦ Διαστήματος.

Ἡ ἀμερικανικὴ τηλεφωνικὴ ἐταιρεία Μπέλ (ξέρουμε ὅτι στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες ἡ ἐκμετάλ-

ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν τηλέφωνο στὸ ἐσωτερικὸ πού συνδέει τὰ διάφορα δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ.

Οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τεχνικῶν ἐρευνῶν πού στοίχισαν 25 ἑκατομμύρια δολάρια.

Οἱ νέες συσκευὲς ἀπαιτοῦν μιὰ ἠλεκτρονικὴ ἐγκατάσταση ἐντελῶς καινούργια πού λειτουργεῖ χίλιες φορές ταχύτερα ἀπὸ τὰ συνηθισμένα τηλέφωνα. Στὸ τηλεφωνικὸ κέντρο τοῦ Μόρις, 12.000 μικρὰ

λευση τῶν τηλεφωνικῶν δικτύων δὲν εἶναι μονοπωλιακὴ διέλεξε πρόσφατα τὸ Μόρις τοῦ Ἰλινόις γιὰ νὰ πειραματισθεῖ μὲ τὰ νέα τῆς τηλεφώνου. Ἔτσι, ἐδῶ καὶ μερικὲς ἐβδομάδες, 300 κάτοικοι τῆς μικρῆς αὐτῆς κομποπόλεως ἀπολαμβάνουν ἐκπληκτικὲς καινοτομίες πού ἀποτελοῦν τὴν τελευταία λέξη τῆς τεχνικῆς στὸν τομέα τῶν ἰδιωτικῶν τηλεπικοινωνιών.

★ Γιὰ τὰ νοῦμερα πού χρησιμοποιοῦνται συχνὰ εἶναι ἀρκετὸς ἕνας διήγησις ἀριθμὸς ἀντὶ τοῦ παλιοῦ ἐπατηγίου.

★ Ὅταν ὁ συνδρομητὴς τοῦ τηλεφώνου κατέχει δυὸ ἢ περισσότερες γραμμές, ἡ κλήση παραχετεύεται αὐτομάτως στὴ δεύτερη γραμμὴ ἂν ἡ πρώτη εἶναι κατειλημμένη.

★ Ὅταν πρόκειται νὰ λείψετε ἀπὸ τὸ σπίτι ἢ τὸ γραφεῖο σας ἀρκεῖ νὰ σχηματίσετε στὸ καντῶν τοῦ τηλεφώνου ἕναν ἀριθμό: Τότε, οἱ κλήσεις κατὰ τὴν ἀπουσία σας θὰ μεταβιβάσθουν αὐτομάτως στὸν ἀριθμὸ πού διαλέξατε, π. χ. στὸ σπίτι ἐνὸς φίλου ὅπου πρόκειται νὰ περάσετε τὴ βραδυά σας.

★ Τέλος, εἶναι δυνατόν νὰ περάσει αὐτόματα μιὰ συνδιάλεξη

τρανζίστορ συνδέουν τὴ μιὰ γραμμὴ μὲ τὴν ἄλλη σὲ λίγα ἑκατομμυριοστὰ τοῦ δευτερολέπτου.

Ἡλεκτρονικὰ μάτια καὶ αὐτιάς τίθενται σὲ λειτουργία μόλις ἀπαγγιστῶνται ἕνα ἀκουστικὸν τηλεφώνου καί, μὲ τὴ σειρά τους, δέχονται σὲ λειτουργία ἕναν ἠλεκτρονικὸ ἐγκέφαλο πού περιέχει 200.000 πληροφορίες ὑπὸ μορφὴ λευκῶν καὶ μαύρων στιγμιοτύπων.

Ὁ ἐγκέφαλος εἶναι τόσο «ἐξυπνος» ὥστε μπορεῖ νὰ διορθώσει μόνος του τὶς βλάβες τοῦ κυκλώματός του. Ἄν ἡ βλάβη εἶναι πολὺ σοβαρὴ καὶ δὲ διορθώνεται αὐτομάτως, ὁ ἐγκέφαλος ἐκπέμπει ἕνα τηλετυπικὸ σῆμα γιὰ νὰ ζητήσει ἀνθρώπινη βοήθεια. Τὸ σῆμα περιλαμβάνει τὸν ἀριθμὸ τοῦ τηλεφώνου πού ὑπέστη βλάβη καθὼς καὶ τὴν ἡμερομηνία καὶ τὴν ὥρα τοῦ ἀτυχήματος.

Τὸ Μόρις περιλαμβάνει 7.985 κατοίκους ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 4.500 ἔχουν δικὸ τους τηλέφωνο. Σήμερον μόνον 300 συνδρομητὲς χαιροῦνται πειραματικὰ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ νέου ἠλεκτρονικοῦ δικτύου χωρὶς ὑπόσχετη ἐπιβάρυνση. Τὸ δικτυο θὰ ἐπεκταθεῖ σιγὰ σιγὰ σ' ὅλη τὴν πόλη. Προβλέπεται ὅτι μετὰ τὸ νέο σύστημα θὰ λειτουργήσῃ στὸ σύνολο τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν πρὶν ἀπὸ τὸ 1965.

Τὸ φεγγάρι προβάλλει...

Ἡ Λαίδη Γκρέγκορ (Ἰσαβέλα, Αὐγούστα Πέρση) γεννήθηκε στὰ 1859 στὴν Ἰρλανδία. Ἦταν «διευθύνων νους» γιὰ τὸ «Ἀμπέη Θάτερ» τοῦ Δουβλίνου, καὶ σ' αὐτὴν ὀφείλεται ἡ ἐξέλιξη καὶ ἡ ἐπιτυχία σὲ παγκόσμια κλίμακα, τοῦ Ἰρλανδικοῦ Θεάτρου. Μαζὶ μὲ τὸν Οὐίλλιαμ Γίτς, ἔδωσαν μιὰ νέα πνοὴ στὸ Ἰρλανδικὸ Θέατρο καὶ «ἀναστήλωσαν» ὀρισμένες ἱστορικὲς καὶ λαϊκὲς πηγὲς τῆς Ἰρλανδίας. Ἀπὸ τὰ τριάντα θεατρικὰ τῆς ἔργα, τὰ πῶς γνωστὰ εἶναι τὰ «Διαδίδοντας τὶς εἰδήσεις» καὶ «Τὸ φεγγάρι προβάλλει...». Πέθανε στὰ 1932.

Μονόπρακτο τῆς Λαίδης Γκρέγκορ

ΣΚΗΝΗ: Μιὰ ἄκρη τῆς προκυμαίας σὲ μιὰ παραλιακὴ πόλη. Μερικὲς ἀλυσίδες καὶ σχοινιά ἔνα βαρέλι. Μπαίνουν τρεῖς ἀστυνομικοί. Φεγγαροβραδυά. Ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικός, ὁ πῶς γέρος ἀπ' ὅλους παρατηρεῖ τὰ σκαλιὰ τῆς ἀποβάθρας. Οἱ ἄλλοι δυὸ ξετυλίζουν ἕνα ρολλὸ μὲ ἀφίσσα γιὰ τοιχοκόλληση, κι' ἀκουμπᾶνε χάμω ἕνα δοχεῖο μὲ κόλλα).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ Α': (Δείχνει τὸ βαρέλι): Ἐδῶ, νομίζω, εἶναι καλὰ...

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ Β': Ρότα καλύτερα ἐκεῖνον. (Φωνάζει στὸν ἀξιωματικό): Εἶναι καλὰ ἐδῶ γιὰ τοιχοκόλληση; (Δὲν ἀπαντᾷ).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ Α': Νὰ βάλουμε κατὶ ἐδῶ, στὸ βαρέλι; (Σιωπῇ).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ἐδῶ εἶναι μιὰ ἀνεμόσκαλα πού πέφτει σὰ νερά. Αὐτὴ εἶναι μιὰ καλὴ θέση. Ἄν ἔφυγε ἀπὸ δῶ πέρα, οἱ φίλοι του θὰ ἤρθανε μὲ βάρκα γιὰ νὰ τὸν πάρουν, ἀπὸ πολὺ μακριά, στ' ἀνοιχτά.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ Α': Θὰ μπορούσε τὸ βαρέλι νὰ εἶναι κατάλληλη θέση γιὰ νὰ τοιχοκολλήσουμε τὴν εἰδοποίηση;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Μᾶλλον ναί. Μπορεῖτε νὰ τὴ βάλετε ἐκεῖ...

(Οἱ δυὸ ἄλλοι κολλᾶνε τὴν εἰδοποίησιν).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: (Διαβάει τὴν εἰδοποίηση): Μαῦρα μαλλιά, μαῦρα μάτια,

ἡρεμὴ φυσιογνωμία, ἕως 5 πόδια καὶ δὲν χρειάζεται, νομίζω, νὰ ἐπιμεινόμεν σ' αὐτό. Εἶναι κῆμα πού δὲν τὰ κατάφερα νὰ τὸν δῶ, προτοῦ νὰ τὸ σκάσει ἀπ' τὴ φυλακή... Λένε, πὼς εἶναι ἀδύνατο κι' ἐναντίον τοῦ φτωχοῦ!

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ποῖος εἶσαι;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Λέγομαι Τζέιμς Γουόλς, καὶ τραγουδάω μπαλλάντες.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Τζέιμς Γουόλς! Δὲν τὸ ξέρω αὐτὸ τὸ ὄνομα.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Στὸ Ἑννίς, μὲ ξέρουνε. Πήγατε ποτὲ στὸ Ἑννίς, ὑψηλότες;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καὶ πὼς ἦρθες ἐδῶ;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ἀναγκάστηκα νὰ γυρίσω ἐδῶ καὶ κεῖ γιὰ νὰ χάμω μερικὰ λεφτά. Ἦρθε μὲ τὸ τραῖνο πού ἔφερε τοὺς δικαστές...

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καλὰ θάκανε νὰ ξαναπᾶς ἐκεῖ πού ἦσουν πρὶν ξεκινησεις.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καλὰ, καλὰ. Θὰ πάω. (Πλησιάζει τὸ σκαλί).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Γύρνα πίσω. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ περάσει αὐτὲς τὶς σκάλες ἀπὸψε.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Θὰ καθήσω στὴν ἄκρη

περιφρόνηση τοῦ λαοῦ, πού θὰ πέσει ἐ

πάνω μας καὶ τὴν κατακραυγὴ τῶν δικῶν μας ἀκόμα...

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ἐμεῖς πρέπει νὰ κάνουμε τὸ καθήκον μας. Ἄλλωστε σὲ μᾶς στηρίζεται ἡ πολιτεία, δὲν εἶν' ἔτσι; Ἐμπρός, λοιπόν, ἂς κάνουμε γρήγορα, γιὰτὶ πρέπει νὰ βάλουμε τὴν εἰδοποίησιν καὶ σ' ἄλλες μεριές... Ἄλλωστε, ἐδῶ κάτω, εἶναι φοβερὴ ἡ ἐρημιά, καὶ τοῦτο τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, εἶναι πολὺ κρύο. Κάντε γρήγορα, γιὰ νὰ φύγετε...

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ Α': Εἶναι κῆμα πού δὲν μπορούμε νὰ μείνουμε μαζί σου. Θάπρεπε νὰ βάλει κι' ἄλλους ἢ Κυβέρνηση, ἀπὸ πρὶν, ὅταν ἀκόμα αὐτὸς βρισκότανε στὴ φυλακή... Καλὴ τὴν χη, λοιπόν. (Φεύγουν, ἀφοῦ κολλήσανε τὴν εἰδοποίησιν).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: (Βηματίζει ἀπάνω — κάτω καὶ κυττάζει ξανά τὴν εἰδοποίησιν): Ἐκατὸ λίρες καὶ σίγουρα προαγωγή... Μεγάλὴ εὐκαιρία γιὰ νὰ κερδίσει κανένας λεφτά. Εἶναι κῆμα πού ἕνας τίμιος ἄνθρωπος, κοστίζει καί... κερδίζει λιγώτερα. (Ἕνας ἄνθρωπος γλιστρᾷ προσεχτικὰ καὶ κάνει νὰ φύγει, μόλις τὸν βλέπει. Ὁ ἀξιωματικὸς γυρίζει ἀπὸτομα).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ποῦ πᾶς; Ἐλα δῶ.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Εἰμαι ἕνας φτωχὸς τραγουδιστής, ὑψηλότες... Ἦρθε νὰ πούλῃσω μερικὲς ἀπ' τὶς μπαλλάντες μου στοὺς ναυτεῖς... (Κάνει νὰ φύγει).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Στάσου! Δὲν μπορείς νὰ φύγεις, τὸ ξέρεις;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καλὰ, καλὰ. Εἶναι σκληρὸ πρᾶγμα ἡ φτώχεια. Ὅλοι εἶναι ἐναντίον τοῦ φτωχοῦ!

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ποῖος εἶσαι;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Λέγομαι Τζέιμς Γουόλς, καὶ τραγουδάω μπαλλάντες.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Τζέιμς Γουόλς! Δὲν τὸ ξέρω αὐτὸ τὸ ὄνομα.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Στὸ Ἑννίς, μὲ ξέρουνε. Πήγατε ποτὲ στὸ Ἑννίς, ὑψηλότες;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καὶ πὼς ἦρθες ἐδῶ;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ἀναγκάστηκα νὰ γυρίσω ἐδῶ καὶ κεῖ γιὰ νὰ χάμω μερικὰ λεφτά. Ἦρθε μὲ τὸ τραῖνο πού ἔφερε τοὺς δικαστές...

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καλὰ θάκανε νὰ ξαναπᾶς ἐκεῖ πού ἦσουν πρὶν ξεκινησεις.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καλὰ, καλὰ. Θὰ πάω. (Πλησιάζει τὸ σκαλί).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Γύρνα πίσω. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ περάσει αὐτὲς τὶς σκάλες ἀπὸψε.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Θὰ καθήσω στὴν ἄκρη

τῆς σκάλας καὶ θὰ περιμένω, ὥσπου κανένας ναυτὴς ν' ἀγοράσει μιὰ μπαλλάντα γιὰ νὰ ἐξασφαλίσω τὸ φαί μου ἀπόψε. Ἀργοῦνε νὰ γυρίσουνε στὰ πλοῖα, κι' εἶναι πάντα μεθυμένοι...

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Σοῦ εἶπα νὰ φύγεις. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι κανένας ἄλλος ἐδῶ ἀπὸψε, ἐκτὸς ἀπὸ μένα.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Καλὰ, ῥα φύγω. Ὁ φτωχὸς ἔχει σκληρὴ ζωὴ. Γιὰ κυττάξτε, ὑψηλότες. Μπορεῖ νὰ σᾶς ἀρέσει κάποια ἀπ' τὶς μπαλλάντες μου. (τοῦ δείχνει ἕνα τραγούδι μὲ νότες): «Ὁ ναυτικὸς καὶ ἡ πίπα». — Δὲν εἶναι καὶ τόσο καλὸ. «Ὁ Τζόννι Χάρτ», αὐτὸ εἶναι ἕνα πολὺ ὠραῖο τραγούδι...

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Τραγουδῆσε το..

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Θέλεις νὰ τ' ἀκούσεις; (τραγουδάει).

Ἦτανε μιὰ φορὰ ἡ κόρη ἐνὸς πλούσιου ἀγρότη

πού ζοῦσε κοντὰ στὴν πόλιν τοῦ Ρός. Ἀγάπησε ἕναν στρατιώτη ἀπ' τὴν πρωτεύουσα

τ' ὄνομά του ἦταν Τζόννι Χάρτ. Εἶπε ἡ μητέρα στὴν κόρη της:

«Θάμην πολλὸ δυστυχισμένη ἂν θὰ παντρευτείς αὐτὸν τὸν πρωτεύουσι

νο πού εἶναι γτυμένος ψεύτικα».

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Σταμάτα, φτάνει. (Ὁ ἄνθρωπος μαζεῖται τὰ χαρτιά του καὶ προχωρεῖ στὴ σκάλα).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ποῦ πηγαίνει;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Μοῦπες νὰ φύγω καὶ φεύγω.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Μὴν εἶσαι ἀνόητος. Σοῦ εἶπα νὰ ξαναγυρίσεις στὴν πόλιν.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ἀπὸ δῶ δὲν πάνε στὴν πόλιν;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: (Τὸν πιάνει ἀπ' τὸν ὦμο): Ὅθι σου δειξῶ ἐγὼ τὸ δρόμο. Γιατὶ σταμάτησες πάλι;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: (Τὸ μάτι του πέφτει στὴν εἰδοποίησιν): Νομίζω πὼς ξέρω, γιὰτὶ εἶσαι ἐδῶ ὑψηλότες.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Τί θές νὰ πεῖς;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ... Καὶ ξέρω καλὰ τὸν ἄνθρωπο πού περιμένεις... Καὶ τώρα φεύγω.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Τὸν ξέρεις εἰπες; Ἐλα δῶ. Πὼς εἶναι;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Εἰπες «ἐλα δῶ» ὑψηλότες; Θές νὰ μὲ δεῖς σκοτωμένο;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Γιατὶ τὸ λὲς αὐτό;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Δὲν ἔχει σημασία. Φεύγω. Δὲ θάθελα νάμην στὴ θέση σου, ἀκόμα κι' ἂν ἡ ἀμοιβὴ θὰ ἦταν δεκαπλάσια (Φεύγει).

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: (Τρέχει πίσω του): Ἐλα δῶ σοῦ λέω. (τὸν φτάνει). Πὼς εἶναι; πού τὸν εἶδες;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Τὸν εἶδα στὴν πολιτεία μου, στὸ Κάουντι Κλέαρ. Στὸ λέω, δὲ θὰ σ' ἀρεσε νὰ τὸν κυττάς. Θὰ φοβόσουν νὰ μείνεις μαζί του μιὰ ὥρα. Εἶρει ὅλα τὰ ὅπλα καὶ οἱ μῦς του εἶναι τόσο γεροὶ σὰν αὐτὸ ἐδῶ τὸ σίδερο.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Εἶναι τόσο σκληρὸς ὥς ἔλεγε;

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Στὴν πολιτεία πού ἐμεινα ἦτανε κάποιος φτωχὸς στρατιωτικὸς.. τὸν σκότωσε μὲ μιὰ πέτρα.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Αὐτὸ δὲν τῆξερα.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ὅτιδήποτε συμβαίνει δὲ γράφεται στὶς ἐφημερίδες. Ἦτανε κι' ἕνας ἀστυνομικὸς ἀκόμα... Αὐτὸ ἔγινε στὸ Λίμερικ.. μὲ φεγγάρι, ὅπως κι' ἀπόψε. Καὶ στὸ ἴδιο μέρος, στὴν παραλία. κανένας δὲν ἔμαθε τίποτα.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΣ: Ἀλήθεια; Εἶναι

φοβερό λοιπόν.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Στ' αλήθεια είναι. Έσ' μπορείς να κάθεται εδώ, και να κυττάς γύρω σου, και να περιμένεις την ώρα για να τον χτυπήσεις... και να κυττάς να τον δεις νάρχεται απ' την άλλη άκρη της προκυμιάς... Και κείνος νάσθαι, χωρίς να τον δεις από πίσω σου και να σου επιτεθεί προτού προλάβεις ν' άμυνθείς.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Θα πρέπει να τοποθετηθεί πολύς στρατός στα περάσματα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Άν θέλεις, όμως μπορώ να μείνω μαζί σου και να σε προσέχω. Θα τον δω άμέσως εγώ...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Τόν ξέρεις τόσο καλά;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μπορώ να τον δω από πολύ μακριά.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Και δεν θέλεις να κερδίσεις μονάχ' σου την άμειμή.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μπορεί ένας άνθρωπος, σ'άν έμένα, που γυρίζει στους δρόμους και τραγουδάει, να έχει τη φήμη του προδότη; Όμως τι λέω... Έσ' δεν με θέλεις μαζί σου.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Μείνε μαζί μου.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Έν τάξει, ύψηλότατε. (Κάθεται χάμω). Δεν κουράστηκες, ύψηλότατε, να περπατάς πάνω κάτω;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Θα ξεκουραστώ τώρα μαζί σου.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Έλα, κάτσε εδώ, πάνω σε τούτο το βαρέλι. Μπορείς να βλέπεις πολύ μακριά από δω.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Μπορεί. (Κάθεται πάνω στο βαρέλι, πλάτη με πλάτη): Νοιώθω λίγο άνησυχος με τα λόγια σου τώρα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δώσε μου ένα σπύρο, ύψηλότατε. (Άνάβει τσιγάρο): Πάρε και σ'ό, θα σου κάνει καλό. Κότταξε γύρω σου καλά, εγώ κυττάω από δω.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: (Καπνίζει και κείνος): Στ' αλήθεια είναι δύσκολο πράγμα να κυττάσεις μέσα στη νύχτα, και, μ'ά την αλήθεια, λίγο επικίνδυνο. Και πρέπει να ύπακούς στις οδηγίες και να μ'ήν ύπολογίζεις τόν κίνδυνο και να ξεχν'ς άκόμα και τήν οικογένειά σου, όταν έχεις οικογένεια...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Τραγουδάει):

Καθώς περνούσα απ' τις κορφές των βουνών και κύττασα τα βράχια και τ' άγρια πουλιά, στάθηκα να θαυμάσω τη φύση που χαμογελούσε κι' άκουσα έκείνην να τραγουδάει ένα τραγούδι για τ'ό φτωχό, άδικα χαμένο στρατιώτη...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Σταμάτα. Δεν είναι για τέτοιες ώρες αυτά τα τραγούδια...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α, ύψηλότατε, τραγουδούσα για ν'άλαφρώσω την καρδιά μου. Αισθάνομαι έσχημα, όταν τόν σκέφτομαι: "Εμείς οι δυο να καθόμαστε εδώ, χάμω, κι' αυτός να ξετροπώσει λέει ξαφνικά και να μ'ας επιτεθεί..."

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Βλέπεις καλά μακριά;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναι. Και χωρίς να περιμένω άμειμή άκόμη. Δεν είμαι ό τρελός; Άλλά όταν έβλεπα έναν άνθρωπο σ'έ κίνδυνο, δεν μπορούσα να τόν βοηθήσω ποτέ... Τι να είναι άραγε αυτό; Μήπως κά τι με χτυπάει και μ'έ έμποδίζει; (χτυπάει την καρδιά του).

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: (Τόν χτυπάει σ'όν

ώμο): Θα πάρεις τήν άμειμή σου σ'όν ούρανό.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τό ξέρω, τό ξέρω ύψηλότατε, αλλά ή ζωή είναι δύσκολη. Και πιό χρήσιμη...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Μπορείς να τραγουδήσεις, άν αυτό σου δίνει κουράγιο.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (τραγουδάει):

«Τό κεφάλι της ήταν τυλιγμένο, και τ'ά χέρια και τ'ά πόδια της τυλιγμένα με σιδερένιες άλυσσίδες...»

Και τόν τραγούδι που τραγουδούσε λυπημένα, έλεγε: «Είμαι ένας γέρος άπόστρατος...»

Τ'ά χείλια της, τόσο γλυκά, που όί άρχοντες τ'ά φιλούσαν...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Ξέχασες ένα στίχο: «Τ'ά ρούχα που φορούσε, ήταν γεμάτα λεκέδες από...»

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Έχεις δίκιο ύψηλότατε, έτσι είναι τ'ό ξέχασα... Για σκέψου όμως! Ένας άνθρωπος σ'άν εσένα, να ξέρει ένα τέτοιο τραγούδι...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Είναι πολλά πράγματα που ένας άντρας πρέπει να τ'ά ξέρει, χωρίς να τ'ά επιθυμεί...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τολμάω να σ'έ φανταστώ, στρατηγέ μου, σ'ά νειάτα σου, άνεβασμένος πάνω σ'έ ένα τούχο, άκριβώς όπως είσαι τώρα πάνω σε τούτο τ'ό βαρέλι, και να τραγουδάς τόν άπόστρατο, έχω δίκιο;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Ναι, τότε έτσι ήταν.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Και τ'ό «Σ'άν — Μπήν — Μπόχτ», δεν τ'ό έλεγες τότε;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Ναι, τότε...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Και τ'ό «Πράσινο Ά-κρωτήρι»;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Αυτό ήτανε ένα τραγούδι τ'ών «άλλων»...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καί, μπορεί, έκείνος ό άνθρωπος που άπύψε τόν περιμένεις εδώ να τόν συλλάβεις, μπορεί να καθότανε και κείνος πάνω σ'έ ένα τούχο, σ'άν ήτανε νέος και να τραγουδ'αγε τ'ά ίδια τραγούδια με σένα... Παράξενος που είναι τούτος ό κόσμος!

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Σοστό... Βλέπω κάτι να κινείται... (Μ'έ άπογοήτευση): "Α, είναι ένας σκύλος..."

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Και μ'ού λές, πώς δεν είναι παράξενος αυτός ό κόσμος... Μπορεί άκόμα και ν'άτανε ένα από κείνα τ'ά άγρία που τραγουδούσανε μαζί και τώρα, έσ'ό, τόν περιμένεις για να τόν συλλάβεις και να τόν στείλεις στη φυλακή πάλι.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Δεν αποκλείεται.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Κι' ίσως, κάποιος βράδυ, ύστερ' από τ'ά τραγούδια που θα λέγατε, να σ'όδλεγαν κάποιον σ'έχ'ό τους τ'άλλα άγρία της συντροφιάς — κάποιον σ'έχ'ό για μ'άν άπόδραση, και για τήν έλευθερία κάποιον ανδρώπου, ή και για τήν άπελευθέρωση μ'ας πολιτείας άκόμη. Κι' ίσως έσ'ό ν'άχεις π'άει μαζί τους τότες και ν'άσουνε σήμερα στη θέση έκείνου που περιμένεις...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Πούδς ξέρει, άν θα π'ήγαινα... Είχα πολύ μυαλό για τήν ήλικία μου τότε...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Είναι πολύ παράξενος ό κόσμος λοιπόν... Και πολύ λίγα ξέρει κάθε μητέρα για τ'ό παιδί της και για

τήν τύχη που τ'ό περιμένει, και για τ'ό ποιός θα γίνει κάποτε...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Παράξενη ή σκέψη σου κι' όμως αληθινή... Στάσου να τ'ά βάλουμε κάτω να δεις: "Αν δεν είχα τ'ό μυαλό που έχω, κι' άν δεν είχα οικογένεια, κι' άν ύστερα δεν είχα μ'πει στη στρατιωτική σχολή, θα μπορούσα ν'άμουνε εγώ τώρα που θ'άχα σ'άσει τ'ά σίδερα στη φυλακή και θ'άχα ξεσηκώσει τήν πόλη, και θ'άτανε κείνος τώρα ίσως που θα κρυβότανε δω περιμένοντάς με..."

Ίσως... Κι' ίσως να προσπαθούσα εγώ τώρα να τ'ό ξεφύγω, και κείνος να προσπαθούσε να εφαρμόσει τ'ό νόμο, και γ'ώ να έχανα τ'ό π'άν για να χτυπήσω τ'ό νόμο, κι' άκόμα να κρυβόμουνε σ'ό σκοτάδι περιμένοντας να τόν χτυπήσω με μ'ά πέτρα σ'ό κεφάλι, σ'άν έκείνον τ'ό φτωχό στρατιώτη που μ'όδλεγε... (Σιωπή): Τι είναι αυτό; (Τ'ό δείχνει).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Πηδάει κάτω, και κυττάζει προσεκτικά γύρω του): Δεν είναι τίποτα, στρατηγέ μου.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Νόμιζα, πώς ήτανε βάρκα... Τ'οπιμάζομαι πώς θ'άχε φίλους που θα ήθ'ανε απ' τη θάλασσα με βάρκες για να τόν βοηθήσουνε.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Στρατηγέ μου, νομίζω πώς ήσουνε πιό πολύ κοντά σ'ούς ανδρώπους, όταν ήσουνε νέος, και, όχι κοντά σ'ούς νόμους.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Τώρα πιά, έκείνη ή εποχή πέρασε.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μπορεί να ξαναγυρίσει στη σκέψη σου, στρατηγέ μου, καμιά φορά, και να σ'έ τυραννάει παρ' όλα τ'ά παράσημα και τ'ους άλλους που σ'έ στολίζουν. Κι' ίσως ν'άτανε καλύτερα γ'ού σένα, ν'άχεις άκολουθήσει τήν καρδιά σου...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Αυτή, δεν είναι δική σου δουλειά...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μπορεί, στρατηγέ μου, να είσαι άκόμα διχασμένος, άνάμεσα στην καρδιά και σ'ό μυαλό σου...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: (Σηκώνεται): Μ'ή μ'ού μιλ'ας έτσι έμένα. Ξέρω καλά τ'ό καθήκον μου. (Κυττάει γύρω του): Αυτή ήτανε σίγουρα μ'ά βάρκα. Άκουσα τ'ό κύμα π'ό... (Σκύβει και κυττάζει, ψηλά, απ' τήν άνεμόσκαλα).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Τραγουδάει): "Ω, π'ές μου λοιπόν, Σουάν Ο' Φάρελλ, π'ό θ' άνταμώσουνε όλοι οι φίλοι;

Στήν παλιά όχη τ'ού ποταμού, σ'ό μέρος που τ'ό ξέρουμε καλά κι' οι δυο..."

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Π'άψε λοιπόν! Άμέσως!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Συνεχίζει πιό σιγά): "Άλλη μ'ά λέξη, σ'όν άνατολή τ'ού Φεγγαριού..."

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: "Αν δεν π'άφεις, θα σ'έ συλλάβω. (Άκούγεται από μακριά ό ίδιος σκοπός).".

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Αυτό πρέπει ν'άναι ένα σύνθημα. (Σιωπή, μπροστά τ'ού άγριος): Δεν θα π'ας π'ονθενά! Πούδς είσαι; Δεν είσαι βέβαια τραγουδιστής...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δεν χρειάζεται να μ'έ ρωτ'ας πούδς είμαι. Ρώτησε αυτή τήν είδοποίηση...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Είσαι ό άνθρωπος που γυρεύω!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Βγάζει τ'ό σκούφο του): Έγώ είμαι, τ'ό κεφάλι μου κοστίζει έκ'άτ'ό λίρες. Στ'ή βάρκα περιμέ-

νει ένας φίλος μου. Θα μ'έ π'άει σ'έ ένα σίγουρο μέρος.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Είναι κρύμα! Κρύμα! Γιατί να μ'έ ξεγελάσεις; Γιατί; Γιατί;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Θα μ'έ άφήσεις να περ'όσω, ή θα σ'έ αναγκάσω να μ'έ άφήσεις με τ'ή βία;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Είμαι στρατιωτικός και δεν θα ξεχάσω τ'ό καθήκον μου.

(Άκούγεται ή φωνή τ'ού άστυνομικού Β):

ΦΩΝΗ: Έδώ κοντά νομίζω τόν είχαμε άφήσει να περιμένει.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τι είναι αυτές οι φωνές;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Έρχονται κάτι φίλοι μου.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δεν θα μ'έ παραδώσεις σ'έ αυτούς, δεν είν' έτσι; (Κ'όβεται πίσω απ' τ'ό βαρέλι).

ΑΣΤΤΝΟΜΙΚΟΣ Α': (άκούγεται από μακριά): Φάνηκε κανένας;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: ("Τστερ' από μ'ά μικρή σιωπή"): Όχι...

ΑΣΤΤΝΟΜΙΚΟΣ Β': — Κανένας;

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Άπολύτως κανένας.

ΑΣΤΤΝΟΜΙΚΟΣ Α': Δεν μ'ας έλπαν να ξαναπ'άμε σ'ό σταθμό. Μπορούμε λοιπόν να μ'είνουμε μαζί σου.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Δεν σ'ας χρειάζομαι. Δεν ύπάρχει λόγος να καθήσετε εδώ, μαζί μου...

ΑΣΤΤΝΟΜΙΚΟΣ Β': Μ'ας είχατε π'εί να ξαναγυρίσουμε εδώ και να σου κάνομε παρέα.

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Είναι πιό σωστό νομίζω να μ'είνω μονάχ'ό μου εδώ... Άν σ'ας άκούσει να κουβεντιάζετε έτσι δυνατά, δεν π'ησιάζει κανένας... Καλύτερα να κάνομε ήσυχία.

ΑΣΤΤΝΟΜΙΚΟΣ Α': Θα σου άφήσουμε τότε τ'ό φανάρι... (Τ'ού τ'ό δίνει).

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Δεν τ'ό χρειάζομαι. Πάρτε το μαζί σας.

ΑΣΤΤΝΟΜΙΚΟΣ Α': Μπορεί να σου χρειαστεί... Μαζεύονται σύννεφα, και είν' άκόμα πολύ νωρίς για να φέξει. Ή νύχτα είναι άτέλειωτη. Θα σου τ'ό άφήσω εδώ, πάνω σ'ό βαρέλι. (Προχωρεί σ'ό βαρέλι).

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Π'άρε το μαζί σου, σου λέω. Δεν θέλω άλλη κουβέντα...

ΑΣΤΤΝΟΜΙΚΟΣ Α': Κι' όστόσο θα σου χρειαστεί. Έγώ πολλές φορές, όταν βρίσκομαι σ'ό σκοτάδι και φοβάμαι, τ'ό άνάβω τ'ό φανάρι, και νοιώθω σ'ά νάμαι σ'ό σπ'ίτι μου κοντά στη φωτιά, και νομίζω πώς βλέπω τ'ά ξύλα να τρίζουνε μέσα σ'ό τζάκι. (Γυρίζει τ'ό φ'ώ, π'ότε π'άνω σ'όν άξιωματικό, π'ότε πάνω σ'ό βαρέλι).

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: (Φουρκισμένος και άνησυχος): Φευγάτε άμέσως και οι δυο σας και π'άρτε κι' αυτό τ'ό φανάρι. (Φεύγουν. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ βγαίνει πίσω απ' τ'ό βαρέλι. Στέκεται αντίκρυ σ'όν άξιωματικό και τόν κυττάει σ'ά μάτια).

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Τι περιμένεις λοιπόν;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Περιμένω τ'ό σκούφο μου, βρίσκειται σ'ά χέρια σου. Δεν θ'άλλ'θελες, βέβαια, να πεθάνω απ' τ'ό χ'ρό, δεν είν' έτσι;

(Ο άξιωματικός τ'ού τ'ό δίνει).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Προχωρεί σ'ίς σκάλες): Λοιπόν, καλή νύχτα, φίλε μου, καί... εύχαριστώ... Με βοήθησες πολύ άπ'όψε κι' αισθάνομαι ύποχρεωμένος... Ίσως να μ'όρ'εσω κάποτε να κάνω κάτι για σένα, όταν β'λοι μ'ας θ' άλλ'άξουμε θέση, τήν ώρα που τ'ό φεγγάρι θα προβάλλει πάνω από κ'ένο τ'ό βουνό...

ΑΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: (Τ'ού γυρίζει τήν πλάτη και διαβάζει δυνατά τήν είδοποίηση): Έκ'άτ'ό λίρες άμειμή! Έκ'άτ'ό λίρες! (Γυρίζει σ'ό κοινό): Άναρωτιέμαι, λοιπόν, άν είμαι τόσο μεγάλος τρελλός, όσο νομίζω εγώ πώς είμαι!!

(Μετ. Κ. Μητροπούλου)

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Για πρώτη φορά στην ιστορία της ή Έκκλησία χρησιμοποίησε τ' άεροπλάνα για προπαγανδιστικούς σκοπούς. Αυτό, φυσικά, συνέβη στην Άμερική, π'ρίν από μερικές εβδομάδες: Για να γιορτάσει άξιοπρεπώς τ'ά Χριστούγεννα, ένας άστωρ τ'ού Νητηρότ παρακάλεσε μ'ά εταιρία ειδικευμένη σ' αυτή τήν εργασία, να γράψει σ'όν ούρανό, με τ'ους καπνούς, τ'ών άεροπλάνων της, αυτή τήν έπιγραφή: «Ίησους Χριστός Σωτήρ. Χαρούμενα Χριστούγεννα». Ή ίδια έπιγραφή θα γράφετο σ'όν ούρανό μ'ά φορά τήν ήμέρα, από τήν 1η ως τήν 25η Δεκεμβρίου. Όταν ή εταιρία παρυσάσε τ'ό λογαριασμό, ό άστωρ ζήτησε να τ'ού κάνουν έκπτωση, έφ' όσον ό σκοπός τ'ής διαφημίσεως ήταν ιερός. Ή εταιρία συμφώνησε τελικά σ'όν τιμή τ'ών δέκα δολλαρίων κατά λέξη, με τήν ύπόσχεση να ζωγραφίσει έναν ή δυο σταυρούς σ'ό τέλος τ'ής έπιγραφής... ε'άν περισέψει λίγος καπνός σ'όν πιλότο!

★

Ο κ. Γιάκοβ Τσούρ, τέως πρεσβευτής τ'ού Ίσραήλ σ'ό Παρίσι, έδωσε αυτό τόν δ'ορισμό τ'ών διπλωματών: «Οι διπλωμάτες είναι οι άνθρωποι που επιφορτίζονται να έξομαλύνουν τις διεθνείς περιπλοκές οι όποιες δ'έ θα ύπήρχαν χωρίς τ'ή διπλωματία».

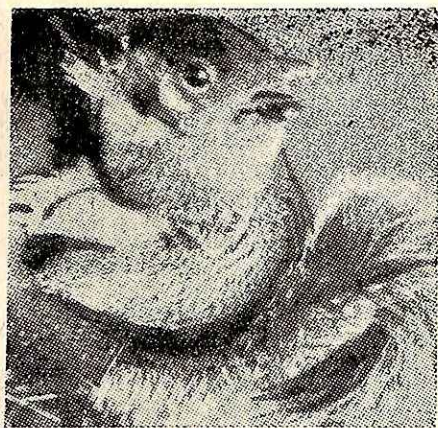
★

Τό 1912 ένας έκκεντρικός Άγγλος, ό Τζόνσθαν Κίγκ, κληροδότησε σ'ό ιδιωτικό μουσείο Χάλμαρ μ'ά συλλογή από χειροτεγμένα τικες εύχετήριες κάρτες. Ή συλλογή περιλαμβάνει πάνω από μ'ισό έκ'ατομμύριο διαφορετικές κάρτες. Ή πρώτη Χριστουγεννιάτικη κάρτα δημοσιεύθηκε τ'ό 1843 από έναν Άγγλο καλλιτέχνη, διάσημο σ'όν εποχή τ'ου: τόν Τζ'ών Κάλκ'ουτ Χάρσλεϊ.

★

Τό άσφαλέστερο κριτήριο τ'ής οικονομικής και τεχνικής αναπτύξεως έ'νός σύγχρονου έθνους είναι ή μέση διάρκεια τ'ής ε'ργασμής έβδομάδας. Στ'ή Γαλλία και τ'ή Άντι-κή Γερμανία ή ε'ργάσιμη έβδομάδα έχει 45,6 ώρες, σ'ό Βέλγιο 45 ώρες, σ'όν Όλλανδία 48 ώρες, σ'ό Λουξεμβούργο 46 ώρες. Οι Ρώσοι αναγγέλλουν για τ'ό 1965 τήν ε'ργάσιμη έβδομάδα τ'ών 35 ώρων και οι Άμερικανοί συνδικαλιστές προπαγανδίζουν τήν καθιέρωση τ'ής έβδομάδας τ'ών τεσσάρων ήμερών. Τό μόνο μελανό σημείο για τήν άμερικανική οικονομία είναι ή πρόδοος τ'ής αυτόματης ήσεως που θα δημονογήσει πρόσκαιρη άνεργία για έφ'τά ως δέκα έκ'ατομμύρια ε'ργάτες.

Έπί μήνες τώρα, κάπου 5.000 Άμερικανοί και των δύο φύλων, μεταξύ των οποίων και 800 παιδιά, τρώνε 6 με 10 φορές την ημέρα, για να σώσουν το στομάχι τους από την καταστροφή. Και ο κόσμος περιμένει το συμπεράσματά.

Ο σκύριος, που συνεχώς ροκανίζει, κάτι ξέρει περισσότερο από τον πολιτισμένο άνθρωπο που τρώει μόνο δύο ή τρεις φορές την ημέρα.

ΤΡΩΤΕ ΑΠΟ ΛΙΓΟ ΚΑΙ ΣΥΧΝΑ

Τα τρία γεύματα την ημέρα είναι κίνδυνος θάνατος για το πεπτικό σύστημα.

ΠΟΚΕΙΤΑΙ για ένα πείραμα, που κάνουν ακόμα δυο Άμερικανοί ειδικοί, για να διαπιστώσουν με πιά οίγουρο τρόπο την επίδραση που έχει η συνηθισμένη χρονική κατανομή της καθημερινής διατροφής στην εμφάνιση στομαχικών ελκών, καθώς κι άλλων παθήσεων του πεπτικού συστήματος.

Η θεωρία, που βρίσκεται στη βάση αυτού του πειράματος, είδε το φως έδω και τρία περίπου χρόνια.

Οι Άμερικανοί διατολόγοι Τζων Μάγιερ, καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ και Τζωρτζ Μίκελσεν, διευθυντής του Ινστιτούτου Διατολογίας της Βηθεσδά, διετύπωσαν τη γνώμη, ότι η συνήθεια των τριών κυρίων γευμάτων, που ακολουθείται στην Αμερική και στην Ευρώπη, είναι ανθυγιεινή. Κατά τους ειδικούς αυτούς, η κατανομή αυτή της διατροφής μέσα στο είκοσιτετράωρο, έχει θλιβερό αντίκτυπο στη λειτουργία του πεπτικού συστήματος και, γενικότερα, σε όλη την κατάσταση του οργανισμού.

Η επιχειρηματολογία τους βασίζεται στα εξής κυρίως σημεία:

1) Τα ζώα, γενικά, τρώνε πολύ πιο συχνά και κατά μικρές ποσότητες. Είτε για κατοικίδια είτε για αγρόδια πρόκειται, η ροπή του οργανισμού τους απέναντι της ανάγκης διατροφής είναι σταθερή. Το ζώο βρίσκεται σε κατάσταση διαρκούς όρεξης. Λόγου χάρι, μια γάτα ή ένα σκυλί δεν απωθούν την τροφή παρά μονάχα όταν είναι σοβαρά αρρωστα. Πειράματα, που έγιναν, απέδειξαν ότι ακόμα κι ένας μεγάλος φόβος δεν κόβει την όρεξη του κουνελιού. Ωρισμένα ζώα, είναι αλήθεια ότι έχουν χρονικές συνήθειες στο φαγητό τους. Άλλα αυτές οι συνήθειες υπαγορεύονται από τα φαινόμενα της πέψης. Τα μεγάλα σαρκόβορα πέφτουν σ' ένα είδος νάρκης μετά τα γεύματά τους. Ωρισμέ-

να αγρόδια δεν κνηγούν, βρα και δεν τρώνε παρά τη νύχτα. Έξ άλλου είναι γνωστό, ότι ο πεπτικός σωλήνας των ζώων που έχουν χρονικές συνήθειες στη διατροφή τους, είναι, γενικά, πιο ευαίσθητος από εκείνον των ζώων που τρώνε αδιάκριτα όποια ώρα και νάναι.

Σε ώριμα κατοικίδια, υπάρχει μια άπατηλη όψη συνήθειας. Το σκυλί δείχνει ανυπομονησία, όταν πλησιάζει ή ώρα, που του βάζουν να φάει. Άλλα, στην πραγματικότητα, δεν πρόκειται παρά για ένα φαινόμενο μνήμης.

2) Άοιχα, ο άνθρωπος, όπως και τα ζώα σήμερα, τρεφόνταν σχεδόν αδιάκριτα με μικρές ποσότητες. Αυτό το γεγονός επιβεβαιώνεται από την ιστορική έρευνα. Έξ άλλου, οι πρωτόγονοι λαοί, που οι συνήθειες της ζωής τους δεν ανετράσαν κι αποτελούν προεκβολή της προϊστορίας στον καιρό μας, έχουν πολύ περισσότερα από τρία γεύματα το είκοσιτετράωρο.

Σύμφωνα με τον δόκτορα Πήες, που

Το να τρώει κανείς συχνά κι από λίγο, είναι ήδη μια μέθοδος που ή ιατρική την εφαρμόζει στις περιπτώσεις έλκους του στομάχου. Με τον τρόπο αυτό, οι γαστρικές εκκρίσεις χρησιμοποιούνται κατά τρόπο θεραπευτικό, γιατί συντελούν στην ασφαλή επούλωση του έλκους, αποσκορακίζοντας κάθε βλαβερή ενέργεια στα εσωτερικά τοιχώματα του όργανου. Η ημέρα του άρρωστου διαιρείται συνήθως σε μια σειρά από δίωρες περιόδους λήψης τροφής. "Αν οι ένοχλές διαταράσσουν τον ύπνο, οι δίωρες περίοδοι επεκτείνονται και στο διάστημα της νύχτας.

Η μέθοδος αυτή είναι καθαρά θεραπευτική. Το πείραμα των δύο Άμερικανών γιατρών, όμως, έχει σκοπό να δείξει ότι μια τέτοια συνήθεια είναι και άριστο προφυλακτικό μέσο.

μελέτησε τη ζωή των Έσκιμων, οι άνθρωποι αυτοί τρώνε έφτα με δέκα φορές τη μέρα κατά κύριο λόγο, τρώγοντας και στα μεταξύ διαστήματα μπουκιές καπνιστού κρέατος.

Η ΤΡΑΧΥΤΗΣ του κλίματος δεν είναι εξήγηση, γιατί, συνολικά, δεν τρώνε περισσότερο από μας. Στους Έσκιμους, λοιπόν, το ποσοστό των στομαχικών ελκών είναι πολύ πιο χαμηλό απ' ότι, στους Βορειοαμερικανούς.

Οι Μαύροι της Αμερικής, που είναι κατά πολύ μικρότερο αριθμό θύματα του καρκίνου απ' ότι οι Λευκοί, τρώνε πιο συχνά και με μικρότερες ποσότητες. Ανάλογες παρατηρήσεις έχουν γίνει και σε λαούς της Άπω Ανατολής. Οι διατολόγοι ήξεραν, λόγου χάρι, από καιρό, ότι οι Ιάπωνες τρώνε τα δημητριακά, που τα αγαπούν ιδιαίτερα, κατά μικρές ποσότητες, σε διαστήματα που απέχουν λίγες ώρες μεταξύ τους. Στη Μαλαισία, ώριμες οικογένειες συγκεντρώνονται γύρω από το τραπέζι έξη φορές τη μέρα για να κοιταστούν.

Στην περιοχή του Αμαζονίου, ανακαλύφθηκε τελευταία μια πρωτόγονη φυλή, αποτελούμενη από κάπου 50 χιλιάδες μέλη, που δεν είχαν έρθει στην παραμικρή επαφή με τον πολιτισμό.

Στη φυλή, λοιπόν, αυτή η έννοια του γεύματος είναι τελείως άγνωστη. Τρώει κανείς όταν κι' όσο πεινά.

Αποδείχθηκε, λοιπόν, ότι η συνήθεια

των γεμιμάτων σε ώριμες ώρες είναι δημιουργήμα της προηγμένης κοινωνίας. Ο προϊστορικός άνθρωπος, ο απολίτιστος άνθρωπος έτρωγε και τρώει με μικρές ποσότητες, μέρα και νύχτα.

Οι δυο Άμερικανοί επιστήμονες κατέληξαν έτσι στο συμπέρασμα, ότι η φύση απαιτεί να τρώμε από λίγο και συχνά.

Πρίν, όμως, προδούν στις ανακοινώσεις τους, ενέκλυσαν ιδιαίτερα στα μυστήρια της πείνας. Κι' απέκλυσαν καταπληκτικές διαπιστώσεις και συμπεράσματα.

γιατί πεινάμε;

ΤΟ ανθρώπινο σώμα έχει ανάγκη, για να επιζήσει, ώριμένου αριθμού θερμίδων. Για να εκδηλώσει ότι οι θερμίδες αυτές του λείπουν, διαθέτει ένα τελειοποιημένο γραφείο πα-

ραδεχθούμε ότι αναγκάζοντας την πείνα να περιορίζεται σε ώριμένα χρονικά όρια, προκαλούμε φθορά στο πεπτικό μας σύστημα. Τα έλκη, που έχουν τόση διάδοση, δεν αποκλείεται να είναι η εκδήλωση ενός φυσιολογικού μηχανισμού, που του στέρησαμε την ελευθερία κινήσεως.

Παίζοντας με την πείνα, παίζουμε με τη φωτιά;

ΠΙΝ προδούν σε στατιστικούς πειραματισμούς, οι ειδικοί μελέτησαν εξονυχιστικά το φαινόμενο της πείνας σε όλες τις μορφές του. Σε όλους είναι γνωστό το περίφημο

Τα περισσότερα ζώα ακολουθούν αυτόν τον νόμο που επιβάλλει η ίδια η φύση κι' απασχολούν έτσι σχεδόν συνεχώς το πεπτικό τους σύστημα.

Τα πουλιά φαίνεται ότι κατέχουν τα σκήπτρα εν προκειμένω. Το σπουργίτι, σε 12 ώρες, κατεβάζει 800 περίπου μπουκιές. Ωρισμένα, έξ άλλου, ψάρια, ιδίως κητοειδή, τρώνε και χωνεύουν σχεδόν χωρίς το παραμικρό διάλειμμα. Το φαινόμενο της αδιάκοπης πέψης παρατηρείται επίσης και σε πολλά μαλάκια και έντομα.

Μονάχα ο άνθρωπος, και ειδικά ο πολιτισμένος άνθρωπος, έχει καταστρατηγήσει, για κοινωνικούς λόγους, αυτόν τον νόμο. Και για την παράβαση αυτή, όπως τείνει ν' αποδείξει σήμερ η έπιστήμη, τιμωρείται σκληρά με έλκη κι' άλλες παθήσεις του πεπτικού συστήματος.

ραπώνων». Πρόκειται για τον μηχανισμό της όρεξης. Φαίνεται, όμως, ότι κάποιοι αυτός ο μηχανισμός απορρυθμίζεται. Σε ώριμα άτομα, ο. συναισθηματικός εξασθενεί να σημαίνει παρ' όλο ότι το σώμα έχει, φυσιολογικά, ικανοποιηθεί. Είναι η κατάσταση βουlimίας, που προκαλεί την παχυσαρξία και τα παρεπόμενά της. Σε άλλα άτομα, απεναντίας, το σύστημα συναγεμίου άρνείται να λειτουργήσει (άνορεξία).

Η έπιστήμη, χάρι σε πρόσφατες έρευνες, έχει διαπιστώσει ότι το κέντρο αυτού του συστήματος βρίσκεται στην κατώτερη ζώνη του έγκεφάλου. Το σύστημα έχει δυο μηχανισμούς. Ο πρώτος εκπέμπει την αίσθηση της πείνας στο σώμα. Ο δεύτερος την εξαλείφει. Κι' οι δυο τους λειτουργούν με βάση το ποσοστό σακχάρου, που βρίσκεται στο αίμα. Στη διαδικασία αυτή, παίζουν το ρόλο τους ένα σωρό χημικές μεταβολές, αλλά το κύριο φαινόμενο είναι το εξής: όταν το ποσοστό σακχάρου είναι ύψωμένο, το σώμα δεν νοιώθει την ανάγκη της τροφής. Για να δημιουργήσει, λοιπόν, την αίσθηση αυτής της ανάγκης, η έγκεφαλκή ζώνη, που αναφέραμε, προκαλεί πτώση του σακχάρου, όποτε... αρχίζουν και μιάς τρέχουν τα σάλια...

Δεν είναι γνωστό με ακρίβεια και στα καθέκαστα πώς σημειώνονται αυτές οι δυο λειτουργίες. Έχει, όμως, τελείως καθοριστεί, με εργαστηριακό τρόπο, το κέντρο της όρεξης και το κέντρο της αίσθησης χορτασμού. "Αν καταστρέψουμε, λόγου χάρι, το δεύτερο στον έγκέμε, λόγω χάρι, το ζώο τρώει τότε φαλό ενός κουνελιού, το ζώο τρώει τότε περισσότερο απ' ότι χρειάζεται ο οργανισμός του και, στο τέλος, πεθαίνει. Η καταστροφή, έξ άλλου, του πρώτου κέντρου, προκαλεί μια μοιραία απίσχναση.

Έτσι, δεν είναι καθόλου... άναξιοπρεπές για τον πολιτισμό μας, το να πα-

πείραμα που έκανε σ' ένα σκυλί ο Πανλώφ. Κάθε φορά που του παρουσίαζαν τροφή, σήμαιναν ένα κουνουνάκι. Με τον καιρό, λοιπόν, άρχισε να σημαίνει το κουνουνάκι, για να δημιουργείται στο ζώο υπερβολική έκκριση σιέλου, δείγμα μεγάλης όρεξης.

Ακριβώς η μελέτη των σχέσεων ανάμεσα στην πείνα και στην έκκριση σιέλου ώδηγησε τους έρευνητές σε μια σπουδαία ανακάλυψη.

Απέδειξαν, κατ' αρχήν, ότι (πράγμα που είχαν αφήσει να ύπονηθεί οι έρεγασίες των Ιαπώνων Κογκάκι κι' Άξιζάουα) ότι οι σιολογόνοι άδένες είναι προικισμένοι με ένδοξη ενεργεια. "Ενας απ' αυτούς, η παρωτίς, εκκρίνει μια ορμόνη, που επιδρά στην αύξηση των όδοντικών δατών. Οι σιολογόνοι άδένες, ά-

ρα, έχουν βαθύτερη σχέση με τη διατροφή και την ανάπτυξη του οργανισμού. Τι απέδειξαν, λοιπόν, ύστερα οι ειδικοί; "Οτι οι άδένες αυτοί εργάζονται με συχνές, αλλεπάλληλες, μικρές παραισθήσεις, πράγμα που σημαίνει ότι, απλούστατα, ο οργανισμός θέλει να τρέφεται συνεχώς κι' από λίγο. Στο μεταξύ, οι κοινωνικές συνήθειες, μιάς έχουν ξεμάθει την αδιάκοπη αυτή πείνα. Κι' η υπερβολική έκκριση σιέλου δεν είναι, έτσι, τίποτε άλλο παρά ένα είδος... άπώλειας της ύπομονής του οργανισμού μας, μια έντονη διαμαρτυρία εκ μέρους του.

Αυτή η ανακάλυψη είναι πολύ σπουδαία και μιλά εύγλωττα: η φύση δεν άνέχεται τα προσδιορισμένα χρονικά γεύματα.

Το πείραμα που κάνουν οι Άμερικανοί ειδικοί Μάγιερ και Μίκελσεν, ανταποκρίνεται σε όλες τις πλευρές του προβλήματος. Λαμβάνουν μέρος σ' αυτό τέσσερις όμιλοι άτόμων, ισάριθμοι σε μέλη και με τα ίδια ποσοστά άνδρων, γυναικών και παιδιών.

Τα μέλη του πρώτου όμιλου δεν έλλαξαν καθόλου τις συνήθειές τους.

Τα μέλη του δεύτερου όμιλου κάνουν πέντε γεύματα (κατά το έσπνμα, στις 10 το πρωί, στη 1 μετά το μεσημέρι, στις 5 το απόγευμα και το βράδυ).

Τα μέλη του τρίτου όμιλου κάνουν έπτά με δέκα γεύματα.

Τέλος, τα μέλη του τετάρτου όμιλου, τρώνε από λίγο και σχεδόν συνεχώς.

Το πείραμα διαρκεί τώρα έπi πολλούς μήνες και δεν δημοσιεύθηκαν ακόμα τα αποτελέσματά του. Από άνεπίσπτες, ώστόσο, διαδόσεις που κυκλοφορούν στο περιβάλλον των δυο Άμερικανών έπιστημόνων, φαίνονται σαν βέβαιες οι εξής δύο διαπιστώσεις: 1) Θεματική ύποχρηση των όδοντικών αλλοιώσεων και 2) αίσθητη βελτίωση των έλκών στα άτομα που έχουν υποβληθεί στη "δίατα" του τετάρτου όμιλου.

"Όλοι, λοιπόν, οι οίωνοι δείχνουν ότι η έπιστήμη συνειδητοποιεί σήμερα μια μεγάλη αλήθεια, που ως χθές δεν την ύποπτευόταν καν: ότι είναι πολύ προτιμότερο για την ύγεια να μη κάθεται κανείς στο τραπέζι, αλλά να βάσει στον οίσοφάγο του μπουκιές καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας.

ΠΩΣ ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ Η ΧΟΛΗΣΤΕΡΗ

Η άνάπαυση και οι καρδιοπάθειες

Μέχρι σήμερα, για τους καρδιοπαθείς, η άνάπαυση μετά το φαγητό και ιδιαίτερα ο μεσημεριανός ύπνος ήταν απαραίτητος θεραπευτικός κανόνας που επιβαλλόταν από τους γιατρούς... Άλλά τώρα φαίνεται πως τα πειράματα ενός "Αγγλου γιατρού, του δρος Κοέν, άνατρέπουν αυτό τον κανόνα. Ο δρ. Κοέν πειραματίσθηκε με 22 φοιτητές στους όποιους έπέβαλε μερικά λεπτά σωματικών άσκήσεων έπειτα από κάθε γεύμα. Το πείραμα απέδειξε αίσθητη μείωση του ποσοπτού της χοληστερόλης στο αίμα.

Αυτό δεν είναι καθόλου παράδοξο, γράφει ο δρ. Κοέν. "Έπειτα από ένα γεύμα πλούσιο σε λίπη, το αίμα περιέχει άπειράριθμα μόρια χοληστερόλης που έχουν άσφαλώς κάποια επίδραση στην εμφάνιση της άρτηριοσκληρώσεως. Η σωματική άσκηση έχει ως άποτέλεσμα να επιταχύνεται σημαντικά η άποβολή και η έξουδετέρωση των λιπαρών ουσιών. Συνεπώς, ένας περίπατος μετά το γεύμα, είναι ό,τι πρέπει για ν' άποφύγουμε την άρτηριοσκληρώση.

Δύο από τὰ ἀριστουργήματα της ζωγραφικής.
ΑΝΩ: Θεοτοκόπουλος: Παναγία με τούς ἀγγέλους
ΚΑΙΩ: Ραφαήλ: Παναγία με τὸ δεῖο βρεφός.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1960

Τοῦ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

ΚΑΝΕΙΣ ἄλλος μέσα στην ἱστορία δὲν κατάρθρωσε νὰ σταλάξει ἓνα τόσο γλυκὸ αἶσθημα μέσα στὶς ψυχὲς τῶν φτωχῶν ἀνθρώπων, ὅσο ὁ Χριστός. Συνήθως μιλάμε γιὰ τὶς ἐξωτερικὲς ἱστορικὲς ἐπιδράσεις ποὺ εἶχε ἡ παρουσία τῆς ἰδέας τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὸ Χριστιανισμό, γιὰ τὶς χριστιανικὲς καὶ ἀντιχριστιανικὲς θέσεις ἀτόμων, ὁμάδων, ἐθνῶν, γιὰ τὶς περιπτώσεις, ποὺ ὑπῆρξε προοδευτικὸς συντελεστὴς καὶ γιὰ τὶς περιπτώσεις ποὺ ὑπῆρξε ἀνασταλτικός, γιὰ τὴν τυποποίησή του σ' ἓναν στεῖρο χωρὶς ἀνθρωπιστικὴ εὐρύτητα ἐπαγγελματισμό, γιὰ τὴν Ἱερὰ Ἐξέταση, γιὰ πολλὰ καὶ ποικίλα μέσα στὰ ὁποῖα περιλαμβάνεται ἡ οὐσιαστικὴ περιφρόνηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας πρὸς τοὺς «κοπιώτες καὶ πεφορτισμένους» καὶ ἡ συνάρτησή της με τοὺς ἰσχυροὺς ποὺ ἀκολουθοῦν τοὺς δικούς τους νόμους «τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου» νόμους ποὺ κινεῖται δηλαδὴ ἔξω ἀπὸ τὸ «Εἰρήνη ὑμῖν», ἔξω ἀπὸ κάθε ἔννοια δικαιοσύνης καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ἰδέα ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ποὺ ὑπάρχει ἐξ Ἰσοῦ γιὰ ὅλους. Ὡστόσο ἡ παρουσία καὶ ὁ λόγος κανενὸς ἄλλου δὲν παρηγόρησε σὲ τόση ἔνταση τὰ μεγάλα στρώματα τῶν μαζῶν καὶ δὲν εἰσχώρησε σὲ τόσο βάθος μέσα στὴν ἀνθρώπινη καρδιά.

Η ΕΠΟΧΗ ποὺ τοποθετεῖται ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, εἶναι μιὰ ἐποχὴ ταραγμένη, ἀδιέξοδη, μαρτυρικὴ γιὰ τὸ λαὸ τοῦ Ἰσραὴλ. Καταπιέζονται ἀπὸ τοὺς δυνάστες Ρωμαίους κι' ἄλλοι ἐπαναστατοῦν καὶ παίρνουν τὰ βουνά. Τὸ μεγάλο πλῆθος περιμένει μοιρολατρικὰ τὸ Μεσσία, ἐνῶ μερικοὶ συντάσσονται με τὸν τύραννο, γίνονται καταδότες, συντατίζουν μ' αὐτὸν τὰ οἰκονομικὰ τους συμφέροντα. Τὸ φαινόμενο αὐτό, δὲν ὑπῆρξε φαινόμενο μιᾶς μόνον ἐποχῆς. Ἔχουν γίνεαι κοινὸς τόπος αὐτὲς οἱ ἀναστατώσεις με τὶς μαρτυρικὲς τους συνέπειες στὰ διάφορα ἔθνη. Ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Καινὴ Διαθήκη μαθαίνουμε ὅτι ἓνας βασιλιάς, ὁ βασιλιάς Ἡρώδης ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς σφαγῆς δεκατεσσάρων χιλιάδων νηπίων. Πέρα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐξακρίβωση τῶν γεγονότων, μπορούμε νὰ συμπεράνουμε τὴν τραγικὴ θέσι αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, ποὺ δὲν βλέπει σωτηρία ἀπὸ πουθενά, ποὺ σηκώνει τὰ χέρια του καὶ παρακαλεῖ τὸ Μεσσία του νὰ κατεβεῖ νὰ τὸν σώσει. Μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε τὴν ἀποχαλίνωση τῶν ἐγκληματικῶν ἐνστικτῶν ποὺ βασίλευε καὶ τότε, μιὰ ἀποχαλίνωση τὸ ἴδιο σκοτεινὴ καὶ ἀποτρόπαιη σὰν ἐκείνη ποὺ γνωρίσαμε καὶ στὶς ἡμέρες μας, με διαφορετικὰ, προοδευμένα στὶς ἡμέρες μας μέσα, ὅπως ἦταν οἱ κλίβανοι τῶν κρεματορίων, ἡ σαπανοποίηση τῶν ἀνθρώπων, ἀνδρῶν, γερόντων, γυναικῶν, παιδιῶν. Ὅσο ἡ πρόοδος δὲν θάχει γίνεαι πραγματικὸς πολιτισμὸς θὰ ἐκφράζει καὶ τὸ ἐγκλημα. Θὰ βρίσκεται καὶ στὴ διάθεση τοῦ κακοῦ, στὴ διάθεση τῆς καταστροφῆς. Πρόοδος αὐτὴ, θὰ ἐκφράζει τὴ βαρβαρότητα. Αὐτὲς εἶναι οἱ ἀντιφάσεις τοῦ προοδευμένου αἰῶνα μας.

ΕΚΕΙΝΗ τὴν ἐποχὴ, βρίσκονταν στὴν ἡμερησία διάταξη οἱ σταυροί. Οἱ πέτρες τοῦ Γολγοθᾶ εἶχαν ποτιστεῖ με πολὺ αἷμα. Ὑποψήφιοι μεσσίες, ἀντάρτες, ἀνθρωποὶ με κάθε τρόπο πολέμιοι τῶν Ρωμαίων πλῆρων τὴν πράξη τῆς ἀνυπαταξίας τους με τὸν μαρτυρικὸ αὐτὸ θάνατο. Ὁ Λαὸς σύμφωνα με τὶς προφητείες του περιμένει αὐτὸν ποὺ θὰ τὸν βγάλει ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο, αὐτὸν ποὺ θὰ ἐξευτελίσει τοὺς δυνατοὺς, ποὺ θὰ τοὺς ἀπελευθερώσει μέσα σ' ἓνα κλίμα γαλήνης, γλυκοῦ ψωμιοῦ, καὶ εἰρήνης. Πάντοτε καὶ σὲ ἐποχὲς ἀκόμη πιὸ ἥπιες, τὰ μεγάλα λαϊκὰ στρώματα προσβλέπουν σὲ μιὰ λύση ποὺ θὰ τάβγαζε ἀπὸ τὴν ἀβλότητά, σ' ἓναν ἀπὸ μηχανῆς Θεό, ὀνειρεύονται, ἐλπίζουν. Τὸ πιὸ γλυκὸ πρᾶγμα ποὺ γνωρίζουν στὴ ζωὴ τους εἶναι ἡ ἐλπίδα. Ἡ ἀνεκπλήρωτη φυσικὰ ἐλπίδα, γιατί σκέπτονται μόνοι αὐτοὶ γιὰ τὴν τύχη τους καὶ κανεὶς ἄλλος. Ἡ παρουσία τοῦ Ἰησοῦ σὲ μιὰ τέτοια ἐποχὴ

καὶ σ' ἓνα λαὸ ποὺ ζεῖ κάτω ἀπὸ τόσο τρομερὲς συνθήκες, εἶναι φυσικὸ νὰ προκαλέσει κοινωνικὴ ἀναστάτωση με τὴ διδασκαλία του περὶ ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων καὶ περὶ δικαιοσύνης, περὶ διανομῆς τῶν ὑπαρχόντων, περὶ δικαιοσύνης τῶν ταπεινῶν. Λόγος ἀποφασιστικὸς καὶ γλυκὺς, λόγος παρήγορος ποὺ ξαναφέρει τὴν ψυχὴ στὴ θέσι της, ποὺ ξανασηκώνει τὰ βαρηνμένα ἀπὸ τὴν ἀπελπισία μέτωπα. Ἕνας ζητιάνος εἶναι ἓνας ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν καινούργια ἀντίληψη, ἐνῶ ἓνας βασιλιάς, ἓνας ἰσχυρὸς, ἓνας πλούσιος δὲν εἶναι. Ἀντίθετα εἶναι ἓνας καταδικασμένος, ἓνας χαμένος.

ΟΙ πρῶτες χριστιανικὲς κοινότητες, ἀποτελοῦν τὰ μικρὰ πρότυπα μιᾶς καινούργιας διάρθρωσης τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Ἀδελφικότητα, καλωσύνη, λιτότητα. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἀπαράδεκτο γιὰ τοὺς ἰσχυροὺς, ἀποτελεῖ ἴνδυνο, ἓναν κίνδυνο ποὺ ὅσο μεγαλώνει τόσο τὰ ἀντίμετρα γίνονται σκληρότερα, γίνονται ἀπάνθρωπα, γίνονται σίδερο καὶ φωτιά.

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ κανεὶς τὴν Καινὴ Διαθήκη, πέρα ἀπὸ τὰ γεγονότα ὅπως περιγράφονται ἐκεῖ, μπορεῖ νὰ συλλάβει τὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς, νὰ νοιώσει τὸν ἀγέρα τῆς αἰσιοδοξίας ποὺ φύσηξε στὸ μήνυμα τῆς παρουσίας τοῦ Μεσσία. Ἕνα ἄστρο ὁδηγεῖ τοὺς μάγους, οἱ ἄγγελοι ψέλνουν, ἡ νύχτα τῆς Γεννήσεως πλημμυρίζει ἀπὸ καλωσύνη κι' ἀπὸ ἐλπίδα. Ἡ νύχτα ἐνσαρκώνει τὴν ἀνθρώπινη ἐπιθυμία, ἡ χειμωνιάτικη νύχτα εἶναι φορτωμένη ἀπὸ ἓνα ἀναγεννητικὸ ἀνοιξιᾶτικο πνεῦμα. Κι' ὁ Μεσσίας δὲν γεννιέται σπ' ἀνάκτορα, δὲν εἶναι λαμπροστολισμένος. Εἶναι ἓνα ἀνώτερο ὄν, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τῶν δυστυχισμένων. Ἀποτελεῖ ἐνσάρκωση τοῦ πόνου τους. Μόνον ἓνας σὰν αὐτοὺς, ποὺ θὰ τοὺς καταλάβει νὰ μποροῦσε νὰ τοὺς σώσει. Εἶναι δικός τους, εἶναι ἐντεταλμένος ἀνθρώπων — ποῖος μπορεῖ νὰ τὰ βάλει με τὸν Ἰεχωβά; — πεινασμένοι θὰ χορτάσουν, γυμνοὶ θὰ ντυθοῦν, τυφλοὶ θ' ἀναβλέψουν, παράλυτοι θὰ περπατήσουν, σκλάβοι θὰ ἐλευθερωθοῦν. Ἡ ἀνθρώπινη καρδιά πανηγυρίζει, ἀκούει τὶς οὐρανίες δυνάμεις χαμηλωμένες, νὰ μελωδοῦν τὸ τέλος τῆς συμφορᾶς.

ΦΥΣΙΚΑ τὸ τέλος τῆς συμφορᾶς δὲν ἦρθε, καὶ ὁ εἰκοστὸς αἰώνας ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ, στάθηκε ὁ πιὸ σκληρὸς, ὁ πιὸ ἄδικος κι' ὁ πιὸ ἀπάνθρωπος ἀπ' ὅλους. Ὁ χριστιανισμὸς διέσπειρε τὰ ἐπίγεια ἀπὸ τὰ οὐράνια αἰτήματα, καὶ ἀπασχολεῖται με τὰ τελευταῖα μόνο. Οἱ χριστιανοὶ ἀλληλοσκοτώνονται σποὺς πολέμους, καίνε ὁ ἓνας τὸ σπείρι τοῦ ἄλλου, καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἡ ἐνσάρκωση τῆς καλωσύνης, δὲν ἔχει τρόπο νὰ διαμαρτυρηθεῖ. Οἱ σταυροὶ καὶ τὰ ὅπλα βρίσκονται ἀξεδιάλυτα, ἀνακατωμένα. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι τὸ Θεῖον Δράμα ποὺ ἀκολούθησε, ἦταν πιὸ τραγικὸ ἀπὸ τὸ Θεῖον Δράμα ποὺ ἔζησε ὁ Χριστός. Δὲν εἶναι ὥστόσο χώρος ἐδῶ γιὰ ἐρωτήματα καὶ γιὰ ἐξηγήσεις, γιὰ ἱστορικὲς ἀνδρομέδες, γιὰ ἀπαριθμήσεις αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων. Τὰ πρᾶγματα ἔγιναν ὅπως ἔγιναν. Τὰ βασίλεια ἀρνήθηκαν τὰ δικαιώματα τῶν πεφορτισμένων του. Δηλαδὴ τὸν ἀρνήθηκαν τὸν ἴδιο. Δὲν ἔδωσαν οὐσιαστικὸ περιεχόμενο στὸ «Εἰρήνη ὑμῖν» καὶ στὸ «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Αὐτὰ γράφονται καὶ λέγονται σὲ περιωρισμένους χώρους. Στὸ πεδίο τῆς ζωῆς συμβαίνουν πρᾶγματα ἄλλα, ἐπιβάλλονται πρᾶγματα ἄλλα, ποὺ δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τὰ ἀρνηθεῖς ἐν ὀνόματι κανενὸς Θεοῦ.

ΠΑΝΕ πολλὰ χρόνια ἀπ' ὅταν εἶχα γράψει ἓνα μικρὸ διβλιαράκι σὲ πρωτόλειους στίχους. Εἶχε τὸν τίτλο «Ὁ πόλεμος». Ἐκκλινε θυμᾶμαι με μερικοὺς μακαρισμοὺς καὶ κατάρεις, ποὺ μέσα στὴν ἀφέλειά τους διατηροῦσαν ἀφάρτο τὸ πραγματικὸ χριστιανικὸ πνεῦμα. Σ' ἓνα σημεῖο

Ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου
(Σχέδιο Σπύρου Βασιλείου).

μακάριζε τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Θεοῦ ποὺ ἀρνήθηκαν νὰ εὐλογήσουν τὰ ὅπλα. Δὲν ἦταν τὸ μόνο σημεῖο ἄλλωστε ποὺ προξενούσε ἔντονες ἀντιδράσεις στὴν καθιερωμένη νοοτροπία. Ἕνα βράδυ, παιδί ἀκόμα, κουβέντιαζα μ' ἓναν ἡλικιωμένο ἄνθρωπο, ποὺ εἶχα σχηματίσει τὴν ἐντύπωση πὼς θὰ με καταλάβαινε γιατί ὁ Θεὸς δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὰ χεῖλη του καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἔλειπε ποτέ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Θυμᾶμαι ἀκόμη τὴν ἀπελπισία μου. Χαρακτήρισε αὐτὰ ποὺ ἔγραφα ἀπαράδεχτα, ἔγινε ἔξω φρενῶν, διαχωρίζοντάς μου τὸ Χριστὸ ἀπὸ τὴ ζωὴ κι' ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ὑποθέσεις. Τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, μοῦ εἶπε, εἶναι πολὺ ὠραία, ἀλλὰ εἶναι ἀπραγματοποίητα διότι ὁ πόλεμος εἶναι φυσικὴ ἀνάγκη. Ναι, τοῦ ἀπάντησα, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰρήνη εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους φυσικὴ ἀνάγκη. Τοῦ διατύπωσα μάλιστα ὡς ἐξῆς τὴ σκέψη μου: «Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν εἰρήνῃ ἢ ἀπὸ τὸν πόλεμο; Κι' ἂν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ψυχρὴ καὶ ἄλογη φύσι, τότε τί τὸν χρειάζονται τὸ Θεό; γιὰ νὰ τὸν κοροϊδεύουν;».

ΤΟΝ ἄνθρωπο αὐτὸν δὲν τὸν ξαναεῖδα στὴ ζωὴ μου. Τότε νόμισα πὼς αὐτὸς εἶναι ἓνας ἢ καὶ πολλοί, σὲ μιὰ ἀναλογία πάντως μικρότερη ἀπὸ τοὺς πᾶρ: πολλούς, ποὺ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ἀργότερα ἔκανα μεγάλες προσπάθειες γιὰ νὰ νικήσω τὴν ἀπογοήτευσή μου. Τὸν ἄνθρωπο αὐτό, ποὺ δὲν τὸν ξαναεῖδα, τὸν συναντοῦσα σὲ κάθε ὑπεύθυνη ἐκδύλωση τῶν ἐθνῶν. Ἀλλὰ ἔκανα ἥδη τὴν διαστολὴ μου ἀπὸ τὴν ἀρχή. Τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ διαχωρίζεται ἀπὸ μόνο του, ἀπὸ τὶς ὁποῖες τοῦ εἶδους αὐτοῦ ἐξελίξεις τοῦ κατασκευασμένου Χριστιανισμοῦ. Ἄν τὸ πνεῦμα του δὲν διαχωρίζεται, ἂν δὲν ἀνταποκρινόταν στὶς ἀναζητήσεις τῆς βασανισμένης ἀνθρώπινης καρδιάς, δὲν θὰ μπορούσε νὰ στερεωθεῖ καὶ νὰ ἐπιζήσει καὶ τὸ ὑποκατάστατο τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ πνεῦμα του αὐτό, ἓνα πνεῦμα ποὺ πηγάζει ἀπὸ ἓναν Χριστὸ πολὺ ἀνθρώπινο καὶ πολὺ κοντινὸ στὶς ἀνάγκες καὶ τὶς παντοει-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 40

Η ολοκληρωτική αναστολή των ζωτικών λειτουργιών θα εφαρμοσθεί στον άνθρωπο για να παρατείνει τη ζωή του. Μια νέα τεχνική, που εφαρμόζεται κιόλας στα πειραματόζωα, θα επιτρέψει την αφυδάτωση και την κατάψυξη ενός ανθρώπου σε θερμοκρασία —196 βαθμών. Έτσι, ο άρρωστος θα διατηρείται «κονσερβαρισμένος» επί 100 ή 200 χρόνια-ώς την ημέρα που θα βρεθεί ένα φάρμακο για να τον θεραπεύσει!

Κονσερβαρισμένη ΖΩΗ

Τά θαύματα της τεχνικής της αφυδατώσεως και της καταψύξεως για να διατηρούνται στο ψυγείο...κονσερβαρισμένοι άνθρωποι.

Ε Δω και λίγους μήνες, οι χειρουργοί ενός παρισινού νοσοκομείου εξετέλεσαν μια καταπληκτική εγχείρηση. Επρόκειτο να μεταμοσχευθεί ένα τμήμα αρτηρίας — ένα ξένο σώμα — κοντά στην καρδιά του άρρωστου για να θεραπευθεί μια στένωση της αορτής. Τέτοιου είδους χειρουργικές επέμβασεις είναι σήμερα συνηθέστερες: μετά την έπουλωση της συρραφής, τα γειτονικά κύτταρα της αορτής θ' αναπτυχθούν και θα περιβάλλουν σιγά-σιγά το μεταμόσχευμα μ' ένα καινούργιο ιστό που θα παρεμποδίσει την απόβολή του ξένου σώματος από τον οργανισμό.

Το καταπληκτικό στην περίπτωση που αναφέραμε ήταν το εξής: Το τμήμα της μεταμοσχευμένης αρτηρίας δεν προερχόταν από ένα νεκρό πτώμα, όπως συμβαίνει συνήθως. Δεν είχε διατηρηθεί σύμφωνα με την κλασική μέθοδο της καταψύξεως, λίγες μέρες πριν από την εγχείρηση. Το μεταμόσχευμα είχε διατηρηθεί σ' ένα σφραγισμένο μπουκάλι, στη συνηθισμένη θερμοκρασία. Είχε αφαιρεθεί από το σώμα ενός νεκρού πολλών εβδομάδων πριν από την εγχείρηση — και θα μπορούσε να περιμένει μή-

νες ή χρόνια προτού χρησιμοποιηθεί. Ήταν ένα κομμάτι αρτηρίας... κονσερβαρισμένο. Για πρώτη φορά στη Γαλλία μια νέα μέθοδος συντηρήσεως των ζωντανών ιστών έσωσε μιαν ανθρώπινη ζωή, ανοίγοντας καινούργιους ορίζοντες στην ιατρική.

Η τεχνική της διατήρησης των ιστών (δέρματος, οστού, αρτηρίας, κερατοειδούς) σε πολύ χαμηλές θερμοκρασίες ανακαλύφθηκε από τους βιολόγους εδώ και λίγα χρόνια και υπήρξε ένα σημαντικώτατο βήμα προόδου στην επιστήμη των μεταμοσχεύσεων. Ο ιστός, π.χ. ένα κομμάτι αρτηρίας, διαποτίζεται με γλυκερίνη και κατόπιν εμβάπτιζεται σε υγροποιημένο άζωτο θερμοκρασίας —196. Από αυτό το λουτρό ο ζωντανός ιστός θαγαίνει κατεψυγμένος, εύθραυστος, αδρανής, σκληρός σαν γυαλί. Το ελάχιστο χτύπημα μπορεί να τον θρυμματίσει. Ωστόσο, χάρη στην παρουσία της γλυκερίνης, ο ιστός δεν έχει πεθάνει. Μέσα στα κύτταρά του η ζωή έχει απλώς ανασταλεί, το ρολόι του χρόνου έχει σταματήσει. Έτσι, αυτό το κομμάτι του κατεψυγμένου ιστού μπορεί να διατηρηθεί επί μήνες, επί χρόνια — επ' άπειρον, αν θέλουμε —

και να ξαναζωντανέψει όποτε το χρειασθούμε.

Αξιοθαύμαστη ανακάλυψη, άλλ' όχι χωρίς μειονεκτήματα: Για να διατηρηθεί το μεταμόσχευμα, η θερμοκρασία πρέπει να είναι μόνιμα και σταθερά χαμηλή, πράγμα που απαιτεί συσκευές καταψύξεως ογκώδεις και δαπανηρές. Επίσης για να μεταφερθεί, πρέπει να διατηρείται στις ίδιες συνθήκες χαμηλής θερμοκρασίας ως τη στιγμή της εγχειρήσεως... Σήμερα οι βιολόγοι έχουν λύσει αυτό το πρόβλημα. Δεν αρκούνται πια στην κατάψυξη των ιστών: τους αφυδατώνουν και μπορούν έτσι να τους διατηρήσουν και να τους μεταφέρουν κλεισμένους σε κοινά φιαλίδια, σαν κοινές κονσέρβες, με τη συνηθισμένη θερμοκρασία του περιβάλλοντος. Αρκεί να τοποθετηθεί ο κατεψυγμένος ιστός σ' ένα θάλαμο κενό από αέρα για να αφυδατωθεί τελείως. Όταν αφαιρεθεί το υγρό του, η κατάψυξη είναι πια περιττή.

Έτσι μπορούμε να αποθηκεύσουμε διάφορους ιστούς και ολόκληρα όργανα του σώματος σε οποιαδήποτε χώρα του κόσμου, χωρίς να είναι απαραίτητη οποιαδήποτε τεχνική εγκατάσταση. Τα μεταμοσχεύματα θα είναι στη διάθεση του κάθε χειρουργού σε κάθε στιγμή. Η Τράπεζα των Ιστών, που μέχρι σήμερα τη θεωρούσαμε ούτοπία, είναι τώρα πραγματοποιήσιμη...

Η πρώτη που δημιουργήθηκε στον

Η συντήρηση πολλών φαρμακευτικών προϊόντων απαιτεί πλήρη αφυδάτωση των χημικών ουσιών, ή όποια δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο με πετυχημένες τεχνικές μεθόδους.

κόσμο είναι έργο του επιτρόπου Χάουτ, της υγειονομικής υπηρεσίας του αμερικανικού ναυτικού στη Μπεθέσντα, κοντά στην Ουάσιγκτον. Στη Γαλλία, οι υγειονομικές υπηρεσίες του στρατού και πολλά νοσοκομεία έχουν κιόλας οργανώσει Τράπεζες αυτού του είδους, που αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία για τη χειρουργική.

Οι Τράπεζες των ιστών

Α ΠΟ δώ και πέρα, συνεπώς, οι Τράπεζες Ιστών είναι ζήτημα οργανώσεως και καλής θελήσεως εκ μέρους των υγειονομικών αρχών μιάς χώρας. Οποιοσδήποτε χειρουργός θα μπορεί να τηλεφωνήσει στην Τράπεζα για να ζητήσει ένα κομμάτι αρτηρίας, οστού ή κερατοειδούς που θ' αποστέλλεται με απλό ταχυδρομικό δέμα, χωρίς ειδική συσκευασία. Στην αίθουσα των εγχειρήσεων ο χειρουργός δεν έχει παρά να ανοίξει την κονσέρβα, να ενυδατώσει το αφυδατωμένο μεταμόσχευμα και να εκτελέσει την εγχείρηση.

Σ' ελάχιστο χρονικό διάστημα η νέα τεχνική διαδόθηκε σ' όλο τον κόσμο. Στη Γαλλία, στην Αγγλία, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στη Ρωσία οι έρευνήτες μελετούν αυτή τη στιγμή τα φαινόμενα της αναστολής των ζωτικών λειτουργιών στους ιστούς.

Από το 1906 δυο Γάλλοι επιστήμονες (οι Άρσονβάλ και Μπορντά) είχαν επιχειρήσει την αφυδάτωση των ορρών και των εμβολίων. Άλλ' οι σύγχρονοι βιολόγοι έχουν πολύ ευρύτερες φιλοδοξίες.

Στο Λονδίνο, στην Μπεθέσντα και στο Παρίσι, ο άμεσος αντικειμενικός σκοπός τους είναι, βέβαια, ή όσο το δυνατόν τελειότερη αφυδάτωση και αποξήρανση των τροφών, των εμβολίων, του πλάσματος, καθώς και ή οργάνωση Τραπεζών στις οποίες οι ιστοί θα διατηρούνται απεριόριστα. Άλλ' αυτά δεν είναι παρά τα πρώτα βήματα προς τον απώτερο σκοπό της βιολογίας: Την αναστολή των ζωτικών λειτουργιών όχι μονάχα ενός ιστού, άλλ' ενός ολόκληρου ζωντανού οργανισμού. Με άλλα λόγια, οι βιολόγοι αποβλέπουν στην «κονσερβοποίηση» της ζωής.

Σε μια εποχή που η επιστημονική μυθιστοριογραφία μπορεί να θεωρηθεί ξεπερασμένη, οι βιολόγοι ονειρεύονται να θέσουν σ' εφαρμογή μια ιδέα που εκφράζεται σ' ένα παλιό μυθιστόρημα του Έδμουνδου Άμπου: «Ο άνθρωπος με το σπασμένο αυτί». Σ' αυτό το μυθιστόρημα, ένας επιστήμων, ο καθηγητής Μέντζελ, ανακαλύπτει μια μέθοδο για να αφυδατώνει έναν άνθρωπο ζωντανό, χωρίς να προκαλεί το θάνατό του, αφαιρώντας από το σώμα του εξήντα λίτρες νερού. Το υποκείμενο του πειράματος, ένας αξιωματικός του αυτοκρατορικού στρατού, διατηρείται σε κατάσταση πλήρους αφυδατώσεως και αναζωογονείται σαράντα χρόνια αργότερα... για να έρωτευθεί την εγγονή του! Όπως ο φανταστικός καθηγητής Μέντζελ, οι σύγχρονοι επιστήμονες φιλοδοξούν να αναστείλουν και να διατηρήσουν επ' άπειρον τη ζωή — και ή φιλο-

δοξία τους έχει εν μέρει πραγματοποιηθεί.

Ο Άγγλος Ρόναλντ Γκρήνς, καθηγητής του πανεπιστημίου του Καϊμπριτζ, δεν διστάζει να δηλώσει: «Σ' αυτή την εποχή των Σπούτνικ, όταν ή ανθρώπινη σκέψη προσανατολίζεται προς τα διαπλανητικά ταξίδια, το πρόβλημα της αναστολής των ζωτικών λειτουργιών αποκτά ιδιαίτερη σημασία: ο άνθρωπος

γονιμοποιητικές τους ιδιότητες επί ένδεκα ώρες υπό συνηθισμένη θερμοκρασία και σχεδόν επί 25 ώρες, αν είχαν τοποθετηθεί μέσα σε πάγο.

Οι έρευνες αυτές της εποχής του Βολταίρου δεν ήταν τυχαίες: Στο πανεπιστήμιο της Παβίας, όπου ο αιδεσιμώτατος Σπαλαντσάνι κατείχε την έδρα της φυσιολογίας, οι αντίπαλοί του υ-

Στο εργαστήριό του, στο Παρίσι, ο Ζαν Ροστάν είχε την ιδέα να χρησιμοποιήσει τη γλυκερίνη στις μεθόδους καταψύξεως.

είναι θραχύβιος και συνεπώς ή ανθρώπινη ζωή δεν επαρκεί για την πραγματοποίηση ενός μεγάλου ταξιδιού στο Διάστημα...

Με άλλα λόγια, οι μελλοντικοί αστροναύτες που τα ταξίδια τους έξω από το ήλιακό σύστημα θ' απαιτούν αιώνες, θα ταξιδεύουν με πρόσκαιρα σταματημένο το ρολόι της ύπαρξής τους. Είναι ο μόνος σίγουρος τρόπος παρατάσεως μιάς ανθρώπινης ζωής.

Νεκρωνασχημένα σκουλήκια

Ε ΝΑΣ Ίταλός ιησουΐτης του 18ου αιώνα, ο Λάζαρος Σπαλαντσάνι, υπήρξε ο πρώτος που προαισθάνθηκε πως οι ζωτικές λειτουργίες μπορούν να ανασταλούν προσωρινά. Γύρω στο 1780, παρατήρησε πως οι γυνητικοί αδένες των βατράχων, πολτοποιημένοι σε λίγο νερό, διατηρούσαν τις

πεσθιρίζαν τη «θεωρία της αυτόματου γενέσεως».

Ο Σπαλαντσάνι προσπαθούσε να αποδείξει το αντίθετο: Τα ζωντανά πλάσματα δεν μπορεί να προέρχονται από τη σκόνη ή από την πρωινή πάχνη. Έτσι, ο Ιταλός φυσιολόγος ενδιαφέρθηκε για τα μικροσκοπικά ζώδια που ζουν στη μούχλα των παλιών τοίχων, ώρισμα εϊδη σκουληκιών (τα τροχόζωα, ή τροχοφόρα) και πρωτόζωων που έχουν μήκος λιγότερο του ενός χιλιοστομέτρου και τέσσερα ζεύγη ποδιών (τα βραδυπορα).

Αυτά τα ζώδια έχουν την ιδιότητα να νεκρωναστανώνται μετά την πλήρη αφυδάτωσή τους. Αφυδατωμένα, τα ζώδια βρίσκονται σε μια κατάσταση «λανθάνουσας ζωής» που γειτονεύει με το θάνατο. Είναι ξερά, ζα-

ρωμένα, και θρυμματίζονται με το ελάχιστο χτύπημα. 'Αλλά μια ελάχιστη ποσότητα ύγρασίας είναι αρκετή για να τ' αναζωογονήσει.

Ο αιδεσιμώτατος Σπαλαντσάνι απέδειξε το 1785 ότι αυτά τα ζωύφια, καθώς και οι σπόροι των μυκήτων μπορούν να μείνουν επί πολύ σε κατάσταση φαινομενικού θανάτου, να ύπνουν μεταχείριση ασυμβίβαστη με τη ζωή, χωρίς να χάσουν την ικανότητα της αναζωογόνησής. Ο σοφός 'Ιταλός παρασκεύασε κι' ένα ψυκτικό μίγμα που κατέβαζε τη θερμοκρασία σε —19 βαθμούς, ένα θανάσιμο ψύχος (ή χαμηλότερη θερμοκρασία που είχαν πετύχει στο εργαστήριο οι επιστήμονες της εποχής). Μέσα σ' αυτό το μίγμα βύθιζε ο Σπαλαντσάνι τα ζωύφια, τα όποια, ωστόσο, ζωντάνευαν άμέσως μόλις εύρισκαν λίγη ζεστασιά και ύγρασία.

Όκτώ χρόνια θανάτου

ΚΑΠΟΥ εκατόν εξήντα χρόνια αργότερα, το 1950, ο Γάλλος επιστήμων Πώλ Μπεκερέλ επανέλαβε τα πειράματα του Σπαλαντσάνι με όλα τα σύγχρονα τεχνικά μέσα. Στά μεσοπολεμικά χρόνια πολλοί έρευνητές είχαν καταψύξει αυτά τα ζωύφια σε θερμοκρασία —190, χωρίς να τα σκοτώσουν. 'Αλλ' ο Πώλ Μπεκερέλ κατάλαβε ότι το ζήτημα ήταν να εξακριβωθεί αν οι ζωτικές λειτουργίες επιβραδύνονται απλώς, ή αναστέλλονται, αν το ζωντανό πλάσμα πέφτει σε μια κατάσταση ανάμεσα στη ζωή και στο θάνατο — σε μιαν άγνωστη περιοχή που δεν είναι ούτε θάνατος, ούτε ζωή.

Ο Πώλ Μπεκερέλ κατάφερε να υποβάλει μερικά σκουλήκια, αφυδατωμένα πριν από οκτώ χρόνια, σε τρομακτικά χαμηλές θερμοκρασίες, κοντά στο απόλυτο μηδέν (—273). 'Επειδή το εργαστήριό του στο παρισινό Μουσείο Φυσικής 'Ιστορίας δεν ήταν εξοπλισμένο για την παραγωγή τόσο χαμηλών θερμοκρασιών, ο Μπεκερέλ έστειλε τα ζωύφια στο πανεπιστήμιο του Λάιντε της 'Ολλανδίας. 'Εκεί, τα σκουλήκια παρέμειναν επί δυο ώρες σ' ένα παγωμένο λουτρό που, θεωρητικά, θα μπορούσε να σκοτώσει οποιοδήποτε ζωντανό πλάσμα και κατόπιν επεστράφησαν στο Παρίσι ταχυδρομικώς.

Όταν ο Πώλ Μπεκερέλ έθερμανε τα πειραματόζωα του με λίγο ζεστό νερό, τα ζωύφια «ξύπνησαν» και άρχισαν πάλι να κινούνται. Μερικοί σπόροι μυκήτων που είχαν ύπνωση την ίδια μεταχείριση, βλάστησαν κανονικά — έπειτα από οκτώ χρόνια «θανάτου». Για πρώτη φορά στην ιστορία, η ζωή νίκησε το θάνατο. Κοντά στο απόλυτο μηδέν, όλες οι ζωτικές αντιδράσεις του οργανισμού είχαν σταματήσει, τα ζωύφια είχαν αποκτήσει ουσιαστικά την άθανασία δια του ψύχους και της αφυδατώσεως.

Τα περίφημα μαμμούθ που είχαν ανακαλυφθεί στις άρχες του αιώνα μας στους πάγους της Σιβηρίας, ήταν καλά διατηρημένα σε κατάσταση καταψύξεως, αλλά πάντως ήταν όριστικά πεθα-

Για πρώτη φορά στην ιστορία, με τα πειράματα του γάλλου επιστήμονος Π. Μπεκερέλ, η ζωή νίκησε το θάνατο.

μένα. Τα ζωύφια του Πώλ Μπεκερέλ αναστήθηκαν έπειτα από μια τρομακτική περιπέτεια. Δεν πρόκειτο απλώς για μια προσωρινή επιβράδυνση των φυσικοχημικών λειτουργιών. Σε θερμοκρασία που γειτονεύει με το «απόλυτο μηδέν» το πρωτόπλασμα των κυττάρων στερεοποιείται, γίνεται άδρανές, όπως η νεκρή ύλη. Και όμως, διατηρεί την ιδιότητα να επανέρχεται στην προγενέστερη κατάστασή του, να ζωντανεύει...

Το φράγμα του πάγου

ΤΟ επόμενο βήμα, φυσικά, ήταν να δοκιμασθεί ή 'ίδια τεχνική σ' ανώτερα ζώα, τα θηλαστικά και τον άνθρωπο. 'Εδώ οι βιολόγοι αντιμετώπισαν ένα κολοσσιαίο εμπόδιο: το «φράγμα του πάγου».

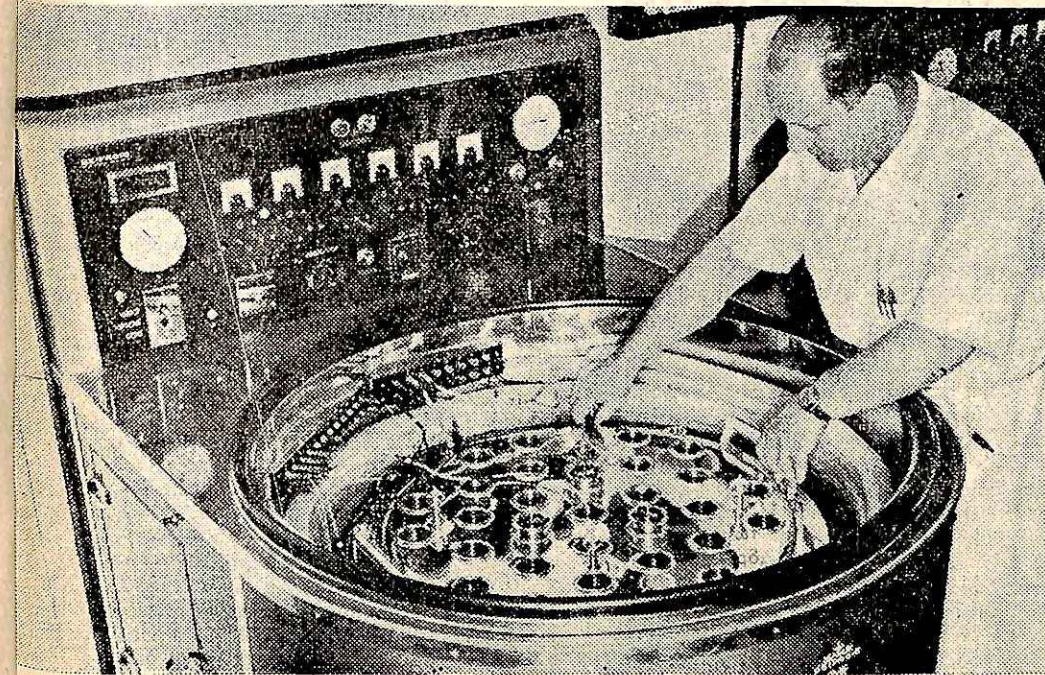
Τα σκουλήκια και τα μικροσκοπικά ζωύφια γενικά μπορούν να καταψυχθούν σε θερμοκρασίες που γειτονεύουν με το απόλυτο μηδέν, έπειδή μετά την αφυδάτωσή τους δεν περιέχουν πια ούτε ίχνος νερού. 'Αλλά βάλτε τη γάτα σας σ' ένα ηλεκτρικό ψυγείο και προσπαθήστε να την καταψύξετε σε —25 βαθμούς! Τότε, όλο το νερό που περιέχει (ένα μεγάλο ποσοστό του βάρους της) θα μετασχηματισθεί σε κρυστάλλους πάγου. 'Η δυστυχισμένη γάτα δεν θα ξαναζωντανέψει ποτέ, γιατί όλα τα κύτταρά της θα «σκάσουν» υπό την πίε-

ση του πάγου που, όπως ξέρουμε, έχει την ιδιότητα να διαστέλλεται... 'Αλλά παρά την ανυπέρβλητη αυτή δυσκολία, οι επιστήμονες κατόρθωσαν να παρακάμψουν το «φράγμα του πάγου».

Είδαμε πώς ο Λάζαρος Σπαλαντσάνι δεν είχε πετύχει την κατάψυξη του σπέρματος του βατράχου παρά μόνο σε θερμοκρασία γύρω απ' το μηδέν (όχι βέβαια το απόλυτο μηδέν). 'Αλλά σ' αυτή τη θερμοκρασία ένα ζωντανό κύτταρο δεν έχει γίνει ακόμα στερεός πάγος. Με ποιο θαύμα θα μπορούσαμε να κατεβούμε πολύ πιο χαμηλά, σχεδόν ως το απόλυτο μηδέν, χωρίς να σκοτώσουμε τα ζωντανά κύτταρα; Ο Ζαν Ροστάν άφηγεται πώς, το 1946, περπατώντας μία χειμωνιάτικη μέρα στον κήπο του, σκέφθηκε να χρησιμοποιήσει τις αντιψυκτικές ουσίες των αυτοκινήτων! Οι περισσότερες απ' αυτές τις ουσίες που προλαμβάνουν το πάγωμα των κινητήρων, έχουν ως βάση τη γλυκερίνη, ένα υγρό διαφανές, παχύρρευστο, που όταν αναμιχθεί με το νερό, επιβραδύνει το σχηματισμό του πάγου. Σε πολύ χαμηλές θερμοκρασίες το νερό με τη γλυκερίνη παγώνει, αλλ' ο πάγος αυτός είναι «ύαλοδής», όμοιογενής όπως το γυαλί και όχι κρυσταλλοποιημένος... Οι κρυστάλλοι του πάγου σκοτώνουν τα κύτταρα τη στιγμή της πήξεως.

Ο Ζαν Ροστάν δεν άργησε να θέσει σ' εφαρμογή αυτή την έμπνευση: 'Η γλυκερίνη ήταν η λύση του προβλήματος. Βύθισε το σπέρμα ενός βατράχου σε διάλυμα γλυκερίνης και κατόπιν το κατέψυξε σε θερμοκρασία —6. Με το μικροσκόπιο διέπιστωση πώς η λεπτότατη δομή των σπερματοζωαρίων δεν είχε υποστεί καμιά αλλοίωση. 'Επειτα από είκοσι μέρες καταψύξεως, τα σπερματοζωάρια γονιμοποίησαν τους θηλυκούς βατράχους!

Σ' έναν 'Αγγλο επιστήμονα, τον δρ Πάρκς, του 'Ινστιτούτου 'Ιατρικών 'Ερευνών του Λονδίνου, οφείλεται η τελειοποίηση αυτής της τεχνικής. 'Υπολογίσθηκε ακριβώς το απαραίτητο ποσοστό της γλυκερίνης, ο ευνοϊκότερος βαθμός θερμοκρασίας, η ταχύτητα της καταψύξεως. Στο εργαστήριό του ο Πάρκς κατάφερε να «ύαλοποιήσει» το σπέρμα των πουλιών, των ταύρων, ακόμα και των ανθρώπινων σπερματοζωαρίων, σε θερμοκρασία —79. Τα κατεψυγμένα σπερματοζωάρια, σκληρά σαν γυαλί, διατηρήθηκαν επί ένα μήνα σ' αυτή την κατάσταση χωρίς να χάσουν τις γονιμοποιητικές τους ιδιότητες. 'Η τεχνική Πάρκς εφαρμόσθηκε άμέσως

Μια βιομηχανική συσκευή άφου δατώσεως οργανικών ουσιών.

στην τεχνητή γονιμοποίηση των βοοειδών.

Τελικά, το 1956, στο πανεπιστήμιο της 'Αιόβας (Η.Π.Α.), ο δρ. Σέρμαν έφήρμοσε αυτή την τεχνική στον άνθρωπο. Διέτηρησε επί πολλούς μήνες το ανθρώπινο σπέρμα σε θερμοκρασία —79 και κατόπιν το χρησιμοποίησε για την τεχνητή γονιμοποίηση τριών γυναικών που προσφέρθηκαν έθελοντικά για το πείραμα. Και οι τρεις γέννησαν υγιέστατα παιδιά.

Μια νεαρή 'Αμερικανίδα βιολόγος που γνώριζε την τεχνική Ροστάν και Πάρκς, έφήρμοσε τη μέθοδο στον έαυτό της. Ο άνδρας της σκοτώθηκε σ' ένα τροχαίο δυστύχημα. Λίγες ώρες μετά το δυστύχημα, η 'Αμερικανίδα αυτή είχε την ψυχραιμία ν' αφαιρέσει τις σπερματοφόρες κύστες του άνδρός της και το σπέρμα διατηρήθηκε σε κατάψυξη με τη μέθοδο Πάρκς. 'Ετσι, με το σπέρμα του νεκρού συζύγου της, απέκτησε δυο παιδιά σε διάστημα δυο ετών.

'Η μέθοδος της τεχνητής γονιμοποίησης έχει τελείως μεταβληθεί χάρη στις ανακαλύψεις του Ροστάν και του Πάρκς. Σήμερα έχουν δημιουργηθεί αληθινές «τράπεζες σπέρματος», όπου τ' ανθρώπινα σπερματοζωάρια διατηρούνται α-περιόριστα. Κατά τη γνώμη των βιολόγων, ένα παιδί μπορεί να γεννηθεί πολλούς αιώνες μετά το θάνατο του πατέρα του.

Τράπεζες οργάνων

Η ΙΔΕΑ της αποθηκείσεως «ανταλλακτικών» του ανθρώπινου σώματος είναι πολύ έλκυστική για τους επιστήμονες. Πρώτος ο 'Αλέξης Καρέλ, το 1912, είχε μιλήσει για «τράπεζες ιστών» που θα προμήθευαν στους

λις θερμοανθεί και αποπλυθεί από τη γλυκερίνη, ή 'ίδια αυτή καρδιά ζωντανεύει και άρχίζει να πάλλεται όπως πρώτα. Κατά το διάστημα αυτό της αναστολής των ζωτικών αντιδράσεων — διάστημα που μπορεί να είναι α-περιόριστο — το όργανο δεν ζει, δεν γερνάει...

Οι βιολόγοι ελπίζουν ότι πολύ σύντομα θα δημιουργηθούν «τράπεζες οργάνων» που θα διαθέτουν όλόκληρες καρδιές, νεφρά, ένδοκρινείς αδένες, πνεύμονες. Στα πειραματόζωα έχουν κιάλας μεταμοσχευθεί αδένες διατηρημένοι επί μήνες με τη μέθοδο που περιγράψαμε. Οι αδένες λειτουργούν κανονικά.

Το ξανάνιωμα

Η ΝΕΑ τεχνική μας επιφυλάσσει εκπλήξεις. Ο Γιουγκοσλάβος επιστήμων Γιάν Γκιόζα που κατόρθωσε να καταψύξει ένα όλόκληρο ποντίκι χωρίς να το σκοτώσει, διέπιστωση ότι, μετά την κατάψυξη, η καρδιά των ποντικών γινόταν πιο ρωμαλέα και ανθεκτική. Στο αίμα των κατεψυγμένων ποντικών ανέκαλυψε καρδιοτονωτικές ουσίες, τις οποίες προσπαθεί τώρα ν' απομονώσει.

Οι βιολόγοι πιστεύουν ότι θα μπόρουν να χρησιμοποιήσουν τις μυστηριώδεις αυτές ουσίες για να πετύχουν την αναζωογόνηση της ανθρώπινης καρδιάς. Προβλέπουν ότι πολύ σύντομα η τεχνητή «χειμερία νάρκη» θα χρησιμοποιηθεί για το ξανάνιωμα των γερασμένων οργανισμών.

'Η «βαθεία υποθερμία» θ' αντικαταστήσει 'ίσως την κούρα του ύπνου που χρησιμοποιείται σήμερα στις περιπτώσεις υπερκοπώσεως. 'Η τεχνητή υποθερμία φαίνεται πως έχει τονωτικές επιδράσεις στον ανθρώπινο οργανισμό.

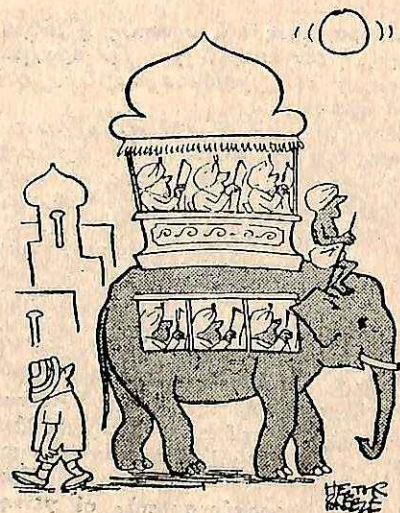
'Αργότερα, 'ίσως η ολοκληρωτική αναστολή των ζωτικών λειτουργιών θα εφαρμοσθεί στον άνθρωπο για να παρατείνει τη ζωή του. Ο Ζαν Ροστάν πιστεύει ότι σύντομα θ' ανακαλυφθεί ένα προϊόν άβλαβές για τον άνθρωπο, που θ' αντικαταστήσει τη γλυκερίνη στη μέθοδο της αφυδατώσεως και της καταψύξεως. Μια τέτοια ουσία θα επέτρεπε την κατάψυξη ενός ανθρώπου σε θερμοκρασία —196 βαθμών. 'Ετσι, ο άρρωστος θα διατηρείται «κονσερβαρισμένος» επί εκατό ή διακόσια χρόνια — ως την ημέρα που θα βρεθεί ένα φάρμακο για να τον θεραπεύσει!...

CLAUDE EDELMANN

'Αλλεργία του νικελίου

Στη Δανία, μια χώρα με τέσσερα εκατομμύρια κατοίκους, σημειώθηκαν πάνω από 10.000 περιπτώσεις αλλεργείας στο νικέλιο. Και η συχνότητα των εκζεμάτων που προκαλούνται απ' αυτό το μέταλλο διαρκώς αυξάνεται. (Στην περίοδο 1935 — 55 αύξηθηκε από 5 σε 13%).

'Από μια έρευνα μεταξύ 621 άσθενών, προκύπτει ότι εύρύτατη ποικιλία νικελίων αντικειμένων καθημερινής χρήσεως προκαλεί αυτές τις δερματικές παθήσεις: εργαλεία, μηχανές, ποδήλατα, ρολόγια, βελόνες, φερμουάρ, μπιγκουτί των μαλλιών, διάφορα δοχεία κλπ.

Χωρίς λόγια.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΟΥ ΤΕΜΠΕΛΗ

Διήγημα του 'Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη

ΣΤΗΝ ταβέρνα του Πατισποπούλου, ενώ ο βορράς έφύσα, και ύψηλά εις τὰ βουνὰ ἐχιόνιζεν, ἕνα πρωί, ἐμῆκε νὰ πῇ ἕνα ρούμι νὰ ζεσταθῇ ὁ μαστρο - Παῦλος ὁ Πισκολέτος, διωγμένος ἀπὸ τὴν γυναῖκα του, ὑβρισμένος ἀπὸ τὴν πενθεράν του, δαρμένος ἀπὸ τὸν κουνιάδον του, ξορκισμένος ἀπὸ τὴν κυρὰ - Στρατῖναν τὴν σπιτονοικοκυράν του, καὶ φασκελωμένος ἀπὸ τὸν μικρὸν τριετὴ υἱὸν του, τὸν ὁποῖον ὁ προκομμένος ὁ θεὸς του ἐδίδασκεν ἐπιμελῶς, ὅπως καὶ οἱ γονεῖς ἀκόμη πράττουσιν εἰς τὰ «κατώτερα στρώματα», πῶς νὰ μουντζώνῃ, νὰ θρίζῃ, νὰ θλασφημῇ καὶ νὰ κατεβάξῃ κάτω Σταυρούς, Παναγίες, κανδηλῖα, θυμιατὰ καὶ κόλλυβα. Κι' εἰπαιτα, γράψε ἀθηναϊκὰ διηγήματα!

Ὁ προβλεπτικός ὁ κάππλος, διὰ νὰ ἔρχωνται ἀσκανδαλιώτως νὰ ψωνίζουσιν αἱ κακαὶ νοικοκυράδες, αἱ γειτόνισσαι, εἶχε σιμὰ εἰς τὰ βαρέλια καὶ τὰς φιάλας, πρὸς ἐπίδειξιν μάλλον, ὀλίγον σάπωνα, κόλλαν, ὀρύζιον καὶ ζάχαριν, εἶχε δὲ καὶ μύλον, διὰ νὰ κόπτῃ καφέν. 'Αλλ' ἐβλεπέ τις, πρωὶ καὶ βράδυ, νὰ ἐξέρχωνται ἀτμήμελτοι καὶ μισοκτενισμένοι γυναῖκες, φέρουσαι τὴν μίαν χεῖρα ὑπὸ τὴν πτυχὴν τῆς ἐσθῆτος, παρὰ τὸ ἰσχίον, καὶ τοῦτο ἐστήμιαν, ὅτι τὸ ὀψώνιον δὲν ἦτο σάπων, οὔτε ὀρύζιον ἢ ζάχαρις.

Ἦρχετο πολλάκις τῆς ἡμέρας ἡ γριὰ - Βασίλω, πτωχή, ἔρημη καὶ ξένη στὰ ξένα, ἥτις δὲν εἶχε προλήψεις κι' ἔπινε φανερά τὸ ρούμι τῆς. Ἦρχετο καὶ ἡ κυρὰ - Κώσταινα ἡ Κλησαρίσσα, ἥτις ἐβοηθοῦσε τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἰσταμένη πλησίον τοῦ μανουαλίου, διὰ νὰ κολλὰ τὰ κεριά, καὶ δσας πεντάρας ἔπαιρνε τὴν Κυριακὴν, ὅλας τὰς ἔπινε, μετ' εὐσυνειδήτου ἀκριθείας, τὴν Δευτέραν, Τρίτην καὶ Τετάρτην.

Ἦρχετο κι' ἡ Στρατῖνα, νοικοκυρὰ με δύο σπιτία, ὅπου ἐφάναζεν εἰς τὴν αὐλόπορταν, εἰς τὸν δρόμον καὶ εἰς τὸ καπηλεῖον ὅλα τὰ μυστικά της, δηλ. τὰ μυστικά τῶν ἄλλων, καὶ μέρος μὲν αὐτῶν ἔμενον εἰς τὴν αὐλήν, μέρος δὲ ἔπιπτον εἰς τὸ καπηλεῖον, καὶ τὰ περισσότερα ἐχύνοντο εἰς τὸν δρόμον, κι' ἐξενομάτιζε τὸν κόσμον, ποῖα νοικάρισσα τῆς καθυστερεῖ δύο νοίκια, ποῖος ἀφειλέτης τῆς χρεωστεῖ τὸν τόκον, ποῖα γειτόνισσα τῆς ἐπῆρνε ἕνα εἶδος, δανεικὸν κι' ἀγύριον. Ὁ μαστρο - Δημήτρης ὁ φραγκορράφτης τῆς ἐχρωστοῦσε τρία νοίκια, ὁ μαστρο - Παῦλος ὁ Πισκολέτος πέντε, καὶ τὸν μῆνα ποῦ ἔτρεχεν, ἔξ. Ἡ Λενιά, ἡ κουμπάρα τῆς, τῆς πέρασε δευτέραν ὑποθήκην με δόλον εἰς τὸ σπίτι, καὶ τὴν ἦτον ἀνάγκη νὰ τρέχῃ εἰς δικηγόρους καὶ συμβολαιογράφους, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ δικάια τῆς. Ἡ Κατίνα, ἡ ἀνεμιά τῆς ἀπὸ τὸν πρῶτον ἄνδρα τῆς, τῆς εἶχεν ἀφήσει ἕνα ἀμανάτι διὰ νὰ τὴν δανείσῃ δέκα δραχμάς, καὶ τώρα, κατὰ τὴν ἐκτίμησιν δύο χρυσοχῶν, ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ ἀσημικὸν ἦτο κάππικον καὶ δὲν ἤξιζεν οὔτε ὅσα ἤξιζαν τὰ δύο φυσέκια με τὲς σκουριασμένες μπακιρές — πού,

ἀφοῦ, κατὰ τὴν συνήθειάν της (αὐτὸ δὲν τὸ ἔλεγεν, ἀλλὰ ἦτο γνωστὸν), ἔδγαλεν ἔξω τὸ γερο - Στρατῖν, τὸν ἄνδρα τῆς, τὴν κόρην τῆς, τὴν Μαργαρίταν καὶ τὴν ἐγγονὴν τῆς, τὴν Λενοῦσαν, ἥνοιξε τὴν κρύπτην, ἀπέθεσεν ἐκεῖ τὸ ἐνέχυρον, ἔβγαλε τὸ κομπόδεμα, ἔλαβε τὰ φυσέκια, καὶ τὰ ἐνεχείρισε με τρόπον, ὅπου ἐσήμαινε νὰ τὰ δώσῃ καὶ νὰ μὴν τὰ δώσῃ, κι' ἐφάνετο ὡς νὰ ἐκκολούσαν τὰ χέρια τῆς, εἰς τὴν πτωχὴν τὴν Κατίναν.

Ἡ Ἀσημιά, ἡ παλαιὰ νοικάρισσά της, τραγουδίστρα τὸ ἐπάγγελμα, δταν ἐξεκουμπίσθη κι' ἔφυγε, τῆς ἐχρωστοῦσε τρία μνηϊάτικα καὶ ἐνέα ἡμέρας. Καὶ τὰ μὲν ἔπιπτα, ὅπου ἔτρεπε κατὰ δίκαιον τρόπον νὰ τὰ ἐκχωρήσῃ εἰς τὴν σπιτονοικοκυράν, τὰ παρῆδωκεν εἰς τὸν κούκον τῆς, τὸν τελευταῖον ἀγαπητικὸν τῆς, ποῦ νὰ τσακίζε τὸ πόδι τῆς, νὰ μὴν εἶχε σῶση ποτέ... Καὶ εἰς αὐτὴν δὲν ἔδωκεν ἄλλο τίποτε, παρὰ ἕνα παλιοφυλαχτὸν ἐκεῖ, λιγδισμένον, καὶ τῆς εἶπε μυστηριωδῶς, ὅτι αὐτὸ περιεῖχε τίμιον ἔϋλον... Σὰν ἐγκρεμοτσακίσθη καὶ ἔφυγε, τὸ ἀνοίγει καὶ αὐτὴ ἐκ περιεργείας, καὶ ἀντὶ τίμιου ἔϋλου, τί βλέπει;... κάτι κουρέλια, τρίχες, τούρκικα γράμματα, σκοντάματα, μαγικά, χαμένα πράγματα... Τ' ἀκούτε σεῖς αὐτὰ;

Εἰσῆλθε, ριγὼν, ὁ μαστρο - Παυλάκης καὶ ἐζήτησεν ἕνα ρούμι. Τὸ παιδί τοῦ καπηλεῖου, ὅπου τὸν ἤξευρε καλὰ, τοῦ εἶπε:

— Ἐχεις πεντάρα, ὁ ἄνθρωπος ἔσπεισε τοὺς ὧμους με τρόπον διφορούμενον.

— Βάλε σὺ τὸ ρούμι, εἶπεν.

Πῶς νὰ ἔχῃ πεντάρα; Καλὰ καὶ τὰ λεπτὰ, καλὴ κι' ἡ δουλειά, καλὸ καὶ τὸ κρασί, καλὴ κι' ἡ κουβέντα, ὅλα καλὰ. Καλλίτερον ἀπ' ὅλα ἡ ραστώνη, τὸ ν τ ὁ λ τ σ ε φ ἄ ρ ν ι ἔ ν τ ε τῶν ἀ δελφῶν Ἰταλῶν. Ἄν εἰς αὐτὸν ἀνέτιθετο νὰ συντάξῃ τὸν κανονισμὸν τῆς ἐβδομάδος, θὰ ὠριζε τὴν Κυριακὴν διὰ σχολὴν, τὴν Δευτέραν διὰ χουζούρι, τὴν Τρίτην διὰ σουλάτσο, τὴν Τετάρτην, Πέμπτην καὶ Παρασκευὴν δι' ἐργασίαν, καὶ τὸ Σάββατον διὰ ξεκούρασμα. Ποῖος λέγει, ὅτι αἱ ἑορταὶ εἶναι πάρα πολλὰ διὰ τοὺς ὀρθοδόξους Ἑλληνας, καὶ αἱ ἐργασίμοι εἶναι πολὺ ὀλίγοι; Αὐτὰ τὰ λέγουσιν ὅσοι δὲν ἔκομαν ποτὲ σωματικὴν ἐργασίαν καὶ ἠξεύρουσιν μόνον διὰ τοὺς ἄλλους νὰ θεοσιμωτοῦν.

Ἀκριβῶς τὴν ὥραν ταύτην ἦλθεν ἀπ' ἀντικρὺ ὁ Δημήτρης ὁ φραγκορράφτης, διὰ νὰ πῇ τὸ πρωῒνον του. Μόνην ἱαρηγορίαν εἶχε, νὰ κάμνῃ αὐτὰ τὰ συχνὰ ταξιδάκια, καθὼς τὰ δυνάμαζε. Διέκοπτεν ἐπὶ πέντε λεπτὰ τὴν ἐργασίαν του, δέκα φορές τὴν ἡμέραν, καὶ ἦρχετο νὰ πῇ ἕνα κρασί. Ἐπαιρνε ἐργασίαν ἀπὸ τὰ μαγαζιά καὶ ἐδοῦλεν ὡς κάλφας εἰς τὸ δωματίον του. Εἰσῆλθε καὶ παρήγγειλεν ἕνα κρασί. Εἶτα, ἰδὼν τὸν Παῦλον.

— Βάλε καὶ τοῦ μαστρο - Παυλάκη ἕνα ρούμι, εἶπεν.

Ὡς ἀπὸ Θεοῦ σταλμένος, διὰ νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τῆς πεντάρας, μεταξὺ τοῦ

πελάτου καὶ τοῦ ὑπρέτου, ἐκάθισε πλησίον τοῦ Παύλου καὶ ἤρχισε τοιαύτην ὁμιλίαν, ἡ ὁποία ἦτο μὲν συνέχεια τῶν ἰδίων συλλογισμῶν του, εἰς δὲ τὸν Παῦλον ἐφάνη ὡς συνηγορία ὑπὲρ τῶν ἰδίων του παραπόνων.

— Ποῦ σκόλη καὶ γιορτὴ, μαστρο Παυλέτο, φίλε μου, εἶπεν οὔτε καθισιό, οὔτε χουζούρι. Τ' Ἀη - Νικολάου δουλέψαμε, τ' Ἀη - Σπυριδῶνα δουλέψαμε, τὴν Κυριακὴν προχθὲς δουλέψαμε. Ἔρχονται Χριστούγεννα, καὶ θαρρῶ, πῶς θὰ δουλεύουμε, χρονιάρα μέρα...

Ὁ Παῦλος ἔσπεισε τὴν κεφαλὴν.

— Θέλω κάτι νὰ πῶ, ἀλλὰ δὲν ξέρω γιὰ νὰ τὰ σταμπάρω περὶ γραμματίου μαστρο - Δημήτρη μου, εἶπε. Μοῦ φαίνεται, πῶς αὐτοὶ οἱ μαστόροι, αὐτοὶ οἱ ἀρχόντοι, αὐτὴ ἡ κοινωνία πολὺ κακὰ ἔχουνε διωρισμένα τὰ πράγματα. Ἀντὶ νὰ εἶναι ἡ δουλειὰ μοιρασμένη ἴσια τῆς καθημερινῆς, πέφτει μονομάκι καὶ μονομπάντα. Δουλεύουμε βιαστικὰ τῆς γιορτᾶδες, καὶ ὕστερα κασομερούμε ἐδδο μάδες καὶ μῆνες τῆς καθημερινῆς.

— Εἶναι καὶ ἡ τεμπελιά εἰς τὸ μέσο, εἶπε μετὰ πονηρὰς αἰθαδίας τὸ παιδί τοῦ καπηλεῖου, ὠφελθὲν ἀπὸ μίαν στιγμὴν, καὶ ἦν ὁ ἀφέντης του εἶχεν ὁμιλίαν εἰς τὸ κατῶφλιον τῆς θύρας καὶ δὲν ἤδυνάτο ν' ἀκούσῃ.

— Ἄς εἶναι, τί νὰ σοῦ κάμῃ ἡ προκομάδα καὶ ἡ τεμπελιά; εἶπεν ὁ Δημήτρης. Τὸ σωστὸ εἶναι, πολλὰ κεσάτια καὶ ὀλίγη μαζώμενη δουλειά. Καλὰ λέει ὁ μαστρο - Παῦλος. Ὅλο ἂν εἶμαι ἀκαμάτης ἐγὼ, ἂς ποῦμε, ἢ ὁ Παῦλος, ἢ ὁ Πέτρος, ἢ ὁ Κώστας ἢ ὁ Γκίκας. Δομένα ἡ φαμίλια μου δουλεῖ, ἐγὼ δουλεύω, ὁ γιός μου δουλεῖ, τὸ κορίτσι πᾶει στὴ μοδιόστρα. Καὶ μ' ὅλα αὐτὰ, δὲν μποροῦμε ἀκόμα νὰ θυγάλομε τὰ νοίκια τῆς κυρὰ - Στρατῖνας. Δουλεύουμε γιὰ τὴν σπιτονοικοκυρά, δουλεύουμε γιὰ τὸν μπακάλη, γιὰ τὸν μανάδη, γιὰ τὸν τσαγκάρη, γιὰ τὸν ἔμπορο. Ἡ κόρη θέλει τὸ λούσο τῆς ὁ νέος θέλει τὸ καφεῖο του, τὸ ρούχο του, τὸ γλέντι του. Ὑστερα, κάμε προκοπή.

— Ὑγρασία μεγάλην, μαστρο - Δημήτρη, εἶπεν ὁ Παυλέτος, ἀπακρινόμενος εἰς τοὺς ἰδίους στοχασμούς του. Ὑγρασία κάτω στὰ μαγαζιά, χαμηλὸ τὸ μέρος, ἡ δουλειὰ βαρεία, ρεματισμοί, κρυώματα. Ὑστερα κόπιασε, ἂν ἀγαπᾷς, νὰ ἀργάξῃς τομάρια. Τὸ δικό μας τὸ τομάρι ἄργασε πιά, ἄργασε...

— Καλὰ ἀργασμένο τὸ δικό σου, μαστρο - Παῦλο, αἰθαδίασε πάλιν ὁ ὑπέρτης, ἀνιπτόμενος ἴσως τὰς μεταξὺ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ γυναικαδέφου του σκηνάς.

Εἶτα εἰσῆλθεν ὁ κάππλος. Ὁ μαστρο - Δημήτρης ἀπῆλθε, νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐργασίαν του καὶ ἡ ὁμιλία ἔπαυσε.

Ὁ μαστρο - Παῦλος ἀφέθη εἰς τὰς φαντασίας του. Σάββατον σήμερον, μεταῦριον παραμονή, τὴν ἄλλην Χριστοῦγεννα. Νὰ εἶχε τούλάχιστον λεπτὰ διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἕνα γαλόπουλο, νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς Χριστούγεννα στὸ σπίτι του, καθὼς ὅλοι! Μετενόει τώρα πικρῶς, διότι δὲν ἐπῆγε τὰς τελευταίας ἡμέρας εἰς τὰ θυροδεμεῖα νὰ δουλεύσῃ καὶ νὰ θυγάλῃ ὀλίγα λεπτὰ, διὰ νὰ περάσῃ πτωχικὰ τὰς ἐορτάς: «Ὑγρασία βαρεία, χαμηλὸ τὸ μέρος, ἡ δουλειὰ βαρεία. Κόπιασε νὰ ἀργάξῃς τομάρια! Τὸ δικό μας τὸ τομάρι θέλει ἄργασμα!...»

Εἶχεν ἀκούσει τὸν λαϊκὸν μῦθον διὰ

τὸν τεμπελὴν, ὅπου ἐπῆγαιναν νὰ τὸν κρεμάσουν, καὶ ὅστις συγκάτενε νὰ ζήσει ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ εἶναι «θρεμένο τὸ παξιμάδι». Ἐγνώριζε καὶ τὴν ἄλλην διήγησιν διὰ τὸ τεμπελχανιό, τὸ ὁποῖον ἴδρυσεν, λέγουσιν, ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς εἰς τὴν πατρίδα του Καβάλαν. Ἐκεῖ, ἐπειδὴ τὸ κακὸν εἶχε παραγίνει, ὁ ἐπιστάτης ἐσοφίσθη νὰ στρώνῃ μίαν ψάθην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἠνάγκαζε τοὺς ἀέργους νὰ ἐξαπλώνωνται. Εἶτα ἐβάζε φωτιάν εἰς τὴν ψάθην. Ὅποιοι ἐπρότιμα νὰ καίῃ, παρὰ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἦτο σωστὸς τεμπελῆς καὶ ἐδικαιούτο νὰ φάγῃ δωρεάν τὸ πιλάφι. Ὅποιοι ἐσηκώοντο καὶ ἔφευγε τὸ πῦρ, δὲν ἦτο σωστός τεμπελῆς καὶ ἔχανε τὰ δικάωματα. Τόσοι Βαλλιάνοι, τόσοι Ἀβέρωφ καὶ Συγγροί, ἐσκέπτετο ὁ μαστρο - Παῦλος, καὶ κανεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴν ἰδρύσῃ παραπλήσιόν τι εἰς τὰς Ἀθήνας!

Ὁ μαστρο - Παυλάκης ἐπεριδιόβασεν ἀκόμη δύο ἡμέρας καὶ τὴν ἄλλην ἦτο παραμονή. Τὸ γαλόπουλο δὲν ἔπαυσε νὰ τὸ ὄνειροπολῇ καὶ νὰ τὸ ὀρέγεται. Πῶς νὰ τὸ προμηθευθῇ;

Ἀφοῦ ἐνύκτωσε, διωγμένος καθὼς ἦτον ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀπετόλμησε καὶ ἦλθεν ἀπὸ ἕνα πλάγιον δρομίσκου καὶ ἦτον ἔτοιμος νὰ χωρῇ εἰς τὸ καπηλεῖον. Ὁ νοῦς του ἦτο ἀναποσπάστως προσηλωμένος εἰς τὸ γαλόπουλο. Θὰ ἐχρησίμειε τοῦτο, ἔαν τὸ εἶχε, καὶ ὡς μέσον συνδιαλλαγῆς μετὰ τὴν γυναῖκα του.

Ἐκεῖ, καθὼς ἐστράφη νὰ ἐμῇ εἰς τὸ καπηλεῖον, βλέπει ἕν παιδίον τῆς ἀγορᾶς, μετὰ μίαν κοφίναν ἐπ' ὤμων, ἥτις ἐφάνετο ἀκριβῶς νὰ περικλείῃ ἕνα γάλον, ἀγριολάχανα, πορτοκάλια, ἴσως καὶ βοῦτυρον καὶ ἄλλα καλὰ πράγματα. Τὸ παιδίον ἐκύτταζε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἐφάνετο νὰ ἀναζητῇ οἰκίαν τινά. Ἦτο ἔτοιμον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ καπηλεῖον διὰ νὰ ἐρωτήσῃ. Ἐπειτα εἶδε τὸν Παῦλον καὶ ἐστράφη πρὸς αὐτόν.

— Ξέρεις, πατριώτη, τοῦ λόγου σου, ποῦ εἶναι ἐδῶ χάμου τὸ σπίτι τοῦ κυρ - Θανάση τοῦ Μπελιοπούλου;

— Τοῦ κυρ - Θανάση τοῦ Μπε...

Ἀστραπή, ὡς ἰδέα, ἔλαμψεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου.

— Μοῦπε τὸν ἀριθμὸ καὶ τὸ ἐξέχασα τώρα γρήγορα ἐπίασε σπῆτι ἐδῶ χάμου, σ' αὐτὸν τὸ δρόμο... τὸν εἶχα μουστερῇ ἀπὸ πρῶτα... μπιστοτέτερα καβάττανε πάρα πέρα, στὸ Γεράνι.

— Τοῦ κυρ - Θανάση τοῦ Μπελιοπούλου! αὐτοσχεδίασε ὁ μαστρο - Παῦλος νὰ, ἐδῶ εἶναι τὸ σπίτι του. Νὰ φωνάξῃ τὴν κυρὰ - Παυλαῖνα, μέσα στὴν κάτω κάμαρα, στὸ ἰσόγειο... αὐτὴ εἶναι ἡ νοικοκυρὰ του... πῶς νὰ πῶ; εἶναι ἡ γυνεὶά του... τὴν ἔχει λύσε - δέσε, σ' ὅλα τὰ πάντα... οἰκονόμισσα στὸ νοικοκυριό του... εἶναι κουνιάδα του... μαθὲς θέλω νὰ πῶ, ἀνιμιά του... φωνάξέ τὴν καὶ δώσε τῆς τὰ ψώνια.

Καὶ βαδίσας ὁ ἴδιος πέντε βήματα, κατὰ τὴν θύραν τῆς αὐλῆς, ἔκαμε πῶς φώναξε.

— Κυρὰ - Παυλαῖνα, κόπιασ' ἐδῶ νὰ πάρῃς τὰ ψώνια, ποῦ σοῦ στέλλει ὁ κύριος... ὁ ἀφέντης σου.

Καλὰ ἦλθαν τὰ πράγματα ἕως τώρα. Ὁ μαστρο - Παυλάκης ἔτριβε τὰς χεῖρας καὶ ἠσθάνετο εἰς τὴν ρίνα του τὴν κνίσαν τοῦ ψητοῦ κούρκου. Καὶ δὲν τὸν ἔμελλε τόσο διατὸν κούρκον, ἀλλὰ θὰ ἐφιλιάνετο μετὰ τὴν γυναῖκα του. Τὴν νύκτα ἐπέρασεν εἰς ἕν ὀλονύκτιον καφε-

νείον καὶ τὸ πρωὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁλην τὴν ἡμέραν προσεκολλήθη εἰς μίαν συντροφίαν, ἔπειτα εἰς μίαν ἄλλην παλαιὴν γνωρίμων του, εἰς τὸ καπηλεῖον, ὅπου ἔμεινε τὰς περισσότερας ὥρας ἀνοικτόν, μετὰ τὰ παρῶντα κλεισμένα, καὶ ἐπέρασε μετὰ ὀλίγους μεζέδες καὶ μετὰ ἀρκετὰ κεράσματα.

Τὸ βράδυ, ἀφοῦ ἐνύκτωσε, ἐπῆγε μετὰ τὸν ἄνδρα τῆς αὐλῆς, ἀπὸ τὰς πολλὰς σπονδὰς καὶ ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ κούρκου καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν τῆς οἰκογενείας του. Ἡ θύρα ἦτο κλεισμένη ἑσώθεν.

— Καλησπέρα, κυρὰ - Παυλαῖνα, ἐφώνασεν ἀπ' ἔξω, χρόνους πολλούς. Πῶς πῆγε ὁ γάλος; Βλέπεις, ἐγὼ πάλι; Οὐκ ἦν φωνή, οὐδὲ ἀκρόασις. Ὁλη ἡ αὐλὴ ἦτο ἡσυχία. Τὰ ἰσόγεια, αἱ τρώγλαι, τὰ κοτέσια τῆς κυρὰ - Στρατῖνας, ὅλα ἐκοιμῶντο. Ὁ σκύλος μόνον ἐγνώρισε τὸν μαστρο - Παῦλον, ἐγρυξεν ὀλίγον καὶ πάλιν ἠσύχασεν.

Ὑπῆρχον ἐκεῖ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ψυχομετρίτριων ἡ τεσσάρων οἰκογενειῶν, ὅπου ἐκατοικοῦσαν εἰς τ' ἀνήλια δωματία, δύο γίδες, δώδεκα ὀρνίθες, τέσσαρες γάτοι, δύο ἰνδιάνοι καὶ πολλὰ ζεῖγῃ περιστέρων. Αἱ δύο γίδες ἀνεχάραζαν βαθιὰ εἰς τὸ σκετασμένο μανδράκι τους, αἱ ὀρνίθες ἐκλωζον ὑποκώφως εἰς τὰ κοτέσια τους, τὰ περισσότερα εἶχαν μαζώχθῃ εἰς τοὺς περισσότερονας περιτρομα ἀπὸ τὸ κυνήγι, ὅπου ἤρχιζον ἐναντίον των τὴν νύκτα οἱ γάτοι. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ μικροὶ θόρυβοι ἦσαν τὸ ροχάλισμα τῆς αὐλῆς κοιμωμένης.

Πάραυτα ἠκούσθη κρότος θημάτων εἰς τὸ σπίτι. — Ἐ, μαστρο - Παῦλε, εἶπε πλησιάσασα ἡ κυρὰ - Στρατῖνα, νάχουμε καὶ καλὸ ρῶτημα... Τί γάλος καὶ γαλίζει καὶ γυαλίζει καὶ καλὸ νὰ μούχῃς, ἀσίκη μου; Εἶδαμε κι' ἐπάθαμε νὰ σκεπάσουμε τὸ πρᾶμα, νὰ μὴ προσβαλῇ τὸ σπίτι... Ἐκεῖνος ποῦ ἦτον δικὸς του ὁ γάλος, ἦλθε μεσάνυκτα κι' ἐφώνασε, ἔκανε τὸ κακὸ, καὶ μὰς φοβέριζεν ὄλους, κι' ἡ φαμίλια σου, ἐπειδὴς τὸν εἶχε κόψει τὸ γάλο, μαθὲς, καὶ τὸν εἶχε δώσει στὸ τσουκάλι, βρέθηκε στὰ στενά... κλειδώθηκε μες στὴν κάμαρα, καὶ δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ... Εἶπε καὶ ὁ κουνιάδος σου... καλὸ κελεπούρι ἦτανε κι' αὐτό, μαθὲς... καὶ ἐπέρασεν ἡ φαμίλια σου ὅλην τὴν ἡμέραν κλειδωμανταλωμένη μέσα, ἀπὸ φόβον μὴν ξαναῆλθῃ ἐκεῖνος ποῦχε τὸ γάλο καὶ μὰς φέρῃ καὶ τὴν ἀστυνομία...

ἦτον φόβος νὰ μὴν προσβαλῇ κι' ἐμένα τὸ σπίτι μου. Ἄλλῃ φορὰ, τέτοια ἀστεία νὰ μὴν τὰ κάνῃς, μαστρο - Παυλάκη. Τέτοια προσβολὴ νὰ λείπη ἀπὸ τὸ σπίτι μου, ἐμένα, τ' ἀκούσεις;

Ὁ μαστρο - Παῦλος ἠρώτησε δειλὰ:

— Τώρα... εἶναι μέσα ἡ φαμίλια μου;

— Εἶναι μέσα ὅλοι τους, κι' ἔχουνε κλειδωμένα καλὰ, καὶ τὸ φῶς κατεβασμένο, διὰ τὸν φόβο τῶν Ἰουδαίων. Κύτταξε, μὴ σὲ νοιώσῃ ἀπὸ πουθενά, κείνος ὁ σκιάς ὁ κουνιάδος σου, πάλε...

— Εἶναι μέσα;

— Ἡ μέσα εἶναι, ἢ ὅπου εἶναι ἐφθασε... νὰ, κάπου ἀκούω τὴ φωνὴν του.

Ἦκούσθη, τῶ ὄντι, μία φωνὴ ἐκεῖ πλησίον, ἥτις δὲν ὑπέσχετο καλὰ διὰ τὸν νυκτερινὸν ἐπισκέπτην. — Ἐ, μαστρο - Παυλῖνε. ἔλεγε, καλὸς ἦταν ὁ γάλος...

Ποῖος ἦτον ὁ ὁμιλήσας, ἀδελφον. Ἰσως νὰ ἦτο ὁ μαστρο - Δημήτρης ὁ γείτων. Δυνατὸν νὰ ἦτο καὶ ὁ φοβερός γυναικαδέλφος τοῦ μαστρο - Παύλου.

— Καὶ νὰ μὴν πάρω κι' ἐγὼ ἕνα μεζέ; παρεπονέθη ὡς τόσο ὁ ἄνθρωπός μας.

— Τί σοῦ χρειάζεται ὁ μεζές, μαστρο - Παυλάκη μου; ἐπανέλαθεν ἡ Στρατῖνα. Τὰ πράγματα εἶναι πολὺ σκούρα. Ἀφσε τα αὐτὰ. Δουλεῖα, δουλεῖα! Ἡ δουλειὰ βγάξῃ παλληκάρια. Ὁ,τι ἔγινε - ἔγινε, νὰ πᾶς νὰ δουλέψῃς, νὰ μοῦ φέρῃς ἐμένα τὰ νοίκια μου. Τ' ἀκούς;

— Τ' ἀκούω.

— Φέρε μου ἐσὺ τὸν παρά, κι' ἐγὼ, μετὰ τὴν φτώχεια, τὴν θυσιάζω μιὰ γαλοπούλα καὶ τρώμε.

Ἦκούσθη ἀπὸ μέσα θραχνὸς μορμυρισμός, εἶτα φωνὴ μικροῦ παιδιοῦ εἶπε: — Τὴν ὑγειά σου, μάτο - Πάλο, τεμελόκυλο, κακὲ πατέλα. Τόνη φάαμε τὸ λάλο. Νὰ πάλε κι' ἐσὺ πέντε, κι' ἄλλα πέντε, δέκα!

Προφανῶς ἦτον μέσα ὁ φοβερός ὁ γυναικαδέλφος, καὶ εἶχε δασκαλέμει τὸ παιδί νὰ τὰ φωνάζῃ αὐτὰ.

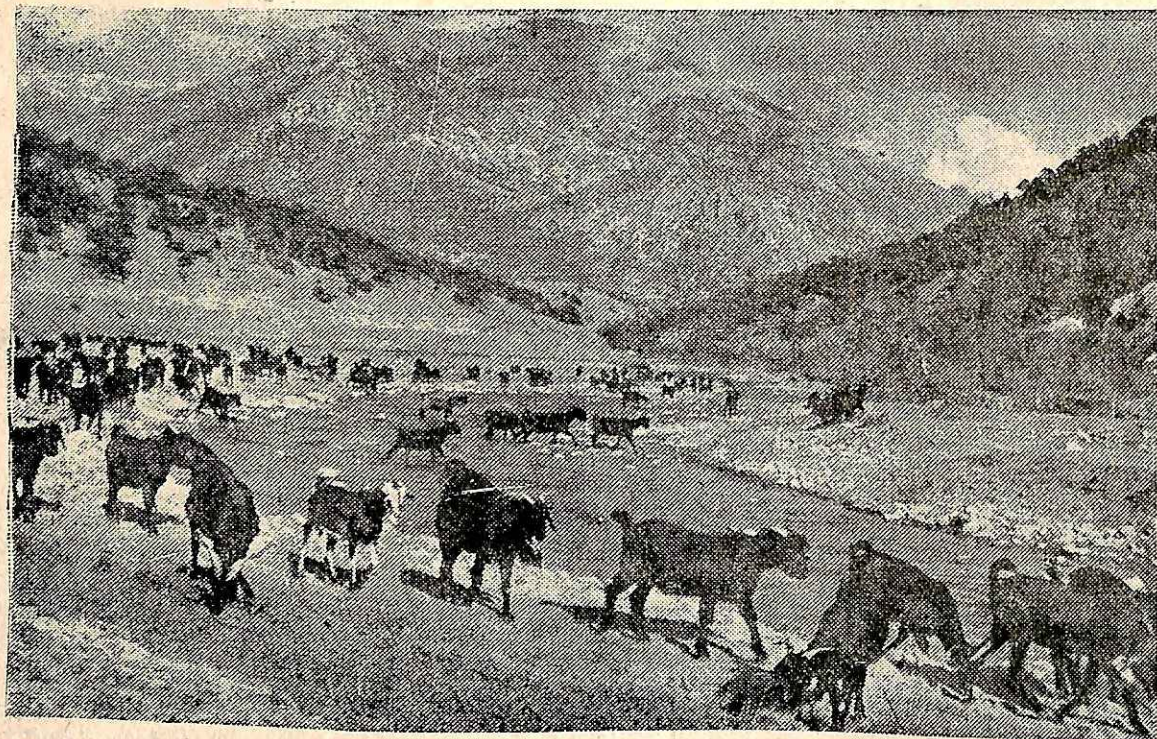
— Μὴ στέκεσαι στιγμὴ, μαστρο - Παυλέτο, εἶπεν ἡ Στρατῖνα: τὸ καλὸ ποῦ σοῦ θέλω! Δρόμο τώρα, καὶ μεθαῦριο δουλεῖα, δουλεῖα!...

Ἦκούσθη κρότος, ὡς νὰ ἐσηκώθῃ τις ἀπὸ μέσα, καὶ νὰ ἐπιλησιάζε μετὰ βαρὺ βῆμα πρὸς τὴν θύραν.

— Δρόμο, ἐπανέλαβε μηχανικῶς ὁ Παῦλος, συμμορφούμενος ἐμπράκτως μετὰ τὴν λέξιν... δρόμο καὶ δουλειά!

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ένα κοπάδι από κατσίκες στην Τουρκία. Τα ζώα καταστρέφουν κάθε βλάστηση στις πλαγιές. Το έδαφος απογυμνώνεται, το χώμα παρασύρεται από τις βροχές.

Ο ΤΕΤΡΑΠΟΔΟΣ ΑΤΤΙΛΑΣ

«Η τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας ἀπὸ τὴν ἀνάποδη»

Ἡ μυθολογικὴ ἀλληγορία τῆς Ἀμαλθείας ἔχει στερεές βάσεις στὴν πραγματικότητα: Ἡ κατσίκα εἶναι πηγὴ πλούτου. Τὸ γάλα τῆς ἔθρεψε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ ἀμέτρητες γενεές. Τὸ «κέρας τῆς Ἀμαλθείας» εἶναι πραγματικὰ πηγὴ τῆς ἀφθονίας... Ἀλλὰ τὸ ζῶον τὸ τόσο χρήσιμο καὶ πλουτοφόρο, εἶναι ὁ ὕπ' ἀριθ. 1 καταστροφέας τοῦ φυτικοῦ κόσμου καὶ καταστρέφοντας τὴν βλάστηση καταστρέφει καὶ τὸ ἔδαφος. Ἡ κατσίκα εἶναι ἕνας ἀπατηλὸς πλούτος, μιὰ ψεύτικη εὐημερία ποὺ πληρώνεται πολὺ ἀκριβά...

Ζ ΕΣΤΗ... Φλογερὸς ἥλιος. Ἀποπνικτικὸ μεσημέρι τῶν τροπικῶν. Ἐνα τζιπ περιπολεῖ στὸν πλατὺ αὐτοκινητόδρομο ποὺ ἑλίσσεται στὶς πλαγιὲς τῶν κορυφωμάτων. Οἱ χωροφύλακες ἰδρωκοπᾶνε, πνίγονται ἀπ' τὴ ζέση. Τὸ μετὰ τῶν τουφεκιῶν τοὺς καίει τὰ χέρια. Γύρω ἀπλώνονται ἀπογυμνωμένα, θλιβερά, τσουρουφλισμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο, τ' ἄγρια ἐδάφη τῆς Βενεζουέλας. Μόνο κατὰ μῆκος τοῦ αὐτοκινητοδρόμου οἱ μικροὶ λόφοι καὶ οἱ πλαγιὲς εἶναι στολισμένες μὲ μιὰ χαρούμενη λουρίδα πρασίνου ποὺ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ γύρω πετρώδες ἔρημο τοπίο.

Τὸ περιπολικὸ τζιπ ἐπιβραδύνει τὴν πορεία του. Πολυτελεῖς κοῦρρες, γυαλιστερὰ λεωφορεῖα προσπερνᾶνε ἀδιάφορα τρέχοντας ὁλοταχὺς πρὸς τὸ Καρακάς ἢ τὴ Λαγκουάρα, τὶς δυὸ μεγάλες πόλεις τῆς Βενεζουέλας.

— Στόπ!

Ὁ ἐνωματάρχης Πάμπλο Βαλντές δαδώνει διπλὰ στὸν ὁδηγὸ καὶ ζωῶναι τὰ δασύτριχα μαῦρα φρύδια του.

Ἐκεῖ κάτω, 500 ἢ 600 μέτρα πέρα ἀπὸ τὸν αὐτοκινητόδρομο, στὴ χαμηλὴ πλαγιά, φαίνονται μερικὲς σκιὲς ποὺ τότε μένουν ἀκίνητες, πότε σκιρτᾶνε ἀπτότητα ἐδῶ καὶ κεῖ. Μιά, τρεῖς, πέντε, ὀχτώ... εἶναι κατσίκες! Ἐχουν ἀντιληφθεῖ τὸ τζιπ ποὺ σταμάτησε καὶ τεντώνουν ἀνήσυχά τ' αὐτιά τους σὰ νὰ προαισθάνονταν τὸν κίνδυνο. Ὁ ἐνωματάρχης Βαλντές μένει γιὰ λίγο σκεπτικός, σὰ στρατάρχης ποὺ πρόκειται νὰ πάρει μιὰ σοβα-

Ὁλόκληροι πολιτισμοὶ ἔχουν καταστραφεῖ ἀπὸ τὶς κατσίκες. Σὲ ὠρισμένες χώρες τὶς δεωροῦν «ἐθνικὸ κίνδυνο» καὶ τὶς ἐξολοθρεύουν ἀλύπητα. Μήπως πρέπει νὰ κάνουμε κι' εἰς τὸ ἴδιον;

ρὴ ἀπόφαση πρὶν ἀπὸ τὴ μάχη.

— Εἶναι ἀδύνατον νὰ τὶς πλησιάσουμε ἀπαρτήρητοι. Πρέπει νὰ τὶς πετύχουμε ἀπὸ δῶ. Ὅλοι κάτω!

Οἱ χωροφύλακες πηδᾶνε στὴν καντερὴ ἄσφαλτο. Εἶναι πέντε, ὅλοι ἐπὶ λεκτοῦ σκοπευτὲς ἐπιφορτισμένοι μὲ μιὰ παράξενη ἀποστολή. Ὁπλίζουν τὰ τουφέκια τους.

— Πρέπει νὰ βιαστούμε, ἀμίγχοι! Φωνάζει ὁ ἐνωματάρχης. Σκοπεύσατε! Πῦρ κατὰ βούληση!

Οἱ ἐκτυροσκοπήσεις ἀντηχοῦν στὶς γύρω βουνοπλαγιές. Οἱ κατσίκες σαλπάρουν ξετρελλαμένες καὶ κατακυλᾶνε ἢ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη. Οἱ πυροβολισμοὶ ἐπιταχύνονται, οἱ κατσίκες πέφτουν, τὸ ἀναμικρὸ πρόσωπο βάφεται μὲ αἷμα. Στὸν αὐτοκινητόδρομο, τ' ἀμάξια προσπερνᾶνε ἀδιάφορα. Μόνο μιὰ πελώρια ἀστραφτερὴ Μπουτκ σταματᾷ ἀπτότητα μ' ἕνα τρέξιμο τῶν φρένων. Ἐνας Ἀμερικανὸς τουρίστας, φανερὰ τρομοκρατημένος, βγάζει τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ παράθυρο τραυλίζοντας:

— Κὲ πάσσα; Τί συμβαίνει; Ἀμίγχοι, κὲ πάσσα, ρεβολουθιόν, ἐπανάσταση; Ποιὸς εἶναι τώρα κυβερνήτης;

Ὁ Πάμπλο Βαλντές ἀποτεινόμενος μ' ἕναν πυροβολισμὸ μιὰ τραυματισμένη κατσίκα καὶ στρέφεται χαμογελώντας πρὸς τὸν Ἀμερικανό:

— Δὲν εἶναι ἐπανάσταση, σετιόρ! Σκοτώνουμε κατσίκες. Ἔτσι λέει ὁ νόμος. Δὲν ἐπιτρέπεται κατσίκες σὲ ἀπόσταση τεσσάρων χιλιομέτρων ἀπὸ τὶς δυὸ μεριεὶς τοῦ αὐτοκινητοδρόμου.

Ὁ τουρίστας δὲν καταλαβαίνει:

— Μὰ τί φταίνει οἱ κατσίκες; Μήπως τρελλαθήκατε;

Ὁ ἐνωματάρχης κυττάει ἀσθηρὰ τὸν ξένο. Κατόπιν δείχνει μὲ τὸ δάχτυλό τὸ ἀπογυμνωμένο τοπίο, μιὰ μικρὴ χαράδρα γεμάτη χαλίκια καὶ πιδ πέρα, ἕνα ἄμορφο ρωδιὸ ἀπὸ πέτρες:

Αὐτὸ ποὺ βλέπετε, σετιόρ, ἦταν ἄλλοτε ποτάμι. Τὸ ποτάμι κυλοῦσε ἀνάμεσα σὲ

χωράφια, καταπράσινα λειβάδια καὶ δάση. Αὐτὲς οἱ πέτρες ἐκεῖ κάτω ἦταν ἄλλοτε ἕνας ὁδρόμυλος...

Ὁ τουρίστας ρίχνει μιὰ ματιὰ στὸ θλιβερὸ τοπίο.

— Εἶναι ἀπίστευτο αὐτὸ ποὺ μοῦ λέτε.

Ἀλλὰ τί σχέση ἔχει μὲ τὶς κατσίκες;

— Πρέπει νὰ ξεπαστρούσουμε τὶς κατσίκες, σετιόρ. Ἀλλοιῶς ὅλη ἡ Βενεζουέλα θὰ γίνῃ ὅπως αὐτὸ ποὺ βλέπετε.

— Καί... θὰ τὶς ἀφήσετε ἐκεῖ;

Ὁ Πάμπλο Βαλντές γελάει δείχνοντας τὰ γυαλιστερὰ του δόντια:

— Μὴν ἀνησυχεῖτε, ὁ ἰδιοκτήτης θὰ ἔρθῃ νὰ τὶς μαζέψῃ προτοῦ θωαμίουν. Τώρα κρύβεται, γιατί ἀν τὸν συλλάβουμε θὰ πάει στὴ φυλακὴ καὶ θὰ πληρώσει καὶ πρόστιμο γιὰ νὰ μάθει ἄλλη φορὰ ν' ἀφήνῃ τὶς κατσίκες του ἐλεύθερες σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ...

Ὁ ἐνωματάρχης σκουπίζει τὸ ἰδρωμένο μέτωπό του καὶ προσθέτει μὲ ὄψος ἀποφθεγματικὸ:

— Ἡ κατσίκα, σετιόρ, εἶναι πελὶγκρο νασιονάλ, ἐθνικὸς κίνδυνος!

Καὶ καθὼς ὁ τουρίστας τὸν κυττάει δύσπιστος, ὁ ἐνωματάρχης συμπληρώνει μὲ ἕμψωση:

— Καὶ κάτι παραπάνω, σετιόρ: Εἶναι πελὶγκρο μουντιάλ, παγκόσμιος κίνδυνος!

Ὁ τουρίστας βάζει μπροστὰ τὴ μηχανή του καὶ ἀπομακρύνεται ἀνασηκώνοντας τοὺς ὤμους. Τί ἀνόητες ἰδέες! Ἀκοῦς ἐκεῖ, νὰ σκοτώνουν ἔτσι βάρβαρα τὰ κακομοῖρα τὰ ζῶα. Ἡ κατσίκα, πελὶγκρο μουντιάλ; Ὅχι δά!

Ὁ κοινὸς πρόγονος

Υ ΠΟΤΙΘΕΤΑΙ ὅτι μιὰ κατσίκα τῆς Περσίας, ὁ «αἰγαγρος», εἶναι ὁ πρόγονος ὅλων τῶν εἰδῶν ποὺ γνωρίζουμε σήμερα. Ἀπ' αὐτὸ τὸν πελώριο βουνίσιο πρόγονο, ποὺ τὰ κέρατά του, στὸ ἀρσενικὸ φτάνουν συχνὰ σὲ μῆκος τὸ ἐνῆμισιο μέτρο, ἡ κατσίκα κληρονόμησε τὶς ἀλπινιστικὲς τῆς ἱκανότητες, τὴν προτίμησή της γιὰ τὸ ξηρὸ, θερμὸ κλίμα, τὴν εὐρωστία της καὶ τὸ παμφάγο τῆς ἐνστικτοῦ.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι διαφοροποιήθηκε σὲ ράτσες ποὺ διακρίνονται, περισσότερες ἢ λιγώτερες, ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη: Ἡ «ἀλπική» κατσίκα μὲ κοντὰ τρίχωμα καὶ αὐτιά μυτερά, ἡ μαλτέζικη κατσίκα χωρὶς κέρατα, ἡ κατσίκα «νάνος» τῆς Γουινέας, ὅχι μεγαλύτερη ἀπὸ ἕνα φῶξ τερριέ, ἡ κατσίκα τῆς Συρίας ποὺ τὰ κέρατά της αὐτιά ἔχουν μῆκος 40 ἐκατοστῶν καὶ πλάτος 15, ἡ κατσίκα τῆς Ἀγκύρας μὲ τρίχωμα παχύτατο καὶ φουντωτὸ, ἡ κατσίκα τῆς Νουβίας μὲ τὴν κυρτὴ ράχη. Μὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι παραλλαγὲς στὶς λεπτομέρειες. Μεγάλῃ ἢ μικρῇ, μὲ κέρατα ἢ χωρὶς κέρατα, μονόχρωμη ἢ παρδαλή — ἡ κατσίκα εἶναι πάντα κατσίκα.

Μιὰ παλιὰ γαλλικὴ παροιμία λέει: ἡ κατσίκα δὲν πεθαίνει ποτὲ τῆς πείνας...

Ὁ λιμὸς ποὺ ἐξολοθρεύει τὰ κατοικίδια δὲν τρομάζει τὶς κατσίκες ποὺ ἐκτελοῦν, ἀναπαράγονται καὶ παράγουν γάλα ὑπὸ τὶς χειρότερες συνθήκες. Οἱ κατσίκες τρῶνε τὰ πάντα. Τὸ χειμῶνα, οἱ κατσίκες τῆς Νορβηγίας, σταν ἡ χώρα εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ χιόνια, τρέφονται ἀποκλειστικὰ μὲ ξερόκλαδα καὶ φλοῦδες γέντρων — δηλαδή μὲ ξύλα τῆς φωτιάς! Γιὰ νὰ πειραματισθοῦν, οἱ φρουσθίτες πρόσφεραν στὶς κατσίκες 565 εἶδη φυτῶν. Ἀπ' αὐτὰ, οἱ

κατσίκες ἔφαγαν τὰ πεντακόσια. Καταβροχθίζουν ἀκόμα καὶ τὰ δηλητηριώδη χόρτα γιὰ... ὀρεκτικὰ ἢ χωνευτικὰ.

Ζῶο ἀξιοθαύμαστης ἀντοχῆς, ἡ κατσίκα προσαρμόζεται σὲ ὅλα τὰ κλίματα, θριμβεύει σὲ ὅλες τὶς δοκιμασίες, ἀρρωσταίνει πολὺ σπάνια. Εὐδοκίμει στὴ Σαχάρα, βολεύεται στὸν πολικὸ κύκλο, πολυπλασιάζεται στὰ νησιά τῆς Ὠκεανίας, ἀλητεύει στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ, στὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος, στὴν Ἀλάσκα... Ἡ ἐξημέρωση τῆς κατσίκας ἀνάγεται στοὺς προϊστορικοὺς χρόνους. Καὶ ἀπὸ τότε, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔπαυε ποτὲ νὰ τὴ σέρνει πίσω του.

Ἡ οὐράνια κατσίκα

Α ΝΘΕΚΤΙΚΗ καὶ καλοφαγοῦ, ἡ κατσίκα εἶναι κι' ἐξαιρετικὰ γόνιμη.

Σὲ ἡλικία δεκαπέντε μηνῶν, εἶναι κιάλας ὥριμη γιὰ νὰ ἀναπαράγῃ. Ἀπὸ τὸ Νοέμβριον ὡς τὸ Γενάρην ἐκδηλώνει ἀδιάντροπα τὴν ἐρωτικὴ τῆς θέρη. Φαίνεται ἀκατακάθιστη. Ἡ κοντὴ οὐρὰ της κινεῖται ἀδιάκοπα. Τεντώνεται, βελάζει παραπονιάρικα, εἶναι πάντα διψασμένη. Ἐγγλωττὰ συμπτώματα: Ἡ κυρία ἔγινε πολὺ... ρωμαντικὴ. Περιμένει ἕνα εἰδύλλιο μὲ τὸν τράγο.

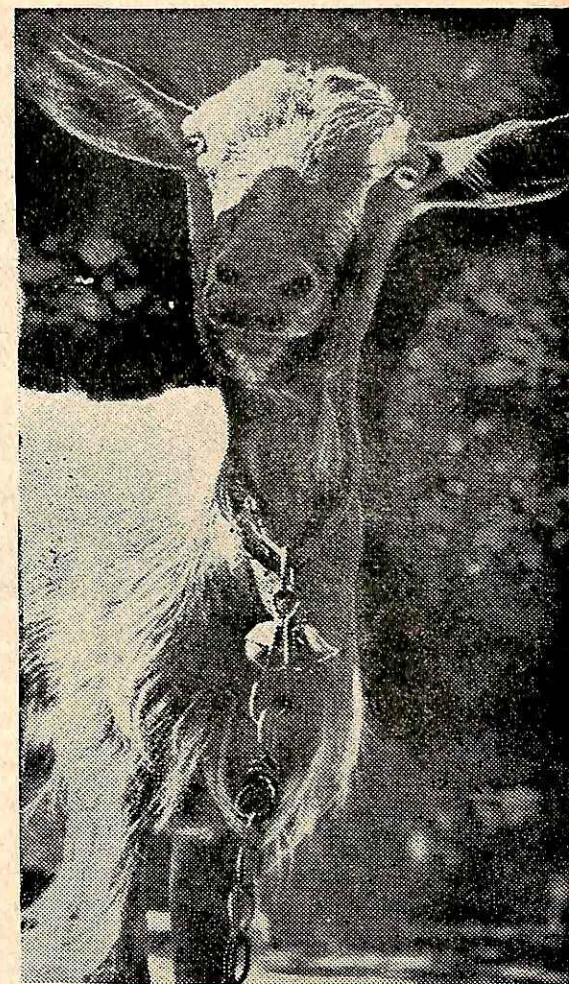
Ἡ λέξη «τράγος» ἔχει γίνῃ συνώνυμη μὲ τὸ χυδαῖο ἐνστικτο, τὴν ἀφόρητὴ δυσσομία, τὴ λαγνεία... Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης φρόντωναν στὸν τράγο τὶς ἀμαρτίες τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ἔθιμο τοῦ «ἀποδιοπομπαίου τράγου», τοῦ θύματος ποὺ φορτῶνεται συμβολικὰ μὲ τὶς ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων, ἦταν κοινὸ σὲ πολλοὺς λαοὺς τῆς ἀρχαϊότητος. Καὶ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως, ὁ Ὑψιστος Θεὸς «θὰ χωρίσει τ' ἀρνιά ἀπὸ τὰ ἐρίφια». Ὁ Σατανᾶς τῶν μαγισσῶν τοῦ Μεσαίωνος μεταμορφωνόταν συχνὰ σὲ τράγο.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ τράγος ἔχει πέσει σὲ δυσμένεια ἐπειδὴ μυρίζει... τραγίλες. Ἡ φοβερὴ αὐτὴ μυρουδιά, ἐντελὴς ἐπιθετικὴ, ὀφείλεται στὴν ἐπαφὴ τῶν οὐρῶν μὲ τὶς τρίχες. Ποικίλῃ κατὰ τὰ εἶδη. Ἀφόρητὴ στὸν εὐρωπαϊκὸ τράγο εἶναι σχεδὸν ἀνεπαίσθητὴ στὸν τράγο τῆς Συρίας. Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ τῶν ἐρώτων γίνεταί αίσθητὴ ἀπὸ ἑκατοντάδες μέτρα.

Οἱ ἀρχαῖοι ἔδιναν στοὺς Σατύρους καὶ τοὺς Φαῦνους τὴ μορφή τοῦ τράγου ποὺ ἔγινε τὸ σύμβολο τῆς βαρβαρίας καὶ τῆς ἐπιθετικῆς ἀρσενικότητος. Ὁ τράγος, ἄλλωστε, κάθε ἄλλο παρὰ διαβεῖται τὴ φήμη του. Ἐνα χαρμὶ ἀπὸ 150 θηλυκὰ δὲν τὸν τρομάζει. Διατηρεῖται σὲ καλὴ φόρμα ἀπὸ τὰ δυὸ ὡς τὰ ἔξη τοῦ χρόνου. Κατόπιν (ὁ τῆς καταπτώσεως!) εὐνοῦχίζεται παχαίνει καὶ ψήνεται στὴ σούβλα.

Οἱ καρποὶ τῶν ἐρώτων κυφοροῦνται ἐπὶ πέντε ὁλόκληρους μῆνες. Εἰκοσιτέσσερις ὥρες μετὰ τὸ εὐτυχὲς γεγονός τὰ κατσικάρια εἶναι κιάλας ἱκανὰ νὰ τρέξουν νὰ πηδήξουν πίσω ἀπ' τὴν κυρία μαμά τους.

Μιὰ φορὰ κι' ἔναν καρὸ ἦταν μιὰ κατσίκα ποὺ τὴν ἔλεγαν Ἀμάλθεια. Ἦταν τόσο καλὴ κατσίκα ὥστε τὴ διάλεξαν γιὰ νὰ θρέψῃ μὲ τὸ γάλα τῆς ἕνα δεῦ — τὸν ἴδιο τὸ Δία. Ὅταν μεγάλωσε τὸ θρέψας κι' ἔγινε βασιλιάς τοῦ Ὀλύμπου, ἡ Ἀμάλθεια πληρώθηκε γιὰ τὰ τροφεία: Ἐγίνε ἀστέρι ἀνάμεσα στ' ἀστέρι (ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Αἰγόκερω) κι' ἕνα ἀπὸ τὰ κέρατά της ἔγινε τὸ Κέρας τῆς Ἀφθονίας...

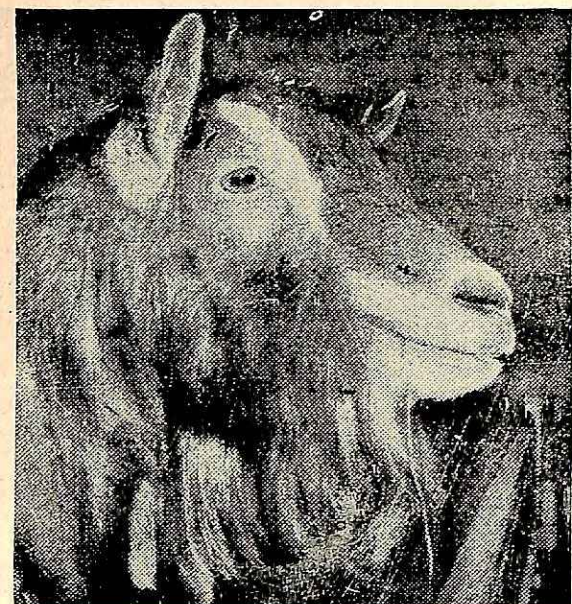
Τὸ πιὸ χρήσιμο, τὸ πιὸ προσοδοφόρο καὶ συγχρόνως τὸ πιὸ καταστρεπτικὸ ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ ἐξημέρωσε ὁ ἄνθρωπος...

Ἄν δὲ γνωρίζαμε αὐτὸ τὸ παραμῦθι ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία, θὰ μπορούσαμε νὰ πιστέψουμε πὼς εἶναι διαφημιστικὴ ἀλληγορία τοῦ συνδικατοῦ τῶν αἰγοτρόφων ἢ τῆς Ἐνώσεως Γαλακτοπαραγωγῶν! Ἀλλὰ κατὰ τὴ μυθολογικὴ μορφή της, τὸ νόημα τῆς ἀλληγορίας εἶναι διαφανέστατο. Συμβολίζει μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ κατσίκα ἦταν μιὰ πλουτοπαραγωγικὴ πηγὴ, μιὰ ἐποχὴ ποὺ οἱ ἄνθρωποι στήριζαν τὴν οἰκονομία τους στὴν αἰγοτροφία. Γιατί συχνὰ καὶ γιὰ πολλοὺς λαοὺς ἡ κατσίκα ὑπῆρξε ὅτι εἶναι σήμερα ἡ φώκια γιὰ τοὺς Ἑσκιμῶνες καὶ ὁ τάρανδος γιὰ τοὺς Λάπωνες: τὸ μοναδικὸ μέσο ἐπιβίωσης.

Ἀπὸ τὸ δέρμα της γίνονται οἱ ἀσκοὶ ποὺ στὶς ἡμέρες μας ἀκόμα χρησιμοποιοῦνται σὲ ὠρισμένες περιοχὲς ὡς δοχεῖα γιὰ κάθε λογῆς ὑγρὰ. Ἀπὸ τὸ δέρμα τῆς κατσίκας ἔφτιαχναν ἄλλοτε τὶς παραγινεὲς καὶ σήμερα τὸ «σεβρὼν» εἶναι δέρμα πολυτελεῖας γιὰ γάντια καὶ ὑποδήματα.

Ἀπὸ τὶς τρίχες τῆς κατσίκας οἱ Ἀραβες κατασκευάζουν ὑφάσματα, σχοινιά καὶ τάπητες. Τὰ γνήσια μάλλινα τοῦ Κασμῖρ εἶναι ἀπὸ μαλλὶ κατσίκας. Στὴν ἀρχαιότητα τὸ μαλλὶ τῆς κατσίκας ἦταν πολὺτιμο. Ὁ Ἰεχωβάς διέταξε τὸν Μωϋσῆ νὰ ὑφάνῃ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἀπὸ μαλλὶ κατσίκας.

Τὸ κρέας της εἶναι εὐγεστότατο καὶ δρεπτικό. Τὸ γάλα της πλούσιο, βιταμινοῦ-

‘Ο Τράγος, γενειοφόρος επιβήτωρ του κοπαδιού, έπαρκει στις άνγκες 150 θερμόαιμων θηλυκών...

χο, εύπεπτο, καθαρό από μικροοργανισμούς (ή κατσικά σχεδόν ποτέ δεν αρρωσταίνει) και στη σύνθεσή του ανάλογο με το ανθρώπινο γάλα. Το πελώριο μαστάρι της παράγει δέκα λίτρες την ημέρα. Η κατσικά της Νουβίας παράγει δώδεκα λίτρες. Το μαστάρι της σέρνεται στο χώμα και οι ιδιογενείς το προστατεύουν μ' ένα δεσμώτινο σάκκο. Από το κατσικίσιο γάλα γίνονται τα πιο νόστιμα τυριά. Πενήντα κιλά γάλακτος δίνουν έφτά ως δέκα κιλά τυριού. Άκόμα και η κοπριά της κατσίκας είναι θανάσιμο λίκασμα που έχει το πρόσθετο πλεονέκτημα ν' απομακρύνει τα τρωκτικά από τους άγρους.

Φαίνεται λοιπόν πως η μυθολογική αλληγορία έχει σιτερές βάσεις στην πραγματικότητα: Η κατσικά είναι πηγή πλούτου. Τό γάλα της έδρανε τους θεούς και τους ανθρώπους επί αιώνες γενεές. Το κέρας της 'Αμαλθείας' είναι πραγματικά πηγή της αφθονίας.

Άλλά τότε, θα ρωτήσετε, γιατί σκοτώνουν τις κατσίκες στη Βενεζουέλα; Άς δούμε λίγο το κέρας της 'Αμαλθείας' από την άποψη.

Άπό δώ πέρασαν οι κατσίκες
ΑΚΟΤΜΠΙΣΜΕΝΟΣ στο παραπέτο της καραβέλλας του ο Πορτογάλος θαλασσοπόρος Γιοακίν ντο Κάμο έβλεπε ν' αναδύεται στον θορύβοντα μια όπτασία όνειρου.

— Σάντα Μαρία! Τι πράμα είναι τούτο! Γύρω του οι σύντροφοι του ταξιδιού κύτταζαν άφαντοι από θάνασμό. Στην έρημη άπεραντωσίνη του νότιου-Ειρηνικού, έκτοντάδες μίλια πέρα από τις άφρικανικές άκτες — νά που ξερόβάλλε άστραφτερό κάτω απ' τις πρωινές άκτίνες του 'Ήλιου ένα άγνωστο νησί, καταπράσινο, καταφορτωμένο από θαθύσκια δάση που ή άβρα της θάλασσας έφεραν την εύωδία του ως τους έκθαμβους Πορτογάλους ναυτικούς. Όλος αυτός ο παραδεισος όγκος του πρόσινου, τριγυρισμένος από βραχώδεις άκτές, έμοιαζε με ξέχειλο δίσκο της εύφορίας που προσφερόταν από

τις ενάλιες θεότητες στους τολμηρούς έξερευνητές των άγνωστων κόσμων. Έτσι άποκαλύφθηκε για πρώτη φορά στους άνθρώπους της Δύσεως, ένα πρωτό-σωτήριον έτους 1502, το καταπράσινο έξωτικό νησί της 'Αγίας Έλένης. Άλλοίμονο! Τρεις αιώνες άργότερα το θάυμα αυτό της θάλασσας του Νότου παρούσιζε το θλιβερό θέαμα μιας άποκορυστικής φαλακρότητας. Έξαφανίστηκαν τα θαθύσκια δάση, το όργιο της βλαστήσεως παραχώρησε τη θέση του στην άγονη έρημιά των βράχων. Το δράμα του παράδεισου έγινε έξοαρχο σκέλεθρο, κατάρηλο μονάχα για νά χρησιμεύσει ως φυλακή και τάφος για τον ένδοξο ήττημένο του Βατερλό!

Πώς εξηγείται η τραγική αυτή μεταμόρφωση; — Άπό δώ πέρασαν οι κατσίκες!

Γιατί το ζωο αυτό, τόσο χρήσιμο και πλουτοφόρο, είναι, πολύ περισσότερο από τις άκρίδες, ο ύπ' αριθ. 1 καταστροφές του φυτικού κόσμου. Τάραχουν κι' άλλα ζωα που καταστρέφουν τη βλάστηση: το πρόβατο, ή άγελάδα. Άλλ' αυτά 'έξυρίζουν' άπλως το έδαφος. Ένώ ή κατσικά για νά φάει το φυτό ξεριζώνει και τη ρίζα του. Τρώει τα βλάστησια, ροκανίζει τη φλοΐδα των δέντρων που τραυματίζονται θανάσιμα, φτάνει ως τα ψηλότερα κλαδιά. Κι' ενώ το πρόβατο και ή άγελάδα βόσκουν συνήθως στο λιβάδι, στην άνοιχτή πεδιάδα, ή κατσικά μπορεί νά σκαρφαλώσει στις πιο άπότομες πλαγιές. Έκει που περνάει ο τετραπόδος αυτός Άτίλως, το χορτάρι δεν ξαναφυτρώνει, οι τάπητες της χλόης εξαφανίζονται, το άπογυμνωμένο χώμα παρουσιάζεται από τις βροχές, εμφανίζονται τα βράχια, ή άμμος — ή γή μεταβάλλεται σ' έρημο!

Στην 'Αγία Έλένη, το 1513, οι Πορτογάλοι αποβίβασαν μερικές κατσίκες. Αυτοί άιώνες άργότερα υπήρχαν χιλιάδες κεφάλια που το πέρασμά τους άφρησε άνεξίτηλα σημάδια στη μορφή του νησιού. Το 1810 ένας Άγγλος Κυβερνήτης διέταξε την έξολόθρευση των άγριοκατσίκων. Άλλ' ήταν πολύ άργά! Η καταστροφή του νησιού είχε συμπληρωθεί. Χωρίς βλάστηση, χωρίς τα έκτακτομύρια των ορυμάτων που συγκαταστήν το χώμα, τα νερά της βροχής παρέσυραν τη γή στη θάλασσα. Δεν έμεινε παρά ο σκελετός του νησιού, τα βράχια. Η συμφορά ήταν άνεπανόρθωτη. Η 'Αγία Έλένη' δε θα έβανγινε ποτέ ή παραδεισια όπτασία που αντίκρυσε κάποτε ο Γιοακίν ντο Κάμο. Άπό δώ πέρασαν οι κατσίκες.

‘Ο φαύλος κύκλος

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ της 'Αγίας Έλένης' είναι, σε μικρογραφία, τοπικό παράδειγμα των επιδράσεων της κατσίκας στη βλάστηση και στο έδαφος. Στην κατσικά όφειλεται ή άπογύμνωση των χωρών της μεσογειακής λεκάνης, αυτή άποψίλωσε την Προβηγκία, την Έλλάδα, τη Σικελία, τη νότια 'Ιταλία, έγδαρε την 'Ισπανία ως το κόκκαλο, κατέστρεψε τις χώρες της βορείου Άφρικής, μετέβαλε σε άμμουδες έρήμους το Άλβανο, τη Συρία και την Παλαιστίνη, έκτεθειέντας το καταστροφικό της έργο δια μέσου της 'Ασίας ως τις άνατολικές άκτες της Κίνας...

Συνήα ο ίδιος ο άνθρωπος άποψιλώνει βλακωδώς τη χώρα του, άλλ' ή κατσικά συμπληρώνει την καταστροφή καταβροχθίζοντας τα φτωχά θλαστάρια του δάσους που άγωνίζεται για ν' άναγεννηθεί έξο- ουτερόνοντας κάθε προσκάθεια άναδασώσεως. Τα δονδύλλια και το χορτάρι έξαφανίζονται μόλις φυτρώσουν. Και όσο λιγώτερο πρόσινο υπάρχει, τόσο πιο άχόρταγες γίνονται οι κατσίκες που ξεριζώνουν συστηματικά τα πάντα. Φαύλος κύκλος, από τον όποιο κανένας δεν ώφελείται. Ούτε ή ίδια ή κατσικά που τελικά είναι ύποχρεωμένη ν' άπομακρυνθεί από την έρημο που δημιούργησε, ούτε το έδαφος, ούτε, προ πάντων, ο άνθρωπος.

Η επίδραση της κατσίκας φαίνεται πιο καθαρά στον περιορισμένο κόσμο ένδς νησιού: Παράδειγμα, τα νησιά της 'Ωκεανίας. Όπου οι καλοπορεύεται ιεραπόστολοι έφεραν μαζί τους την κατσικά, τα νησιά κατακλύστηκαν από χιλιάδες άγριοκατσικά που κατέστρεψαν όλη τη βλάστηση. Το 1778 ο πλοίαρχος Κούκ έφερε στη Χαβάη ένα τράγο και δυο κατσίκες. Έκατο χρόνια άργότερα υπήρχαν 10.000 άγριοκατσικά στο νησί. Μόνο χάρη στα δραστηκά μέτρα της άγγλικής διοικήσεως, τη μαζική έξολόθρευση των κατσικιών, ή Χαβάη διατήρησε μέχρι σήμερα ένα ποσοστό του άρχικού πρσίονου της.

Ο Δαρβίνος, τον περασμένο αιώνα, είχε κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για τα δάση των νησιών Χουάν Φερνάντες που πλησιάζουν τα έξαφανισθούν. Αυτοί από τα νησιά του άρχιπελάγους, όπου δεν είχαν εισαχθεί κατσίκες, διατηρούν μέχρι σήμερα τα δάση τους. Τα όπόλοιτα έχουν άποψιλωθεί. Στο Μαρόκο, οι νεώτεροι κέδροι έχουν ήλικία 400 ετών. Αυτό σημαίνει ότι στα τελευταία τετρακόσια χρόνια ούτε ένας καινούργιος κέδρος δεν έχει φυτρώσει. Καθόλου παραδόξο: Η κατσικά έμφανίστηκε στο Μαρόκο πριν από τετρακόσια χρόνια. Πώς νά φυτρώσουν τα κακόμοια τα δέντρα που άναπτύσσονται τόσο δύσκολα και τόσο άργά!

Η κατσικά παρ όλο νά φράζει το λιμάνι του Μπορντό: Στις γύρω βουνόπλαγιές τα χώματα, άπογυμνωμένα από κάθε βλάστηση, παρασύρθηκαν από τους χειμάρρους, χώθηκαν στα μεγάλα ποτάμια και ήσαν νά κατακαθίσουν στο δέλτα του Ζιρόντ. Σήμερα, για νά διατηρηθεί άνοιχτό το λιμάνι του Μπορντό, οι βυθοκόροι πρέπει νά δουλεύουν μέρα νύχτα. Γιατί οι διαβρώσεις του έδαφους — που χρειάζονται πολλά χρόνια για νά γίνουν αίσθητες στις πεδιάδες — καταστρέφουν μια πλαγιά σε λίγες μέρες — κάποτε άκοούν και λίγες ώρες καταρρακτώδους βροχής.

Νά λοιπόν γιατί στη Βενεζουέλα οι χωροφύλακες σκοτώνουν τις κατσίκες που συναντάνε στα ύψόμενα κατά μήκος των αυτοκινητοδρόμων: Άν οι κατσίκες φάνε το χορτάρι, τα χώματα και οι πέτρες θα παρασυρθούν και άλλου θα ύπονομούν άλλου θα θάφουν τον αυτοκινητόδρομο.

Στη Βενεζουέλα πραγματοποιήθηκε πρόσφατα ένα χαρακτηριστικώτατο πείραμα: Στην έπαρχία της Τακάκουα, που τι έδαφός της είχε διαβρωθεί από τις κατσίκες, ή κυβέρνηση έξαγόρασε όλα αυτά τα ζωα από τους κτηνοτρόφους και άπηγόρευσε την αλιγοτροφία με πουνές φυλάκσεως και προσήμιον. Τρία χρόνια άργότερα είχαν γίνει αίσθητα τ' άποτελέσματα του πειράματος: οι πλαγιές που άναδασώθηκαν έγιναν καταπράσινες, το

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 40

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΙ. ΣΥΜΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Λιουιέν Ρούζ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΛΩΤΡΕΚ

Η θαυμάσια μυθιστορηματική βιογραφία του Λωτρέκ ιστορεί, παράλληλα, το δρόμο που άκολούθησε ή νεότερη ζωγραφική. Ο Λωτρέκ γνωρίζεται με τη Μύριαμ, μια νέα έξυπνη, εύαισθητη και γοητευτική, που άντιπροσωπεύει τον ιδανικό του τύπο. Μ' όλο που της έχει ύποσχεθεί πως θα μείνουν μονάχα φίλοι, και μ' όλη την προσπάθεια που κατέβαλε για νά διατηρήσει την ύπόσχεσή του, την έρωτεύεται. Η ζήλεια του για την πανέμορφη κι' άδιάφορη γι' αυτόν Μύριαμ τον κάνει κουραστικό και για νά μη την χάσει άποφασίζει νά τη γνωρίσει στους κοσμικούς του φίλους.

31ον

Ο ΑΝΡΤ παρακολουθούσε κρυφά την Μύριαμ. Έκείνη άκουγε προσεχτικά τον Ζυλ Ντυπρέ, έναν όρημνικό άντρα, με σβέρο ταύρου, που είχε άποκτήσει μιά άπ' τις μεγαλύτερες περιουσίες της Γαλλίας. Κρατούσε το βλέμμα της χαμηλωμένο, μ' ένα αινιγματικό χαμόγελο στα χείλη. Δόξα τω Θεώ, έδειχνε νά πλήττει. Όμως ο Ζυλ Ντυπρέ τσάκωσε το βλέμμα του κι' έσκυψε προς αυτόν.

— Έλεγα στη δεσποινίδα Χάγιεν για κάποιο Καγιέ, έναν προαγωγό της Μονιάρτης που σκότωσε προ καιρού μια κοπέλλα. Τον έχετε άκουστά;

— Άν τον έχω άκουστά; Η σπιτονοικοκυρά μου, μιλάει γι' αυτόν ένα χρόνο δόκληρο.

— Θα γράψουμε άρθρα σχετικά μ' αυτόν. Θα θέλατε νά κάνετε μιά άφίσσα;

— Δεν το νομίζω. Τελευταία δεν άσχο- λούμαι και πολύ. Έξ' άλλου σε λίγους μήνες θα πάω στο Λονδίνο.

Η Μύριαμ του χαμογέλουσε. — Όστόσο, για στάσου! Ίσως νά τα καταφέρω. Ένας άνθρωπος που βαδίζει προς την λαμητόμο, θα ήτανε περίφημο θέμα...

★

Η ΤΑΝ πολύ κεφάτος, καθώς γυριζα- νε στο σπίτι της.

— Ναι θα γινότανε μιά έντυπωσιακή άφίσσα δεν νομίζεις; Λένε πως ο Ντά Βίντσι συνήθιζε νά παρακολουθεί έκτελέσεις για νά σκιασάει τα πρόσωπα των κα- ταδίκων. Όχι πως είμαι ένας Ντά Βίντσι...

— Άλήθεια γιατί μου είχες γνέψει;

— Δεν σόγγνεψα. Χαμογέλασα έλπίζοντας πως θα έχαινες αυτή την άφίσσα.

— Και πως σου φάνηκε ο Ντυπρέ;

— Δέ μ' άρεσε και πολύ. Είναι έξυπνος, αλλά όμως και τρομερά φαντασμέ- νος. Κανχιέται για τα λεφτά του. Θα μου μίλησε δέκα φορές για τ' άλογά του και για το γιότι του, που βρίσκεται στο Μόντε Κάρο.

Όταν φτάσανε μπροστά στο σπίτι, εκείνη έριξε στους όμους την κάπα της και τόν φίλησε.

— Πέρασα πολύ εύχάριστα, του έλεγε,

θα σου λεγα, νά περάσεις επάνω, αλλά είναι άργά.

— Καταλαβαίνω, της άπάντησε πα- σχίζοντας νά κρύψει την άπογοήτευσή του. Τότε αύριο;

— Όχι, όχι αύριο, Άνρύ, αν δε σε πειράζει. Αυτή τη βδομάδα, δγίκαμε κά- θε βράδυ σχεδόν και θάδελα νά κοιμηθώ λιγάκι. Άς πούμε μεθαύριο. Δεν σε πει- ράζει, ξ;

— Και θέβαια με πειράζει, της χαμο- γέλασε. Πολύ μάλιστα, αλλά καταλα- βαίνω. — Αυτοί μέρες δίχως νά την δει, μια αιώνιότητα. — Καληνύχτα, αγαπούλα, την Παρασκευή λοιπόν.

Τις επόμενες βδομάδες, την έβλεπε β- λο και πιο άραιά. Έκείνος την παρακο- λουθούσε από μακριά. Όμως ή νέα δεν συναντούσε κανένα και τραβούσε για το σπίτι της. Όστόσο, όταν βρισκότανε μα- ζι της, δεν κατάφεραν νά κρύψει τις ύ- ποψίες του, πόνιζε νά την τσακώσει.

Στο τέλος εκείνη δεν άντεξε πιά.

— Δεν μπορούμε, δεν μπορούμε νά έξακολουθήσουμε έτσι! του φώναξε ένα βράδυ σπίνγοντας τα μηνίγχα της. Δεν θα έπείρεπα σε κανέναν άλλον αυτό που μου κάνεις.

— Έπειδή με λυπάσαι, γι' αυτό! Με λυπάσαι που είμαι ένας σκατάς. Πές το! Πές το!

— Πάψε, πάψε Άνρύ, για το Θεό. Δεν ξέρεις τι λές. Κατάστρεφες τα πάντα άνάμεσά μας. Αυπάμαι που σε γνώρισα. Μάλιστα! Δέ θέλω νά σε ξαναδώ!

Τα λόγια της τόν συνέφεραν. Έγινε σταχτής.

— Σε παρακαλώ, Μύριαμ, σε παρα- καλώ, μη με διώχνεις! Δεν θα μπορέσω νά ζήσω δίχως σεένα. Είσαι ό,τι έχω στη ζωή. Δέ θα ξαναρωτήσω τίποτε πιά. Άλλά μη με διώχνεις, σε παρακαλώ!

Άπελπισμένη κύτταξε στα βασανισμένα του μάτια. Είδε το τρέμουλο των προση- μένων χειλιών του, τα άξιοδρήνητα πόδια του.

— Καλά, βόγγηξε ή νέα. Καλά, άς δοκιμάσουμε άκόμη μια φορά.

Πέρασαν λίγο καιρό εύτυχισμένοι. Την πήγε πάλι στο Λούβρο και της διηγή- τηκε την ιστορία του Φίλιππο Αίτιπ και της Μαντόνας του.

— Λεγότανε Λουκρέτσια Μπούτι. Η- τανε μια Φλωρεντινή, νεαρή, κατάξανθη και καλόγρια. Έκείνος μεσόκοπος. Την

είδε, ενώ ζωγράφιζε μια τοιχογραφία του μοναστηριού της και παρακάλεσε την 'Η- γουμένη νά της επιτρέψει νά του ποζάρει. Άγαπηθήκανε κι' όταν τέλειωσε ή τοιχο- γραφία το σκάσανε μαζί. Κι' όπως λένε στα παραμύθια, κόνανε πολλά παιδιά, παντρεύτηκαν και ζήσανε εύτυχισμένοι.

Άλλη φορά πάλι πήγανε στην Έβραϊ- κή συνοικία. Φάγανε σ' ένα μικρό έστια- τώριο που βρωμούσε κρεμμύδια και τη- γανισμένο λίπος. Του διηγήθηκε έβραϊκά άνέκδοτα και, για πρώτη φορά ύστερα ά- πό βδομάδες, γελάσανε και πάλι λέφτερα.

— Γιατί νά μην είναι έτσι πάντα, του έλεε ενώ γυρνούσανε στο σπίτι. Θα ή- τανε τόσο ώραία.

Μιά άλλη Κυριακή την πήγε στις Βερσαλλίες.

— Βλέπεις έτούτο το παράθυρο, της έδειξε με το μπαστούνι. Είναι το παρά- θυρο της Πομπαντούρ. Έκει καθότανε, ό- ταν πέθανε. Όπως ξέρεις, δεν μπορούσε νά πλαγιάσει.

★

Ο ΣΟ πλησίαζε ο καιρός της άναχω- ρήσεώς του για το Λονδίνο, ο Άν- ρύ γινότανε όλο και πιο κακόδηνος, πιο άνήσυχος. Τον τυραννούσε μια κακιά προσάσθηση, άφήνοντας την Μύριαμ, μο- νάχη στο Παρίσι. Αήλωσε στον Μω- ρίς, πως δεν θα έφρευγε.

Ο Μωρίς άναπήδησε όργισμένος.

— Δεν θα φύγεις; Τρελλάθηκες;

— Τα έργα μου τα έχουν, δεν είναι; Αιτά δε θέλουμε; Έμένα τί θα με κά- νουν; Τι νά πάω λοιπόν;

— Τι νά πäs; Τα γαλάζια μάτια του Μωρίς σπείσανε από άπελπισία. Νά στο πω έγώ. Γιατί δουλέψα πάνω από χρόνο γι' αυτή την Έκθεση. Γιατί ή άφιξή σου έχει άναγγελθεί στον Τύπο. Γιατί ύποσχεθήκαμε συνεντεύξεις. Γιατί ο κή- ριος Μάρσαντ χρειάζεται τις οδηγίες σου σχετικά με το κρέμασμα των έργων. Καί, τελικά, επειδή ο πρίγκιπας της Οθ- σλλίας...

— Ά, ναι, νά πάω ή όργή! Ξέχα- σα πως αυτός θα έγκαινιάσει την Έκ- θεσή μου. Πολύ εύγενικό από μέρους του.

— Εύγενικό! Γι' άκου τον! Για το Θεό, τί σου συμβαίνει, Άνρύ; Δεν δεί- χνεις ν' αντιλαμβάνεσαι την τιμή που σου κάνει.

— Τιμή; Τώρα ο Άνρύ έγινε κατακοκ- κινός από όργη. Άκου, δώ Μωρίς; Έκ- τιμώ την έπίσκεψη του πρίγκιπα σά φίλι- κή χειρονομία, αλλά αν μιλάμε για τι- μή, θάδελα νά ξέρω ποιος τιμάει ποίον; Μά τα γένεια του Σαιν Ζωζέφ, Μωρίς, ξέρεις ποιος είμαι έγώ; Είμαι ο Κόμης ντε Τουλούζ! Ένας Τουλούζ ώδήγησε τις Σταυροφορίες κι' ένας ξάδελφός μου ύ- πήρξε βασιλιάς της Άγγλίας, όταν οι

35

ἀναπτύχθηκε ένα περίπλοκο αίσθημα: μητρικό φίλτρο και έρωτική οταργή από μέρος της Κλάρας, έρωτική φιλία και ἀφοσίωση από μέρος του Γιοχάννες. Τό αίσθημα αυτό έμελλε να κρατήσει χρόνια — πρό πάντων μετά τον τραγικό θάνατο του Σούμαν. 'Ο τελευταίος θαύμαζε ἀνεπιφύλακτα τον Μπράμς. 'Η συνάντησή τους είχε γίνει τον Σεπτέμβριο του 1853 (ο Μπράμς ήταν τότε 20 χρόνων). Λίγους μήνες αργότερα ο Σούμαν, σε μια στιγμή παροξυσμού της τρέλλας του, έπεφτε στο Ρήνο. Είχε σωθεί τότε, αλλά πέθανε σ' ένα φρενοκομείο μετά δυο χρόνια. Και ο Μπράμς αφοσιώθηκε από εκείνη τη στιγμή στην Κλάρα. Δεν έχει ξεκαριθισθεί αν υπήρξαν έραστές ή αν ο δεσμός τους ήταν μια πολύ στενή φιλία, που άγγιζε τον πλατωνικό έρωτα. Τό μόνο βέβαιο είναι ότι η Κλάρα υπήρξε τό μεγάλο αίσθημα στη ζωή του Μπράμς. 'Η Κλάρα πέθανε τό 1896 — ένα χρόνο πριν από τον Γιοχάννες.

Τό μουσικό έργο του

ΠΕΡΑ από τό βαθύτατο αυτό αίσθημά του γιά την Κλάρα, η ζωή του δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. 'Εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία από τη ζωή του είναι τό έργο του — ένα από τα πιο μεστά και τα πιο πλούσια στην ιστορία της μουσικής.

Στη φόρμα ο Μπράμς ήταν κλασικός. Οι σημαντικότερες συνθέσεις του είναι σε φόρμα σονάτας. 'Όταν, νεαρός ακόμα, πρωτοπαρουσιάσθηκε στον Σούμαν με τό συστατικό γράμμα του Γιάκομπ, είχε μαζί του δυο σονάτες του γιά πιάνο, που ο Σούμαν τις θαύμασε και τις χαρακτήρισε «συγκυμαιμένες συμφωνίες». Οι δυο Σερβάντες του γιά όρχήστρα έχουν κι' αυτές συμφωνικό χαρακτήρα. Και τα κοντσέρτα του γιά πιάνο και βιολί — από τό άριστουργήματα της μουσικής φιλολογίας — είναι πραγματικές συμφωνίες, όπως τα κοντσέρτα του Μπετόβεν. Τα τρία και τα κουαρτέτα που έγραψε κατόπιν μαρτυρούν πόσο πιο ώριμος καλλιτεχνικά γινόταν κάθε μέρα.

'Όστόσο δεν είχε γράψει ακόμα καμμία Συμφωνία. Στο μεταξύ, όμως, η ικανότητά του να γράζει, ότι ήταν δυνατό από τα θέματα του είχε καλλιεργηθεί από την αγάπη του να γράφει παραλλαγές. Είναι περίφημες οι παραλλαγές του σε θέματα του Χαίντελ, του Παγκανίνι και του Σούμαν και πρό πάντων οι άριστουργηματικές «Παραλλαγές σ' ένα θέμα του Χαίντεν», που υπήρξαν η τελική προπαρασκευή του γιά τη σύνθεση συμφωνιών. 'Εγγραψε συνολικά τέσσερις που είναι οι κορυφώματα του έργου του και από τις ωραιότερες στιγμές στην ιστορία της μουσικής. Τό «Γερμανικό Ρέκβιέμ» του, ή «Ακαδημαϊκή Εισαγωγή» του, τα τραγούδια του, οι συνθέσεις μουσικής δωματίου, οι Ραψωδίες του συμπληρώνουν τό έργο του, που αναγνωρίζεται σήμερα ένα από τα πολυτιμότερα περάδια του καλλιτεχνικού θησαυρού που μάς κληροδότησε ο 19ος αιώνας.

'Ο Μπράμς είχε εξαιρετικά ἀνεπτυγμένη την αυτοκριτική. Γι' αυτό μόλις στα 43 χρόνια του έγραψε την πρώτη

συμφωνία του, αφού πρώτα κατέστρεψε αρκετά έργα που τα είχε θεωρήσει «πειραματικά». 'Ελεγε: «Μία συμφωνία δεν είναι παιχνίδι». Και αισθανόταν επί πολλά χρόνια διαταγμό να γράψει συμφωνία, γιατί ήξερε ότι καμμία προσπάθειά του δεν θα μπορούσε να δημιουργήσει έργο που να μη συντρίβεται κάτω από τό άφθαστο μεγαλείο των συμφωνιών του Μπετόβεν. 'Όστόσο, όταν παίχθηκε η Πρώτη Συμφωνία του, ο διάσημος άρχιμουσικός Χάνς φόν Μπύλντοφ, που διηύθυνε την εκτέλεσή της, την χαρακτήρισε «δέκατη» — δηλαδή συνέχεια των 'Εννέα Συμφωνιών του Μπετόβεν. Και ο ίδιος είπε: «Πιστεύω ότι η διαδοχή των τριών «Μπ» — Μπάχ, Μπετόβεν, Μπράμς — δεν είναι κάτι τυχαίο».

'Η ουσία και η μορφή

Ο ΜΠΡΑΜΣ είχε πολλές ανθρώπινες αδυναμίες — ίσως γι'αυτό δεν γνώρισε τον πόνο και τη δυστυχία, γιατί η ζωή του δεν είχε τραγικές περιπέτειες — υπήρξε όμως μεγάλος καλλιτέχνης. 'Όπως όλοι οι μεγάλοι καλλιτέχνες, ήταν προικισμένος με φαντασία που τον έκανε να βλέπει τα πράγματα σε αναλογία, όχι με στενή προσκόλληση στην πραγματικότητα. Τό ανόστημά του σαν καλλιτέχνη είναι άσυγκριτα μεγαλύτερο παρά τό ανόστημά του σαν ανθρώπου. 'Ο άνθρωπος, όμως, πεθαίνει, αλλά τό έργο του έπιζεί. Και τό έργο του Μπράμς τό συγχωρεί όλες τις ανθρώπινες αδυναμίες του.

Τό έργο αυτό γράφηκε σε μιαν εποχή που ο Ρωμαντισμός είχε χάσει την όρμη του και παραχωρούσε τη θέση του στο ρεαλισμό. 'Ο Μπερλιόζ, ο Βέμπερ, ο Σοπέν, ο Σούμαν είχαν πεθάνει και η μουσική τους ανήκε στο παρελθόν. 'Αρχιζε μια καινούργια εποχή με την προγραμματική μουσική του Λιστ και με την επανάσταση του Βάγνερ. 'Ο Μπράμς, ωστόσο, έμεινε ρωμαντικός

στο έργο του — ο τελευταίος ρωμαντικός και ο τελευταίος από τους μεγάλους. Ρωμαντικός στην ουσία, αλλά κλασικός στη μορφή. 'Η τεχνική του συνεχίζει τον Μπάχ και τον Μπετόβεν — ή εμπνευστή του ακολουθεί τον Σούμαν. Δεν έχει, βέβαια, τη φαντασμαγορική λαμπρότητα του Μπερλιόζ, ούτε την παλλόμενη ευαισθησία του Σοπέν, έχει όμως περισσότερο βάθος και μεγαλύτερη έσωτερική ένότητα τό έργο του. Και συχνά έχει μεγαλοπρέπεια, που θυμίζει Μπετόβεν — όπως στο Κοντσέρτο γιά βιολί και όρχήστρα, στο πρώτο μέρος του πρώτου κοντσέρτου γιά πιάνο και όρχήστρα, στο «Γερμανικό Ρέκβιέμ», σε μερικές σονάτες. Μπορεί ή ένορχήστρωσή του να μην είναι πάντοτε σοφή και περίεχνη. Είναι, όμως, αυτό άδυναμία, όταν υπάρχει τόση ουσία.

'Ο Μπράμς παίζεται σήμερα συχνότερα παρά ποτέ άλλοτε: αυτό σημαίνει ότι τό έργο του κερδίζει με τό πέρασμα του χρόνου. Και συγκινεί βαθιά — πολύ περισσότερο από τη μουσική που τό διαδέχθηκε και που ο Μπράμς δεν την συμπαθούσε. 'Ενας θεός της εποχής του, ο Λιστ, έχει παύσει να είναι θεός σήμερα και τό έργο του δεν συγκινεί πλέον. 'Ο Μπράμς, όμως, δικαίωσε άπόλυτα την προφητεία του Μάρξσεν, τη διαίσθηση του Γιάκομπ και την κρίση του Σούμαν. 'Ο τελευταίος είχε γράψει γι' αυτόν: «Είναι ένας από τους έκλεκτους που πρέπει τα πρώτα βήματά του στον κόσμο να χαιρετισθούν με φύλλα δάφνης και φοινικιάς». Και ο ίδιος είχε διακηρύξει ότι ο Μπράμς ήταν ο γνήσιος κληρονόμος του Μπετόβεν.

Μπετόβεν, βέβαια, δεν είναι ο Μπράμς — γι'αυτό Μπετόβεν δεν είναι κανένας. Είναι, όμως, ο μόνος που συνέχισε εύλαβικά και με βαθιά πίστη τό έργο του Τιτάνα. Και δημιούργησε ένα δικό του έργο που, όσο κι' αν δεν είναι μπετοβενικό, μένει ένα από τα σημαντικότερα προϊόντα της μουσικής παραγωγής όλων των τόπων και όλων των εποχών.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

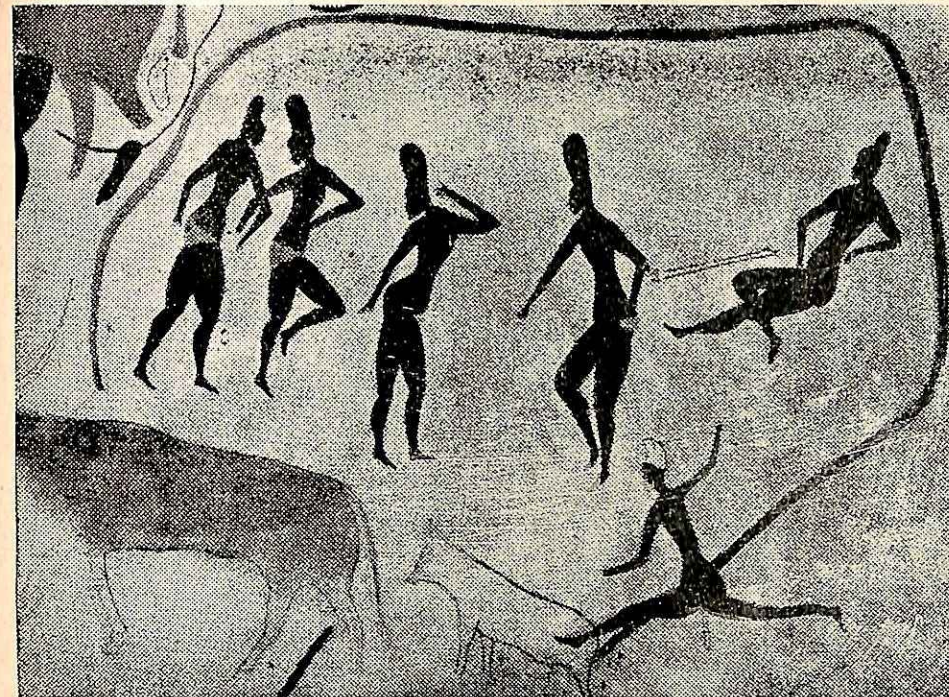
'Ασπιρίνη κατά της χοληστερόλης;

Μέχρις ότου κυκλοφορήσει τό νέο άμερικανικό φάρμακο ΜΕ 29, που λέγεται ότι μειώνει τό ποσοστό της χοληστερόλης στο αίμα, ίδου ένα άλλο μέσο, πολύ απλούστερο, που αποβλέπει στον ίδιο σκοπό: 'Η ασπιρίνη.... Αυτό, τουλάχιστον, άναφέρει στο τελευταίο τεύχος του «Λάνσετ» (όργάνου του άγγλικού 'Ιατρικού Συλλόγου) ο δρ. 'Αϊντλις, ένας 'Εβραίος γιατρός του Τέλ 'Αβίβ.

'Ο δρ. 'Αϊντλις παρατήρησε (άλλ' ή παρατήρηση δεν είναι καινούργια) ότι σε άρισμένους διαταραχές του κυκλοφοριακού συστήματος ή αύξηση του ποσοστού της χοληστερόλης συνοδεύεται από μιαν αύξηση του ούρικού όξους. 'Αλλά ξέρουμε, πώς ή ασπιρίνη έχει την ιδιότητα να περιορίζει τό ποσοστό του ούρικού όξους (γι' αυτό και χρησιμοποιείται κατά των ρευματισμών). Συνεπώς, σκέφθηκε ο δρ. 'Αϊντλις, αν περιορίσουμε τό ούρικό όξύ, περιορίζουμε συγχρόνως και τη χοληστερόλη. Τα πειράματα άπέδειξαν πώς ο συλλογισμός του ήταν όρθός.

Οι δόσεις που πρέπει να χρησιμοποιηθούν είναι μικρές: 1,5 γραμμ. την ήμερα, δηλαδή, τρία δισκία ασπιρίνης.

Πάντως, τό απλό αυτό φάρμακο κατά της χοληστερόλης — ίσως έπειδή είναι απλό — αντιμετώπίζεται με πολύ σκεπτικισμό εκ μέρους άρισμένων γιατρών.

Προϊστορικές χορεύτριες

ΟΙ ΛΑΟΙ ΠΟΥ ΕΖΗΣΑΝ ΣΤΗ ΣΑΧΑΡΑ

Δύο περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων ή μεγάλη έρημος ήταν σωστός παράδεισος

Η ΙΣΤΟΡΙΑ της Σαχάρας έχει αναπαράσταθεί ήδη στις κύριες γοαμμές της από την αρχαιολογία, χάρη στις μαρτυρίες που άφησαν πίσω τους οι λαοι που την κατοίκησαν κατά τη διάρκεια εκατό χιλιάδων περίπου χρόνων.

Στις βόρειες παρυφές του όρεινου συγκροτήματος Χογκάρ, βρέθηκαν εδώ και λίγο καιρό δυο παλαιολιθικά κοιτάσματα. Τό ένα ανήκει σε μια πανάρχαια λίμνη, που στις όχθες της ζούσε μια πλή κνηγών. 'Εκτός από διάφορα πέτρινα εργαλεία, ήρθε στο φώς κι' ο σκελετός ενός έλεφанта εκείνης της περιόδου.

Στό άλλο κοιτάσμα, βρέθηκαν πολλά κόκκαλα ζώων, άνακατεμένα με στάχτη, που μαρτυρεί την ύπαρξη προϊστορικών εστιών. 'Ανάλογα εύρηματα ήρθαν στο φώς και σε άλλα σημεία της Σαχάρας.

Δεν υπάρχει, λοιπόν, καμμία αμφιβολία, ότι ή μεγάλη έρημος, έδώ κι' 60 με 80 χιλιάδες χρόνια, ήταν κατοικήσιμη. Τό γεγονός ότι δεν βρέθηκαν εργαλεία προερχόμενα από την τελευταία φάση της παλαιολιθικής περιόδου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κατά τη φάση αυτή, που βάσταξε κάπου 30 με 40 χιλιάδες χρόνια, ή Σαχάρα ξεράθηκε κι' έγινε μάλιστα πιο άρρόστη στη ζωή απ' ότι είναι σήμερα. 'Εχασε τη χλωρίδα και την πανίδα της κι' οι λαοι που την κατοικούσαν τράβηξαν πιθανότατα κατά τον νότο.

Κατά την νεολιθική περίοδο, οι λευκοι αυτόι γύρισαν στην κοιτίδα τους, που ξαναγεννήθηκε στο μεταξύ. 'Η έρημος ξαναβρέθηκε τότε τους ρινόκερους, τους κροκόδειλους και τους έλεφαντές της, που τα τελευταία τους δείγματα υπήρχαν

ακόμα στα νότια της Τυνησίας κατά τη ρωμαϊκή κατοχή!

Αυτή υπήρξε ή δεύτερη εύτυχη περίοδος της Σαχάρας. 'Η πανίδα του Σουδάν άπλώθηκε πολύ μακριά προς βορράν. Βρισκόμμε ακόμα και σήμερα μερικά ζωικά είδη, που έπιβίωσαν μετά τη δεύτερη ξήρανση.

'Ο σκελετός του 'Ασσελάρ

ΟΙ νεολιθικοί κάτοικοι της Σαχάρας φαίνεται άγνοούσαν έντελώς τον κανονισμό. 'Ενας δλόκληρος σκελετός βρέθηκε στο 'Ασσελάρ. 'Η προσπάθεια να προσδιοριστεί ή ηλικία του απέτυχε, γιατί οι ειδικοί δεν συμφώνησαν. Στην αρχή, έπικράτησε ή άποψη ότι έρχόκετο γιά ένα παλαιολιθικό άνθρωπο, αλλά κατόπιν οι περισσότεροι από τους έπιστήμονες που τον εξέτασαν έκλιναν προς τη γνώμη ότι είναι αρκετά νεώτερος.

'Όπως και να έχει τό πράγμα, τα ανθρώπινα κόκκαλα, που βρέθηκαν σε πετρώματα της Σαχάρας, δεν αφήνουν καμμία αμφιβολία ότι οι προϊστορικοί της κάτοικοι ανήκαν σε ένα νεοειδη τύπο, που μπορεί να τοποθετηθεί από την άποψη των χαρακτηριστικών ανάμεσα στους Μπουσμέν της νοτίου 'Αμερικής και τους Ιθαγενείς του Κογκό.

Πράγμα παρόμοιο, βρέθηκαν στην Αίγυπτο, κοντά στο Χαρτούμ, δυτά νεοειδών ανθρώπων κι' αντικείμενα από πέτρα και κόκκαλα που θυμίζουν πολύ τους προϊστορικούς κατοίκους της Σαχάρας.

Στα διάφορα βραχώδη συγκροτήματα της έρήμου, όπως στο Τασίλι, στο Χογκάρ, στο Τιμπεστί, ήρθαν στο φώς

'Η Σαχάρα δεν υπήρξε πάντα μια έρημος. Τη διαπίστωση αυτή της γεωλογίας έπεκύρωσε άργότερα κι' ή αρχαιολογία. Πραγματικά, τα καταπληκτικά εύρηματα, που ήρθαν στο φώς, ιδίως στην περιοχή που άπλώνεται κάτω από την 'Αλγερία και την Τυνησία, δεν αφήνουν καμμία αμφιβολία, ότι ή άπέραντη έρημος ήταν άλλοτε κοιτίδα πολιτισμών.

Ζωγραφικές παραστάσεις και χαραγμάτα, που τα θέματά τους είναι παρμένα κυρίως από την άγροτική ζωή.

Χάρη σ' αυτά, μπορεί κανείς να παρακολουθήσει, έννοείται πολύ χονδρικά, όχι μόνο την ανθρώπινη ιστορία της Σαχάρας κατά τα παμπάλαια εκείνα χρόνια, αλλά ακόμα και την κλιματολογική της εξέλιξη, που ώδηγησε άργά αλλά σταθερά στην ξήρανση.

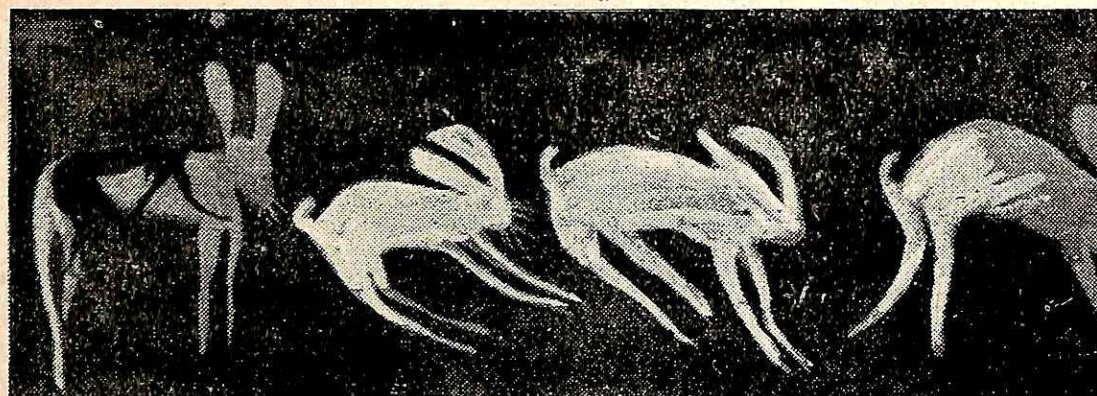
Τα πρώτα ζωα που εξαφανίζονται, είναι οι ρινόκεροι και τα θουβάλια. 'Απου σιάζουν έντελώς στα νεολιθικά σχέδια του Τασίλι. 'Ο ίπποπόταμος γίνεται δλοένα πιο σπάνιος, πράγμα που σημαίνει την προοδευτική εξαφάνιση του νεοου.

'Ο δεύτερος θάνατος της Σαχάρας

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, οι άνθρωποι από κνηγοι γίνονται γεωργοι και κτηνοτρόφοι. Τό γεγονός αυτό άποδεικνύεται από τα πολυάριθμα κοπάδια βοδιών, που αποτελούν συχνό θέμα των σχεδίων κι' από τις επίσης συχνές σκηνές άγροτικής ζωής. Τα πρόβατα κι' οι κατσίκες γίνονται στο τέλος κατοικίδια ζωα και παίρνουν επί τέλους θέση στο μεγάλο οικογενειακό λεύκωμα των χρόνων εκείνων. Δεν λείπουν, επίσης, στα κοιτάσματα όπου έγιναν άνασκαφές, τα καθαρώς γεωργικά εργαλεία, όπως άξίνες, μυλόπετρες και τεκνούρια.

Προς τό τέλος της νεολιθικής περιόδου, κάνει την εμφάνισή του, πλάι στον νεοειδη τύπο, κι' ο Λευκός Άνθρωπος. 'Από πού άκριβώς ήρθε; Μυστήριο... Πάντως από τό Βορρά ή την 'Ανατολή ή κι' από τα δυο μαζί.

Γιά δεύτερη φορά, ή Σαχάρα πεθαίνει. Και κατά την πρώτη χιλιετηρίδα πρὸ Χριστού, δυτερα από μια βαθμιαία

Λαγοί, πού ό ένας τους... ίππεύετα από μία γυναίκα

μάρανση, παίρνει την ύψη πού έχει σήμερα.

Αυτές οι ιδιοτροπίες της φύσεως, αυτές οι εναλλαγές ύψους και ξηρασίας έκαναν τους έπιστήμονες να σαστίζουν για πολύ καιρό. Κατόπιν, όμως, αν τελειώθηκαν ότι ήταν συνδεδεμένες με τη γενική ιστορία του πλανήτη, με κλιματολογικές δηλαδή αλλαγές πού άφορούσαν όλόκληρη τη Γη.

Όταν οι παγετώνες σκεπάζουν όλη την Εύρώπη και τη βόρεια Αμερική, ύστερα από μία γρήγορη πτώση της θερμοκρασίας, πού συμπίπτει με μία περίοδο μεγάλων άπμοσφαιρικών άναστατώσεων, ή Σαχάρα δοκιμάζει τον εδεογετικό αντίκτυπο αυτού του γεγονότος. Ένα σημαντικό δίκτυο ποταμών, πού γεννιέται στα βουνά της της φέρνει μία ύγραση, πού συντηρεί δάση και λιβάδια. Τό νερό, είναι άφθονο σ' αυτή. Η Τσάντ είναι μία σωστή έσωτερική θάλασσα κι' οι άλλες λίμνες είναι μεγάλες και πολυάριθμες.

Κατά τα μέσα της παλαιολιθικής περιόδου, οι πάγοι υποχωρούν άπ' όλα τα σημεία στο βόρειο ήμισφαίριο, πού μπαίνει τότε σ' ένα κλίμα κρύο και ξερό. Άποτέλεσμα: ή ξηρασία σκοτώνει τη Σαχάρα.

Τό νερό ξανάρχεται σ' αυτή με μία κανονική έπιδρομή παγετώνων στην Εύρώπη. Σάν με μαγικό τρόπο, τό παλιό ποτάμιο δίκτυο ξαναζωντανεύει. Έτσι, ή νεολιθική άνθρωπότης έχει τους έκπραστώπους της στη Σαχάρα, όπου υπάρχει βλάστηση. Άλλά από τη δεύτερη χιλιετηρίδα πρδ Χριστού, τά πρώτα άπειλητικά σημάδια της ξηρασίας άρχίζουν να κάνουν την εμφάνισή τους.

Τά άρματα της Γκαράμα

ΣΤΟΤΣ δρόμους του Τασσίλι κι' άλλου, δέν υπάρχουν πιά μόνο παραστάσεις ανθρώπων και ζώων. Βλέπει τώρα κανείς κι' άρματα πού τά τραβούν δυο ή τέσσερα άλογα.

Άρματα στη Σαχάρα! Ό νούς πηγαίνει αυτόματα στους Ρωμαίους πού κατέλαβαν τη βόρεια Αφρική. Άλλά έδώ, δέν πρόκειται γι' αυτούς. Τά σχέδια είναι προγενέστερα. Χρονολογούνται από τους πρώτους αιώνες της τελευταίας χιλιετηρίδας πρδ Χριστού κι' είναι έργο ανθρώπων πού εγκαταστάθηκαν στη Σαχάρα φταςμένοι από την Ανατολή.

Οι άνθρωποι αυτοί ζούσαν στην καρδιά

του Φεζάν κι' ή Γκαράμα, ή πρωτεύουσά τους, δέν είναι πιά σήμερα, παρδ ένας σωρός από έρείπια. Στην κοιλάδα του Άντζάλ, πού ήταν ή κυριότερη εδδός του βασιλείου τους, οι Ίταλοι αρχαιολόγοι έχουν φέρει στο φως πάνω από 60 χιλιάδες τάφους. Η φυλή αυτή ήταν λευκή, ψηλόσωμη με πολύ κανονικά χαρακτηριστικά.

Τά άρματα του Τασσίλι ή του Τιμ Μισσάου σημειώνουν την εμφάνιση του άλόγου στη Σαχάρα, ύστερα από τη μακρά περίοδο του βοδιού. Τά πιδ άρχαία έχουν τό λεγόμενο «στόλ του φτερωτού καλπασμού».

Άπό πού μπήκε τό άλογο; Χωρίς άμφιβολία τό έφεραν στη Σαχάρα οι θαλασσινοι λαοί, Κρήτες ή Φοίνικες, πού αποβιβάστηκαν στην Κυρηναϊκή γύρω στο 1250 πρδ Χριστού.

Οι Αιγαιοκρήτες τά χρησιμοποίησαν στον πόλεμο πού έκαναν λίγο άργότερα έναντίον των Αιγυπτίων, συμμαχώντας με τους Λίβυες. Πράγματι, τό 1200 προσπάθησαν να κυριέψουν τη χώρα του Νείλου. Μετά την άποτυχία τους λουπάν,

πολλοί άπ' αυτούς άναγκάστηκαν να κατευθυνθούν πρδς τη Σαχάρα, προκαλώντας έτσι μία διαφοροποίηση στη σύνθεση του πληθυσμού της.

Οι άνθρωποι επίσης της Γκαράμα χρησιμοποίησαν τά άλογα όταν πολέμησαν τους Αιθίοπες κι' όταν άρχισαν να μαζεύουν χρυσάφι και να τό φέρνουν στη χώρα τους από κοιτάσματα της κεντρικής Αφρικής.

Τό άλογο, στη Σαχάρα, αντικαταστάθηκε σάν πολεμικό και μεταφορικό μέσο από την καμήλα κατά τον 3ο αιώνα πρδ Χριστού.

Υπάρχουν, στη Σαχάρα, κάπου 220 παραστάσεις πολεμικών άρμάτων. Οι αρχαιότερες, σχεδιασμένες κυρίως με ώχρα, βρίσκονται στο Τασσίλι, ενώ οι νεότερες είναι πρδ παντός χαράγματα πού βρίσκονται, έκτός από τό Τασσίλι, στο Φεζάν και στο Χογκάρ.

Οι παραστάσεις άλόγων μόνων τους ή με άναβάτη είναι ακόμα μεταγενέστερες και χρονολογούνται από τον 6ο αιώνα πρδ Χριστού.

ROGER MAT

Μαθήματα στο τραίνο

Στη Νορβηγία, οι εργαζόμενοι πού περνάνε δυο ώρες την ήμέρα στο τραίνο για να πάνε από τό σπίτι στο γραφείο και από τό γραφείο στο σπίτι, θά έπωφελούνται άπ' αυτό τό χρονικό διάστημα για να μάθουν άγγλικά: Έφέτος ή «Υπηρεσία Έκπαιδύσεως Ένηλίκων» ώργάνωσε για πρώτη φορά μαθήματα άγγλικής γλώσσας για τους ταξιδιώτες των τρένων του Όσλο.

Αυτή είναι ή πιο πρόσφατη από τις άξιεπαίνες πρωτοβουλίες της Υπηρεσίας Έκπαιδύσεως Ένηλίκων (μιάς οργάνωσης των Νορβηγών φοιτητών) πού στα έκάτο χρόνια της δράσέως της συνέβαλε σημαντικά στην εκλαϊκευση της παιδείας σ' αυτή τη χώρα. Μετά τον τελευταίο πόλεμο ή οργάνωση αυτή επέξέτεινε τη δράση της σ' όλη τη Νορβηγία. Δάσκαλοι της Υπηρεσίας είναι συνήθως οι φοιτητές και οι καθηγητές της μέσης εκπαιδύσεως.

Τά μαθήματα ποικίλλουν ανάλογα με τις ανάγκες της περιοχής και τά γούστα του κοινού. Ίδιαίτερα παρακολουθούνται τά μαθήματα ζένων γλωσσών — άγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά και ισπανικά — καθώς και οι κοινωνικές έπιστήμες, ή ψυχολογία, ή φιλολογία και ή μουσική. Οι ένήλικοι πού παρακολουθούν αυτά τά μαθήματα δέν υποβάλλονται σ' εξετάσεις, άλλα μπορούν να ζητήσουν ένα πιστοποιητικό σπουδών. Όριο ήλικίας δέν υπάρχει. Πρόσφατα, ένας Νορβηγός έξήντα χρονών άρχισε να παρακολουθεί άνώτερα μαθηματικά κι' ένας άλλος πού έχει ξεπεράσει τά ογδόντα χρόνια μαθαίνει άγγλικά!

Βιτρίνες και δώρα

Του Α. ΞΕΝΟΥ

ριτωμένα καταστήματα και μπουτίκ ξεφυτρώνουν σε κάθε θήμα σου, με βιτρίνες και βιτρίνισες αληθινά κομψοτεχνήματα.

ΛΗ ή Άθήνα θαρρείς και έχει μεταβληθεί σε μιάν άπεραντη βιτρίνα τούτες τις μέρες. Μας καλεί, όπως είπαμε, τους πιστούς της στο σχετικό προσκύνημα. Άς τό πούμε, αν θέλετε, πιδ καλά, χάζεμα. Τδ θέμα είναι, ποιοι είναι οι χάζεοντες. Λίγο πολύ, όλοι μας. Μά δέν πάραχει άκριβώς στατιστική πού να καθορίζει τό ποσοστό μεταξύ γυναικείου και άντρικού φύλου. Όστόσο, τό γυναικείο φύλο φαίνεται πως έχει τό προβάδισμα. Τδ θέμα όμως είναι άλλο. Άν σταματούν μπροστά στις γυναικείς βιτρίνες μόνο οι γυναίκες και στις άντρικές μονάχα οι άντρες. Έδώ τά πράγματα παρουσιάζονται κάπως μερδεμένα. Άν και τά γεγονότα πείθουν πως δέν είναι λίγοι οι άντρες πού στέκονται να απολαύσουν μία όμορφα διακοσμημένη γυναικεία βιτρίνα — τό μόνο πού προσέχουν, είναι κάτι τέτοιες ώρες, να είναι μόνοι τους, να μη συνοδεύονται, — ενώ δέν συμβαίνει κατ' άνάλογον τό ίδιο με τις γυναίκες πού χασομερούν μπροστά στις άθηναϊκές βιτρίνες. Έκεί όμως πού δίνουν τό ραντεβού όλοι τους, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, συλλήβδην είναι οι βιτρίνες με τά παιχνίδια. Μά είναι τόσο έλκυστικές, οι θλίες... Άς και κατεδαίνει ό ίδιος ό «Άη — Βασίλης άπ' την Καισάρεια, για να τις διακοσμήσει με τόση ποικιλία και με τόσο γούστο. Ένας «Άη — Βασίλης μάλιστα όχι παρωχημένης κοήσεως, αλλά σύγχρονος, μοντέρνος, και άπόλυτα κατατοπισμένος στην ψυχολογία της σύγχρονης παιχνιδιοτεχνικής. Διατηρούν βέβαια, οι βιτρίνες των παιχνιδιών τις κοψικές και τ' άρκουδάκια, τους φασουλίδες, τά ταμπούρα και τά σιδηροδρομικά — τους κλασικούς, τους άρχέγονους, δηλαδή, τύπους των παιχνιδιών, μ' αυτά πού έπαίξαν μία φορά κι' έναν καιρό κι' οι παπδες μας. Είναι όμως, παράλληλα, και άπόλυτα έναρμονισμένες, με τό πνεύμα της άτομικής εποχής μας στον τομέα του παιχνιδιού. Μά στην πρώτη γραμμή, φυσικά άεροπροσδούνται άεροπλανάκια, πυραυλοι, άτομικά πυροβόλα δ-

πλα και άρματα μάχης και τά τούτοις όμοια.

Δέν ξέρεις πόσο μ' άρέσει να χάζεω μπροστά σε βιτρίνες με παιχνίδια, μού έλεγε τις προάλλες σεβαστός φίλος, μ' άσπρα μαλλιά κι' αδύνατα σκαμμένα μάγουλα από ρυτίδες και κυρτωμένους ώμους από τά χρόνια. Μπροστά σε μία τέτοια βιτρίνα μπορώ να στέκομαι πολλές ώρες...

Νοσταλγική άναδρομή στο παρελθόν; προσπάθεια άναβίωσης της παιδικής ήλικίας; πους ξέρει.

★
ITPINEΣ και δώρα — δώρα και βιτρίνες. Γιατί οι δυο αυτές έννοιες βρίσκονται μοιραία συνδεδεμένες άναπόσπαστα ή μιά με την άλλη κατά την περίοδο των έορτών. Μ' άλλα λόγια, δέν μπορείς να απολαμβάνεις άνέξοδα τό διακοσμητικό της όργιο των ήμερών. Μόνο πού είναι λίγοι εκείνοι, πού μπορούν να τις χαρούν με πλήρη άνεση. Αυτοί πού διαθέτουν, φυσικά, και τά άνάλογα βαλάντια. Όσο για τους άλλους, για τους πολλούς, αυτοί περιορίζονται να τις χάζεουν, να τις τρών με τά μάτια και πλέον ού. Τδ πολύ πού να καταφύγουν στα υπαίθρια παραπήγματα της όδοι Αιόλου ή στα ταπεινά συνωικιακά τους μαγαζάκια. Έκεί πού κατ' ουσίαν δέν υπάρχουν βιτρίνες. Ούτε ποικιλιακά φώτα, ούτε πλούσιοι και φανταχτερά εκθέματα, ούτε ειδικό διακοσμητικό. Με μερικά δεκάδραχμα, οι άνθρωποι του μόχθου, οι πτωχοί βιοπαλαισταί, θά λύσουν τό τρομερό, τό μεγάλο πρόβλημα των δώρων τους. Για τό κράτος, τό θέμα του δώρου άποτελεί πρόβλημα έκλογής, — γι' αυτούς, πρόβλημα άγοράς.

★
ΜΟΡΦΕΣ οι άθηναϊκές βιτρίνες, άλλα τά του Καίσαρος τδ Καίσαρι.

— χρειάζεται να επισημανθεί και τό άσθενές τους σημείο. Είναι βαραιοφορτωμένες οι πιδ πολλές. Φταίνε γι' αυτό οι ίδιοι οι καταστηματάρχες, πού θέλουν σώσει και καλά να χαρξούν όλόκληρο τό κατάστημά τους μέσα σε μία βιτρίνα; Φταίει παράλληλα και τό κοινό, ό κόσμος πού επιμένει να δει έκτεθειμένο στη βιτρίνα ότι πρόκειται να άγοράσει; Και οι δυο νομίζω πως φταίνε. Άλλά κάτι άλλο, ακόμα πιδ βασικό. Άλλού — στην Εύρώπη, στην Αμερική — ή διακόσμηση μιάς βιτρίνας είναι άποκλειστικά έργο του ειδικού διακοσμητή. Πού σπονδάζει σε ειδικές σχολές της διακοσμητικής τέχνης κι' είναι έτσι σε θέση να χρησιμοποιεί έπ' όφελείας της βιτρίνας τις γνώσεις του και τό γούστο του. Έδώ, κατά τό πλείστον, τό ρόλο του διακοσμητή της βιτρίνας ένός καταστήματος καλείται να παίξει κάποιος υπάλληλος, πού υποτίθεται πως διαθέτει γούστο και καταλήγει συχνά να σου παρουσιάσει αντί βιτρίνα... γιουσσυρούμι! Ό κατάστηματάρχης τη θέλει, κατά κανόνα, βαραιοφορτωμένη και οικονομική — όσο γίνεται πιδ οικονομική. Τδ εύτύχημα είναι πως λειτουργεί και στον τόπο μας έδώ και δυο χρόνια μία ειδική σχολή, ή Διακοσμητική Σχολή του Τεχνολογικού Ίνστιτούτου Δοξιάδη, με ιδιαίτερο, μάλιστα, κλάδο διακοσμήσεως βιτρίνας και Έμπορικών Έκθέσεων και με καθηγητές άγνωστους ειδικούς έπιστήμονες. Σύντομα πρόκειται να αποφοιτήσουν από κεί οι πρώτοι Έλληνες ειδικοί διακοσμηταί. Πού φιλοδοξούν να κάνουν την Άθηναϊκή ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 42

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1960

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 23

δεξίς πληγές του ανθρώπου εκτός από το ότι γλύκανε και παρηγόρησε, έκαμε θαθείες τομές, κι' έκαμε τόν άνθρωπο να αισθανθεί περισσότερο ψυχικός και περισσότερο υπεύθυνος πάνω στη Γη. Του άφύπνισε την αξία του σαν ύπαρξης και έθεσε επί τάπητος ενώπιον των απλών ανθρώπων το θέμα των μεταξύ τους σχέσεων. Από κείνους που παροδέχτηκαν το πνεύμα του, αυτοί που τόν άρνήθηκαν ήταν οι λιγώτεροι. Μόνο πώς οι περισσότεροι δεν ήταν οι ισχυρότεροι.

★

ΑΥΤΟΙ οι περισσότεροι είδαν στο πρόσωπό του την θερμαντική άκτινοβολία που τούς έλειπε. Έκατομύρια καλές και χαμόσπιτα σε τούτο τόν κόσμο τόν φιλοξένησαν ειλικρινά. Έκατομύρια καρδιές ένοιωσαν να πέφτει άπάνω τους ή ευεργετική τους άκτινα. Είδαν σ' αυτόν τόν συνάνθρωπό τους τόν καταδεχτικό, είδαν έκείνον που τούς κατανόησε στην έσχατη δυστυχία τους ή στην καθημερινή θλίψη τους. Άκούγοντας τόν «Άγαπάτε άλλήλους» ένοιωθαν πώς αυτοί έχουν ανάγκη από άγάπη και πώς ό Ιησούς με τόν λόγο του καλούσε τούς άλλους να τούς άγαπήσουν. Για δισεκατομύρια ανθρώπους μέσα στην ιστορία δεν θά είχε πεί κανείς ένα γλυκό λόγο άν έλειπε ό Χριστός. Ποιά θά ήταν ή μορφή και ή ήθικη στάση του κόσμου χωρίς την έπίδραση της παρουσίας του; Είναι προβλήματα που δεν συζητούνται. Με υποθέσεις δεν βρίσκει κανείς άκρη. Γεγονός είναι πώς ό λόγος του έχει άντληθεί από τόν μαρτύριο κι' από τόν όνειρο της ανθρώπινης καρδιάς κι' ότι τόν «Άγαπάτε άλλήλους» και τόν «Ειρήνη υμίν» κανείς δεν τόν είπε καλύτερα άπ' αυτόν. Οι δύο αυτές φράσεις, κλείνουν μέσα τους την ουσιαστική άναγκαιότητα τού ανθρώπινου βίου.

Έχουμε Χριστούγεννα τού 1960 και ή ανθρωπότητα δεν κατάρθωσε να άντιστασθήσει την παρηγορία τού Λόγου με την παρηγορία της Πράξης. Τά 70% τού κόσμου πάσχουν. Τεράστιες μάζες ανθρώπων, πεινούν, κρυώνουν και φοβούνται. Τεράστιες μάζες θά ήθελαν να χτυπήσει την πόρτα τους ένας Χριστός την Παραμονή της χιλιοστής ένεακοστής έξηκοστής έπετειού της γέννησής του και να τούς πεί μία «καλήσπερα». Να τούς προσφέρει ένα κιλό ψωμί ή ένα ρουχαλάκι για τόν παιδί τους ή και να τούς χαμογελάσει άπλώς. Να ίδούν έναν άνθρωπο στην πόρτα τους που δεν τόν είδαν ποτέ.

★

ΑΥΤΗ άκριβώς τη στιγμή, άν είναι μία φράση που τόν νόημά της κρίνει όχι μόνο την τρέχουσα μοίρα μας αλλά και την ύπαρξή μας, είναι αυτό τόν «Ειρήνη υμίν». Αυτή ή φράση είναι ή βαρύτερη άπ' όσες ήμπορούν να είπωθούν σήμερα. Κι' αυτή ή φράση την έποχή που έλέχθη, πριν από δύο χιλιάδες χρόνια κι' έκρυβε μέσα της όλο τόν νόημα της έμπράγματης άγάπης.

Τό πνεύμα αυτής της άγάπης με τόν ευρύτερο νόημα της άλληλοκατανόησής και τού άλληλοσεβασμού άγωνίζεται άπό τότε να κυριαρχήσει πάνω στη Γη. Άγωνίζεται μέσα στις συνειδήσεις των ταπεινών, αλλά δεν τά καταφέρνει. Και σήμερα, περισσότερο άπό κάθε άλλη φορά, οι φορείς της ανθρώπινης ευθύνης, ξέρουν πώς άν δεν κυριαρχήσει, ή Γη θά έρημωθεί. Γιατί, φυσικά, αυτό που γίνεται σήμερα δεν θά μπορέσει να συνεχισθεί για πολλά χρόνια.

★

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ τού 1960. Οι άνθρωποι άγωνίζονται άπεγνωσμένα για τά στοιχειώδη τους δικαιώματα και για τά δικαιώματα των παιδιών τους, ματώνουν τά χωράφια τους και τις πόλεις τους, συντρίβονται κάτω άπ' τόν πέλμα της τυραννίας, ενώ, γενικώτερα, ένας κατά λάθος πόλεμος, άπειλεί με σάρωμα την ανθρωπότητα. Η παρουσία τού Ιησού, περισσότερο δραματική άπό κάθε άλλη φορά, κυκλοφορεί άνάμεσα σ' αυτή την άτμόσφαιρα, όχι για να βάλει τόν χέρι τόν πάνω στό κεφάλι ενός άρρωστου παιδιού, ή να σώσει έναν πνιγόμενο, όπως τόν καλούσαν και τόν έβλεπαν οι άπλοι φίλοι του, αλλά για να βάλει και τά δύο του χέρια πάνω στό κεφάλι της ανθρωπότητας — στό δυό ήμισφαίρια — και να επαναλάβει τόν Λόγο «Ειρήνη υμίν», τόν λόγο που λέει τά πάντα και κρίνει τά πάντα.

ΝΙΚΗΦΟΡΙΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Ο ΤΕΤΡΑΠΟΔΟΣ ΑΤΤΙΛΑΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 32

χορτάρι φύτεψε άφθονο. Η σπριαγμένη Ταχάγκουα θά ξαναγίνει σε λίγα χρόνια μία εύφορη έπαρχια. Φτάνει να μην ξαναφανεί ό τετράποδος Άτίλλας.

★

ΠΡΕΠΕΙ λοιπόν να σκοτώσουμε όλες τις κατώχειρες; Πρέπει ν' αποκαταστήσουμε τή μνήμη τού εκλεκτού λίκου που τις άποδεκατίζει; Με τή σφαλερή του άντίληψη για τά ελαβερά και τά αφέλιμα ζώα ό άνθρωπος έχει καταστρέψει την Ισορροπία της φύσεως. Κάποτε, άπό δική του λάθος, ή Γη θά παρουσιάσει την ίδια της Σελήνης, όπως τή βλέπουμε με τόν τηλεσκόπιο. Γιατί ό άνθρωπος είναι τελικά υπεύθυνος για την κατάρκεια, που την άφήνει έλεύθερη να βόσκει στις πλαγές και τις άποψιλωμένες ξάνες. Οι χωρικοί, με την εμπειρική σοφία τους, ξέρουν πολύ καλά την έπίδραση της κατάρκεις στό έδάφη τους. Η πλεονεξία και πρό πάντων ή φτώχεια τούς υποχρεώνει να την άφήνουν έλεύθερη έτσι που δεν πρέπει. Η αλγοτροφία είναι σημάδι φτώχειας για ένα λαό. Η κατάρκεια είναι τόν φθιγγότερο και βολικότερο κτηνοτροφικό κεφάλαιο. Οι φτωχοί λαοί καταφεύγουν στην αλγοτροφία επειδή είναι φτωχοί και γίνονται φτωχότεροι επειδή καταφεύγουν στην αλγοτροφία! Στην Κύπρο, άπό τόν 1914, οι Άγγλοι έδωσαν σ' έφαρμογή

τόν ANTI GOAT ACT (νόμο κατά της αλγοτροφίας) που βοήθησε τούς Κυπρίους ν' άντικαταστήσουν τις κατώχειρες με τά πρόβατα. Έτσι άντιμετωπίστηκε μία μάστιγα που άπειλούσε σοβαρά την οικονομία τού νησιού.

Σε μία έποχή που, σ' όλες τις περιοχές τού κόσμου, έκδηλώνονται ανησυχητικά φαινόμενα διαβόησης τού έδάφους παράλληλα με μιάν άλόγιστη αύξηση τού ποσοστού των γεννήσεων στους ύπανάπτουτους πληθυσμούς, επιβάλλεται να εξαφανιστούν τά ταχύτερο οι κατώχειρες. Φυσικά, τά ζώα αυτά δεν είναι οι μοναδικοί παράγοντες διαβόησης τού έδάφους, άλλ' όπως είδαμε, έπιταχύνουν τόν φυσικό νόμο μέχρι την τελική καταστροφή τού Άγίας Έλένης. Σε ώρισμένες περιοχές, όπου ή όριστική κατάργηση της αλγοτροφίας, επιβάλλεται να ληφθούν δρακόντια μέτρα για τόν περιορισμό των κοπαδιών και τή σταδιακή άντικατάστασή τους με άλλα κτηνοτροφικά είδη. Καί, πρό πάντων, επιβάλλεται μία συστηματική διαφύτιση τού γεωργοκτηνοτροφικού πληθυσμού για κινδύνους της αλγοτροφίας που δεν είναι παρά ένας άπατηλός πλούτος, μία ψευτική εύημερία που πληρώνεται πολύ άκριβά. Οι άνθρωποι πρέπει να μάθουν ότι τόν κέρας της Άμαλθείας εύκολα μεταβάλλεται σε κοντί της Πανδώρας.

MICHEL PERA MOND

Η ΦΥΓΗ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΗ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 16

συνειδησή μου ή, άν αυτό δεν είναι άπόλυτα δυνατό, για να ξεφύγω άπό την όλοφάνερη άσυμφωνία που υπάρχει άνάμεσα στην σημερινή ζωή μου και στην πίστη μου...»

★

ΕΠΕΙΤΑ άπό σύντομη παραμονή στό Σαμαρντίνο, όπου ζούσε μία άδελφή του που είχε γίνει καλόγρια, ό Τολστόη συνέχισε τή φυγή του προς τόν Νοβοσερκάσκ. Στο δρόμο, όμως, κρουαλόγησε, άδιαθέτησε κι' άναγκάστηκε να κατέβει στό μικρό σταθμό τού Άστάποβο. Μολονότι ταξίδευε ίνκόγνιτο, ή ταυτότητά του άνακαλύφθηκε γρήγορα. Ο σταθμάρχος τού παρεχώρησε την κατοικία του. Ένώ ό Τολστόη — που ήταν 82 χρόνων — χωρίς δυνάμεις πλέον, ριγούσε άπό τόν πυρετό στό κρεβάτι του, οι έφημερίδες όλου τού κόσμου δημοσίευαν στην πρώτη σελίδα την άφήγηση της φυγής και της άρρώστιας του. Στο μικρό σταθμό έφθασαν διαστικά ή γυναίκα του, οι κόρες του, οι γιοί του, οι μαθητές του με τόν Τσερκάφ επί κεφαλής, δημοσιογράφοι, παπάδες, άστυνομικοί, όπερατέρ τού κινηματογράφου και περίεργοι. Ο Τολστόη είχε θελήσει να ξεφύγει άπό τόν πλήθος, άπό τή δόξα και τόν πλήθος και ή δόξα τόν ξανάβρισκαν. Άκουε γύρω του την ανθρώπινη αυτή βοή. Τή νύχτα της 4ης Νοεμβρίου ψιθύρισε: «Μά οι χωρικοί, άλήθεια, πώς τρώνε οι χωρικοί;»

Τρείς μέρες άργότερα, στις 7 Νοεμβρίου 1910 — πριν άπό πνήνητα χρόνια — στις 6 και 5' μπήκε επί τέλους στη μεγάλη αυτή ήρεμία και στην μεγάλη σιωπή που εύχόταν άπό πολλόν καιρό.

HENRY TROYAT

ΟΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΧΑΡΗ στα σοβιετικά διαστημόπλοια ένισχύεται ή θεωρία πως ή Σελήνη άποσπάσθηκε άπό τή Γη στην περιοχή όπου βρίσκεται σήμερα ό Ελληνικός Όκεανός, γράφει ό Νικολάι Γκόρσκι, μέλος της Σοβιετικής Γεωγραφικής Έταιρίας. Σύμφωνα μ' αυτή τή θεωρία, ή Σελήνη είναι φτιαγμένη άπό τόν ήλικό των άνωτέρων στρωμάτων της Γης. Ο Νικολάι Γκόρσκι, σε άρθρο του που δημοσιεύεται στην έφημερίδα «Ερυθρός Άστήρ», όργανο των σοβιετικών ένόπλων δυνάμεων, τονίζει ότι οι πτήσεις των σοβιετικών πυραύλων άπέδειξαν ότι στην Σελήνη δεν υπάρχει μαγνητικό πεδίο και συνεπώς μπορούμε να συμπεράνουμε ότι δεν υπάρχει μεταλλικά στρώματα σ' αυτήν. Τόν μαγνητικό πεδίο της Γης όφείλεται σε ήλεκτρικά ρεύματα που προέρχονται άπό τά μεταλλικά στρώματα τού πυρήνος της.

★

ΜΕ χειριστή τόν σιμναγό Σκόντ Κρόσφιλντ, τόν άμερικανικό αεροπλάνο - πύραυλος X - 15 πραγματοποίησε την περασμένη έβδομάδα νέα δοκιμαστική πτήση κατά την οποία υπεβλήθη σε μία ιδιαίτερα δύσκολη δοκιμασία: Στροφή 90 μοιρών χωρίς την παραμικρή έλάττωση ταχύτητας. Κατά τή δοκιμή αετή ό σιμναγός Κρόσφιλντ υπεβλήθη σε πίεση έξαπλάσια της φυσιολογικής. Τόν αεροπλάνο, που προορίζεται να φτάσει ως τά άκρα της γήινης άτμόσφαιρας, μπορεί ν' άναντλώσει ταχύτητα 6.500 χιλιομέτρων τήν ώρα. Έξαικοντισθηκε άπό βομβαρδιστικό τύπου B52 σε ύψος 13.700 μέτρων. Σε χρονικό διάστημα μικρότερο τού ενός λεπτού τόν X - 15 άνέπτυξε ταχύτητα 3.657 χιλιομέτρων τήν ώρα. Η δοκιμαστική πτήση έγινε σε ύψος 18.200 μέτρων. Τρείς φορές κατά την πτήση, ό πιλότος διέκοψε τή λειτουργία των ισχυρών πυραυλοκινητήρων τού αεροπλάνου, οι όποιοι μπορούν ν' άναντλώσουν προωθητική δύναμη 50.000 λιβρών.

★

ΣΤΟ έσωτερικό της Μογγολίας άνακαλύφθηκε άπολιωμένος δεινόσαυρος που είναι ίσως ό μεγαλύτερος και ό καλύτερα διατηρημένος άπό τά γνωστά μέχρι σήμερα άπολιωμένα άγκυλοσαύρων. Ο άγκυλόσαυρος είναι είδος δεινοσαύρου που χαρακτηρίζεται ως «έσπον άρμα μάχης» έξ ατίας των κοινών πλάκων με τις όποιες είναι σκεπασμένο τόν σώμα του. Η άνακάλυψη όφείλεται σε ομάδα Κινέζων και Σοβιετικών άρχαιολόγων. Οι έμπειρογνώμονες ύπολογίζουν ότι τόν άπολιωμένο είναι ήλικίας 70 — 100 έκατομμυρίων ετών.

★

ΟΙ πυρηνικοί μηχανικοί της έταιρίας «Τζένεράλ Έλέκτρικ» άπεκάλυψαν ώρισμένες λεπτομέρειες τού μικροσκοπικού πυρηνικού άντιδραστήρος που χρησιμοποιήθηκε κιάλας ως πηγή ένεργείας σε δύο κινητήρες αερίων έτών.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

σού. Έρχεται άμέσως μετά την κομμουνιστική Κίνα, την Ινδία, την Σοβιετική Ένωση και τις Ένωμένες Πολιτείες. Κατά τις άρχές τού 20ού αιώνα ή Ιαπωνία είχε 43.820.000 κατοίκους και κατά τόν 1940 περίπου 73.100.000.

★

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ έταιρία κατασκεύασε τεράστιες «επισσόμενες δεξαμενές» οι όποιες θά μπορούν να καθηλωθούν με άγκυρες στό βυθό της θάλασσας και να χρησιμοποιηθούν ως άποθήκες νερού, τροφίμων και φαρμάκων. Οι δεξαμενές αυτές, κατασκευασμένες άπό έλαστικοποιημένο ύφασμα, είναι άνθεκτικές κατά της φωτιάς, των καιρικών μεταβολών και της ατομικής ραδιενέργειας. Η πρώτη έγκατάσταση τού είδους αυτού θά γίνει στην Μέση Άνατολή, κατά πέραν πιθανότατα τόν προσεχές έτος. Η πιθανότερη άρχική χρήση των δεξαμενών αυτών θά είναι ή άποθήκευση πετρελαίου και ίσως θά έπακολουθήσουν και άλλες έγκαταστάσεις στην περιοχή της Μεσογείου. Οι δεξαμενές μπορούν να ρυμουλκούνται και να έγκατασταθούν σε βάθος άπό 12 ως 160 μέτρων.

★

ΣΤΟ έσωτερικό της Μογγολίας άνακαλύφθηκε άπολιωμένος δεινόσαυρος που είναι ίσως ό μεγαλύτερος και ό καλύτερα διατηρημένος άπό τά γνωστά μέχρι σήμερα άπολιωμένα άγκυλοσαύρων. Ο άγκυλόσαυρος είναι είδος δεινοσαύρου που χαρακτηρίζεται ως «έσπον άρμα μάχης» έξ ατίας των κοινών πλάκων με τις όποιες είναι σκεπασμένο τόν σώμα του. Η άνακάλυψη όφείλεται σε ομάδα Κινέζων και Σοβιετικών άρχαιολόγων. Οι έμπειρογνώμονες ύπολογίζουν ότι τόν άπολιωμένο είναι ήλικίας 70 — 100 έκατομμυρίων ετών.

★

ΟΙ πυρηνικοί μηχανικοί της έταιρίας «Τζένεράλ Έλέκτρικ» άπεκάλυψαν ώρισμένες λεπτομέρειες τού μικροσκοπικού πυρηνικού άντιδραστήρος που χρησιμοποιήθηκε κιάλας ως πηγή ένεργείας σε δύο κινητήρες αερίων έτών.

τή διάρκεια δοκιμών επί τού έδάφους. Ο μικροσκοπικός άντιδραστήρας είναι ό πρόδρομος των ατομικών κινητήρων με τούς όποιους θά έφοδιασθούν τά άμερικανικά στρατιωτικά αεροπλάνα μέχρι τού 1965. Έπινοήθηκε στό κέντρο δοκιμών της έπιτροπής ατομικής ένεργείας στό Άντ-τάχο Φώλς.

★

ΤΟ «θαυματουργό» φάρμακο κατά τού καρκίνου, γνωστό ως «λιζάντο ντέ κοραόν», που έφευρέθηκε πρόσφατα άπό τόν καθηγητή Ντιάς τού πανεπιστημίου της Οθρουγουάης (και για τόν όποιο είχαμε γράψει σ' αυτή τή στήλη) δεν έχει καμιά θεραπευτική ένεργεια κατά τού καρκίνου. Αυτό είναι τόν συμπερασμός στο όποιο κατέληξε μία έρευνητική έπιτροπή, άποτελούμενη άπό γιατρούς και άλλους έπιστήμονες, ή όποια έξήτασε τόν φάρμακο που είχε προκαλέσει τόν ένθουσιασμό κατά έλπίδες στις χώρες της Νότιας Άμερικής. Παρ' όλα αυτά, ή έπιτροπή άποφάνθηκε ότι τόν φάρμακο δεν πρέπει ν' άπορριφθεί έντελώς, έφ' όσον έχει καταφανείς τανωτικές ιδιότητες. Η έπιτροπή πρότεινε να παρασχεθεί στήν καθηγητή Ντιάς κάθε βοήθεια για να συνεχίσει τά πειράματά του.

★

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ χρόνια μετά την καταστροφή της Χιροσίμα και τού Ναγκασάκι, οι Έκρινόες καταδιώκουν ακόμα τόν έπισημαγόν Κλώντ Έδερλυ, τόν πιλότο που διηύθυνε τούς ατομικούς βομβαρδισμούς κατά των δύο Ιαπωνικών πόλεων τόν 1945. Τόν περασμένο μήνα, ό Έδερλυ δραπετεύσε άπό τόν ψυχιατρικό νοσοκομείο τού Τέξας στο όποιο νοσηλεύταν έδώ και πολλά χρόνια. Η τύχη του άγνοείται. Ο έπισημαγός ήταν ήλικίας μόλις 26 ετών την έποχή τού δράματός της Χιροσίμα. Ποτέ δε συνήλθε άπό τόν ψυχικό κλονισμό που υπέστη όταν έγιναν γνωστά τά καταστροφικά άποτελέσματα της πρώτης ατομικής βόμβας. Οι ψυχίατροι άνέφεραν ότι ό Έδερλυ έπασχε ήθικά γιατί θεωρούσε τόν έαυτό του υπεύθυνο για τόν θάνατο των 140.000 Ιαπωνών που σκοτώθηκαν άπό τις βόμβες. Ο έπισημαγός Έδερλυ ώδηγόυσε τόν ά-

Επιτεύγματα τής τεχνικής

ναγωνιστικό Β — 29 που προηγείτο τού βομβαρδιστικού που μετέφερε τόν «Άγοράκι» — Λίτλ Μπτόυ — όπως όνομαζόταν συνθηματικά ή πρώτη ατομική βόμβα. Ο Έδερλυ διάλεξε και υπέδειξε άκριβώς τόν στόχο. Μετά τόν πόλεμο τιμήθηκε με πολλά παράσημα και τόν 1947 άποστρεψήθηκε με τόν βαθμό τού έπισμηναγού. Λίγο άργότερα συνελήφθη και δικάσθηκε για διάφορες κλοπές, αλλά τόν δικαστήριο τόν άπήλλαξε ως άκαταλόγιστο. Τελικά, τόν έστειλαν σε νευρολογική κλινική, άπό την όποια έξαφανίσθηκε μυστηριωδώς στις 22 τού περασμένου Νοεμβρίου.

★

ΟΤΑΝ μετά τόν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο χρειάσθηκε ν' αναδιοργανωθεί ή οικονομική ζωή της Γερμανίας και να ξανακτισθούν οι πόλεις και τά χωριά που καταστράφηκαν, έπεσε να καλυφθούν πολλές άνάγκες έστω και προσωρινά. Άργότερα οι Γερμανοί στραφθηκαν προς τά μακροχρόνια προγράμματα της άνοικοδομήσεως και άρχισαν να πειραματίζονται με τις σύγχρονες μεθόδους και τά νέα υλικά. Άλλά για τή σωστή έφαρμογή ενός σχεδίου απαιτείται χρόνος. Αυτό ισχύει πρό πάντων στο ρυθμό και την εξέλιξη της γεωργίας, όπου για ν' άποφευχθούν τά λανθασμένα προγράμματα και οι άστοχες έπενδύσεις πρέπει να πειραματίζονται πειραματικές προσπάθειες που ή χρησιμότητά και ή άποδοτικότητα τους θά κρίνεται σε λίγα χρόνια. Στη Βεσφαλία, την περιοχή της βορείου Ρηνανίας, τόν γεωμανικό ύπουργείο Άνοικοδομήσεως έπεράτωσε πρόσφατα ένα ενδιαφέρον πείραμα. Στά έδάφη ενός παλιού άγροκτήματος οίκοδομήθηκαν πάντε νέα άγροτικά συγκροτήματα σύμφωνα με την τελευταία λέξη της τεχνικής. Στις άγροτικές χρησιμοποιείται, για πρώτη φορά στή Γερμανία, τόν αλουμίνιο ως κύριο οίκοδομικό υλικό. Η δίκη των άγροτικών ξενίζει τούς Γερμανούς που έχουν συνηθίσει στα πέτρινα κτίρια.

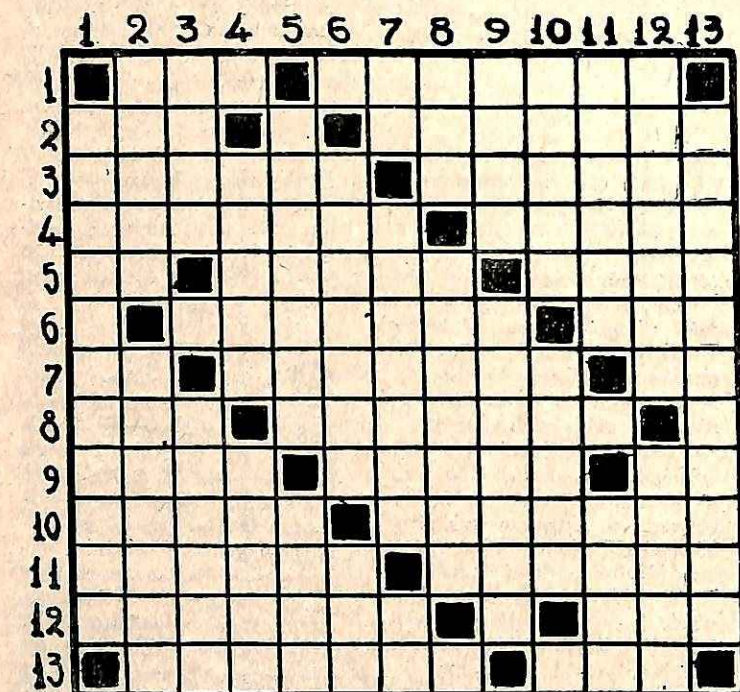
Άλλ' ή πείρα των κατοίκων καθώς και ή σύγκριση που θά μπορεί να γίνει μεταξύ των νέων και των παλαιών κατοικιών, θά κρίνει τόν μέλλον αυτού τού πειράματος.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

- 1) Τιμητικός τίτλος Εδρωπαίων. — Νωθρός και ανυπόφορος.
- 2) Μυστική ύπηρεσία. — Οί στίχοι του συχνά μās συγκινούν.
- 3) Βόσκει στα λειβάδια. — Φρειδερίκος, διάσημος Γερμανός νομοδιδάσκαλος.
- 4) Έγραψε τη «Φλογέρα του Βασιλιά». — Ιταλική πο-

- Όνομαστός Ρωμαίος φιλόσοφος.
- 5) Μικρή αγελάδα. — Άννη σ' αυτόκινητο.
- 6) Βοή πλήθους ανθρώπων. — Ήρωας του Κορνέιγ.
- 7) Προτρέπει. — Έμπορος σιτηρών. — Ιταλική κατάφαση.
- 8) Άγγλος θαλασσοπόρος. — Ποταμίοιο ψάρι.
- 9) Είχε πρωτεύουσα τα

- δοσφαιρική ομάδα.
- 5) Άναφορική αντωνυμία. — Άσθενία των ΐπων. — Έκείνη τη στιγμή.
 - 6) Πυκνότερος σά μέλι. — Άρχικα ύπουργείου.
 - 7) Ο αριθμός 302. — Δεν ένοχλει. — Με αυτά καταλήγουν πολλά όνόματα.
 - 8) Χαρακτηρίζουν σιδηροδρόμους. — Άνεμος.
 - 9) Χώρα της Μ. Άνατολής. — Ίνδος μάγος. — Άρθο ένικου.
 - 10) Δεν έχει μόνιμη κατοικία. — Ιταλός αϊρεσίαρχης, ίδουτης της αϊρέσεως των Σοκινιανών.
 - 11) Έπιφανής χαλκοπλάστης του θου π. Χ. αϊώνα. — Με τα σπέρματά του φτιάχνουν τη μυστάδα.
 - 12) Γίνεται με σκούπα. — Έχει την όμορφιά της.
 - 13) Έπιπλέον. — Έκλεκτή ποιότητα.
- ΚΑΘΕΤΩΣ**
- 1) Φοράει παράξενη κουκούλα.
 - 2) Έφυγε από την πατρίδα του. — Πόλη της Ιταλίας (γεν.).
 - 3) Μάρκα αυτόκινητών. — Μέρος σπινιού.
 - 4) Άχρηστες στόν σπανό.

- Σούσα. — Στενά δρομάρια.
- 10) Βιβλίο της Π. Διαθήκης. — Λέγεται... ιδιαίτερος.
 - 11) Η γενική κάποιου σολλόγου. — Πηγή νερού.
 - 12) Έργα μουσουργών. — Τάραχουν στα ύφασματοπωλεία.
 - 13) Σύμπτωση γνωμών.
- ΛΥΣΕΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ**
1. ΚΤΚΝΟΣ — ΚΑΚΟΖΩ.
 2. ΠΑΕΡΙΟΣ. 3. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣ 4. ΟΡΑΤΟΣ — ΟΝ 5. ΝΟΜΟΤΑΓΕΣ — ΣΤΝ 6. ΙΑΗ — ΑΥ — ΚΙΛΑ 7. ΑΚΕΣΩ — ΩΜΕΓΑ 8. ΕΛΟΣ — ΦΑ — ΑΝΑ. 9. ΝΑΣ — ΜΕΓΑΘΗΡΙΑ 10. ΤΣ — ΜΕΛΑΤΗ 11. ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΗΣ 12. ΠΡΟΤΙΜΩ 13. ΑΝΑΣΣΑ — ΑΣΤΑΤΑ. ΚΑΘΕΤΩΣ
 1. ΚΟΠΑΝΑ — ΕΝΤΤΠΑ 2. ΑΛΑΣ — ΡΝ 3. ΚΕΡΑΜΙΚΟΣ — ΠΟΑ 4. ΟΛΕΣ — ΜΕΤΣ 5. ΟΝΟΤΗΣ — ΜΕΡΙΣ 6. ΗΡΑ — ΩΦΕΛΙΜΑ 7. ΠΡΑΓΑ — ΑΓΑΠΩ 8. ΚΑΝΤΕΤΩ — ΑΤΑ 9. ΑΕΤΟΣ — ΜΑΘΗΤΗΣ 10. ΚΡΗΣ — ΚΕΝΗ 11. ΟΙΣ — ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ 12. ΖΟ — ΟΤΑΑ 13. ΩΣΑΝΝΑ — ΦΑΤΣΤΑ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριε Διευθυντά,

Συστηματικά παρακολουθώ από τη στήλη «Άλληλογραφία» του περιοδικού σας τις επιστολές των αναγνωστών σας και έχω κάμει μια διαπίστωση: όλοι, ως από συμφώνου, εκφράζουν αιδόματα τον ένθουσισμό τους για τον «Κόσμο» και με φανατισμό όπόσονται να διαδώσουν την κυκλοφορία του. Μά τί, άραγε συνδέει τους αναγνώστες του; Τί άλλο από τη δίψα για πνευματική άνοδο, που ασφαλώς τους προσφέρεται μέσω των σελίδων του.

Άπό την άρχή αισθάνθηκα μια έλξη άκατανίκητη, σήμερα δέ έχω άπόλυτα ύποκύψει στη μαγνητική του δύναμη και πιστέψετε με δέν έξοριξα παρά μόνον λίγες ματιές, όταν πριν λίγους μήνες ένα τεύχος του έπεσε τυχαίως στα χέρια μου.

Για την ύψιστη άποστολή που έκληροί ό «Κόσμος» μέσα σε μια χωλαίνουσα ήθικώς κοινωνία, πολλά έχουν γραφεί και άπόλυτα έμεις όί αναγνώσται του έχουμε πεισθεί, σκόπως όμως είναι να πεισθούν όί άλλοι, όί έκτός... «Κόσμου», που άτυχώς είναι πολλοί. Στόν τομέα αυτόν κ. Διευθυντά και στόν κύκλο των γνωριμιών μου ύπόσχομαι να καταβάλω κάθε προσπάθεια. Ό «Κόσμος» μας πρέπει να διαδοθεί και θά διαδοθεί, γιατί καλύπτει βασική ανάγκη της σημερινής πραγματικότητας, ό καλύτερος δέ τρόπος, έχω τη γνώμη, δέν είναι άλλος από τόν να προσφέρουμε στόν οιονδήποτε μορφωμένο άνθρωπο την ευκαιρία να ρίξει μια ματιά, από εκεί κι έπειτα δέν θά χρειασθεί ίσως καμιά δική

μας προσπάθεια, τόν περιοδικό θά πρέπει να τόν αϊχμαλωτίσει. Γιατί είναι αλήθεια όδυνήρη ή διαπίστωση ότι υπάρχουν άνθρωποι που θέλουν να θεωρούνται μορφωμένοι και που άγνοούν την ύπαρξη του.

Με βαθειά εκτίμηση
ΑΧΙΛΛ. ΠΑΤΑΟΥ
Τπολοχαγός
ΜΥΤΙΛΗΝΗ

ΒΙΤΡΙΝΕΣ ΚΑΙ ΔΩΡΑ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 39
βιτρίνα αληθινά κομφοτένημα. Φτάνει να μην εξακολουθούν να τους βάσουν όί καταστηματάρχες τροχοπέδες του οικονομικού παράγοντα και να διαπαιδαγωγηθεί κατάλληλα τόν κοινόν, ότι φτάνει και ένα μόνο αντικείμενο — και όχι όλο τόν μαγαζί... — για να διακοσμηθεί άριστοτεχνικά μια βιτρίνα.

Μού έκανε ακόμα έντύπωση και κάτι άλλο. Πώς όί περισσότεροι σπουδαστές της Σχολής είναι κοπέλλες — μόνο τόν 15% είναι άντρες.

— Αυτό σημαίνει πως ή διακοσμητική τέχνη ταυριάζει περισσότερο στη γυναίκα.

Μού έξήγησε σχετικά ή κ. Έλλη Μάμαλη, μια νέα διακοσμήτρια με δεικνύοντα ταλέντο, που τόν διοχετεύει συστηματικά στη διακόσμηση της βιτρίνας.

Και ίσως να μην είχε άδικο. Όταν ή γυναίκα κατέχει τόσο καλά τόν μουσικό της... προσωπικής της διακοσμήσεως, ώστε να γίνεται αληθινά, κινούμενη βιτρίνα ή ίδια, πως είναι δυνατόν να μην είναι ένδεδειγμένη για τή διακόσμηση μιας πραγματικής βιτρίνας;

Α. ΞΕΝΟΣ

Η ΗΕΑΡ

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
Όδός Κοραή 4 • Αθήνα • Τηλέφ. 30.001/8

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
Όδός Έθν. Αντιστάσεως 8 • Τηλέφ. 42.611/2

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΩΣ ΠΕΛΑΤΩΝ
Αθήνα • Τηλέφ. 811.941/5
Πειραιάς • Τηλέφ. 474.065/6

ΚΕΝΤΡΙΚΟΙ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ
1) Είς Όμιον Άγ. Γεωργίου (Κερατσίνι)
2) Είς Νέον Φάληρον

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.

Η ΗΕΑΡ

παράγει
και διανέμει
ηλεκτρικήν
ένέργειαν
εις τας Αθήνας,
Πειραιά
και
τήν περίεξ
περιοχήν.

ΜΕ ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΦΕΡΥΚΟ

Ο ΚΥΡ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΑΓΑΠΗΤΑ ΜΟΥ ΠΑΙΔΙΑ,

Ήρθαν ξανά όί μέρες του. Γιατί, είναι δικές του, όλοδικές του, τούτες όί μέρες όί λαμπρές, όί γιορταστικές, όί Χριστουγεννιάτικες. «Ότι έγεννήθη παιδίον νέον...», έμελπεν ό ψάλτης κύρ - Άλέξανδρος στό έκκλησάκι του Προφήτη Έλισαίου. Κι ό άλλος κύρ - Άλέξανδρος, ό διηγηματογράφος μας, ό μεγάλος Παπαδιαμάντης — γιατί, γι' αυτόν πρόκειται, αυτός είναι ό πολλός κύρ - Άλέξανδρος — μορφοποιούσε τήν πίστη και τήν κατανύξη που τόν διαπότιζαν σε άριστουργηματικά κείμενα πεζογραφίας, που δέν πρόκειται να ξεπερασθούν ποτέ στόν τομέα της πεζογραφικής γραμματολογίας μας.

Άν τόν χαρακτηριστικό των μεγάλων δημιουργών — και ειδικότερα των συγγραφέων — είναι τόν εύλογημένο δώρο που χαρίζει ή μοίρα στόν άναμφισβήτητο μεγαλοφυία τους, να ξεπηδάει άνάγλυφη ή μορφή τους μέσα από τόν έργο τους, ό Παπαδιαμάντης είναι ένας από αυτούς τούς τυχερούς, τούς προνομιούχους συγγραφείς. Διαβάστε τόν Χριστουγεννιάτικο διηγηματά του — και τόν Πρωτοχρονιάτικο και τόν Πασχαλινό και γενικά όλα τά έορταστικά του κείμενα — για να τούς δρτήτε και τούς δυό, άνθρωπο και έργο, συνταξιασμένους άναπόσπαστα. Πώς να ζήσεις τούτες τις ήμέρες της Χριστουγεννιάτικης, τις γεμάτες από πίστη και κατανύξη, χωρίς να θυμηθείς έκείνον, τόν κύρ - Άλέξανδρο — και γίνεται πάλι, να ν' αναθυμηθείς τόν Παπαδιαμάντη, χωρίς ή σκέψη σου να φερουγίσει αιδόματα στις ήμέρες που γεννιέται ό Χριστός «έν Βηθλεέμ τή πόλει»; Ότι, πολλή ήγάπησε τόν Χριστό, ό κύρ - Άλέξανδρος. Όδλεγε κανείς, πως ήθελε στόν κόσμο μόνο για να τόν ύμνολογήσει, να γίνει ό μεγάλος, ό άπαράμιλλος μελωδός του.

Η ζωή, βέβαια, έχει αλλάξει σήμερα πολύ. Σεις όί νέοι, δέν μπορείτε ίσως να συλλάβετε τή Σκιά του, να μπείτε μες στό πειστικό της ψυχής του, να μεταλάβετε από τή βαθύτερη ουσία της ψυχής και του λόγου του. Η ζωή σας πρόσβαλλε άλλους, πρωτόγνωρους κόσμους ένδιαφερόντων, που έχουν ξεστράτισει από τά «ρόδινα άφρογιάλια» της Σκιάς κι από τά ταπεινά ναϊδρία τύπου Προφήτη Έλισαίου, σαν αυτά όπου

έδρισκε άνάταση και μεταστροφή ή δική του ή ψυχή. Όμως, κάτι τέτοιες μέρες, καλό είναι να ξαναγυρίζουμε σε άβολες πηγές ζωής και να σκύβουμε να δροσίσουμε τά χείλη μας με τά νάματά τους.

Τή γέννηση του Χριστού δοξολογεί σήμερα ό κύρ - Άλέξανδρος, ό ταπεινός, ό διαποτισμένος από άπερφη πίστη, ό Μεγάλος Παπαδιαμάντης. Κρούει ίσως σε καρδιές διαποτισμένες από άλλες μορφές πίστewς, που αγωνίζονται να συνταξιαστούν με άλλους θεούς, τοποθετημένους όμως τόσο μακριά από ένα άχυρένιο λίκνο μέσα με μια φάτιχη αλόγων. Ένα συναπάντημα όπως με τόν Παπαδιαμάντη — και, ιδιαίτερα, με τόν Παπαδιαμάντη αυτόν των ήμερών — θά σας έπηρεάσει και θά σας ώφελοει. Θά σας έκανε να δείτε με τά δικά του μάτια τόν νεογέννητο Χριστό, θά σας τόν μορφοποιούσε έτσι όπως είναι κι όχι όπως τόν παραποιούν συνήθως ό στείρος φανατισμός, ή θρησκευτική θρησκοληψία. Θά μπορούσατε να δείτε και σεις τόν Βρέφος της Βηθλεέμ σαν μια άναγεννημένη μορφή πίστewς, σαν ένα μήνυμα αϊσιοδοΐας, σαν ένα επιδοφόρο φορέα ειρήνης. Σαν ένα κήρυγμα αγάπης, πανανθρώπινης κι άνιστερόδουλης, πάνω άπ' όλα.

Όπως, άκριβώς, τόν είδε κι ό Παπαδιαμάντης. Γιατί ή ένόραση ή δική του προς τήν έννοια του θείου, δέν ήταν στείρα, ούτε έκλεινε μεταφυσική. Ήταν άδολη σαν τόν παιδιό — και μόνο με μάτια παιδιού μπορεί να δείς τόν Χριστό — παιδί στό ταπεινό του λίκνο. Ίδια όπως τόν είδε κι ό κύρ - Άλέξανδρος. Γι' αυτό και τόν έννοιασε, τόν έγινε βίωμα ή πίστη του, τόν διαπότισε όλόκληρο, έκανε τήν καρδιά του μια παλλόμενη χορδή — γι' αυτό και τά σκιρτήματά της στάθηκαν γνήσια και άδολα.

Δέν βλέπτε άν ξαναγίνουμε σήμερα, παιδιά μαζί του. Μέσα από τόν Παπαδιαμάντη, θά νοιάσουμε καλύτερα τόν Χριστό. Και μέσ' από τόν Χριστό — νεογέννητο βρέφος πάνω σε άχυρένια στρωμή — θά γνωρίσουμε καλύτερα τόν Παπαδιαμάντη. Και τόν κέρδος μας θά είναι διπλό.

Με αγάπη

ΑΛΚΗΣ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ

ΠΟΙΟΣ; ΠΟΤΕ; ΠΟΥ

- 1) Ποιος έφευρε τόν τηλέφωνο;
- 2) Ποιος άνεκάλυψε πρώτος τή Χαβάη;
- 3) Και ποιος δεύτερος;
- 4) Τί είναι ή Σκότλαντ Γουάρντ;
- 5) Ποιος ήταν ό άρχικός έμπνευστής των Σταυροφοριών;
- 6) Ποιος έγραψε τόν «Τόμ Σώγερ»;
- 7) Πού γεννήθηκε ό Αϊσώπος;
- 8) Ποιος έγραψε τά «Γράμματα άπ' τόν Μύλο μου»;
- 9) Ποιος κήρυξε τή θεωρία της «παθητικής αντίστασεως»;
- 10) Πώς λέγεται ή περίφημη μυθιστορία του Λόγγου;
- 11) Πού πέθανε ό Ρήγας Φερραΐος;
- 12) Ποιος είναι ό κατασκευαστής του αγγώματος της Έλευθερίας που είναι στημένο μπροστά στο λιμάνι της Νέας Υόρκης;
- 13) Πότε χτίστηκε ό Πύργος του Αϊφελ;
- 14) Πότε ιδρύθηκε ή Ίερά Έξέτασις;
- 15) Τί έκαναν όί άδελφοί Ράϊτ;
- 16) Πότε έγινε ή διώρυγα του Παμαμά;
- 17) Τί ήταν τόν Μουσώλειο της Άλικαρνασσού;
- 18) Ποιος είπε τόν άθάνατο άπόφθεγμα: «Ίσχυρότατον ανάγκη» κρατεί γάρ πάντων;
- 19) Σε ποιο μουσείο βρίσκεται τόν χαλκίνο αγγώμα του Ήνιόχου;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

- 1) Στρίτ Μουσείο.
- 2) 1842.
- 3) 1876.
- 4) 1842.
- 5) 1096.
- 6) 1802.
- 7) 1802.
- 8) 1802.
- 9) 1802.
- 10) 1802.
- 11) 1802.
- 12) 1802.
- 13) 1802.
- 14) 1802.
- 15) 1802.
- 16) 1802.
- 17) 1802.
- 18) 1802.
- 19) 1802.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΟΝ

Ένα λαχείο
από κάθε Σερά

είναι
τὸ καλύτερο
Δῶρον

